
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
IM·LUDWIKA WARYŃSKIEGO w ŁODZI

ROCZNIK

TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

I

PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

ZA ROK

1887

(wydany staraniem Zarządu Towarzystwa).

WARSZAWA.
W DRUKARNI JÓZEFA SIKORSKIEGO, WARECKA № 14.

1888.

ROCZNIK

TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

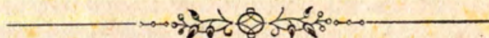
I

PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

ZA ROK

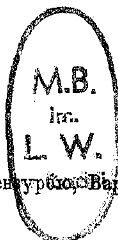
1887

(wydany staraniem Zarządu Towarzystwa).



WARSZAWA.
W DRUKARNI JÓZEFA SIKORSKIEGO, WARECKA № 14.

1888.



Дозволено Цензурою, Варшава 24 Марта 1888 г.

SPIS RZECZY.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Sprawy Warszawskiego Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych.

CZĘŚĆ I[sza].

SPRAWY

WARSZAWSKIEGO TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

I PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH.

I.

Postanowienia Rządowe i przepisy, dotyczące czynności Towarzystwa.

II.

Sprawozdanie z czynności Towarzystwa za rok 1887.

Nr. 1.

WIADOMOŚCI O POSIEDZENIACH KOMITETU.

W r. 1887 Komitet Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych odbył 4 posiedzenia, a mianowicie:

I. Na posiedzeniu z d. 27 Marca Komitet:

1. Wysłuchał sprawozdanie Prezesa Komitetu z działalności Delegacyi w ciągu roku 1886, w którém Prezes zaznaczył: mianowanie Dyrektorem Osady p. Ks. *Nalepińskiego*; postanowienia, powzięte w wykonaniu rozporządzenia ministerialnego z d. 6 Października 1886 r. Nr. 8955/355, dotyczącego szkoły;

wreszcie stanowcze oświadczenie Przewodniczącego w Zarządzie p. *Konrada Machczyńskiego*, że nadal tych trudnych obowiązków, ze względu na stan zdrowia, pełnić nie może. Komitet postanowienia, przez Delegacyę powzięte, zatwierdził, wyraził swe serdeczne podziękowanie panu *Konradowi Machczyńskiemu* za gorliwe pełnienie obowiązków Przewodniczącego w Zarządzie w ciągu lat czterech i uprosił Go o nie opuszczanie kierownictwa interesami Towarzystwa do czasu wyboru nowego Przewodniczącego.

2. Uczcił przez powstanie pamięć b. członka Zarządu *Franciszka Dziaszkowskiego*, zmarłego w r. b.

3. Wysłuchał zawiadomienie Prezesa, że po ustąpieniu z Zarządu w ciągu r. 1886 pp. *Kazimierza Rutkowskiego* i *Franciszka Maternickiego*, pozostali dwaj członkowie *Władysław Fechner* i *Kazimierz Paszkowicz* wnieśli podania o uwolnienie ich od obowiązków. Komitet złożył podziękowanie członkom Zarządu za podejmowane przez nich prace dla dobra Towarzystwa i uprosił o pełnienie nadal swych obowiązków do czasu wyboru nowych członków Zarządu.

4. Wysłuchał szczegółowego sprawozdania z działalności Towarzystwa za r. 1886, odczytanego przez Przewodniczącego w Zarządzie p. *K. Machczyńskiego* i zatwierdził poczynione w niem wnioski.

5. Wysłuchał protokułu rewizyi rachunków Zarządu i osady za r. 1886, dokonanéj w d. 17 Marca przez Kommissyę rewizyjną i udzielił Zarządowi pokwitowanie z rachunków za rok 1886.

6. Rozpoznał i zatwierdził projekt budżetu na r. 1887, wypracowany przez Zarząd i przejrzany szczegółowo przez Delegacyę, według którego obliczono spodziewane wydatki na rs. 31,504 kop. 15, dochody na rs. 29,800 kop. 77½, a niedobór rs. 1703 k. 37½ z funduszów rezerwowych pokryć postanowił.

7. Wysłuchał motywowanego wniosku Prezesa o wyznaczenie specyalnej Delegacyi do wypracowania urządzenia wewnętrznego dla osady Studzienieckiej, w zamian obowiązującego dotąd temczasowego urządzenia wewnętrznego z d. 18 Października 1876 r. i postanowił wniosek zatwierdzić, a wybór Delegacyi do następnego odroczyć posiedzenia.

8. Wysłuchał i zatwierdził wniosek Prezesa o powiększenie składu Delegacyi o jednego członka i upoważnienie jej do decydowania we wszystkich sprawach Towarzystwa, jakieby dla

należytego biegu interesów mogły wymagać spiesznéj decyzyi Komitetu.

9. Wybory Przewodniczącego w Zarządzie, Członków Zarządu, Członków Komitetu, Delegacyi, Kommissyi Rewizyjnej, Delegacyi do rewizyi urządzenia wewnętrznego dla osady Studzienieckiej, odroczył do następnego posiedzenia.

II. Na posiedzeniu z d. 9 Kwietnia Komitet:

1. Wybrał na Przewodniczącego w Zarządzie członka Komitetu prof. *Walentego Miklaszewskiego*; na członków Komitetu: *Jana Górskiego* i *Stanisława Okęckiego*; na Kuratora Osady, w myśl § 5 Ust. Studz., *Jana Górskiego*; do Delegacyi Komitetu: *Stanisława Karskiego, Stanisława hr. Łubieńskiego, Konrada Machczyńskiego, Aleksandra Moldenhawera* i *Władysława Nowakowskiego*; do Kommissyi rewizyjnej rachunków za r. 1887: *Walentego Garczyńskiego, Eugeniusza Grzybowskiego* i *Bernarda Handtkiego*; do Delegacyi dla rewizyi temczasowego urządzenia wewnętrznego: Vice-Prezesa Komitetu *Edwarda Stummera, Antoniego Białeckiego* i *Walentego Miklaszewskiego*; wybór zaś członków Zarządu poruczył Delegacyi Komitetu po porozumieniu się z Przewodniczącym w Zarządzie.

III. Na posiedzeniu z d. 7 Czerwca Komitet wysłuchał:

1. Sprawozdanie Prezydującego w Radzie Zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego, *Michała Rogozińskiego* o czynnościach Rady, stanie interesów, oraz obrotach funduszów bieżących i kapitałów za r. 1886 i postanowił: zatwierdzić decyzye Rady, oraz podziękować Radzie Zawiadującej i Opiekunowi-Administratorowi za podjęte prace.

2. Sprawozdanie Opiekuna-Administratora zapisu ś. p. hr. Kickiego Prof. *Białeckiego* o stanie majątków ziemskich w roku 1885/6, dokonanych w nich melioracyach, rezultatach produkcyi, i rozpoznawał wykazy i rachunki z pojedynczych majątków oraz ogólnych funduszów administracyi całego zapisu za r. 1886.

3. Sprawozdanie członka Rady Zawiadującej *Tadeusza Kowalskiego* o czynnościach, dokonanych w ciągu r. 1886, w celu otwarcia w Sobieszynie stacyi prób melioracyjnych i doświadczeń rolniczych.

4. Sprawozdanie członków Kommissyi Rewizyjnej pp. *Grzybowskiego, Handtkiego i Karskiego* co do sprawdzenia rachunków i funduszów administracyi zapisu hr. Kickiego za rok 1885 i 1886, z wnioskiem o zatwierdzenie rachunków przychodu i wy-

datków, i postanowił rachunki zatwierdzić i udzielić z nich pokwitowanie Radzie Zawiadującej i Opiekunowi-Administratorowi.

5. Podanie proboszcza parafii Sobieszyn ks. *Majewskiego*, o wyznaczenie funduszu na wykończenie i urządzenie wewnętrzne kościoła parafialnego w Sobieszynie, wzniesionego częścią z zapisu ś. p. hr. Kickiego, częścią z funduszów, ofiarowanych przez ś. p. Maryę hr. Kicką i opinię Rady Zawiadującej, z wnioskiem o assygnowanie 3000 rs. na posadzkę, schody zewnętrzne, ławki i drzwi wewnętrzne, na skutek czego postanowił: wyassygnować z funduszu, zaoszczędzonego ze sprzedaży lasu rs. 3000, a w razie konieczności nawet 4000 rs., na posadzkę, schody zewnętrzne, ławki, konfesionały i drzwi zewnętrzne w kościele parafialnym w Sobieszynie i wykonanie tego postanowienia poruczyć Opiekunowi-Administratorowi, po porozumieniu się z ks. proboszczem parafii Sobieszyn.

6. Wnioski Rady Zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego:

a) o wyjednanie u rządu pozwolenia na otwarcie szkoły rolniczej niższej dla oficyalistów w jednym z majątków do Towarzystwa należących. Komitet, przyjąwszy w zasadzie ten wniosek, postanowił: projekt szczegółowy urządzenia szkoły rolniczej niższej, po wypracowaniu takowego przez Radę Zawiadującą, rozpoznać.

b) o wypłacenie z funduszów bieżących dwóch długów prywatnych ś. p. Maryi hr. Kickiej, wniesionych do inwentarza, po jej śmierci sporządzonego, na pokrycie których massa spadkowa, jaka po niej pozostała, nie wystarczyła. Komitet, lubo prawnie nie obowiązany do płacenia tych należności, ze względów jednak słuszności, postanowił: wypłacić kupcowi Jojnie Nierensztejnowi za różne towary i żelaztwo, dostarczone ś. p. Maryi hr. Kickiej rs. 91 i Józefowi Wiśniewskiemu, b. rządcy domu w Warszawie, za czynione na żądanie zmarłej zaliczenia—rs. 303, z dochodów bieżących.

7. Następnie Komitet wybrał do Kommissyi Rewizyjnej rachunków administracyi zapisu ś. p. hr. Kickiego za r. 1887 czł. Kom.: *Grzybowskiego Eugeniusza, Handtkiego Bernarda* i *Karskiego Stanisława.*

8. Wreszcie Komitet, w myśl § 15 Ust., postanowił, odbyć publiczne posiedzenie w Warszawie, w biórze Zarządu Towarzystwa, d. 22 Czerwca r. b.

IV. Na posiedzeniu z d. 22 Czerwca: Prezes Komitetu *L. Górski* odczytał rzut oka na przeszłość i stan obecny instytucyi osad rolnych, Przewodniczący w Zarządzie *W. Miklaszewski* odczytał sprawozdanie z działalności Towarzystwa i stanu współczesnego osady Studzienieckiej, Prezydujący w Radzie Zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego *M. Rogoziński* odczytał sprawozdanie z działalności Rady za r. 1886, nakoniec czł. Kom. *T. Kowalski* odczytał pogląd na stacye doświadczalno-rolnicze w ogólności i na założoną w Sobieszynie stacyę doświadczalną.

Następnie Komitet postanowił:

a) upoważnić do przelania do kassy banku handlowego na bieżące potrzeby Towarzystwa rs. 247 k. 6 z zapisu ś. p. Wierzbickiego, i rs. 1000, które wpłynęły za wylosowany list zastawny Nr. 13401.

b) oddalić wniosek Zarządu, dotyczący umieszczenia 40—50,000 rs., kapitałów rezerwowych, w papierach wartościowych deponowanych, na bezpiecznych hypotekach na 7%.

c) przekazać Radzie Zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego wniosek Zarządu Towarzystwa o wyasygnowanie z lasów zapisu Kickiego 400 sztuk starodrzewu na materyał warsztatowy dla Studzieńca, darmo lub za najniższą możliwie cenę.

d) zaprosić na członka Zarządu b. Naczelnika Kantoru Banku Polskiego *Antoniego Rzeszotarskiego.*

Nr. 2.

WIADOMOŚCI O CZYNNOŚCIACH DELEGACYI KOMITETU W 1887 ROKU.

Delegacya Komitetu odbyła cztery posiedzenia, a mianowicie d. 13 Lutego, 6 i 20 Marca oraz 29 Kwietnia.

Na posiedzeniach tych Delegacya Komitetu:

1. Zaprosiła do Kommissyi do rewizyi rachunków Zarządu za r. 1886 członka Komitetu *Stanisława* hr. *Łubieńskiego*.

2. Udzieliła wskazówki Zarządowi co do wprowadzenia w wykonanie postanowienia Ministra spraw wewnętrznych z d. 6 października 1886 r. Nr. 8955/355.

3. Przepisała rozkład zajęć wychowańców Studzienieckich w półroczu letniem na dni powszednie i świąteczne.

4. Po szczegółowem przejrzeniu wszystkich pozycyi przedstawionego przez Przewodniczącego w Zarządzie projektu budżetu na r. 1887 z motywami, Delegacya projekt ten przyjęła i pod zatwierdzenie Komitetu przedstawić uchwaliła, z dodatkiem rs. 30 na potrzeby kaplicy i 50 rs. na kupno nowych sprzętów, w skutek czego oznaczyła:

Dochody Towarzystwa na.	rs.	12154 k. $37\frac{1}{2}$
Dochody osady	rs.	17646 k. 40
Ogółem dochód . . .	rs.	29800 k. $77\frac{1}{2}$

Wydatki Zarządu na . .	rs.	3795 k. —
Wydatki osady na. . .	rs.	27709 k. 15

Ogółem wydatki na rs. 31504 k. 15, brakujące zaś rs. 1703 k. $37\frac{1}{2}$ z funduszów rezerwowych pokryć postanowiła.

5. Postanowiła przenieść z kapitałów rezerwowych do wieczystych rs. 600, tytułem wkładów od 6 nowych członków honorowych stałych.

6. Postanowiła uczynić do Komitetu wniosek o wyznaczenie specyalnej Delegacyi do wypracowania projektu urządzenia wewnętrznego dla osady Studzienieckiej w zamian dziś obowiązującego tymczasowego urządzenia wewnętrznego z d. 18 Października 1876 r.

7. W wykonaniu postanowienia Komitetu z d. 9 Kwietnia, zaprosiła na członków Zarządu pp. *Badowskiego Ignacego*, *Bąkowskiego Henryka*, *Rutkowskiego Kazimierza* i *Szlązkowskiego Józefa*.

Nr. 3.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH I PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH, ZA ROK 1887, PRZEDSTAWIONE NA POSIEDZENIU KOMITETU TEGOŻ TOWARZYSTWA DNIA 26-go MAJA 1888 ROKU.

przez

Dr. W. Miklaszewskiego,

Przewodniczącego w Zarządzie.

W roku ubiegłym działalność Towarzystwa Osad Rolnych ograniczyła się tylko zakładem Studzienieckim, oraz rozwinięciem opieki nad uwolnionymi z Osady wychowańcami. W obec trudności różnorodnych, trzeba było odroczyć spełnienie innych zadań, Ustawą Towarzystwa wskazanych, aby przedewszystkiem utrzymać zakład, z takim trudem i poświęceniem wzniesiony, doprowadzić takowy do możliwego rozwoju, a przedewszystkiem zapewnić i utrwalić rezultaty poprawy nieletnich, w zakładzie osiągane. Dla tego też zwrócono szczególną uwagę na Studzieniec i na dalsze losy wychowańców, którzy zakład opuścili. Podjętą pracę i osiągnięte rezultaty wyjaśni poniższe sprawozdanie.

I. Działalność Towarzystwa Osad Rolnych.

W organizacyi Komitetu Towarzystwa ta tylko zaprowadzona została zmiana, iż postanowiono do Delegacyi Komitetu powoływać pięciu, a nie czterech jak dotąd, członków do decydowania wraz z Prezesem i Vice-Prezesem, w zastępstwie Komitetu, w przedmiotach, załatwienie których pośpieszne niezbędne jest dla należytego biegu interesów Towarzystwa i wybrano do tej Delegacyi na r. 1887 pp. *St. Karskiego*, *St.* hr. *Łubieńskiego*, *Kon. Machczyńskiego*, *Al. Moldenhawera* i *Wł. Nowakowskiego*.

W miejsce zrzekających się godności Członka Komitetu Towarzystwa: *Hortensyi* hr. *Małachowskiej* i *Aleksandra Temlera*, zaproszono jednomyślnie pp. *Jana Górskiego* i *Stanisława Okęckiego*

Na Kuratora Osady Studzienieckiej, w myśl § 5 Ust. zaproszono p. *Jana Górskiego*.

Do Kommissyi rewizyjnej rachunków Zarządu za r. 1887 zaproszono pp. *W. Garczyńskiego, E. Grzybowskiego* i *B. Handtkiego.*

Do Kommissyi wreszcie dla rewizyi temczasowego urządzenia Osady Studzienieckiej powołano: Vice-Prezesa *E. Stummera, A. Białeckiego* i *W. Miklaszewskiego.*

W organizacyi Zarządu Towarzystwa żadne nie zaszły zmiany, skład jego jednak zupełnie się odmienił. Na posiedzeniu Komitetu z d. 9-go Kwietnia 1887 r. na Przewodniczącego w Zarządzie wybrany został *W. Miklaszewski,* a na Członków Zarządu zaproszeni zostali: *Ignacy Badowski, Henryk Bąkowski, Karol Funk, Józef Gumowski, Julian Nowosielski, Kazimierz Rutkowski, Antoni Rzeszotarski* i *Józef Szlązkowski.* Nowo utworzony Zarząd objął obowiązki na zasadzie protokułu zdawczo-odbiorczego d. 28-go Kwietnia 1887 r.

Działalność Zarządu Towarzystwa skierowaną była do urzeczywistnienia zadań Towarzystwa i zapewnienia mu nadal prawidłowego rozwoju. Z uwagi na ciągle zwiększającą się liczbę dziewcząt przestępnych, a zwłaszcza zaniedbanych i opuszczonych i na brak zakładów, opiekujących się tej kategoryi dziewczętami, w myśl §§ 1 i 4 Ust. Tow., Zarząd wniósł o przedsięwzięcie prac przygotowawczych, a przedewszystkiem wyjednanie Ustawy dla przytułku, przeznaczonego dla dziewcząt, skazanych wyrokami sądowemi, oraz włóczących się, żebrzących i w ogóle zepsutych, a opuszczonych. Zarząd mniema, że w obec bardzo małej liczby dziewcząt w wieku od lat 10—14, skazywanych wyrokami, założenie oddzielnego przytułku dla dziewcząt przestępnych, nie byłoby właściwe; że przyjmowanie dziewcząt starszych, ze względów pedagogicznych, za mniej pożądane uznać należy; że wreszcie, idąc za wzorami zagranicznemi i rossyjskiemi, jako przejście do przytułków dla dzieci opuszczonych, można utworzyć zakład mieszany, w którym znajdą pomieszczenie dziewczęta wszystkich rzeczonych kategoryj. Mimimalny termin pobytu w zakładzie, z uwagi na wiek kandydatek i na możność nauczenia produkcyjnej pracy, należałoby oznaczyć na lat 3. Ponieważ zaś do zakładu przyjmowane będą dziewczęta z najniższych warstw społecznych, oraz z powodu braku u nas zakładów, sposobiących uzdolnione służące, wypadałoby zająć wychowanice pracami najprostszemi i najpotrzebniejszemi w gospodarstwie domowém. Nauka szkolna powinna odgrywać rolę podrzędną,

główny zaś nacisk ma być robiony na wychowanie religijno-moralne, pracę, rozwinięcie serca i umysłu. Zakład taki, jak najtańszy, wypadałoby na 50 dziewcząt umieścić w bliskości kolei żelaznej, celem ułatwienia nadzoru, dostarczenia pracy i rozciągnięcia skutecznej opieki nad wychodzącemi. Według tych zasad pożądanemby było na teraz przyjęcie wypracowanego przez Zarząd projektu Ustawy, wyjednanie jej zatwierdzenia i wyszukanie odpowiedniego pomieszczenia, przy uwadze na punkt 3c Ukazu z d. 21-go Grudnia 1866 r., a może i przy odwołaniu się do ofiarności publicznej.

Zamierzone i przez Komitet na posiedzeniu z d. 9-go kwietnia r. z. postanowione przejrzenie urządzenia wewnętrznego Osady Studzieniec nie dało się uskutecznić, ograniczono się jedynie do gromadzenia materyałów. Zarząd wypracował szereg postanowień, które stopniowo, temczasowo wprowadzając w wykonanie, bada przedewszystkiem ich pożyteczność, aby je zamieścić w projekcie urządzenia wewnętrznego wówczas dopiero, gdy wytrzymają próbę doświadczenia. Tu zaliczyć należy inskrukcye temczasowe: dla pomocnika Dyrektora, dla magazyniera, w przedmiocie urządzenia szkoły, urządzenie pogawędek o przedmiotach użytecznych, w przedmiocie funduszu oszczędności urzędujących w Towarzystwie, taryfy żywności wychowańców zdrowych, chorych, oraz na dni świąteczne i wiele innych. Niektóre z tych instrukcyj, a mianowicie te, które w zastosowaniu okazały skutk zadawalniające, przedstawione zostały Komitetowi do zatwierdzenia.

Jedném z najistotniejszych zadań Zarządu Towarzystwa jest rozciągnięcie skutecznej opieki nad wychowańcami, z zakładu uwolnionymi, w tym też kierunku działając, Zarząd pomieścił wszystkich uwolnionych w ciągu roku ubiegłego, zamianował wszystkim, bez względu na to, czy byli zwracani rodzicom, czy przez Towarzystwo umieszczani, opiekunów, i usilnie się starał o gromadzenie peryodycznych wiadomości o sprawowaniu się b. wychowańców. Nadto, napotykając znaczną ilość b. wychowańców, w latach dawniejszych uwolnionych, bez miejsc, albo bez opiekunów, wyszukiwał im miejsca i mianował opiekunów, nie czyniąc co do nich żadnych różnic w porównaniu z chłopcami świeżo uwalnianymi. Dla sprostania temu zadaniu, Zarząd był zmuszony zwracać się o poparcie i współdziałanie do rozmaitych osób w całym kraju i tu poświadczyć czuje się w obowiązku, że

wszędzie znalazł chętną pomoc, i że w ciągu całego ubiegłego roku nie zdarzył się ani jeden wypadek, aby ktoś odmówił albo nie dość serdecznie popierał usiłowania Zarządu w tym względzie.

Z uwagi, że Dyrektor zakładu, obarczony licznemi obowiązkami i za główne mający zadanie pracę nad moralną poprawą nieletnich, w zakładzie przebywających, nie ma możności wyszukać dla każdego z wychodzących odpowiedniego pomieszczenia i opiekuna; że pomieszczenie znacznej ilości b. wychowańców w okolicach Studzieńca w ogóle nie jest pożądane, zwłaszcza w obec dotychczasowego przeludnienia nimi najbliższych okolic; że cały kraj, składając fundusze na ufundowanie i utrzymanie zakładu Studzienieckiego, ma prawo korzystać z uzdolnienia sił roboczych, przygotowywanych w Osadzie; że z tegoż powodu należy ujawnić rezultaty, osiągane w zakładzie, w całym kraju i dać możność wszystkim obserwować skuteczność środków, używanych dla poprawy nieletnich w Studzieńcu, — Zarząd usilnie się starał o pomieszczenia w jaknajdalszych okolicach kraju i tylko szczególnie zdolnych, rokujących nadzieje wyższego uzdolnienia się w zawodzie i przedstawiających zupełne rękojmie dobrego prowadzenia się, pomieszczał w Warszawie.

Dla zgromadzenia wiadomości o odpowiednich dla naszych b. wychowańców pomieszczeniach i o gorliwych opiekunach, Zarząd odwołał się o współdziałanie do Członków korespondentów, oraz nie tracił żadnej sposobności w celu wyszukania miejsca lub opiekuna. W skutek tego powstały listy pomieszczeń dla b. wychowańców Osady, oraz osób, które raczyły podjąć się opieki nad wychowańcami, którzy w pobliżu ich zamieszkania pomieszczeni zostaną. Początek więc zrobiony. Aby jednak doprowadzić opiekę nad b. wychowańcami do stanu należytego, niezbędne jest skuteczne współdziałanie Komitetu i całego społeczeństwa, i dla tego Zarząd najusilniej prosi o poparcie jego usiłowań w tym przedmiocie i nadsyłanie do biura Zarządu zapotrzebowań pracowników, przy wskazaniu szczegółowem warunków, oraz zaofiarowania przyjęcia opieki nad b. wychowańcami Osady. Nadto Zarząd czuje się w obowiązku zwrócić uwagę Komitetu na coraz większe trudności w pomieszczaniu wychowańców Studzienieckich i rozciągania nad nimi skutecznej opieki i wnosić o obmyślenie odpowiedniejszych sposobów uregulowania tego zadania pierwszorzędnej wagi.

Liczne opinie opiekunów o sprawowaniu się ich pupilów brzmią zadawalniająco. Do wiadomości Zarządu nie doszedł ani jeden fakt ponownego spełnienia przestępstwa przez wychowańca, w roku ubiegłym uwolnionego, chociaż ci chłopcy przebywal w Studzieńcu w czasie przejść, które nie mogły pozostać bez ujemnego na nich wpływu. Jeden tylko niepoprawny, uwolniony po czteroletnim prawie pobycie w Osadzie, przed odesłaniem go do Orłowa w charakterze parobka, zbiegł z biura Zarządu i dotąd jest poszukiwany przez władze policyjne. Rodzice tego chłopca, mało fizycznie, a jeszcze mniej umysłowo rozwiniętego, mieszkają w Mokotowie i oboje po kilkanaście razy byli karani za kradzież. Wezwani do Zarządu, wbrew wszelkim wyjaśnieniom, oznajmili, że wolą widzieć syna w arsenale (t. j w więzieniu głównem), aniżeli zgodzić się, aby miał się od nich oddalić. W obec takich warunków nie można stawiać zbyt pochlebnej prognozy co do tego b. wychowańca, w każdym jednak razie recydywistą dotąd nie został, lubo ukrywa się pasportu lub mieszka gdzieś za nielegalnemi dowodami legitymacyjnemi.

W wykonaniu postanowienia Komitetu Towarzystwa z dnia 22 Marca 1885 r., Zarząd rozwinął starania w celu urządzenia należytej kontroli nad recydywą, t. j. ponownem spełnianiem przestępstw przez wychowańców Studzienieckich; dotąd jednak praca ta nie tylko nie została ukończoną, ale nawet nie dała takich rezultatów, któreby przytaczać było można. Bez gorliwego współdziałania sądów i zwierzchności więziennej nie da się osiągnąć zadania, w tym też kierunku Zarząd zamierza niebawem rozwinąć odnośne działanie.

Ogólne rezultaty cyfrowe, odnoszące się do uwolnionych z zakładu Studzienieckiego w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich, są następujące:

	W roku 1887	W latach poprzednich
1. Uwolniono warunkowo	3	11
2. Po ukończeniu terminu, wyrokiem zakreślonego.	39	255
3. Zwrócono władzy sądowej . . .	1	11
4. Zmarło w Osadzie.	1	25
Razem	44	302
Ogółem. . . .	346	

Z pomiędzy warunkowo i po upływie terminu, wyrokiem określonego, uwolnionych w latach poprzednich 266 i w roku bieżącym 42, umieszczono:

	W roku 1887	W latach poprzednich
do gospodarstwa wiejskiego . . .	14	88
„ ogrodnictwa	1	17
„ stolarzy	1	30
„ kołodziei	2	17
„ rzeźbiarza	1	—
„ kowali	2	12
„ szewców	3	8
„ krawców	1	7
„ tokarzy	—	3
„ piekarzy	—	7
„ cieśli	—	1
„ pszczelnictwa	—	1
„ felczera	—	2
„ seminarium nauczycielskiego . .	—	1
oddano na żądanie rodzicom . . .	17	72
Razem	42	266
Ogółem. . . .	308	

O wielu z dawniej uwolnionych wychowańcach, którzy już wyszli z pod opieki w myśl § 110 Urządz. wew., brak szczegółowych wiadomości; zaznaczyć jedynie można, że znaczna ich ilość służy w wojsku. Zarząd przedsięwziął zgromadzić dane co do wszystkich, o ile się da, byłych wychowańcach Osady, ale praca to bardzo obszerna i wiele pochłonie starań i trudów, a rezultaty jej dopiero w następstwie wykazane być mogą. Z kontrol, w Zarządzie utrzymywanych, okazuje się, że z pośród b. wychowańców

wyzwolono na czeladników różnych rzemiosł . . 60
z pośród których posiada własne warsztaty. . . 10
żonatych 12

Opieka ustała, w myśl § 110 Urządz., nad 188 uwolnionymi. Pozostaje pod opieką 120.

Dla urzeczywistnienia zadań Towarzystwa niezbędne są fundusze i dla też Zarząd poczytywał za swój obowiązek pierwszorzędny gromadzenie funduszów, a przedewszystkiem jak najoszczędniejsze ich wydatkowanie. W ostatnim działając kierunku, Zarząd wyjednał wolny przejazd* dla sprowadzanych wychowańców i woźnego Zarządu na drogach: Warszawsko-Wiedeńskiej, Bydgoskiej i Łódzkiej, Terespolskiej, Nadwiślańskiej, i za tę ulgę czuje się w obowiązku Dyrekcyom tych dróg żelaznych wyrazić najserdeczniejsze podziękowanie; dalej wyjednał od drogi żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej zwrot połowy kosztów transportu za produkta, przywożone do Studzieńca i wywożone z Osady całkowitemi wagonami, co znakomicie zmniejszyło wydatki na opał i zobowiązuje Towarzystwo Osąd Rolnych do szczególnej wdzięczności dla Dyrekcyi drogi żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej, która oprócz tego czyni Zarządowi Towarzystwa bardzo liczne i istotne ułatwienia przy ciągłych jego stosunkach z Osadą; dalej Zarząd korzystał z bezpłatnych ogłoszeń w pismach periodycznych Warszawskich i prowincyonalnych, obok czego niektóre Redakcye nadsyłały darmo swe wydawnictwa, za co Towarzystwo winno Szanownym Redakcyom tych czasopism, które popierały jego zadania i interesa, szczególną wdzięczność; następnie Zarząd wyjednał ustępstwo w cenie węgla kamiennego w kopalni „Niemcy," za co Towarzystwo winno podziękować Czł. Kom. J. Wertheimowi; wreszcie od wielu bardzo składów i magazynów, w których się robią zakupy znaczniejsze dla Osady, Zarząd wyjednał redukcyę cen i ustępstwo procentów, dochodzące do 15%. W pierwszym zaś działając kierunku, Zarząd usilnie się starał o podniesienie produkcyi rolnej i warsztatowej w Osadzie, a dla zapewnienia zbytu wyrobom, otworzył główny skład wyrobów Studzienieckich w składzie narzędzi rolniczych Z. Ostrowskiego, który za sprzedane liczne wyroby wniósł do kassy Zarządu ceny, przez Zarząd oznaczone, bez żadnych potrąceń; rozszerzył teritorium gruntów uprawnych w Osadzie przez wykarczowanie i zoranie około 16 morgów, po wyciętym jeszcze w r. 1884 lesie odłogiem leżących, zwiększył ilość krów mlecznych, wreszcie, dla zapoznania publiczności z wyrobami Studzienieckiemi i zapewnienia im zbytu, przyjął udział w dwóch urządzanych w r. 1887 wystawach: hygienicznej i wystawie nasion.

Źródła dochodów w r. b. nie zmieniły się, a obfitość ich, w niektórych zwłaszcza rubrykach, zaczęła zanikać. Dochód z prelekcyj i widowisk zniknął zupełnie, a usiłowania Zarządu około urządzenia koncertu w m. Listopadzie nie zostały uwieńczone pożądanym skutkiem. Od członków honorowych, zwłaszcza z prowincyi, wpłynęło bardzo mało; ze skarbonek również dochód nieznaczny.

Oprócz znakomicie zmniejszonej stałej ofiary urzędników dróg żelaznych Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej, w r. b. zrealizowano następujące znaczniejsze ofiary:

1. Ottolina Paszkiewicza tytułem spłaty zapisu ś. p. Karola Paszkiewicza, a testamentem z d. 3 (15) Maja 1885 r. uczynionego, w listach zastawnych Tow. Kred. Ziemskiego z 16-u kuponami rs. 1000.

2. Z zapisu ś. p. Polikarpa Wierzbickiego podniesiono z Kantoru Banku Państwa w gotowiźnie rs. 247 k. 6.

3. Z zapisu ś. p. Karoliny z Badowskich Brandysz umieszczono, na zasadzie upoważnienia Komitetu na hypotece domu Nr. 828 w Warszawie rs. 1000 na 7%.

4. Z zapisu ś. p. Andrzeja Płodowskiego zabezpieczono, na zasadzie upoważnienia Komitetu, na hypotece dóbr Żeromin rs. 1000 na 7%.

Pozostało do zrealizowania:

1. Należność, zasądzona od wdowy po ś. p. Polikarpie Wierzbickim w ilości 96 rs. 29 kop. z procentami, co do których toczy się korespondencya.

2. Procenta od zapisu ś. p. Kurierowa w kwocie rs. 1000, zahypotekowanych na domu Nr. 1368 w Warszawie.

3. Zapisy ś. p. Gąsiorowskiej, Kochanowskiej i Franciszka Tournelle, co do których prowadzi się korespondencya.

Myśl, rzucona przez JW. Prezydenta m. Warszawy, Generała Starynkiewicza, aby przyszłość Towarzystwa Osad Rolnych zabezpieczyć kapitałem, powstałym ze skapitalizowania składek członków honorowych, znalazła i w tym roku chętnych naśladowców. W poczet członków stałych zapisali się: Piotrowski Michał, Kotkowski Bolesław, Akcyjne Towarzystwo zakładów bawełnianych Schejblera i Sp., Halpert Henryk, Bednawski Władysław i wnieśli składki 100-rublowe. Życzyćby należało, aby myśl ta znalazła jaknajobszerniejsze urzeczywistnienie, przez co Towarzystwo uzyskałoby podstawę materyalną do dalszego rozwoju i trwałego istnienia.

Lista członków honorowych nieznacznej uległa zmianie. Z ogólnej liczby 1915 ubyło 211, przybyło zaś nowych 98, pozostało na r. 1888 członków honorowych 1802. Zaległości wynoszą 42237 rs., umorzono 5879 rs.

W obec tych danych Zarząd odniósł się bezpośrednio do wszystkich Członków honorowych, zalegających w opłacie skła-

dek od r. 1885, a następnie wyjednał w Delegacyi postanowienie co do usunięcia z listy członków wszystkich zmarłych, niewiadomych z pobytu, wreszcie tych, którzy zażądają wykreślenia lub za ostatnie lat 3 składki nie uiścili, i nie dali żadnej na odezwę Zarządu odpowiedzi.

Ruch funduszów Towarzystwa w ciągu roku 1887 przedstawia się w następujących cyfrach:

Dochody ogólne Towarzystwa.

Rozdziały budżetu	Wyszczególnienie	Zamierzenie budżetowe Rs.	kop.	Wpływ rzeczywisty Rs.	kop.	Różnica: Więcej Rs.	kop.	Różnica: Mniej Rs.	kop.
I, II, III	Procenta od kapitałów wieczystych, rezerwowych i obrotowych	3234	37½	3514	73	280	36½	—	—
IV	a) Składki członków honorowych	5800	—	4793	—	—	—	1007	—
"	b) Ofiary w gotowiźnie i w naturze	1200	—	1181	10	—	—	18	90
V	a) Z odczytów, widowisk i t. d.	800	—	2	71	—	—	797	29
"	b) Nieprzewidziane	1000	—	1425	63	425	63	—	—
"	c) Ze sprzedaży Roczników, dyplomów i t. p.	120	—	11	50	—	—	108	50
	Razem	12154	37½	10928	67	705	99½	1931	69
				—1225,70½					

Dochody Osady Studzienieckiej.

Rozdział budżetu	Wyszczególnienie	Zamierzenie budżetowe Rs.	kop.	Wpływ rzeczywisty Rs.	kop.	Różnica Więcej Rs.	kop.	Różnica Mniej Rs.	kop.
I	Ze źródeł ekonomicznych, gospodarstwa rolnego, ogrodu, lasu, inwentarza żywego	2600	—	2517	06	—	—	82	94
II	Z kasy m. Warszawy, kas rządowych i opłat prywatnych	12396	40	11553	88	—	—	842	52
III	Dochody z warsztatów, nie licząc ceny materyałów	2500	—	2318	03	—	—	181	97
IV	Dochody w żadnej z powyższych rubryk nie oznaczone	150	—	47	77	—	—	102	23
	Razem	17646	40	16436	74	—	—	1209	66
	Ogółem dochodu z r. 1887	29800	12½	27365	41	—	—	2435	36½

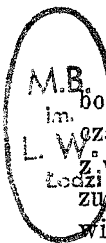
Z powyższego zestawienia okazuje się, że dochody ogólne Towarzystwa były mniejsze od zamierzenia budżetowego o 1225 rs. 70½ kop. Różnica ta wynikła przedewszystkiem z tego powodu, że prelekcye publiczne przyniosły tylko 2 rs. 71 k., przy jednoczesném obciążeniu pozycyi „wydatków rozmaitych“ Zarządu summą rs. 19 za tłomaczenie prelekcyj, oraz że wpływy od Członków honorowych Towarzystwa były o 1007 rs. mniejsze od zamierzenia budżetowego. Kwestorowie Warszawscy nie zdążyli zgromadzić składki za rok 1887 od znacznej liczby Członków przed Nowym Rokiem, i czynność tę dopiero w r. b. ukończyli; z prowincyi zaś zaległości powiększyły się, i w dniu 1-ym Stycznia r. b. wynosiły od Członków honorowych Warszawskich 10382 rs. od prowincyonalnych 31855 rs., ogółem jak wyżej 42237 rs.

W obec takiego stanu rzeczy, na szczególną wdzięczność Towarzystwa zasłużyli ci z szanownych Członków korespondentów, którzy nie szczędzili trudu i zabiegów dla zgromadzenia niezbędnych dla urzeczywistniania zadań Towarzystwa funduszów Dla tego też Zarząd czuje się w obowiązku złożyć najserdeczniejsze podziękowanie następującym Członkom korespondentom: *Arczyńskiemu Kazimierzowi* z p-tu Skierniewieckiego, *Czajkowskiemu Edwardowi* z m. Warszawy, *Czarnowskiemu Aleksandrowi* z p-tu Kutnowskiego, *Deskurowi Andrzejowi* z p-tu Pińczowskiego, *Dziekońskiemu Onufremu* z p-tu Mazowieckiego, ks. *Fudalewskiemu Władysławowi* z p-tu Opatowskiego, *Gurbskiemu Janowi* z m. Płocka, *Gutmanowi Józefowi* z m. Radomia, *Illustrowskiemu Stanisławowi* z m. Lublina, *Kupczyńskiemu Antoniemu* z p-tu Sejneńskiego, *Laskowskiemu Antoniemu* z p-tu Jędrzejowskiego, *Lemańskiemu Ludwikowi* z p-tu Brzezińskiego, *Lipskiemu Ludwikowi* z p-tu Kozienieckiego, *Majzlowi Bronisławowi* z miasta Warszawy, *Milewskiemu Józefowi* z p-tu Ciechanowskiego, *Rościszewskiemu Józefowi* z p-tu Rypińskiego, *Rudnickiemu Stanisławowi* z p-tu Pułtuskiego, *Rulikowskiemu Zdzisławowi* z p-tów Hrubieszowskiego i Tomaszewskiego, *Russockiemu Maksymilianowi* z p-tu Sandomierskiego, hrabiemu *Skarbkowi Józefowi* z p-tów Nieszawskiego i Włocławskiego, *Sobolewskiemu Michałowi* z p-tu Augustowskiego, *Stoboyowi Edwardowi* z p-tu Biłgorajskiego, *Suffczyń-*

skiemu Stefanowi z p-tu Rawskiego, *Staniszewskiemu Waleremu* z p-tu Augustowskiego i m. Suwałk, *Szaniawskiemu Wiktorowi* z p-tu Radzyńskiego, *Toczyskiemu Julianowi* z m. Siedlec, *Trautsoltowi Ludwikowi* z p-tu Maryampolskiego, *Wąsowiczowi Janowi* z m. Warszawy, *Wentzlowi Adolfowi* z p-tu Błońskiego, *Wroczyńskiemu Czesławowi* z p-tu Bialskiego. ks. *Woronieckiemu Mieczysławowi* z p-tu Chełmskiego, *Zawadzkiemu Maksymilianowi* z p-tu Mińskiego i *Zielińskiemu Bronisławowi* z powiatu Sochaczewskiego.

W dwóch pozycyach dochody przewyższyły zamierzenie budżetowe, a mianowicie: otrzymano o 280 rs. 36½ kop. więcej procentów, w skutek uporządkowania legatów ś. p. Brandyszowej i Płodowskiego, oraz osiągnięto dochodów nieprzewidzianych o 425 rs. 63 kop. więcej. Ostatnia pozycya nie przedstawia faktu pocieszającego, w niej bowiem zamieszczono 1000 rs., które wpłynęły z wylosowanego listu zastawnego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego Nr. 13401, a które Komitet upoważnił użyć na potrzeby bieżące, oraz 398 rs. 35 kop., które wpłynęły do kassy Zarządu za wyroby warsztatów Studzienieckich.

Dochody Osady Studzienieckiej również były mniejsze od zamierzenia budżetowego o rs. 1209 k. 66, a żadnej pozycyi budżetu nie przewyższyły. Ze źródeł ekonomicznych Osady otrzymano o 82 rs. 94 k. mniej, na co wpłynęło przedewszystkiem obniżenie znaczne dochodu z ogrodu i z trzody chlewnej, gdyż dochód z gospodarstwa rolnego i z lasu przewyższył zamierzenie budżetowe. Gdy ogrodnik i pod względem wpływu na wychowańców nie czynił zadość wymaganiom, wypadło go uwolnić, nowo zaś przyjęty rokuje najlepsze nadzieje. Dochód z kas rządowych był mniejszy za żywność o 832 rs. 15 kop., utrzymywano bowiem w Studzieńcu w ciągu r. 1887 przeciętnie 148 wychowańców, zamierzenie zaś budżetowe obliczono na 160 wychowańców; za odzież o 12 rs. 30 k. w skutek redukcyi cen za materyały; wreszcie opłat od rodziców wpłynęło mniej o 25 rs. Ostatnie źródło dochodu jest więcej jak wątpliwej wartości, o ile gminy nie zostaną obowiązane do pokrywania tych należności, rodzice



bowiem wychowańców Studzienieckich są zupełnie ubodzy i uiszczać opłaty, choćby najmniejszej, nie są w możności. Dochody z warsztatów, lubo według tegorocznych ksiąg kassowych wykazują o 181 rs. 97 k. mniej, niż zamierzenie budżetowe, w rzeczywistości jednak znakomicie budżet przewyższają. W obec zamierzenia budżetowego 2500 rs. brutto, osiągnięto 2318 rs. 3 kop., a nadto do kassy Zarządu wpłynęło z tego źródła, jak wyż wskazano — 398 rs. 35 k., to jest razem 2716 rs. 38 k., czyli o 216 rs 38 k. więcej; wreszcie do dochodu brutto należy wliczyć wartość materyału, zapisywanego na wydatek pod odnośną rubryką, a z tego tytułu wpłynęło rs. 3472 k. 26, właściwie, przeto licząc, dochód z warsztatów przewyższył zamierzenie budżetowe o rs. 3688 kop. 64. Usilne staranie o rozwinięcie produkcyi warsztatowej otwarcie składu wyrobów Studzienieckich i zapewnienie im zbytu, wreszcie skuteczniejszy nadzór nad wychowańcami w warsztatach i silniejszy wpływ moralny nauczycieli rzemiosł, pozostających ciągle w zamkniętej niewielkiej przestrzeni z wychowańcami, złożyły się na dodatni rezultat produkcyi warsztatowej.

Jeśliby na mocy tych danych rozstrzygać pytanie: czy warsztaty zakładu opłacają się? — to, odciągnąwszy od powyższego dochodu wszystkie wydatki na odzież, bieliznę, pościel, obuwie, na kupno materyałów i narzędzi warsztatowych, wreszcie pensye, pobierane przez nauczycieli rzemiosł, pozostanie jeszcze czystego dochodu z warsztatów 133 rs.; z innych zaś zajęć w Osadzie, a zwłaszcza z ogrodnictwa, niepodobna dotąd osiągnąć podobnych rezultatów. Zaznaczyć się nadto należy, że postępy wychowańców w nauce rzemiosł, lubo powolne i nierównomierne, są widoczne, gdy takowych w ogrodnictwie, a zwłaszcza w gospodarstwie rolném dopatrzéć trudno; dodać należy, że przy ostatnich zajęciach rozciągnięcie należytego nadzoru nad wychowańcami i powiększenie wpływu moralnego dla ich poprawy jest dotąd bardzo utrudnione.

Wydatki ogólne Towarzystwa.

Rozdział budżetu	Wyszczególnienie	Zamierzenie Budżetowe Rs.	kop.	Wydatek rzeczywisty Rs.	kop.	Różnica Więcej Rs.	kop.	Różnica Mniej Rs.	kop.
I	Pensye i opłaty stałe, transport wychowańców	2050	—	1730	70	—	—	319	30
II	Druk Rocznika, wydatki kancellaryjne i opał	490	—	292	90½	—	—	197	9½
"	Pobór składek członków honorowych	75	—	35	22	—	—	39	78
"	Do dyspozycyi opiekunów uwolnionych wychowańców	120	—	1	50	—	—	118	50
"	Wydatki nadzwyczajne	1000	—	418	64	—	—	581	36
"	Na podróże delegatów	60	—	—		—	—	60	—
	Razem	3795	—	2478	96½	—	—	1316	03½

Wydatki Osady Studzieniec.

Rozdział budżetu	WYSZCZEGÓLNIENIE	Zamierzenie budżetowe		Wydatek rzeczywisty		Różnica Więcej		Różnica Mniej	
		Ruble i kopiejki							
I.	Restauracya budynków	500	—	693	95	193	95	—	—
"	Ubezpieczenie i podatki	650	—	605	35	—	—	44	65
II.	Płace i wynagrodzenia służby, tantiemy, 5% dodatek	10429	—	9594	88	—	—	834	12
"	Żywność wychowańców i służby niższej	6438	15	5495	38½	—	—	942	76½
"	Odzież, obuwie, bielizna, pościel i utrzymanie czystości	2665	—	2497	79	—	—	167	21
"	Światło i opał	1800	—	1389	82	—	—	410	18
"	Wydatki na infirmeryę i kaplicę	220	—	197	33	—	—	22	67
III.	Wydatki na żywność inwentarza, sprzęty gospodarskie, gospodarstwo rolne i ogrodowe	1250	—	2591	38	1341	38	—	—
"	Na materyały surowe i narzędzia warsztatowe	1482	—	2294	15	—	—	187	85
IV.	Wydatki na szkołę i kancelaryę	150	—	147	99½	—	—	2	½
"	Wydatki na nagrody dla wychowańców za pracę	400	—	458	29	58	29	—	—
"	Koszta wyprawy uwolnionych wychowańców	625	—	425	57	—	—	199	43
"	Drobne wydatki, nie wymienione w powyższych kategoryach	100	—	120	89	20	89	—	—
	Razem	27709	15	26512 —1196	78 37	1614	51	2810	87
	Ogółem wydatki 1887 r.	31504	15	28991 —2512	74½ 40½	—	—	—	—

Z powyższego zestawienia okazuje się, że wydatki Zarządu były mniejsze od zamierzenia budżetowego o 1316 rs. 3½ kop. Pojedyncze pozycye wyjaśnień nie potrzebują, nadmienić jedynie wypada, że ofiarność Członków Zarządu dozwoliła z pozycyi na podróże delegatów nic nie wydatkować, a niedostatecznie rozwinięta działalność opiekunów, a zarazem ich ofiarność wpłynęła na zaoszczędzenie funduszu, do dyspozycyi opiekunów przeznaczonego.

Na budżecie wydatków Osady osiągnięto oszczędność w stosunku do zamierzenia budżetowego w ogólnej summie rs. 1196 k. 37, a jeśli mieć na względzie wykonane restauracye, budżetem nieprzewidziane, to oszczędność ta znakomicie się powiększy. I tak. Pozycyę na restauracyę budynków przekroczono o 193 rs. 95 kop., lecz przytem uskuteczniono następujące ważniejsze nadetatowe roboty: odnowiono walące się oparkanienie Osady na przestrzeni 108 prętów i przygotowano materyał do dalszej restauracyi; pokryto smołowcem dachy na piekarni, pralni, stodole i oborze; zakupiono i wprawiono 10 drzwiczek hermetycznych do pieców; postawiono piece w celkach i kancellaryi; uskuteczniono gruntowną restauracyę trzech studzien, w których woda zepsuła się i według opinii Dr. *Nenckiego*, który łaskawie uskutecznił jej rozbiór chemiczny, stała się szkodliwą dla zdrowia i niemożliwą do użycia. Wszystkie te niezbędne i nader pilne roboty, pociągające za sobą znaczne koszta, uskuteczniono drogą administracyjną, miejscowemi siłami, przy najmie jedynie specyalnego kierownika robotą, i dla tego dozwoliły przekroczyć zamierzenie budżetowe o tak nieznaczną summę. Następnie przekroczono również budżet na pozycyi wydatków na żywienie inwentarza, gospodarstwo rolne i ogrodowe. W budżecie 1887 r. oznaczono na żywność dla inwentarza rs. 950 przy nadmienieniu, że z produkcyi Osady ma być nadto użyte rs. 556, to jest wyznaczono rzeczywiście rs. 1506, lecz ostatniej cyfry do summy budżetowej nie dodano. W rzeczywistości zaś na ten przedmiot wydatkowano w gotowiźnie rs. 480 kop. 59, w produkcyi rs. 864 k. 96, razem rs. 1345 k. 55, to jest mniej od zamierzenia o rs. 160 k. 45. Na narzędzia preliminowano rs. 30, wydano w gotowiźnie rs. 47 k. 82, a w produkcyi rs. 316 k. 84. Na materyały surowe i najem robotnika nic nie wydatkowano, ale kupiono 4 krowy za rs. 161 k. 50 i 2 woły za rs. 120 k. 35.

Porównywając ogół dochodu i wydatków na gospodarstwo rolne i ogrodnictwo okazuje się, że wydatki przeniosły w r. 1887 dochody o rs. 74 k. 32, pomimo zadawalniającego plonu żyta.

Wreszcie oprócz pozycyj drobnych wydatków, przekroczono zamierzenie budżetowe na pozycyi wydatków na nagrody za pracę wychowańców o rs. 58 k. 29. Ważny ten przedmiot był przedstawiony szczegółowo Komitetowi przy projekcie budżetu na rok 1888 i decyzya zapadła zdaje się czynić zbytecznem bliższe w tym względzie wyjaśnienia.

Oszczędności osiągnięto na wszystkich innych pozycyach budżetu, a mianowicie:

Na ubezpieczeniach rs. 44 k. 65, do których dodać należy rs. 140 k. 36, jakie wpłynęły w r. b. tytułem zwrotu nadpłaconej w r. z. premii assekuracyjnej, obok czego stały ten wydatek, przez uregulowanie należyte stosunku ubezpieczenia, zmniejszony został nadal o rs. 184 rocznie. Na pozycyi płac i wynagrodzeń służby osiągnięto oszczędność rs. 834 k. 12 z powodu nieobsadzenia przez dłuższy przeciąg czasu posady pomocnika Dyrektora, a przedewszystkiem przez wyjednanie dla dozorców, posiadających kwalifikacye nauczycieli elementarnych, prawa nauczania w szkole Studzienieckiej, w skutek czego zyskano możność posuwania na etat przełożonych oddziałów tych tylko kandydatów, którzy już swe uzdolnienie i pożyteczną dla zakładu działalność wykazali na niższym etacie dozorców.

Na żywności wychowańców i służby niższej osiągnięto oszczędność rs. 942 k. 76$^1/_2$; ponieważ jednak w zamierzeniu budżetowem obliczono żywność na 160 wychowańców, a przeciętnie było ich tylko 148, należy przeto od tej cyfry odciągnąć rs. 448 k. 95, czyli że rzeczywiście osiągnięto oszczędności rs. 493 kop. 81$^1/_2$. Porcya dzienna zdrowego wychowańca w r. 1887 kosztowała przeciętnie $8^{92}/_{100}$ kop. obok czego wartość odżywcza pożywienia znacznie ulepszona i przez biegłych: D-rów *Nenckiego*, *Nusbauma* i *Przewoskiego*, za zupełnie zadawalniającą uznaną została. Przedmiot ten również na poprzedniem posiedzeniu Komitetowi był szczegółowo przedstawiony i dla tego zdaje się nie wymagać obecnie bliższych wyjaśnień.

Oszczędność na odzieży, bieliźnie i pościeli, wynosząca rs. 167 k. 21, osiągnięto przez nabywanie materyałów, o ile się dało, z pierwszej ręki, przy uzyskaniu najniższych możliwie cen. Oszczędność na opale rs. 410 k. 18 otrzymano przez wyjednanie, jak się wyżej rzekło, zwrotu połowy kosztów transportu przez Dyrekcyę drogi żelaznej Warszawsko-Wiedeńską i obniżenie ceny za węgiel kamienny przez Dyrektora kopalni „Niemcy“ Członka Komitetu *J. Wertheima*. Oszczędność na zakupienie materyałów warsztatowych (rs. 187 k. 85), była wywołaną złym stanem budynku, przeznaczonego na skład i trudnością nabycia odpowiednich materyałów za nie wygórowane ceny. Po przyprowadzeniu budynku składu drzewnego do należytego stanu w r. b., dla zaopatrzenia warsztatów zakładu w dobry i suchy materyał drzewny, oraz przyspożenia zajęć wychowańcom, zamierzono na-

być z poręby majorackiej, obok zakładu leżącej, odpowiednią ilość materyału, któryby następnie, na miejscu wyrobiony, zaopatrzył należycie magazyn. Reszta pozycyj, drobnych oszczędności, uwag nie nastręcza.

Porównywając obecnie ogół dochodów i wydatków okazuje się:

że dochodów Towarzystwa oczekiwano	rs.	12154 k. 37½
osiągnięto zaś	„	10928 „ 67
a więc mniej o	rs.	1225 k. 70½
dochodów Osady oczekiwano	„	17646 „ 40
osiągnięto zaś	„	16436 „ 74
a więc mniej o	rs.	1209 k. 66
że według zamierzenia budżetowego na wydatki ogólne Towarzystwa przeznaczono	„	3795 „ —
wydano zaś	„	2478 „ 96½
wydano więc mniej o	rs.	1316 k. 03½
na wydatki Osady przeznaczono	„	27709 „ 15
wydano zaś	„	26512 „ 78
wydano więc mniej o	rs.	1196 k. 37
że w ogóle preliminowano dochód	„	29800 „ 77½
osiągnięto	„	27365 „ 41
a więc mniej	rs.	2435 k. 36½
Preliminowano wydatków	„	31504 „ 15
wydano rzeczywiście	„	28991 „ 74½
a więc wydano mniej	rs.	2512 k. 40½
Porównywając dochód osiągnięty z poczynionemi wydatkami okazuje się: dochód	„	27365 „ 41
wydatki	„	28991 „ 74½
wydano przeto więcej niż dochód	rs.	1626 k. 33½
Ponieważ zaś budżet zeszłoroczny przewidywał niedoboru	„	1703 „ 37½
wydano przeto rzeczywiście w r. 1887 mniej	rs.	77 k. 04

Rachunek kassowy przedstawia się jak następuje: Remanent 1-go Stycznia 1887 r.

w kassie Zarządu	„	98 „ 08½
w Banku Handlowym	„	2703 „ 88
w kassie Osady gotowizną	„	340 „ 93
„ w produkcyi	„	286 „ 24
Do przeniesienia	rs.	3429 k. 13½

Z przeniesienia	rs.	3429 k. 13½
Remanent ogółem	rs.	3429 k. 13½
Wpłynęło w r. 1887	„	27365 „ 41
Razem	rs.	30794 k. 54½
z których wydatkowano	„	28991 „ 74½
Remanent na r. 1888	rs.	1802 k. 80,

który na potrzeby bieżące pozostawićby należało.

Dotychczas całość majątku ruchomego i nieruchomego Towarzystwa Osad Rolnych nie była kontrolowaną w oddzielnej księdze. Zarząd, poczytując taką księgę za zasadniczą, zaprowadził ją, rozpoczynając od 1 Stycznia 1887 r. Z tej księgi inwentarza majątku Towarzystwa Osad Rolnych okazuje się co następuje:

I.

Kapitały wieczyste.

	W gotowiźnie	W papierach
1. Zapis ś. p. Tekli Rapackiej na hypotece dóbr Staniszewice	rs. 6000 k. —	
2. Zapis ś. p. Dominika Dziewanowskiego na hypotece dóbr Działyń	„ 2000 „ —	
3. Zapis ś. p. Gustawa Zielińskiego na hypotece dóbr Ossowka-Witowąż	„ 1000 „ —	
4. Zapis ś. p. Karoliny Brandysz na hypotece domu Nr. 828 w Warszawie	„ 1000 „ —	
5. Zapis ś.p. Andrzeja Płodowskiego na hypotece dóbr Żeromin	„ 1000 „ —	
6. Zapis ś. p. Jana Doboszyńskiego w list. zast. Tow. Kred. miejs.		rs. 2200
7. Zapis ś. p. ks. Brudzyńskiego w list. zast. T. K. M.		„ 4500
8. Wkłady 56-u Członków stałych w list. zast. T. K. M.		„ 5960
9. Ofiara ks. Wojciecha Frycza w l. zast. T. K. Ziems.		„ 15000
10. Zapis ś. p. ks. Władysława Rutkowskiego w bilecie-Banku państwa		„ 500
Do przeniesienia	rs. 11000 k. —	rs. 28160

	W gotowiźnie	W papierach
Z przeniesienia	rs. 11000 k. —	rs. 28160
11. Zapis ś. p. Karola Paszkiewicza w list. zast. T. K. Z. i M. . . .		„ 1000
Razem . . .	rs. 11000 k. —	rs. 29160

czyli ogółem, licząc listy według nom. wartości, rs. 40160.

W roku więc 1887 kapitały wieczyste wzrosły o rs. 3500, w skutek uregulowania zapisu ś. p. K. Brandysz, A. Płodowskiego i K. Paszkiewicza, oraz przybycia 5-u Członków stałych.

II.

Kapitały rezerwowe.

		Gotowizną	W papierach
1. Zapis ś. p. Kurierowa na hypotece domu Nr. 1368 w Warszawie.		rs. 1000	
2. Zapis ś. p. Konstantego Giejsztor na hypotece dóbr Szaudyniszki.		„ 1000	
3. Zapisy pomieszczone w list. zast. T. K. M. Warszawy.			
a) ś p. Macieja Ławrynowicza	rs. 400 k. —		
b) „ ks. Józefa Lipińskiego. .	„ 300 „ —		
c) „ Tytusa Wojciechowskiego	„ 1000 „ —		
d) „ Stanisława Szuberskiego .	„ 450 „ —		
e) „ Andrzeja Kosseckiego. .	„ 300 „ —		
f) „ Teofila Babińskiego. . .	„ 100 „ —		
g) „ Ludwika Hirszfelda. . .	„ 300 „ —		
g) „ Ludwika Kolnarskiego .	„ 360 „ —		
i) „ Polikarpa Wierzbickiego .	„ 247 „ 06		
k) „ Józefa i Emilii małż. Wieczorkowskich, reszta po wzniesieniu domku ich imienia	„ 1864 „ 22		
l) „ Katarzyny Brzezińskiej .	„ 100 „ —		
m) „ Edmunda Bürgera . . .	„ 2000 „ —		
4. Z ofiar na domek m. Warszawy . .			rs. 7421
ze skapitalizowanym procentem z lat poprzednich w list. zast. M.			„ 830
5. Oszczędności z lat dawnych:			
a) w listach zast. Tow. Kred. m. Warszawy			„ 19639
c) w listach likwidacyjnych			„ 4000
Razem		rs. 2000	rs. 31890

Czyli ogółem, licząc papiery procentowe w cenie nom., 33890.

W roku przeto 1887 kapitały rezerwowe zmniejszyły się w ogóle o rs. 500, a mianowicie w listach zast. Tow. Kred. miasta Warszawy wyrażono zapis ś. p. Paszkiewicza i składkę 5-u Członków honorowych Towarzystwa, a wniesiono zapis ś. p. Kurierowa rs. 1000 w gotowiźnie na hypotece domu Nr. 1368.

Ogół przeto kapitałów Towarzystwa wynosił d. 1 Stycznia 1888 roku:

wieczystych. . . .	rs. 40160
rezerwowych . . .	„ 33890
Razem . . .	rs. 74050

czyli w ciągu r. 1887 powiększył się o rs. 3000.

III.

Fundusz remanentowy.

1. Remanent d. 1 Stycznia 1887 r. wynosił:		
w gotowiźnie		rs. 3142 k. 89½
nadto w produkcyi Osady		„ 286 „ 24
		rs. 3429 k. 13⅓
Ponieważ w r. 1887 wydano więcej nad dochód		„ 1626 „ 33½
pozostało przeto		rs. 1802 k. 80
a mianowicie:		
a) w Banku Handlowym.	rs. 1018 k. 50	
b) w Kassie Zarządu . .	„ 31 „ 26	
c) „ Osady . . .	„ 318 „ 60	
Razem		rs. 1368 k. 36
a nadto w produkcyi Osady i artykułach spożywczych		rs. 434 k. 44
Razem. . .		rs. 1802 k. 80

Nadto do remanentu w produkcyi Zarząd postanowił zaliczyć na rok 1888:

produktów spiżarniowych	rs. 145 k. 10
ogrodowizn.	„ 6 „ 36
w węglu kamiennym.	„ 55 „ 67
w nafcie	„ 15 „ —
	rs. 222 k. 13
w produkcyi gospodarstwa rolnego j. w. .	„ 434 „ 44
Ogółem w produkcyi. . .	rs. 656 „ 57

W skutek czego remanent na rok 1888 obliczony został w ogóle na summę rs. 2024 k. 93.

IV.
Majątek nieruchomy.

1. Wartość budowli w Studzieńcu według oszacowania do ubezpieczenia z d. 19 Czerwca 1887 r. . . . . . . rs. 61570

Summa ta jest mniejszą od poprzednio wykazywanej o rs. 34330, opiera się jednak na ostatniem oszacowaniu do ubezpieczenia i dla tego do księgi inwentarza wniesioną została.

2. Wartość 117 mogrów gruntu	według dawnego oszacowania	„	6000
3. „ lasu na pniu . . .		„	2000
Ogółem.		rs.	69570

V.
Majątek ruchomy.

WYSZCZEGÓLNIENIE	31 Grudnia 1886 pozostało		W roku 1887 Przybyło		W roku 1887 Ubyło		31 Grudnia 1887 pozostało	
	Rs.	k.	Rs.	k.	Rs.	k.	Rs.	k.
A. *Osady Studzieniec.*								
1. Sprzęty, meble, utensylia salowe .	1538	17	17	25	38	25	1517	17
2. Sprzęty, naczynia stołowe i kuchenne	365	31	26	48	7	45	384	04
3. Sprzęty i utensylia kancellaryjne i szkolne	383	99	8	50	—	—	392	49
4. Sprzęty i utensylia kościelne . .	1615	51	—	—	—	—	1615	51
5. Odzież i obówie	2420	90	886	51	473	90	2833	51
6. Bielizna i pościel	1165	57	500	33	397	82	1268	08
7. Sprzęty i narzędzia:								
a) szewckie . . .	68	82	1	85	2	80	67	87
b) stolarskie . . .	327	06	32	17	—	40	358	83
c) stelmachskie . .	148	55	44	37	2	82	190	10
d) krawieckie . .	179	04	27	50	—	34	206	20
e) kowalskie . . .	540	53	68	73	40	16	569	10
8. Narzędzia ogniowe.	257	—	—	—	—	—	257	—
9. Inwentarz martwy gospodarczy .	1043	21	81	68	19	90	1104	99
10. „ żywy „ .	684	—	239	—	155	—	768	—
11. Różne przedmioty nie objęte powyższymi tytułami	352	75	40	60	—	—	393	35
12. *a*) Materyały surowe	2019	59	1134	36	798	34	2355	61
b) „ nieprzerobione odzieży, obówia i t. p.	445	75	1665	95	1690	45	421	25
c) Różne	980	25	34	35	30	25	984	35
13. Spiżarnia	83	48	4686	55	4624	93	145	10
14. Gospodarstwo: *a*) rolne	239	45	1676	79	1481	80	434	44
b) ogrodowe . .	18	45	147	81	159	90	6	36
c) węgiel. . . .	67	—	1046	17	1057	50	55	67
d) nafta	10	50	252	26	247	76	15	—
15. Warsztaty.	200	45	1439	58	1056	13	583	90
16. Z lasu	—	—	722	45	317	45	405	—
Ogółem	15155	33	14781	24	12603	65	17332	92

Cyfry powyższe nie są zgodne z remanentem, w r. z. wykazanym, przytoczone bowiem zostały nie według oszacowania do ubezpieczenia, lecz podług cen, w inwentarzu Osady wskazanych, i w taki sposób do księgi inwentarza majątku Towarzystwa Osad Rolnych wciągnięte zostały.

B. Ruchomości w lokalu Zarządu . . .	rs.	630 k. —
Ogółem ruchomości . .	rs.	17962 k. 92

Zebranie.

a) Kapitały wieczyste n. w.	rs.	40160 k. —
b) „ rezerwowe n. w.	„	33890 „ —
c) Fundusz remanentowy	„	1368 „ 36
d) Majątek nieruchomy	„	69570 „ —
e) „ ruchomy	„	17962 „ 92
	rs.	162951 k. 28

II. Osada rolniczo-rzemieślnicza w Studzieńcu.

Osią, około której obracają się głównie wszystkie sprawy Towarzystwa, jest Osada Studzieniecka, w niej bowiem i w związku z nią urzeczywistniają się istotne zadania i cele Towarzystwa Osad Rolnych, jego ustawą zakreślone. Poniżej przytoczone dane wykażą rezultaty, osiągnięte w r. 1887 w tym zakresie.

Ruch wychowańców przyjmowanych i uwalnianych był ciągły. Sądy zawiadomiły Zarząd o 68 skazanych w ciągu r. 1887, z pomiędzy których Zarząd przyjął 48, a mianowicie: z Warszawy 7, z miast prowincyonalnych 20, ze wsi 21.

Na powyższych nieletnich wydały wyroki: Sądy Okręgowe 1, Zjazdy 4, Sędziowie Pokoju 19, Sądy gminne 24, ogółem 48; z pośród których: 47 wyznania rzymsko-katolickiego; 1 prawosławny; mających rodziców 28, tylko ojca 5, tylko matkę 8, pozostających na opiece 2, nieprawego łoża 4, podrzutek 1; przed przybyciem do Osady zajmowali się: rzemiosłem 5, wyrobkiem w mieście 2, posługą u rodziców 17, służbą u obcych 20, włóczęgą 4; umiało czytać po rossyjsku i po polsku 7, tylko po polsku 6, znało litery 5, nic nie umiało 30; skazani byli na następujące terminy: na lat 6—1, na $5\frac{1}{2}$—1, na lat 5—1, na lat $4\frac{1}{2}$—2; na $4\frac{1}{4}$—1, na lat 4—9, na lat $3\frac{3}{4}$—1, na lat $3\frac{1}{2}$—2, na lat $3\frac{1}{4}$—1, na lat 3—15, na lat $2\frac{3}{4}$—1, na lat $2\frac{1}{2}$—3, na lat $2\frac{1}{4}$—1;

na lat 2—9. Przecięciowy przeto termin skazania w r. 1887 przenosił lat 3.

Przyjęci wychowańcy dostawieni byli zwykłym transportem 18, staraniem Towarzystwa 30. Od miesiąca Maja wszyscy przyjęci dostawiani byli staraniem Towarzystwa, Zarząd bowiem, oceniając niedogodności transportowe i przeświadczywszy się o zgubnym takowego wpływie na moralność, a nawet zdrowie fizyczne nieletnich, postanowił jaknajobszerniej korzystać z prawa, zastrzeżonego w § 12 Ust. Studz. Znakomite w tym względzie ułatwienie znajdował Zarząd w roku ubiegłym w ofiarności i gotowości Zarządów dróg żelaznych, a zwłaszcza Warszawsko-Wiedeńskiej, do popierania zadań Towarzystwa Osad Rolnych, przez ułatwienie darmego przejazdu kolejami przyjmowanym wychowańcom i woźnemu Zarządu, wysyłanemu po skazanych, za co też i Towarzystwo Osad Rolnych i całe społeczeństwo winno Zarządom dróg żelaznych Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej, Terespolskiej, Dąbrowskiej i Nadwiślańskiej szczególną wdzięczność.

W ciągu roku 1887 odmówiono przyjęcia 20-u skazanym z następujących powodów:

z powodu nieodpowiedniego wieku do terminu kary	7
Ze względu na trudności pedagogiczne	9
z powodu nieokreślonego terminu kary	1
z powodu choroby.	1
dziewcząt skazano.	2
Razem . .	20

W ciągu r. 1887 przyjęto i dostawiono 48 wychowańców, ponieważ zaś d. 31 Grudnia 1886 r. pozostało 143, ubyło zaś 44, przeto w d. 31 Grudnia 1887 r. pozostało 147.

Wychowańcy powyżsi skazani zostali jak następuje:

	D. 31 Grud. 1886 pozostało wychowańców	W roku 1887		D. 31 Grud. 1887 pozostało wychowańców
		Przybyło	Ubyło	
Skazanych do czasu poprawy.	2	—	1	1
„ na lat $7^1/_2$ . . .	2	—	—	2
„ „ $7^1/_4$ . . .	1	—	—	1
Do przeniesienia. . .	5	—	1	4

	D. 31 Grud. 1886 pozostało wychowańców	W ciągu r. 1887		D. 31 Grud. 1887 pozostało wychowańców
		Przybyło	Ubyło	
Z przeniesienia. . .	5	—	1	4
Skazanych na lat 7	2	—	—	2
„ „ $6^1/_2$ . . .	1	—	—	1
„ „ $6^1/_4$ . . .	3	—	1	2
„ „ 6	11	1	—	12
„ „ $5^3/_4$ . . .	2	—	—	2
„ „ $5^1/_2$ . . .	2	1	1	2
„ „ $5^1/_4$ . . .	2	—	1	1
„ „ 5	8	1	2	7
„ „ $4^3/_4$ . . .	3	—	1	2
„ „ $4^1/_2$ . . .	3	2	—	5
„ „ $4^1/_4$ . . .	4	1	2	3
„ „ 4	14	9	4	19
„ „ $3^3/_4$ . . .	3	1	1	3
„ „ $3^1/_2$ . . .	4	2	—	6
„ „ $3^1/_4$ . . .	5	1	1	5
„ „ 3	36	15	12	39
„ „ $2^3/_4$ . . .	10	1	3	8
„ „ $2^1/_2$ . . .	2	3	1	4
„ „ $2^1/_4$ . . .	2	1	1	2
„ „ 2	21	9	12	18
Razem. . .	143	48	44	147

Wychowańcy ci byli skazani:

Przez Sądy Okręgowe . . .	5	1	2	4
„ Zjazdy	11	4	4	11
„ Sędziów Pokoju . . .	62	19	17	64
„ Sądy Gminne	65	24	21	68
Razem. . .	143	48	44	147

Pod względem familijnym:

Mających rodziców	74	28	29	73
„ tylko ojca. . . .	29	5	8	26
„ „ matkę. . .	19	8	4	23
Pozostających na opiece . .	9	2	2	9
Nieprawego łoża	11	4	1	14
Podrzutków	1	1	—	2
Razem. . .	143	48	44	147

	D. 31 Grud. 1886 pozostało wychowańców	W ciągu r. 1887 Przybyło	Ubyło	D. 31 Grud. 1887 pozostało wychowańców
Co do wyznania:				
Prawosławnego	3	1	1	3
Rzymsko-katolickiego	119	47	37	129
Ewagelickiego	3	—	—	3
Mojżeszowego	18	—	6	12
Razem	143	48	44	147
Co do pochodzenia:				
Miejskiego	68	12	13	67
Wiejskiego	75	36	31	80
Razem	143	48	44	147
Dostawieni byli:				
Staraniem Zarządu Towarzystwa	52	30	14	67
Przez rodziców	2	—	—	2
Transportem	89	18	30	77
Razem	143	48	44	147
Przed przybyciem do Osady zajmowali się:				
Rzemiosłem	16	5	3	18
Wyrobkiem w mieście	13	2	—	15
" na wsi	4	—	1	3
Posługą u rodziców	57	17	21	53
Służbą u obcych	38	20	16	42
Żebraniną	1	—	—	1
Włóczęgą i kradzieżą	14	4	3	15
Razem	143	48	44	147
Pod względem wykształcenia umysłowego:				
Umiało czytać po rossyjsku i po polsku	9	7	4	12
Umiało czytać tylko po polsku	22	6	8	20
Znało litery	13	5	9	9
Nic nie umiało	99	30	23	106
Razem	143	48	44	147

Pozostali w d. 31 Grudnia 1887 r., wychowańcy należą: co do wieku: 10-letnich—2, 11—3, 12—10, 13—18, 14—23, 15—26, 16—41, 17—24; przeciętny przeto wiek przenosi lat 15 wieku, tak jak i w r. poprzednim.

Co do sprawowania się: w klassie I—31 (w r. z. 43), w kl. II—53 (w r. z. 57), w kl. III—36 (w r. z. 29), w kl. IV—27 (w r. z. 14). W porównaniu przeto z r. p. postęp pod względem umoralnienia wychowańców jest znaczny.

Co do postępów w nauce szkolnej: w oddziale przygotowawczym—18, w oddz. I—54, w oddz. II—42, w oddz. III—33. Po zreorganizowaniu szkoły Studznieckiej w ciągu roku 1887 porównanie danych z r. p. bardzo trudne, zdaje się jednak, że i w tym względzie niejaki postęp zaznaczyć można.

Co do zajęć: stolarzy—24 (w r. z. 23), kołodziejów—14 (w r. z. 7), kowali 15 (w r. z. 13), krawców 20 (w r. z. 25), szewców—16 (w r. z. 20), ogrodników—13 (w r. z. 11), rolników 45 (w r.z. 44). W tym więc kierunku różnic istotnych nie ma w stosunku do r. p.; zwiększyła się liczba kołodziejów i kowali, a zmniejszyła krawców i szewców, z uwagi na potrzeby ogólne kraju i trudności pomieszczenia wychowańców uwalnianych z zakładu w warsztatach krawieckich i szewckich, a znacznie większe zapotrzebowanie kowali i stelmachów. Tu jednak zwrócić uwagę należy, że wszystkie warsztaty osady są już przeludnione do tego stopnia, iż trudno jest zająć należycie pracą obecnie już w warsztatach pracujących z powodu braku pomieszczenia; że prawie wszyscy przybywający objawiają życzenie uczenia się jakiegoś rzemiosła; że według obserwacyi zwierzchności zakładu bezporównania większe postępy na drodze umoralnienia czynią wychowańcy, rzemiosłem zajęci, aniżeli używani do robót gospodarskich lub ogrodniczych; że wynalezienie odpowiedniego zajęcia dla tak znacznej liczby wychowańców (45) w gospodarstwie, na 60 morgach, nastręcza wielkie trudności, zwłaszcza po wykopaniu prawie wszystkich rowów i wykarczowaniu prawie całej możliwej przestrzeni; że wreszcie, przy zamierzoném powiększeniu kompletu wychowańców osady, pytanie co do wzniesienia nowych warsztatów, albo też rozszerzenia przestrzeni gospodarstwa wiejskiego, powinno uledz światłej rozwadze i decyzyi Komitetu Towarzystwa.

W ciągu roku 1887 nieletni przebyli w ogóle 51,439 dni instytutowych, a nadto 706 w infirmeryi, oraz 410 po nad termin,

wyrokiem zakreślony, w oczekiwaniu na odpowiednie pomieszczenie, ogółem 52555 (w r. z. 55230).

Służbę zakładu w r. 1887 stanowili: Dyrektor, ks. kapelan, lekarz przyjezdny, dwóch przewodników oddziałów, trzech dozorców z prawem nauczania, 4 dozorców, sekretarz, 5 nauczycieli rzemiosł, ekonom, ogrodnik, felczer, ogółem 21 urzędników. W ciągu roku opuściło stanowiska 4, przyjęto zaś nowych 9.

Częste zmiany osób, którym powierza się praca nad umoralnieniem nieletnich, stanowią niewątpliwie zjawisko ujemne; najróżnorodniejsze jednak powody składają się na opuszczenie stanowisk w zakładzie, w rzędzie których na pierwszém miejscu zaznaczyć należy trudności niepomierne w wyszukaniu odpowiednich ludzi. Dla uwolnienia Studzieńca od skutków ważnych pomyłek w wyborze ludzi, Zarząd przywrócił moc obowiązującą dawnego przepisu, w myśl którego każdy z kandydatów musi odbyć przedewszystkiem czas próby, i dopiero, gdy się okaże uzdolnionym do sprawowania obowiązków, otrzymuje nominacyę. Środek ten uwalnia zakład od znacznej liczby kandydatów, poszukujących łatwego chleba, i w praktyce zeszłorocznej okazał się nadzwyczaj korzystnym. Zaznaczyć tu jednak wypada, że w osadzie jest kilku urzędników od wielu już lat pracujących z istotną korzyścią zakładu, i że liczba ich się zwiększa. W celu przywiązania urzędujących w Towarzystwie do zakładu i zapewnienia im i ich rodzinom przyszłości, Zarząd wypracował instrukcyę, dotyczącą funduszu oszczędnościowego urzędników Towarzystwa osad rolnych, zatwierdzoną d. 21 Marca 1888 r., obecnie już wprowadzoną w wykonanie, która, zapewniając przyszłość urzędujących, będzie stanowiła nowy środek, przywiązujący ich do zakładu.

Niższej służby w r. 1887 było 8, a mianowicie: kucharka, praczka, 5 stróżów i pastuch. Ponieważ pasanie bydła przez wychowańców wykazało nie dające się usunąć trudności pedagogiczne, powodowało rozleniwianie się nieletnich, ułatwiało im porozumiewanie się z otaczającą ludnością, co było powodem licznych ważniejszych z ich strony wykroczeń, Zarząd polecił przyjąć za pastucha rs. 20 rocznie i zabronił używać wychowańców do tego zajęcia.

Pomimo, że skład osobisty służby Studzienieckiej nie mało pozostawiał do życzenia, osiągnięte w ciągu r. 1887 rezultaty

pod względem sprawowania się wychowańców, postępów w naukach i zajęciach fachowych, uznać należy za dość zadawalniające.

Ze szczegółowego sprawozdania Dyrektora okazuje się, że, przy przeciętnej ludności 148 wychowańców, wymierzono kar dyscyplinarnych 759 (w r. z. 824). Kary w ogóle były bardzo surowe, i rzuca się w oczy nadużywanie kar najsurowszych, co nie może być poczytane za zgodne z zasadami pedagogicznemi. Zarząd zwracał uwagę Dyrektora na ten przedmiot niejednokrotnie i dla urozmaicenia kar zaprowadził sposobem próby: „pozbawienie marki odznaczenia“. Środek ten kary okazał się bardzo skutecznym i dla tego też Zarząd wnosi o stałe wprowadzenie go do systemu kar, § 26 Ust. Studz. określonych, przed lit. *h*. Pośród wykroczeń wychowańców w r. b. najczęściej notowano hardość, zuchwalstwo i nieposłuszeństwo przełożonym, lenistwo, kradzież, kłamstwo. Z prawdziwą pociechą jednak zaznaczyć należy, że ilość uchybień w ogóle, zwłaszcza nieuległość przełożonym, znakomicie się zmniejsza, i że potrzeba uciekania się do środków surowych, a mianowicie kary chłosty, o tyle się zmniejszyła, że od przeszło dwóch miesięcy kara ta nie miała zastosowania. Częste stosunkowo w r. z. usiłowania ucieczki, w r. b. nie powtórzyły się, a ilość kradzieży znakomicie się zmniejszyła, chociaż wykorzenienie tego nałogu, jak również i rozpowszechnionego pomiędzy nieletnimi kłamstwa z niemałą przychodzi trudnością.

Za dobre sprawowanie się, pilność w pracy i nauce, udzielane były nagrody, regulaminem oznaczone. Wiele z tych nagród, które wyszły z użycia, przywrócono, z wielką dla zakładu korzyścią. Publiczną pochwałę udzielono 15, drobne przedmioty 40, dozwolono odwiedziedzić rodzinie 20, nadano prawo uprawiania ogródka 50, nagród pieniężnych dla złożenia takowych do kassy oszczędności rs. 431 k. 28, marek odznaczenia 1096, promowano do wyższej klassy 133, wysyłano za sprawunkami 10, udzielono urlop na święta 11, mianowano starszym bratem 4, warunkowo uwolniono 3. Od paru lat nie stosowane uwolnienie warunkowe stanowiąc samo przez się bardzo skuteczny środek poprawczy, wywarło nader pożądane skutki, zachęciło nieletnich do szybszego wejścia na drogę uczciwej pracy i wytrwania w dobrem tak dalece, że w r. b. uwolniono już 1 wychowańca warunkowo i przedstawiono do takiegoż uwolnienia jeszcze 8, a lista

ich na rok bieżący bynajmniej zamkniętą nie została. Zaznaczyć wypada, że jak dawniej nastręczały trudności skazywania na zbyt krótkie termina, tak obecnie zdarzają się przykłady złego wpływu skazywania na zbyt długi przeciąg czasu, zwłaszcza w obec ograniczenia, że warunkowo uwolnić można nie więcej jak na $^1/_3$ część terminu, wyrokiem zakreślonego. Nie ulega wątpliwości, że do wychowania zaniedbanego nieletniego, odzwyczajania go od zgubnych nałogów, nauczenia pożytecznej i produkcyjnej pracy, potrzeba czasu, niekiedy nawet dość długiego, z drugiej jednak strony przetrzymywanie w zakładzie wychowańców po nad zakres niezbędny, po osiągnięciu przez nich tego, co zakład dać może i powinien, wpływa na nich samych, a nawet i kolegów, ujemnie, przekonywają się bowiem, że uwolnienie ich zależy nie tylko od ich sprawowania się i postępów, lecz i od okoliczności niezależnych, często niezrozumiałych i objaśnić się nie dających. Cóż dopiero gdy skazany zacznie porównywać termin, jego wyrokiem zakreślony, z niezmiernie krótszemi terminami kolegów, za ważniejsze skazanych przestępstwa. Wprawdzie pomiędzy nieletnimi o tém mowy być nie powinno, ale któż jest w stanie temu zapobiedz, jeźli podobne refleksye ogarną umysł młodociany. Zarząd, spotkawszy taki przykład w praktyce, nie wahał się przedstawić nieletniego, który wykazał już należycie swą poprawę, od dwóch lat przeszło ani razu nie zasłużył na napomnienie, posiada już 18 marek odznaczenia z kl. IV, od sześciu miesięcy otrzymał najwyższą nagrodę, został bowiem mianowany starszym bratem i jest dostatecznie uzdolnionym w rzemiośle stolarskiem, do warunkowego uwolnienia, pomimo że oznaczonego mu wyrokiem sądowym, w zamian oddania rodzicom do skarcenia domowego, sześcioletniego terminu, dwie trzecie części jeszcze nie upłynęły. Na decyzyę Ministerium w tym przedmiocie oczekujemy, ale ten przykład zdaje się silnie popierać myśl pozostawienia prawa warunkowego uwolnienia Zarządom osad rolnych, bez względu na termin, wyrokiem zakreślony, gdy tylko poprawa nieletniego osiągniętą zostanie.

Dla zapewnienia zupełnie zadawalniających postępów w szkole, należy poświęcać na naukę wiele czasu i mieć zdolnych nauczycieli. Osada Studzieniecka nie jest szkołą, lecz zakładem poprawczym, gdzie nauka uważa się jedynie za jeden ze środków umoralnienia i poprawy; na szkołę więc nie można poświęcać zbyt wiele czasu, dla osiągnięcia świetnych rezultatów, z ujmą

kształcenia wychowańców w zawodach praktycznych, które mają im na przyszłość zapewnić uczciwe środki zarobkowania. O odpowiednią ilość i należycie uzdolnionych nauczycieli elementarnych również bardzo trudno, a zadanie ich nadto znakomicie, jest skomplikowane przez to, że do zakładu, a więc i do szkoły, wychowańcy przybywają w ciągu całego roku, że więc obok rozpoczynających naukę zasiadają ciągle pojedynczy, nic nie umiejący, a nawet nie przygotowani jeszcze do przyjmowania nauki. Wreszcie przytoczyć należy, że do Studzieńca przybywają nieletni w najwyższym stopniu zaniedbani i umysłowo zupełnie nie rozwinięci. W końcu roku np. 1887 przybył chłopiec ze wsi w 16 roku życia, który nie umiał się przeżegnać. Przez ciąg całej lekcyi nauki religii ks. kapelan nie był w możności, nie tylko nauczyć go żegnać się, lecz nawet doprowadzić do tego, aby zauważył błędy w wymawianiu wyrazów znaku krzyża Ś-go. Przykład ten nie jest bynajmniej wyjątkowém, lecz zupełnie pospolitém zjawiskiem w osadzie.

Prócz tego bardzo wielu wychowańców przybywa do Studzieńca z upośledzeniem umysłowém, a przynajmniej nadzwyczaj tępych, którzy naturalnie w naukach szkolnych czynią bardzo nieznacznie i przerażająco powolne postępy. Pomimo to jednak, po zreorganizowaniu w r. 1887 szkoły Studzienieckiej, postępy wychowańców w szkole okazały się o wiele lepsze, co też poświadczył JW. Dyrektor Dyrekcyi naukowej przy dwukrotném w r. z. wizytowaniu szkoły Studzienieckiej.

Nauka rysunku w zastosowaniu rzemiosł, wprowadzona w r. 1887, przyniosła owoce, lubo jeszcze nieznaczne. Nauka śpiewu chóralnego i muzyki na instrumentach dętych, po uwolnieniu nauczyciela muzyki od obowiązków, była jedynie podtrzymywaną miejscowemi siłami. Gimnastyka i ćwiczenia z narzędziami ogniowemi również nieusystematyzowane, podtrzymywane są tylko miejscowemi siłami, bez specyalnej umiejętnej instrukcyi.

Systematyczna i umiejętnie prowadzona praca jest niewątpliwie jednym z najistotniejszych środków poprawczych, to też wychowańcy Studzienieccy pracują ciągle, według ściśle określonego i wykonywanego rozkładu zajęć i przy możliwie najlepszych wskazówkach umiejętnych. Rezultaty, osiągane w tym kierunku, okazują się: w przygotowaniu uwalnianych z zakładu w zawo-

dach praktycznych, w dokładności produkcyi zakładu, w summie produkcyi.

Jednym z głównych motywów, skłaniających chlebodawców do przyjmowania wychowańców Studzienieckich, jest ich uzdolnienie, o wiele przewyższające odpowiednie uzdolnienie nieletnich, którzy nie byli w zakładzie. Niektórzy, zwłaszcza w rzemiosłach, czynią tak wielkie postępy, że są wyzwalani na czeladników w rok, a nawet i krócej od daty uwolnienia. Mieliśmy nawet przykład wyzwolenia naszego wychowańca, na czeladnika stolarskiego przed uwolnieniem z zakładu, choć dla względów pedagogicznych nie uważamy tego za pożądane, właściwiej bowiem pomieszczać wychowańców osady przy opuszczaniu zakładu na stanowiskach zależnych, na których łatwiej im przywyknąć do należytego używania swobody i zapoznawać się z potrzebami życia praktycznego, aniżeli zapewnieniem im stanowiska więcej niezależnego utrudniać im przez to należyte wejście w życie społeczne.

Wyroby Studzienieckie były wystawiane w r. z. dwukrotnie: na wystawie higienicznej i na wystawie nasion i zyskały sobie ogólne uznanie, najdobitniej stwierdzane pokupem, jakim się cieszą w składzie głównym wyrobów Studzienieckich, przy rogu ulicy Jerozolimskiej i Nowego-Światu, u W-go Ostrowskiego, który, jako członek honorowy Towarzystwa, raczył przyjąć wszelkie wyroby osady na skład i zajmuje się ich rozprzedażą, za ceny przez Zarząd oznaczone, bez żadnego za tę kłopotliwą pracę wynagrodzenia, za co też Towarzystwo osad rolnych winno Mu szczególną wdzięczność.

Wreszcie produkcya ogólna osady wzmogła się, jak się okazuje z poniższych cyfr.

	Ogólna summa produkcyi brutto z wliczeniem materyału z r 1887.	Po potrąceniu wartości materyału, płacy majstra i procentu na psucie się narzędzi.
a) Z warsztatu stolarskiego.	Rs. 1428 k. 95	Rs. 237 k. 24
b) " kołodziejskiego	" 901 " 45	" 6 " 96
c) " kowalskiego .	" 885 " 43	" 100 " 46
d) " krawieckiego .	" 1698 " 97	" 231 " 09
e) " szewckiego. .	" 845 " 64	" 21 " 58
Razem .	" 5760 " 44	" 597 " 33

Zaznaczyć tu wypada, że przy warsztacie stolarskim w r. z. paru wychowańców uczyło się rzeźbiarstwa na drzewie, aby urozmaicić pracę i wyroby, oraz paru zajmowało się tokarstwem drzewnem. W skutek braku chwilowego popytu na wyroby ściśle kołodziejskie i dla zużytkowania dzwon, w r. 1883 nabytych, które do wyrobów kołodziejskich nie są zdatne, zaczęło produkować wyroby bednarskie, które znalazły odbyt. W warsztacie kowalskim prowadzi się nauka ślusarstwa na potrzeby osady, a w części i na zbyt, niemniej reparacya kotłów, pobielanie naczyń, wyrabianie guzików dla osady, łyżek blaszanych i t. p. Wreszcie warsztat szewcki, który w r. 1887 zaopatrzył już osadę w dostateczną ilość obuwia, na skutek postanowienia Komitetu z d. 12 Lutego r. b., rozpoczął, sposobem próby, produkcyę na zbyt.

Gospodarstwo rolne w Studzieńcu nie zostało jeszcze racyonalnie uregulowane. Zarząd poczynił w r. 1887 przygotowania do zaprowadzenia płodozmianu, który w r. b. ma być do skutku doprowadzony, niemniej do racyonalnego urządzenia lasu. Według planu, zrobionego dla płodozmianu w r. 1887 przez geometrę Pawłowicza, wypada, że po wykarczowaniu i obróceniu na pole w r. 1887 przestrzeni przeszło 15 morgów, cała przestrzeń gruntu ornego wynosi około 52 morgów, przestrzeń ogrodu $8\frac{1}{2}$ mor., lasu około 48 morg. Zarząd zamierzył wykarczować jeszcze morg. 8, a na resztujących 40 morg. lasu zaprowadzić 80-o letnie gospodarstwo leśne, z porębami $\frac{1}{2}$ morgowemi. W ten sposób wychowańcy będą mieli możność uczenia się chodowania lasu i racyonalnego z niego użytkowania, zakład zaś zapewni sobie niezbędny opał w drzewie, a zarazem nieco materyału warsztatowego.

Inwentarz żywy osady składał się z 4 koni, 2 wołów, 1 byka, 8 krów, 20 sztuk trzody chlewnej i 2 osłów. Powiększono ilość krów dla zaopatrzenia osady w większą ilość tak niezbędnego dla wychowańców mleka, które obecnie, w zamian okrasy, dodaje się do barszczu i innego pożywienia.

Dochody z gospodarstwa rolnego i inwentarza przytoczono wyżej, przewyższały one, pomimo nieurodzaju jarzyn, zamierzenie budżetowe.

Obszerny ogród Studzieniecki nie przynosi dotąd odpowiedniego dochodu. Drzewa owocowe, których przeszło półtora tysiąca rozsadzono w ogrodzie i przy drogach, w połowie już ro-

dzące, nie przyniosły dochodu z tego przedewszystkiem powodu, że żaden prawie owoc dojrzeć nie może, jest bowiem zerwany, albo przez dzieci z okolicy, albo przez samych wychowańców. Dotąd używane środki dla powstrzymania łakomstwa w tym kierunku okazały się niedostatecznemi, a wyszukanie odpowiednich wielkie nastręcza trudności. Produkcya ogrodowizn i jarzyn również nie była zadawalniającą, jużto z powodu lekkiego gruntu, już też z braku dostatecznej i umiejętnej pracy ogrodnika.

Dla osuszenia gruntów i ogrodu wykonano w r. z. liczne i obszerne roboty grabarskie, rozszerzono i pogłębiono sadzawkę w ogrodzie, wykopano i poprawiono liczne rowy tak, że wody wiosenne w r. b., pomimo tak bardzo obfitych śniegów, szkody nie zrobiły i szybko z territorium Studzieńca spłynęły, oprócz paru dołków, które w r. b. zarównane i osuszone rowami być mają.

Utrzymanie wychowańców w osadzie zgodnem było z regulaminem zakładu. Odzież, bielizna, obuwie, pościel i t. d. zużywane były do ostatecznych granic możliwości; łat się nie wstydzono, aby tylko było cało i możliwie czysto. Przy zajęciach jednak odzienie i obówie nieletni niszczą bardzo szybko, do czego taniość materyału, a więc i lichy jego gatunek, skutecznie dopomaga. Reperowanie też ubrania i bielizny pochłania bardzo wiele czasu i sił roboczych. Żywność, według nowej taryfy, w r. b. przez Komitet zatwierdzonej, jest zupełnie zadawalniająca i wymaganiom nauki czyni zadość, koszt zaś jej był w roku sprawozdawczym 8,92 kop. niższy, aniżeli w r. 1886 (9,52 kop.).

Aby zakończyć rzecz o wychowańcach, należy jeszcze wspomnieć o stanie sanitarnym osady.

W ciągu 1887 r. z przeciętnej liczby 148 wychowańców, 63 leczyło się w miejscowej infirmeryi i przebyło w niej ogółem 708 dni. Największa ilość jednocześnie chorych wynosiła 4; w Grudniu, w Lutym i Marcu były dni, w których nie było w infirmeryi żadnego chorego. Największa ilość chorych była w Czerwcu, najmniejsza w Grudniu. Główniejsze choroby na jakie zapadali wychowańcy: zapalenie płuc, rany i wrzody, odzięblenie, zimnica, tyfus, zapalenie oczu, gardła, oskrzeli i t. d. Żadnej panującej choroby nie było. Wypadek śmierci zaszedł 1 na suchoty, z któremi wychowaniec przybył do osady, przepędziwszy w infirmeryi prawie cały czas pobytu w osadzie.

Pomimo tych danych, Zarząd uznał za niezbędne poddać warunki sanitarne i higieniczne zakładu obserwacyi specyalistów i uregulowawszy rzecz co do wody i pożywienia, zamierza szczegółowo zbadać wszystkie warunki życia wychowańców, aby zapewnić im możność należytego rozwoju sił fizycznych.

Wreszcie zaznaczyć wypada, że według opinii zawsze chętnie z pomocą przychodzącego budowniczego Goebla, który wraz z technikami d. 23 Sierpnia 1887 r. szczegółowo zbadał osadę, budowle zakładu znajdują się w stanie zadawalniającym, niezbędne zaś, przez niego wskazane restauracye i naprawy, w r. z. uskutecznione zostały, inne zaś przedstawione były Komitetowi przy budżecie do dokonania w r. b..

Również uważam za obowiązek wspomnieć o śmierci p. Józefa Rejchmana, który, z prawdziwem poświęceniem trudów osobistych, wzniósł pierwsze sześć domków i zabudowania gospodarskie na wycinku leśnym osady i dał dowód stałej życzliwości dla Towarzystwa uczynieniem znacznego zapisu w ostatniej swej woli dla osad rolnych.

Bliższe szczegóły, dotyczące miejscowej administracyi, stanu ekonomicznego, gospodarstwa i w ogóle wewnętrznego życia osady, objęte są rocznym raportem Dyrektora, który wraz z niniejszem sprawozdaniem będzie zamieszczony, jak zwykle, w Roczniku Towarzystwa za r. 1887.

W zakończeniu niniejszego sprawozdania, mam zaszczyt we własnem i mych kolegów imieniu złożyć w ręce Komitetu powierzony nam w roku zeszłym mandat.

Przewodniczący w Zarządzie,

(podpisano) **Dr. W. Miklaszewski.**

PRZEMÓWIENIE

PREZESA KOMITETU TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

Ludwika Górskiego,

na posiedzeniu Komitetu z dnia 22 Czerwca 1887 r.

Otwierając, z mocy § 15 i 27 Ustawy Towarzystwa osad rolnych i przytułków rzemieślniczych, po raz pierwszy jako prezes Komitetu, doroczne posiedzenie w obecności przybyłych członków honorowych Towarzystwa, pragnę spojrzeć na piętnastoletni okres jego istnienia, aby z tego krótkiego poglądu wyprowadzić wnioski, przyszłość obchodzić mogące.

„Poprawa młodzieży jest udoskonaleniem społeczeństwa“, myśl ta, treściwie przez Lejbnitza wyrażona, kierowała usiłowaniami pierwszych mężów, którzy instytucye osad rolnych dla małoletnich przestępców, z wielkim pożytkiem na zachodniej Europie istniejące, pragnęli tu przyswoić i do warunków naszego kraju zastosować. Wyrwać małoletnich, często nieświadomych całej donioslości złego, przestępców, z gorszącej atmosfery więzień, obudzić uśpione ich sumienia, objaśnić światłem wiary i zasadami religijnej moralności, rozwinąć władze umysłowe, dać poznać całą szpetność występku, a piękność i powab cnoty, wzniecić w duszach stałe przedsięwzięcie poprawy, skierować je do pracy i uczciwego zarobku, nakoniec podać środki zapewnienia losu przez praktyczną naukę rzemiosł i robót rolniczych— było przewodnią myślą tych, którzy z inicyatywy ś. p. radcy tajnego Wieczorkowskiego i księcia Tadeusza Lubomirskiego, połączyli usiłowania w celu zawiązania w naszym kraju Towarzystwa osad rolnych. Następstwem tego zjednoczenia było założenie pierwszej i niestety dotąd jedynej osady karnej w Studzieńcu. Słynna kolonia w Mettray, przez Demetz'a we Fran-

cyi założona, była wzorem, według którego osadę zaprowadzić i urządzić zamierzono.

Rząd, zatwierdziwszy w r. 1872 zawiązane Towarzystwo, nadać mu raczył 117 morgów młodocianego lasu z leśnictwa Studzieniec, w powiecie Błońskim położonego, dla założenia zamierzonej osady. Niebawem zajęło się Towarzystwo wykarczowaniem części tej przestrzeni i pobudowaniem pierwszych niezbędnych dla rozpoczęcia swojej działalności budowli. Dzięki ofiarności publicznej, a mianowicie zabiegłości i energii ówczesnych przodowników Towarzystwa, w ciągu lat niespełna czterech, stanęło sześć murowanych domów piętrowych, przeznaczonych na sypialnie i warsztaty dla wychowańców, kilka innych przeznaczonych na mieszkania dla urzędników, oraz główne zabudowania gospodarskie. W r. 1876 rozpoczęto przyjmowanie wychowańców, przez sądy skazanych. W następnych latach uzupełniono brakujące budowle mieszkalne i gospodarskie, wystawiono gmach obszerny dla dyrektora i kancelaryi osady, założono ogród, nakoniec w r. 1878 stanął mały kościołek, dający całej osadzie cechę tego kierunku wychowawczego, który jest najsilniejszą moralnej poprawy podstawą. Obecnie osada ma budynków większych murowanych 12, mniejszych drewnianych 7, których wartość ze sprzętami i inwentarzem na 120,000 rs. jest szacowaną. Jest to więc obszerny zakład, wszelkiemi dogodnościami opatrzony, w którem Towarzystwo w ostatnich latach około 150 wychowańców utrzymywało i w których obecnie 160 pomieścić może.

Założenie i urządzenie osady studzienieckiej z dobroczynnych ofiar, bez obcej pieniężnej pomocy, jest wymownem świadectwem ducha, ożywiającego nasze społeczeństwo, które wśród ciężkich o chleb powszedni trosk i zabiegów, sięga jeszcze wszędzie, gdzie cel ogólnego dobra i pożytku publicznego znaleść może. Połączonemi więc siłami kapitału, inteligencyi i dobrej woli, stanął ten zakład, rzeczywiście bardzo piękny i pożyteczny, który potrafił już zjednać sobie dobre imię między zakładami europejskiemi tego rodzaju. Historya naszego zakładu zapisze we wdzięcznej pamięci imiona prezesów komitetu ś. p. Wieczorkowskiego i Sobańskiego, oraz przewodniczących w zarządzie Towarzystwa ś. p. Kolnarskiego, professorów: Białeckiego, Miklaszewskiego, R. St. Machczyńskiego, niemniej b. prof. b

Szkoły gł. Plebańskiego, którym on zawdzięcza nie tylko założenie swoje, ale także nadanie właściwego moralnego kierunku.

Zakład bowiem studzieniecki, chociaż przedewszystkiem karny, także i pedagogicznym być powinien. Dla wymierzenia samej kary wystarczałoby więzienie; tu zaś chodzi także o cel wyższy, to jest o poprawę małoletnich przestępców. Właściwa miara między temi dwoma celami, użycie odpowiednich ku temu środków, aby ducha karności nie osłabić, a zarazem działać na moralne podniesienie zepsutych zwykle z gruntu wychowańców, środki te umieć stosować do natury i usposobień ludu naszego, mającego właściwe sobie cechy, było i jest dotąd zadaniem nie łatwem, wymagającem doboru osób, przejętych ważnością zadania, łączących surowość z wyrozumiałością, stałość postępowania z uwzględnieniem pojedynczych usposobień i charakterów, mających co najważniejsza właściwe powołanie, nie zrażające się ani zewnętrznemi trudnościami, ani głębokiem niektórych indywiduów zepsuciem. Nie wystarcza tu proste naśladowanie metod gdzieindziej z pożytkiem używanych, potrzeba nadto umieć one zastosować do warunków miejscowych i charakteru ludu.

Warunki te są u nas z wielu względów odmienne. We Francyi, Szwajcaryi i Belgii, przyjmują do tego rodzaju zakładów nie tylko skazanych przez sądy przestępców, ale także wszelkiego rodzaju moralnie zaniedbaną i zepsutą młodzież. Z pomiędzy skazanych Zarządy osad mogą wybierać tych, w których lepsze znajdują usposobienia, a niepoprawnych nazad do więzień odsyłać. My, na mocy ustawy, przyjmujemy tylko młodych przestępców, wyrokami sądowymi do Studzieńca skazanych. Wprawdzie służy nam prawo nie przyjąć skazanych, dla pewnych wyjątkowych względów, właściwego jednak wyboru między młodemi więźniami czynić nie jesteśmy w możności. Przysyłają nam też przestępców wszelkich wyznań, pomiędzy którymi żydzi, naszym religijnym zasadom niedostępni, najtrudniejsi są do poprawy. W usposobieniu moralnem społeczeństwa spotykają się także różnice wielkie. W wyżej przytoczonych zachodnich krajach Europy, młodzi przestępcy, bywają wprawdzie więcej zatwardziali, ale raz wszedłszy na drogę poprawy, mają większą stałość i energię woli, zapewniającą trwałość poprawy, chroniącą od dalszych upadków. U nas charakter ludu miękki, bardzo na wpływy zewnętrzne wrażliwy, sprawia, że młody przestępca, dający w osadzie niezaprzeczone dowody poprawy, jeżeli wy-

szedłszy z niej nie znajduje się w otoczeniu dobre jego usposobienie podtrzymującém, w te same lub w gorsze jeszcze wpada nałogi, lub oddaje się próżniactwu, które u nas jest zwykłem występków źródłem.

Charakterystyczną i bardzo smutną wyjawię tu jeszcze okoliczność.

Powszechnie za granicą, największą część młodych przestępców stanowią sieroty, rodziców pozbawione, albo dzieci, porzucone przez występnych i nieżyjących wspólnie małżonków. U nas, daty statystyczne osady Studzieniec, przeciwne niestety wykazują wypadki. Na 154 wychowańców, znajdujących się w osadzie w ciągu roku 1885/6 było mających obojga rodziców 83, mających tylko ojców 26, mających tylko matki 19, pozostających na opiece 12, nieprawego łoża 13, podrzutek 1. Pod względem zajęcia, zatrudniało się posługą u rodziców 60, służbą u obcych 37, rzemiosłami 19, wyrobkiem 24, włóczęgostwem 14.

Smutne cyfry te dowodzą złego domowego wychowania, a mianowicie upowszechnionego obecnie braku karności w rodzinach. Zbytnia pobłażliwość, łatwe zaspakajanie nie tylko pragnień, ale nawet kaprysów dziecięcych, w wyższych sferach społeczeństwa z dawna upowszechnione, przeszło do ludu i wytworzyło między rodzicami i dziećmi stosunek zbyt poufały, usuwający bojaźń, a uwalniający rodziców od odpowiedzialności za postępowanie dzieci. Cóż począć? „Natury zmienić nie można“ są słowa, które często z ust rodziców słyszeć się dają.

Pomijam wiele innych trudności, z jakiemi Zarząd Towarzystwa ma do walczenia w prowadzeniu osady, bo celem moim nie jest żale zawodzić i trudności przedstawiać, ale zachęcić do wytrwałości w szlachetnem przedsięwzięciu, które już dobre wydało owoce.

Dla wykazania pożytku instytucyi, przytoczę ogólny rezultat usiłowań Towarzystwa z lat 10-ciu, to jest od drugiej połowy 1876 r., w którym wychowańców przyjmować zaczęto, do 1-go stycznia r. b.

Przez ten przeciąg czasu było w osadzie wychowańców 445, ubyło 302, pozostało 143. Z pomiędzy ubyłych umarło 25, zwrócono władzy 11, oddano rodzicom po odbyciu kary 72, umieszczono staraniem Zarządu T-a u gospodarzy rolnych 87, u ogrodników 17, u rzemieślników wszelkiego rodzaju 87, u felczerów 2, u pszczolarza 1, w seminarium nauczycielskiem 1.

Czy wszyscy gruntownie poprawieni zostali? twierdzić nie możemy, ale posiadamy liczne dowody, że u bardzo wielu z nich poprawa jest rzeczywistą i trwałą. Ci mianowicie, w których uczucie religijne silniej rozbudzone i ugruntowane zostało, świadczą postępowaniem swojem i listami, do dawnych przewodników pisanemi, o dobrem usposobieniu. Dodam nadto, że według zasięgniętych przez Zarząd wiadomości, 55 jest już wyzwolonych na czeladników, 7-miu prowadzi warsztaty na własny rachunek, a z pomiędzy rolników 9-ciu posiada własne gospodarstwa. Liczba recydywistów, to jest tych, którzy powtórnie za przestępstwa pod sąd oddani zostali, nie jest nam jeszcze dokładnie wiadomą, będziemy się starali ją wykryć. Według jednak dotychczasowych informacyi, wynosi ona około 18, czyli 6%. Stosunek to jeszcze dość znaczny, wskazujący na potrzebę usilnego o poprawę małoletnich przestępców starania.

Oto są krótko zebrane moralne usiłowań T-wa owoce. Z tego, co poprzednio powiedziałem, widocznem jest, że poprawa małoletnich przestępców, w osadzie Studzienieckiej zamierzona, jest zadaniem wymagającem, obok specyalnego poświęcenia, trafnej metody postępowania. Najlepsze chęci nie wystarczają, jeżeli środki poprawy nietrafnie są stosowane. Aby w przewodnikach osady odpowiednie ich zadaniu przymioty rozwinąć, potrzeba wielu czasu i cierpliwości. Przymioty te bowiem nabywają się powoli, zaszczepiają w umysły systematycznem kierownictwem ze strony osób, u steru będących. Wielką ma tu doniosłość doświadczenie i tradycya. Środki dorywcze, pochodzące z częstej zmiany przewodników osady, są szkodliwe; zmiana ta jednak bywa konieczną, dopóki nie trafi się na osoby, posiadające wymagane przymioty. Ponieważ każdy rok istnienia T-a wzbogaca nas doświadczeniem, mamy więc uzasadnioną nadzieję, że przy obecnym kierowników osady doborze, owoce prac T-wa będą z każdym rokiem obfitsze i pewniejsze.

Potrzeba zatem wytrwałości i cierpliwości, tych dwóch cnót w położeniu naszém nieodzownych. Potrzeba wytrwałości ze strony osób, w skład T-wa wchodzących, potrzeba także, aby społeczeństwo z cierpliwością i ufnością polegało, że kierujące T-wem władze dokładają usilności do coraz większego udoskonalenia powierzonej im instytucyi i rozwinięcia onej w szersze od dzisiejszych rozmiary, aby zatem w tym celu dobroczynnej nie odmawiało pomocy. Odwołując się do wytrwałości członków

T-wa, nie mogę pominąć uwagi, że nie wszyscy członkowie honorowi uiszczają regularnie obowiązujące ich składki. Mamy dotąd na liście 1900 członków honorowych, od których opłata roczna wynosić by powinna rs. 11,490. tymczasem w roku 1884/5 wpłynęło z tego źródła tylko rs. 7234, a w roku ubiegłym 1885/6 mniej jeszcze, bo rs. 6198. Ogólna zaległość z lat przeszłych wynosi rs. 40,468. Ten brak dochodu tamuje tyle pożądany rozwój działalności Towarzystwa. Fakt ten zdawałby się dowodzić ostudzenia w zainteresowaniu się losem instytucyi, która, jak to starałem się wykazać, bynajmniej na to nie zasługuje. Wolimy przypuszczać, że przyczynia się do tego dosyć jeszcze upowszechnione, pomimo częstych ze strony Władz T-a zaprzeczeń, mniemanie, że zapis hr. Kickiego dostarcza brakujących do prowadzenia instytucyi funduszów. Mniemanie to jest zupełnie błędne. Znakomity zapis hr. Kickiego, Towarzystwu osad rolnych uczyniony, ma cele filantropijno-rolnicze, które Komitet urzeczywistniać nie omieszka, skoro przedewszystkiem doprowadzi do porządku zapisane majątki, w stanie najwyższego opuszczenia odebrane. Fundusze zatem, z zapisu hr. Kickiego pochodzące, bynajmniej do kassy osady Studzienieckiej nie wpływają i w myśl zapisu wpływać nie mogą.

Pragnę jeszcze zwrócić uwagę osób, których los wychowańców Studzieńca obchodzić może, szczególniej członków honorowych Towarzystwa, na bardzo ważny przepis ustawy, żądający, aby wychowańcy po uwolnieniu swem powierzani byli opiece uproszonych w tym celu obywateli. Opieka ta jest koniecznem dopełnieniem środków moralnej poprawy, będącej celem naszej instytucyi. Wybór osób, chętnie tej opieki podejmujących się, jest nadzwyczaj ważny, a bardzo trudny do spełnienia. We Francyi znajduje się specyalne T-wo, którego zadaniem jest opieka nad uwolnionymi więźniami, z bardzo pomyślnym działającej skutkiem. U nas nic podobnego nie ma dotąd, choć potrzeba tego jest wielka. W jego braku, wychowańcy nasi powinniby w gronie członków T-a znaleść troskliwych opiekunów, czuwających nad ich postępowaniem, aby utrwalać rozpoczęte w ich duszy dobre postanowienia.

Zakończając ten krótki obraz stanu i działalności Osady przemysłowo-rolnej w Studzieńcu, niech mi będzie wolno wyrazić nadzieję, że społeczeństwo nasze wspierać będzie nadal tak

pożyteczną instytucyę, pracującą gorliwie i wytrwale pod pięknem godłem *moralnej poprawy*.

Z kolei przychodzi mi przedstawić w krótkości prace Komitetu T-a w drugim zakresie jego działalności, to jest w przedmiocie zapisu hr. Kickiego.

Zapisując Towarzystwu osad rolnych na własność swoje majątki, miał ś. p. hr. Kicki dwa główne cele, których wykonanie polecił testamentem Komitetowi. Pierwszy, ażeby tam postawić na stopie jak najlepszej rolnictwo, leśnictwo i zarząd gospodarski tak, żeby mogły służyć za wzór dla okolicy; drugi zaś cel, aby skoro doprowadzone odpowiedniemi nakładami do zamierzonego stanu majątki te, dochody czyste dawać będą, dochodów tych używać, na zaprowadzenie wskazanych w testamencie urządzeń, mających przynosić pożytek ogólny.

Z natury rzeczy, pierwszem przedewszystkiem zadaniem zajmował się Komitet T-a, skoro w r. 1881 odebrał w posiadanie dobra Orłów i Rzyczki wraz z małą nieruchomością na przedmieściu Pragą;—a w końcu roku 1885 dobra Sobieszyn, dom w Warszawie i kolonię pod Warszawą, Szamocin zwaną. Te ostatnie dobra i nieruchomości, wraz z kapitałem, w papierach procentowych ulokowanym, były w dożywotniem posiadaniu i używaniu wdowy ś. p. hr. Kickiego i dopiero od półtora roku, skutkiem jej zgonu, przeszły pod zarząd Komitetu.

Szczegółowe sprawozdania i rachunki, w Roczniku T-wa drukowane, wykazują, że wykonane zostały obszerne prace i kosztowne, nakłady koło uporządkowania dóbr Orłowa i Rzyczek, które w stanie zupełnego opuszczenia i nieładu T-wo odebrało. Toż samo robi się teraz w świeżo objętych po śmierci dożywotniczki dobrach Sobieszynie. Pragnąc wszakże rozpocząć swą działalność także w drugim kierunku, w testamencie hr. Kickiego zaleconym, postanowił w roku zeszłym Komitet, użyć pewną kwotę zaoszczędzonych funduszów na założenie w Sobieszynie, bardzo potrzebnej dla interesów i postępu rolnictwa, a dotąd w kraju nieistniejącej, stacyi prób melioracyjnych i doświadczeń rolniczych. Na urządzenie takiej stacyi w Sobieszynie przeznaczył Komitet jednorazowo 6000 rs., a na koszta rocznego jej utrzymania i prowadzenia 3300 rs. Stacya już jest w główniejszych swych częściach urządzoną, próby i doświadczenia rozpoczęte; o ich rezultatach rolnicy przez organa właściwe uwiadomieni będą. Oprócz tego Komitet, wykonywając wyraźne polecenie zapisodawcy, postanowił wystawić w dobrach Rzyczki, w Galicyi położonych, kościół murowany w miejsce zupełnie podupadłego, i z powodu grożącego niebezpieczeństwa zamkniętego kościoła drewnianego.

Na tem kończę krótką wzmiankę o zapisie hr. Kickiego, zostawiając przewodniczącemu w Radzie zawiadującej tym zapisem, członkowi komitetu JW. Rz. Radcy Stanu Rogozińskiemu odczytanie więcej szczegółowego sprawozdania o dopełnionych i zamierzonych w tym kierunku czynnościach, poczem członek komitetu Dr. Kowalski powiadomi Panów o szczegółach, dotyczących stacyi doświadczalnej.

Krótka wiadomość o stanie Towarzystwa Osad Rolnych i przytułków rzemieślniczych, podana na dorocznem posiedzeniu Komitetu d. 22 Czerwca 1887 r.

przez

W. Miklaszewskiego,

PRZEWODNICZĄCEGO W ZARZĄDZIE TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

Po przedstawieniu Komitetowi Towarzystwa z d. 27 Marca r. b. przez Szanownego poprzednika mego wyczerpującego sprawozdania z działalności Zarządu za r. 1886, wraz z protokułem rewizyjnym, nie pozostaje mi na dzisiejszej dorocznej sesyi jak tylko podać krótki rys działalności Zarządu za ubiegłe miesiące roku bieżącego.

Odnowiony w całkowitym swym składzie na posiedzeniu Komitetu z d. 9 Kwietnia r. b. Zarząd Towarzystwa Osad Rolnych, przystąpiwszy d. 29 Kwietnia r. b. do pełnienia obowiązków, wzorem poprzedników, ani na chwilę nie tracił z uwagi głównego zadania, jakie Towarzystwo nasze podjęło. Wprawdzie okoliczności nieprzyjazne i coraz mnożące się przeszkody, poczęści i finansowej natury, stały dotąd na przeszkodzie do rozszerzenia działalności Towarzystwa w myśl § 4 *b.* Ust. Tow. i zaopiekowania się, na zasadzie Ustawy przytułków rolniczo-rzemieślniczych z d. 23 Czerwca 1882 r., żebrakami i dziećmi pozbawionemi przytułku,—Zarząd jednak ani na chwilę nie przestawał dążyć do jaknajskuteczniejszego oddziaływania na moralną poprawę przynajmniej tej kategoryi nieletnich, która podotąd została powierzoną jego kierunkowi.

Zakład Studzieniecki, zaszczytnie znany w kraju i daleko po za jego granicami, stanowił, że tak rzeknę, środek ciężkości

wszystkich działań Zarządu, skierowanych do utrzymania i dalszego jego rozwoju.

Liczba wychowańców, która w ciągu m. Kwietnia obniżyła się do 133, ciągle wzrasta, tak że 1 b. m. znajdowało się w Osadzie 141 wychowańców, oprócz nich 9-ciu już przyjętych, bezzwłocznie dostawionych będzie. Zarząd zamierza jaknajśpieszniej uzupełnić tę liczbę do wskazanej budżetem 160 aby przez to obniżyć koszta utrzymania nieletnich w zakładzie, a przedewszystkiem, aby w jak najszerszym zakresie czynić zadość istotnej potrzebie naszego społeczeństwa—opiekowania się nieletnimi przestępcami.

Termin, na jaki skazywani są nieletni, przecięciowo wynosi około lat 4, (a mianowicie z liczby 141, na lat 2 skazanych było — 12, od 2—3—9, od 3—4—61, od 4—5—23, od 5—6—16, od 6—7—14, od 7½—4, do czasu poprawy 2).

Jak niegdyś konstatowano, że w ciągu zbyt krótkiego terminu nie da się osiągnąć gruntowna poprawa wychowańca, tak obecnie zdaje się powstawać wątpliwość, ażali jest rzeczywiście pożyteczny dla nieletniego zbyt długi pobyt w zakładzie. Zarząd nie jest jeszcze w możności dać na to pytanie wystarczającej odpowiedzi, ma jednak na ten przedmiot zwróconą uwagę i nie omieszka badać takowego szczegółowo.

Największą ilość wychowańców do Studzieńca dostawiają *Sądy Gminne i Pokoju*, tak, że z rzeczonej liczby 141, tylko 5 było skazanych przez Sądy Okręgowe. Wszyscy nieletni (z wyjątkiem 1) skazani są za kradzież. Ludność wiejska dostarczyła nam 75 wychowańców, a miejska tylko 66.

Rodzina słusznie uważaną jest za pierwszą i najgłówniejszą szkołę moralności; rozważając zaś cyfry przy podziale naszych wychowańców pod względem familijnym, do bardzo smutnych przyjść by należało wniosków. Ze 141 nieletnich: 71 ma oboje rodziców, 28 tylko ojca, 20 tylko matkę, 8 pozostawało na opiece dobrowolnej, 13 nieprawego łoża, 1 podrzutek. Połowa przeto naszych wychowańców nie znalazła dostatecznej siły odpornej przeciwko przestępstwom w rodzinie, fakt, który wkłada naturalnie na Towarzystwo nowe i ciężkie obowiązki—rozciągnięcia skutecznej opieki nie tylko nad sierotami, lecz i nad temi nieszczęśliwemi dziećmi po uwolnieniu z zakładu, aby powróciwszy do ogniska, które nie zdołało rozpalić w nich miłości cnoty i moralności, lecz przeciwnie spowodowało ich upadek, nie

roztrwonili z takim trudem i kosztem nabytych w zakładzie Studzienieckim podstaw życia uczciwego.

Urządzenia nasze transportowe są znane zbyt ogólnie, aby miało ulegać wątpliwości, że dostarczanie wychowańców do Osady zwykłym transportem oddziaływa jaknajszkodliwiéj na ich zdrowie fizyczne i moralne. Dlategoteż Zarząd Towarzystwa często korzysta z prawa (§ 12 Ust. Studz.) sprowadzania skazanych do Osady swoim kosztem i pod własnym nadzorem, w skutek czego 55 ze znajdujących się w Osadzie było tym sposobem sprowadzonych do zakładu, 2 dostarczyli rodzice, a reszta dostała się do Studzieńca zwykłym transportem. W ostatnich czasach Zarząd powziął decyzyę jeszcze częstszego korzystania z rzeczonego prawa, choć takowe pociągnie niejakie wydatki, a przedewszystkiem dużo przysparza pracy i kłopotów; postanowiono mianowicie uciekać się do dostarczania transportem tylko w razie konieczności, i dla tego też z przyjętych w Maju 12 wychowańców 9 sprowadzono z różnych stron kraju kosztem Towarzystwa. Niewielka ta liczba obserwowanych faktów stwierdza zasadność zapatrywania Zarządu, z dostarczonych bowiem transportem dwóch należało przyjąć odrazu do infirmeryi. Jeden z nich przyszedł w gorączce i leży od 4-ch tygodni w tyfusie, drugi przybył z bronchitis i również leczy się w naszym szpitalu. O zarazie moralnej, jakiej ulegają, a przynajmniej uledz mogą transportowani, obecnie nie wspominam, jako o rzeczy powszechnie wiadomej.

Wśród powyższych warunków taki materyał do naszego zakładu otrzymując, używamy przez Ustawę i instrukcyę wskazanych środków celem osiągnięcia poprawy powierzonych nam nieletnich przestępców.

Za podstawę tego dążenia uważamy przedewszystkiem wychowanie nieletnich *religijne i moralne.* Wielu chłopców, nawet starszych, przybywa do zakładu nie tylko bez znajomości zasad wiary świętej, ale zdarzają się nawet tacy, którzy nie umieją dokładnie Modlitwy Pańskiej i Pozdrowienia Anielskiego, nie byli u spowiedzi, a nawet nie uczęszczali do kościoła. Uczestniczenie w modlitwach porannych i wieczornych, uczęszczanie na na Mszę Świętą i kazania, nauka religii i moralności w szkole, a przedewszystkiem ciągły i umiejętny wpływ kapelana zakładu, daje osiągnąć wcale poważne rezultaty. Zcharmonizowanie działania w tym kierunku z pozostałymi wpływami stanowi dziś jedno z najtrudniejszych i najpilniejszych zadań. Zarząd niebawem rozwinie w tym względzie swą działalność.

Kształcenie rozumu i serca należy poczytać za dalszy środek poprawczy. Przechylając się do zapatrywania, popartego najnowszemi badaniami naukowemi, że instrukcya początkowa, jako środek do zdobycia wiedzy, niewiele się przykłada do rozwoju umysłowego, a zwłaszcza wzniecenia wznioślejszych i moralniejszych uczuć, o co naszemu zakładowi przedewszystkiem chodzić musi, Zarząd, po oddzieleniu instrukcyi w ścisłém słowa znaczeniu od wychowania, pierwszej zakres ograniczyć postanowił do programu jednoklassowej szkoły elementarnej, z tem jednak zastrzeżeniem, aby i ta nauka była bezwarunkowo i ciągle poczytywana za środek umoralniający i wpływający na odrodzenie zepsutych wychowańców. Za to zamierzono rozwinąć środki wychowawcze, zwłaszcza dążące do kształcenia rozumu, woli i serca nieletnich.

Rezultaty, osiągane w szkole jednoklassowej, wykazują się z następujących danych: Z pośród 141 wychowańców przy przyjściu ich do zakładu, 9 umiało czytać po polsku i rossyjsku, 1 tylko po rossyjsku, 23 tylko po polsku, 13 zaczynało czytać, 95 nic nie umiało. Szkoła nasza jednoklassowa ze względu na ilość wychowańców, podzieloną została na cztery oddziały. Obecnie w oddziale I, w którym uczą się liter i czytać za pomocą ruchomego alfabetu, znajduje się 71; w II, w którym uczą się czytać z książki i pisać na papierze 40; w III, w którym czytają, piszą i rachują 15, w IV, w którym poprawnie czytają, piszą, rachują oraz opowiadają przeczytane po rossyjsku i po polsku 14.

Za następny środek poprawczy poczytać należy *pracę,* należycie uorganizowaną. Niewątpliwie próżniactwo, a za niem idąca chęć używania, zaprowadziło wielu bardzo z naszych wychowańców na ławę oskarżonych. Z dat statystycznych okazuje się, że z pośród 141 wychowańców, 16 zajmowało się przed przyjściem do osady włóczęgą i kradzieżą, 1 żebraniną; posługą: u rodziców 53, u obcych 38, wyrobkiem w mieście 14, na wsi 4-ch, a rzemiosłem 15. Nauczyć takich chłopców systematycznej i produkcyjnej pracy, któraby po uwolnieniu z zakładu zapewniała im dostateczne utrzymanie, bardzo trudno, zwłaszcza jeśli się ma na względzie wiek naszych wychowańców, z których połowa prawie nie ma 15 lat skończonych.

Mając na względzie przyszłość wychowańców oraz istotne potrzeby naszego społeczeństwa, największą ich ilość używa się do pracy przy gospodarstwie rolnem i w ogrodzie, a mianowicie 77, reszta kształci się w rzemiosłach (stolarzy 19, kołodziei 8, kowali 8, krawców 21, szewców 17, rzeźbiarz 1). Jako ciekawy szczegół zaznaczyć należy, że wszyscy prawie przybywający nieletni życzą sobie być pomieszczonymi w warsztatach, a chętnych do zajęć rolnych lub ogrodniczych brak zupełny, tak dalece że wielkich trzeba usiłowań, aby skłonić i utrzymać przy tych zajęciach znaczniejszą ilość dzieci, któreby z zamiłowaniem wykonywały powierzone im czynności.

Studzieniec jest instytucyą wychowawczą, a nie zakładem przemysłowym, i dla tego też produkcya osady nie może być nigdy bardzo znaczną. Jakie przyniesie rezultaty gospodarstwo rolne i ogrodnictwo na rok bieżący, ocenić dziś nie możemy, oznaczamy jedynie, że w roku bieżącym wykarczowano dotąd 4 morgi, które podniosły przestrzeń naszego gruntu ornego do mórg 50 pr. 167. Na tej przestrzeni zasiano w roku 1887:

Żyta	korcy 20	mórg 23	pr. 113.
Owsa	korcy 10½	mórg 3	pr. 74.
Kartofli	korcy 66	mórg 6	pr. 200.
Marchwi	funt 8	mórg 1	pr. —
Prosa	garn. 14	mórg 2	pr. 250.
Gryki	garn. 24	mórg 1	pr. 200.
		mórg 38	pr. 237.

Nadto pozostaje nowiny 7 m. 100 pr. pod rowami i drogami 2 m. 136 pr.

Ogród obejmuje 7 m. 93 pr., a nadto przestrzeń między domkami na ogródki przeznaczoną. Na tej przestrzeni mamy drzew owocowych 1248, z pośród których już 443 płodnych, nadto dobrze utrzymaną szkółkę drzew owocowych i dzikich.

Cała przestrzeń ogrodu i ogródków jest obsiana 20-u gatunkami jarzyn i ogrodowizn; dla ozdoby i nauki wychowańców wysiano 4½ funtów nasion różnych kwiatów.

Warsztaty (5) za pierwsze pięć miesięcy r. b., wykazują 1374 rs. 23 kop. wartości materyału wyrobionego i 785 rs. 70 kop. wartości pracy, ogółem 2159 rs. 93 kop., co naturalnie nie odpowiada zupełnie ani potrzebom ani możności.

Zarząd zamierza rozwinąć produkcyę rolną, aby takowa, oprócz żyta, była w możności wystarczyć w zupełności na potrzeby zakładu.

W skutek tego dążyć będzie do jaknajprędszego wykarczowania reszty przestrzeni po wyciętym lesie, oraz do wytworzenia łąki choć kilku morgów, aby zmniejszyć koszt utrzymania naszego nielicznego inwentarza, i w miarę możności zwiększyć liczbę krów dla osiągnięcia większej ilości mleka. Co się zaś tycze warsztatów, Zarząd wszedł już w stosunki ze znaną firmą Ostrowskiego Zygmunta, który oświadczył gotowość w swym składzie maszyn sprzedawać bezpłatnie wszystkie wyroby Studzienieckie na rzecz Towarzystwa, oraz przyjmować obstalunki dla naszych warsztatów. Przeglądając rezultaty, osiągane z produkcyi warsztatów wówczas, gdy takowe sprzedawane były w zakładzie Wróblewskiego przy ulicy Trębackiej, Zarząd jest przeświadczony, że otwarcie składu produktów osady w Warszawie wpłynie dodatnio na działalność warsztatów i z biegiem czasu przyczyni się znacznie do zwiększenia dochodów z tego źródła.

Jako dalszy środek poprawczy, poczytać należy przyzwyczajenie naszych wychowańców do *systematyczności i porządku* we wszystkich czynnościach, a nawet myślach, tak, aby każda chwila życia miała właściwe przeznaczenie. Dla tego wielki nacisk kładzie Zarząd na rozkład zajęć niedawno przez Komitet zatwierdzony, na punktualność jego wykonywania, oraz na porządek i ochędóstwo w zakładzie i około wychowańców. Nie małą trudność w tym względzie stanowi brak w Studzieńcu zegara, któryby regulował wszystkie czynności, a którego dzwon mógłby być słyszanym na całej przestrzeni osady. Miejsce na taki zegar mamy, a w ofiarności naszego społeczeństwa nadzieję pokładamy, że Studzieniec niebawem taki zegar otrzyma.

Za dalszy środek uważać należy odpowiednio wykonywany system *nagród i kar* przez Ustawę i Instrukcyę określony. Wyszłe z użycia rodzaje nagród i kar, Zarząd powolnie poczytuje za swój obowiązek przywrócić, a przedewszystkiem nadać im rzeczywistą cechę poprawczą, a nie tylko formalnego zadosyć uczynienia.

Ilość kar, wymierzonych w roku bieżącym, nie jest wielka, wynosi bowiem, po potrąceniu napomnień, kontroli nieulegających, tylko 208; zaznaczyć jednak należy trzykrotne użycie chłosty, za znieważenie przełożonych oraz często stosowaną degradacyę (17 razy). W ostatnich czasach, a mianowicie dnia 15 Czerwca, Zarząd był zmuszony wymierzyć karę chłosty za waż-

ne przekroczenie wychowańca, pozostającego w zakładzie przeszło trzy lata. O ile wnosić mogłem z zachowania się innych wychowańców, wymierzenie tej kary powinnoby wpłynąć dodatnio na całą ludność osady i przyczynić się do przywrócenia w zakładzie normalniejszych stosunków. Nagród udzielono znaczną ilość: pomijając nagrody pieniężne, których pomiędzy 93 wychowańców rozdzielono w roku bieżącym 142 rs. 35 kop., publicznie pochwalono 11, dano drobne przedmioty 21, marek za dobre sprawowanie 354, promowano do wyższej klassy 41, nareszcie udzielono urlop na święta 5.

Pod względem sprawowania się chłopcy dzielą się na 4 klassy, w klassie I nowowstępujących jest 63, w klassie II, którzy zaczęli okazywać chęć poprawy (jedna naszywką) 49, w III dobrze się sprawujących (dwie naszywki) 20, w IV wzorowej, w której składają dowody swej poprawy (buljon) 9.

Wreszcie, najgłówniejszy środek oddziaływania na umoralnienie i poprawę naszych wychowańców stanowi niewątpliwie *wpływ osobisty i przykład*, jaki im dają ich zwierzchnicy i przełożeni.

Zarząd ani na chwilę nie traci z uwagi tego przedmiotu i pracować usilnie zamierza nad zcharmonizowaniem działalności całej służby zakładu i ma nadzieję osiągnąć pożądane rezultaty przy niezaprzeczenie dobrej woli, pracowitości i pilności szanownego Dyrektora zakładu R. St. Nalepińskiego i skutecznej i wielostronnej działalności kapelana osady Ks. Ciemniewskiego.

Warunki, w jakich się znajduje obecnie zakład Studzieniecki, usprawiedliwiają osiągnięte, według sprawozdań, wyniki. Z pośród 24 wychowańców uwolnionych w r. b. z zakładu, tylko 5 wyszło z klassy IV wzorowej; 2 z I klassy nieokazujących poprawy; 8 z II klassy, dających niejaką nadzieję poprawy—wreszcie 9 z klassy III, dobrze się sprawujących. Zarząd tuszy sobie, że period przejściowy, częstych zmian dyrektorów w Studzieńcu, mija już bezpowrotnie i że wkrótce dadzą się usunąć wszelkie anormalne zjawiska, utrudniające lub nawet uniemożliwiające osiąganie należytych rezultatów.

Uwolnieni wychowańcy byli umieszczeni: u stolarza 1, u kowali 2, u szewca 1, za piekarza 1, w gospodarstwie rolném 8, wreszcie oddano rodzicom 11.

Zarząd jest jaknajmocniej przekonany, że działalność wychowawcza w zakładzie stanowi jedynie stadium przygotowawcze, że, aby praca nad poprawą nieletnich w Studzieńcu rzeczywiste przyniosła owoce, niezbędnem jest zaopiekowanie się nimi po uwolnieniu z zakładu do chwili przynajmniej, gdy będą w możności zapracowywać na swe utrzymanie samoistnie, t. j. do pełnoletności. Nadto Zarząd mniema, że powracanie nieletniego w warunki, w których zbłądził tak bardzo, że go aż do Studzieńca przysłano, wcale nie może być poczytane za pożądane, że przeciwnie należałoby wszystkich uwolnionych umieszczać odpowiednio, a nie zwracać rodzicom. W skutek tego, Zarząd postanowił przyjść z pomocą dyrektorowi i kuratorowi zakładu przy wykonywaniu włożonych na nich przez Ustawę obowiązków (§ 36 Ust. Studz.) i odwołać się do członków korespondentów i w ogóle wszystkich popierających nasze zadania, o wyszukiwanie i wskazanie pomieszczeń dla naszych wychowańców, oraz gorliwych dla nich opiekunów. Zarząd mniema, że zbyteczne przeludnienie naszymi wychowańcami okolic Studzieńca nie jest pożądane, że przeciwnie należy krajowi całemu okazać owoce pracy Towarzystwa, t. j. rozmieszczać ich po całym kraju; że następnie za najlepsze poczytywać należy pomieszczanie u włościan—dla zajmujących się w osadzie rolnictwem; u ogrodników, osobiście pracujących w swych ogrodach na wsi lub w małych miastach—dla naszych ogrodniczków; u rzemieślników zaś prowincyonalnych—dla naszych stolarzy, kołodziei, bednarzy, kowali, krawców i szewców; że wreszcie tylko w przypadkach szczególnych zdolności lub talentu należałoby pomieszczać naszych wychowańców w dużych miastach, w pobliżu ludności fabrycznej, a zwłaszcza w Warszawie. Nie jest Zarządowi tajném, że podjęcie tego zadania skomplikuje jego działalność i przysporzy pracy, poczytuje je jednak za tak wielkiej wagi, że rozwinięcie usiłowania w tym względzie uważać musi za swój najbliższy obowiązek.

Pomimo zaznaczonych trudności i mniej pocieszających chwilowych rezultatów, wypadkowe działalności zakładu Studzienieckiego okazują się bardzo pokaźnie.

W ogóle do dnia 1 Czerwca r. b. od otwarcia osady przyjęto wychowańców 467, a ponieważ obecnie znajduje się 141, ubyło zatem 326, z pośród których:

Uwolniono warunkowo	11
Uwolniono w skutek upływu terminu, wyrokiem oznaczonego	279
Zmarło	25
Zwrócono władzom	11
Razem	326

Lubo warunkowe uwolnienie, zwłaszcza przy długich terminach skazania, zdaje się zbyt rzadko znajdowało zastosowanie, widocznie jednak administrowane było z wielką oględnością, bo żaden z uwolnionych tej kategoryi za złe sprawowanie powtórnie do zakładu nie został powrócony. Z rzeczywistej cyfry 290 nieletnich, których Studzieniec dotychczas wychowywał, 84 zostało zwróconych rodzicom, resztę zaś staraniem Towarzystwa pomieszczono, a mianowicie:

W gospodarstwie rolnem	95
W ogrodnictwie	17
Na nauce rzemiosła stolarskiego	31
" " kołodziejskiego	17
" " kowalskiego	14
" " krawieckiego	7
" " szewckiego	9
" " tokarskiego	3
" " piekarskiego	8
" " ciesielskiego	1
Do pszczelnictwa	1
U felczera	2
W seminarium nauczycielskiem	1
Razem	290

Z 90 oddanych na naukę rzemiosł, 57 wyzwolono na czeladników, 7 posiada własne warsztaty, 7 jest żonatych, 1 jest nauczycielem prywatnym po ukończeniu seminarium nauczycielskiego.

Odwrotną stronę tego pocieszającego obrazu stanowiłaby ścisła kontrola powtarzania przestępstw, t. j. wskazanie ilości recydywistów. Obecnie jednak Zarząd nie jest w możności przedstawienia dokładnych w tym względzie danych, zwłaszcza wyjaśnienia należytego doszłych do jego wiadomości faktów powtarzania przestępstw. Oceniając ważność i konieczność takiej kontroli, Zarząd zamierzył przedsięwziąść odnośne środki, aby

zgromadzić za czas przeszły jaknajdokładniejsze dane, a nadal zabezpieczyć możliwą takowych ścisłość i dokładność.

Praca nad moralną poprawą nieletnich i utrzymanie zakładu Studzienieckiego, gdyby nawet pominąć dalsze zadania Towarzystwa Osad Rolnych, pociągają za sobą znaczne wypadki i dla tego też obok troski o spełnienie głównego swego obowiązku, Zarząd nie przestawał ani na chwilę rozwijać starań około gromadzenia niezbędnych funduszów, oraz zaprowadzenia wszelkich możliwych oszczędności w wydatkowaniu.

W pierwszym działając kierunku, zwrócono przedewszystkiem uwagę na produkcyę zakładu i przedsięwzięto środki celem jej rozwinięcia, a następnie korzystnego jej spieniężenia.

Dalej rozpoznano rachunek należności, przypadających Towarzystwu od zalegających w opłatach członków honorowych, i po utworzeniu szczegółowych list i obliczeniu zaległości na rs. 40,468 (9342 z Warszawy), przedsięwzięto środki celem odzyskania tych należności, co dla zalegajacych znakomicie się ułatwia przez złożenie jednorazowo składki rs. 100 w charakterze członków stałych, przy umorzeniu wszelkich załegłości.

Po rozpoznaniu akt zapisów i darowizn na rzecz Towarzystwa Osad Rolnych, Zarząd znalazł dwa zapisy bezwarunkowe po rs. 1000, a mianowicie: Karoliny Brandysz i Andrzeja Płodowskiego, postanowił ją przyjąć i rozwinął starania celem ich zrealizowania. Nadto zrealizował część zapisu ś. p. Wierzbickiego z Odessy rs. 247 k. 8, oraz zapis ś. p. Karola Paszkiewicza rs. 1000 w Listach Zast. Towarz. Kred. Ziems., które w Banku Handlowym zdeponowane zostały.

Dochody stałe, a więc zasiłek miasta Warszawy, opłata rządowa i procenta od kapitałów, wpływają punktualnie, zgodnie z zamierzeniem budżetowem.

Główne za to źródło naszych dochodów niestałych, t. j. składki od członków honorowych, wpływają leniwo. W roku bieżącym zainkassowano dopiero od 355 członków rs. 2133, oraz od dwóch stałych (Kotkowskiego Bolesława i Piotrowskiego Michała) rs. 200. Zarząd rozwija starania około wyszukania członków korespondentów na opróżnione posady i liczy na poparcie ludzi dobrej woli, przychylnych naszemu Towarzystwu, że nie dadzą wysychać temu źródłu dochodów, lecz przeciwnie coraz nowemi zasycają sokami.

Ofiary w gotowiźnie przyniosły w r. b. rs. 695 kop. 15.

W ogóle dochodu w roku bieżącym

było	rs. 11,884	kop.	8
wydano	rs. 10,140	kop.	—
Pozostaje w kassie . .	rs. 1,744	kop.	8
oraz remanent z r. z. .	rs. 2,703	kop.	88
Razem .	rs. 4,447	kop.	96

Niezupełnie zadawalniający, jak się z wyż rzeczonego okazuje, stan naszych dochodów skłonił Zarząd do rozwinięcia szczególnej pieczołowitości około gromadzenia funduszów, i w tym celu zaproszono już, przy czynnej pomocy najszanowniejszego Prezesa Komitetu, grono bardzo poważnych prelegentów na post roku przyszłego, a nadto zamierzono szukać nowych źródeł w jakim koncercie, przedstawieniu i t. p. O ludzi, którzyby swą czynną pomocą wesprzeć zechcieli usiłowania dotychczasowe Zarządu, chodzi nam w jaknajwyższym stopniu.

W drugim wreszcie działając kierunku, Zarząd usilnie się stara, aby o ile możności nie przekroczyć żadnej pozycyi zamierzenia budżetowego, oraz o wyszukanie środków możliwego zmniejszenia wydatków. Usiłowania jego w tym względzie, nie wydały jeszcze owoców, któreby tu zaznaczyć należało i dla tego też wyszczególnienie onych do sprawozdania rocznego odroczone być musi.

Do tych kilku szczegółów ograniczam niniejsze sprawozdanie dla tego, że kontrolle i księgi nasze, zamykane rocznie, dostarczają materyału obfitszego tylko do sprawozdań rocznych, oraz że Zarząd dzisiejszy rozpoczął urzędownie, w całkowicie nowym składzie od dnia 28 Kwietnia r. b., nie miał więc jeszcze dosyć czasu do zebrania owoców swych zabiegów, a więc i zaznaczenia ich w niniejszem zdaniu sprawy.

Podjąwszy bardzo trudne zadanie utrzymania i dalszego rozwoju Zakładu Studzienieckiego i w ogóle działalności naszego Towarzystwa, Zarząd pokłada całkowitą ufność w przychylności władz rządowych poparciu skutecznem Kuratora Zakładu, Członków Komitetu i najszanowniejszego jego presidium, w skutecznem współdziałaniu i nieustającej dla Towarzystwa przychylności naszej prassy peryodycznej, a przedewszystkiem w zajęciu się naszego społeczeństwa sprawami Towarzystwa i zakładu Studzienieckiego, które do życia powoławszy, nie zaniedba im dostarczyć środków do dalszego rozwoju i zapewnić możności osiągania coraz świetniejszych rezultatów.

Przewodniczący w Zarządzie,

(podpisano) **Dr. W. Miklaszewski.**

Sprawozdanie Kommissyi Rewizyjnej do sprawdzenia rachunków Zarządu Towarzystwa Osad Rolnych za rok 1887.

Niżej podpisani członkowie Komitetu, delegowani przez Komitet Towarzystwa Osad Rolnych na posiedzeniu z dnia 9 Kwietnia 1887 r. do sprawdzenia rachunków Zarządu Towarzystwa, zebrawszy się w dniu dzisiejszym w biurze tegoż Zarządu, porównali przedstawiony im ogólny obrachunek za rok 1887 z księgami kassowemi i dowodami wydatków, w biurze Zarządu utrzymywanemi i takowy zgodnym znaleźli.

Następnie delegowani mieli sobie okazane:

a) Księgę Inwentarza majątku Towarzystwa, obejmującą cztery tytuły:

Tytuł I. Kapitały wieczyste w gotowiźnie	Rs.	11,000 k. —
Tytuł I. Kapitały wieczyste w papierach procentowych	Rs.	29,160 k. —
Tytuł II. Kapitały rezerwowe w gotowiźnie	Rs.	2,000 k. —
Tytuł II. Kapitały rezerwowe w papierach procentowych	Rs.	31,890 k. —
Tytuł III. Wartość nieruchomości osady Studzieniec A. Budowli	Rs.	61,570 k. —
B. Gruntu i lasu	Rs.	8,000 k. —
Tytuł IV. Wartość ruchomości Towarzystwa A. w Zarządzie	Rs.	630 k. —
B. w Osadzie Studzieniec	Rs.	17,332 k. 92
Ogółem w gotowiźnie papierach procentowych i wartościowych	Rs.	161,582 k. 92

b) Dowody na fundusze w dniu 31 Grudnia 1887 r. przez

Towarzystwo posiadane, a mianowicie, że w dniu tym było remanentów:

1. W Banku Handlowym gotowizną rubli tysiąc ośmnaście kop. pięćdziesiąt	Rs.	1,018 k. 50
2. W Kassie Zarządu Towarzystwa gotowizną rubli trzydzieści jeden kop. dwadzieścia sześć	Rs.	31 k. 26
3. W Kassie osady Studzieniec gotowizną rubli trzysta ośmnaście kop. sześćdziesiąt	Rs.	318 k. 60
4. W depozycie Banku Handlowego Listami Likwidac. rubli cztery tysiące	Rs.	4,000 k. —
5. W depozycie Banku Handlowego w bilecie Banku Państwa rubli pięćset	Rs:	500 k. —
6. W depozycie Banku Handlowego listami Zastawnemi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego rubli piętnaście tysięcy czterysta	Rs.	15,400 k. —
7. Listami Zastawnemi Tow. Kred. M. Warszawy w depozycie tegoż Towarzystwa i Banku Handlowego rubli czterdzieści jeden tysięcy sto pięćdziesiąt	Rs.	41,150 k. —
8. Na hypotekach rubli trzynaście tysięcy	Rs.	13,000 k. —

Na podstawie tak odbytej czynności rewizyjnej, podpisani członkowie Komitetu uznali, że księgi, kontrole i dowody utrzymywane są w porządku, skrupulatnie i dla tego wnoszą o pokwitowanie Zarządu z rachunków za rok 1887.

Warszawa, dnia 12 Maja 1888 r.

(Podpisano) *E. Grzybowski, W. Garczyński, B. Hantke.*

Wyciąg z raportu rocznego, złożonego Zarządowi Towarzystwa za r. 1887,

przez

Dyrektora Osady Rolniczo-Rzemieślniczej w Studzieńcu,

KSAW. NALEPIŃSKIEGO.

Wiadomości statystyczne, tyczące się ruchu wychowańców Osady w Studzieńcu w r. 1887.

Z końcem 1886 r. w Osadzie było wychowańców . .	143
W roku 1887 dostawiono do Osady	48
Razem . .	191

W roku 1887 ubyło:

a) Po upływie wyroku	39	
c) Zmarło	1	
c) Warunkowo uwolniono . . .	3	44
d) Zwrócono władzy	1	
W dniu 1-ym Stycznia 1888 r. było		147

Na ile lat skazani:	Z końcem 1886 roku było wychowańców	W ciągu r. 1887 Przybyło	W ciągu r. 1887 Ubyło	Z końcem 1887 pozostało wychowańców
Skazanych na lat 2	21	9	12	18
" " 2¼ . . .	2	1	1	2
" " 2½ . . .	2	3	1	4
" " 2¾ . . .	10	1	3	8
" " 3	36	15	12	39
" " 3¼ . . .	5	1	1	5
" " 3½ . . .	4	2	—	6
" " 3¾ . . .	3	1	1	3
" " 4	14	9	4	19
" " 4¼ . . .	4	1	2	3
" " 4½ . . .	3	2	—	5
" " 4¾ . . .	3	—	1	2
" " 5	8	1	2	7
" " 5¼ . . .	2	—	1	1
" " 5½ . . .	2	1	1	2
" " 5¾ . . .	2	—	—	2
" " 6	11	1	—	12
" " 6¼ . . .	3	—	1	2
" " 6½ . . .	1	—	—	1
" " 7	2	—	—	2
" " 7¼ . . .	1	—	—	1
" " 7½ . . .	2	—	—	2
Do czasu poprawy	2	—	1	1
Razem . . .	143	48	44	147
Przez jaki Sąd skazani:				
Przez Sąd Okręgowy . . .	5	1	2	4
" Zjazd Sędziów Pokoju .	11	4	4	11
" Sędziów Pokoju . . .	62	19	17	64
" Sądy Gminne	65	24	21	68
Razem . . .	143	48	44	147
Pod względem familijnym:				
Mających rodziców	74	28	29	73
" tylko ojca. . . .	29	5	8	26
" " matkę . . .	19	8	4	23
Pozostających na opiece . .	9	2	2	9
Nieprawego łoża	11	4	1	14
Podrzutków	1	1	—	2
Razem . . .	143	48	44	147

	Z końcem 1886 roku było wychowańców	W ciągu r. 1887 Przybyło	W ciągu r. 1887 Ubyło	Z końcem 1887 pozostało wychowańców
Wyznania:				
Rzymsko-katolickiego	119	47	37	129
Prawosławnego	3	1	1	3
Ewagelickiego	3	—	—	3
Mojżeszowego	18	—	6	12
Razem	143	48	44	147
Pochodzenia:				
Miejskiego	68	12	13	67
Wiejskiego	75	36	31	80
Razem	143	48	44	147
Dostawieni byli:				
Staraniem Zarządu Towarzystwa	52	30	14	67
Przez rodziców	2	—	—	2
Transportem	89	18	30	77
Razem	143	48	44	147
Przed przybyciem do Osady zajmowali się:				
Rzemiosłem	16	5	3	18
Wyrobkiem w mieście	13	2	—	15
„ na wsi	4	—	1	3
Posługą u rodziców	57	17	21	53
Służbą u obcych	38	20	16	42
Żebraniną	1	—	—	1
Włóczęgą i kradzieżą	14	4	3	15
Razem	143	48	44	147
Pod względem wykształcenia umysłowego:				
Umiało czytać po rossyjsku i po polsku	9	7	4	12
Umiało czytać tylko po polsku	22	6	8	20
Znało litery	13	5	9	9
Nic nie umiało	99	30	23	106
Razem	143	48	44	147

Z końcem 1887 roku było wychowańców:

a) *Pod względem sprawowania.*

W klassie I	31
„ II	53
„ III	36
„ IV	27
Razem	147

b) *Co do nauki.*

W Oddziale wstępnym	18
„ I*a*	27
„ I*b*	27
„ II*a*	20
„ II*b*	22
„ III*a*	19
„ III*b*	14
Razem	147

c) *Co do zajęcia.*

Stolarzy	24
Kołodziei	14
Kowali	15
Krawców	20
Szewców	16
Ogrodników	13
Rolników	45
Razem	147

b) *Co do wieku.*

Od lat 10 do 11	2
„ „ 11 „ 12	3
„ „ 12 „ 13	10
„ „ 13 „ 14	18
„ „ 14 „ 15	23
„ „ 15 „ 16	26
„ „ 16 „ 17	41
„ „ 17 „ 18	24
Razem	147

Z rozmieszczonych wychowańców w 9-u rodzinach, znajdowało się:

W rodzinie	I	17
„	II	16
„	III	16
„	IV	16
„	V	17
„	VI	17
„	VII	17
„	VIII	15
„	IX	16
	Razem.	147

Z wychowańców, którzy opuścili Osadę w roku 1887, w chwili przybycia do Osady,

Umiało czytać	13
Zaczynało czytać	9
Nic nie umiało	22
Razem.	44

Wychodzili zaś z Osady.

(Co do nauki).	Z oddziału	I.	5
	„	II.	18
	„	III.	13
	„	IV.	8
		Razem.	44

(Co do sprawowania).	Z klassy	I	5
	„	II	9
	„	III	20
	„	IV	10
		Razem.	44

Wychowańcy umieszczeni zostali:

Jako stolarze	1
„ rzeźbiarze	1
„ kołodzieje	2
„ kowale	2
„ szewcy	3
„ krawcy	1
„ ogrodnicy	1
W gospodarstwie	14
Oddano rodzicom	17
Zwrócono władzy	1
Zmarł	1
Razem.	44

Od założenia Osady było wychowańców.	493
Obecne zaludnienie Osady wynosi głów.	147
Czyli ubyło z niej razem	346

Ubytek ten nastąpił:

1. Przez uwolnienie w skutek odbycia terminu	294
2. „ warunkowe uwolnienie	14
3. „ zwrócenie władzy	12
4. „ śmierć	26
Razem.	346

Oddano rodzicom	89
Umieszczono na naukę:	
Rzemiosła stolarskiego	31
„ kołodziejskiego	19
„ kowalskiego	14
„ krawieckiego	8
„ szewckiego	11
„ tokarskiego	3
„ piekarskiego	7
„ ciesielskiego	1
Do przeniesienia	183

Z przeniesienia. . .	183
Do rzeźbiarstwa.	1
„ pszczelnictwa	1
„ felczerstwa	2
„ seminarium nauczycielskiego	1
„ ogrodnictwa	18
„ gospodarstwa	102
Razem. . . .	308

Z oddanych na naukę rzemiosł jest już czeladnikami . 60

Z tych { posiada własne warsztaty. 10
jest żonatych 12

Opieka Towarzystwa ustała nad 188 uwolnionymi.

Przyczyny zwrotu władzy.

Z powodu nieodpowiedniego wieku	2
„ zupełnego zdemoralizowania	7
„ nieuleczalnej choroby	3
Razem. . . .	12

Zmarli na choroby.

Ospa	1
Próchnienie kości	1
Suchoty.	6
Krwawa dyssynterya	2
Wada serca	2
Ruptura.	1
Zapalenie nerek	1
„ kiszek.	2
Epilepsya	1
Przygniecenie drzewem (wypadek)	1
Chroniczne zapalenie płuc	1
Szkarlatyna i dyfteritys	1
Ogólne wyniszczenie organizmu	5
Atak apopleksyi.	1
Razem. . . .	26

WYKAZ

chorych wychowańców, potrzebujących porady lekarskiej.

Tyfus brzuszny	1
Zimnica	3
Zapalenie płuc krupowe	2
Róża	1
Reumatyzm stawów	1
Skrufuły	9
Zapalenie oskrzeli ostre	1
Zapalenie oskrzeli chroniczne	2
Gruczoły podszczękowe zwiększone	4
Zapalenie gardła	4
Osłabienie pęcherza	6
Ból krzyża	8
Zapalenie oczów	10
Wady różne oka	1
Różne choroby uszów	4
Zwichnienia	2
Rany i wrzody	4
Razem	63

W Y K A Z

chorych wychowańców Osady od d. 1-go Stycznia 1887 r. do d. 1-go Stycznia 1888 r.

W infirmeryi przebywało 63-ch chorych, przez dni 708, mianowicie:

W miesiącach	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Razem
Styczniu . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	43
Lutym . . .	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	—	1	—	—	—	—	42
Marcu . . .	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	34
Kwietniu . .	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	71
Maju	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	4	4	3	64
Czerwcu . . .	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	119
Lipcu	4	4	3	3	3	2	3	4	3	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	3	84
Sierpniu . . .	3	3	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	49
Wrześniu . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	—	46
Październiku .	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	80
Listopadzie . .	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	56
Grudniu . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Ogółem .	25	26	23	21	20	20	22	23	21	21	23	23	23	23	23	24	24	26	27	25	24	23	23	24	24	20	24	23	23	23	14	708

Z tych przypada dni na choroby następujące:

Tyfus brzuszny	Zimnica	Zapalenie płuc krupowe	Róża	Reumatyzm stawów	Skrofuły	Zapalenie oskrzeli ostre	Zapalenie oskrzeli chroniczne	Gruczoły podszczękowe zwiększone	Zapalenie gardła	Osłabienie pęcherza	Ból krzyża	Zapalenie oczów	Wady różne oka	Różne choroby uszów	Zwichnienia	Rany i wrzody	Razem
45	31	106	32	10	33	40	36	20	31	35	36	97	24	10	20	102	708

Kary wymierzone w roku 1887.

ZA JAKIE PRZEWINIENIA	KLASSA	Nagana	Odłączenie od zabawy	Odjęcie marki	Ograniczenie zarobku	Ograniczenie żywności	Zamknięcie w celi	Degradacya do niż. klassy	Chłosta
1. Nieporządek	I	8	3	—	—	—	2	—	—
	II	3	—	—	—	2	—	—	—
	III	—	—	—	—	—	—	—	—
	IV	—	—	—	—	—	—	1	—
2. Używanie nieprzyzwoitych wyrazów i przekleństw	I	12	26	7	—	5	17	—	—
	II	4	17	6	—	3	8	2	—
	III	.	2	2	—	—	2	4	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Obelgi czynne, wymierzane kolegom	I	4	-	2	—	.	2	—	1
	II	1	—	4	—	—	7	—	4
	III	—	—	—	—	—	1	—	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Hardość, nieposłuszeństwo i kłamstwo	I	8	36	—	—	11	62	—	1
	II	5	12	7	—	7	31	—	2
	III	—	4	4	—	—	19	—	2
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Niepohamowana lub złośliwa swawola	I	7	6	—	—	8	18	—	—
	II	3	—	—	—	2	13	—	—
	III	1	—	—	—	—	4	—	—
	IV	3	—	—	—	—	—	—	—
6. Lenistwo	I	8	—	5	—	11	3	—	—
	II	11		6	17	9	4	—	—
	III	4	—	—	11	1	1	—	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
Do przeniesienia . . .		82	106	43	28	59	194	7	10

ZA JAKIE PRZEWINIENIA	KLASSA	Nagana	Odłączenie od zabawy	Odjęcie marki	Ogrniczenie zarobku	Ograniczenie zajęcia	Zamknięcie w celi	Degradacya do niż. klassy	Chłosta
Z przeniesienia. . .		82	106	43	28	59	194	7	10
7. Uporczywe wyłamywanie się z zaprowadzonego regulaminu	I	—	—	—	—	—	9	—	—
	II	—	—	—	—	—	8	3	—
	III	—	—	—	—	—	—	6	—
	IV	—	—	—	—	—	—	1	—
8. Kłamstwo	I	17	—	—	—	—	3	—	—
	II	8	—	6	—	1	3	—	—
	III	—	—	2	—	—	—	2	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Kradzież	I	4	—	—	—	3	21	—	—
	II	—	—	—	—	6	12	8	—
	III	—	—	—	—	—	4	5	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Usiłowanie lub dokonanie ucieczki	I	—	—	—	—	—	—	—	3
	II	—	—	—	—	—	—	—	1
	III	—	—	—	—	—	—	—	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . .		111	106	51	28	69	254	32	14

Wykaz udzielonych nagród w r. 1887.

Za co udzielono nagrodę	Klassa	W drobnych przedmiotach	Publiczna pochwała	Dozwolenie odwiedzania przez rodziców lub krewnych	Przez uprawianie ogródka	Marki	Zarobek dla wszystkich Rs.	Zarobek dla wszystkich kop.	Promowanie do klassy wyższej	Wysyłanie z niektóremi sprawunkami	Udzielanie urlopów na święta	Mianowanie starszym bratem	Warunkowe uwolnienie
Za pilność dobre sprawowanie się, pracowitość i postępy w nauce	I	12	3	—	5	304	—	—	62	—	—	—	—
	II	11	9	10	10	339	140	09	45	—	—	—	—
	III	7	3	15	20	270	154	82	26	—	—	—	—
	IV	10	—	5	15	183	136	37	—	10	11	4	3
Razem .		40	15	20	50	1096	431	28	133	10	11	4	3

Oprócz indywidualnych nagród, były wynagradzane całe rodziny dodatkiem do zwykłej żywności, żywności nadzwyczajnej, jak: bułkami i kiełbaskami, owoców i herbaty. Nadto rodziny najlepiej się sprawujące otrzymywały w nagrodę chorągiew Osady, za co częstokroć wychowańcy zaszczyconej rodziny tą nagrodą otrzymywali dar w pieniądzach do kassy oszczędności, udzielany przez JW. Prezydującego w Zarządzie.

Stan ekonomiczny Osady.

Z końcem 1886 r. Osada posiadała

gruntu wykarczowanego	16967 prętów kwadr.
Z tego odchodzi na nowiny . . .	1750 „ „
Pozostało. . . .	15217 prętów kwadr.

1. W roku 1887 pod uprawą . . 14787 pr. kw. jak następuje:
   - *a*) Pod zasiewem oziminy 6387
   - *b*) „ zasiewy jare . . 3600
   - *c*) „ kartofle 3600
   - *d*) „ koniczyną . . . 1200
2. Pod ogrodem. 2163
3. „ zabudowaniami, ogrodami i podwórzem 1990
4. „ rowami i drogami . . . 796

Razem 19736

Z zasianej w r. 1886 oziminy sprzątnięto żyta wozów 70.

Z jarzyn sprzątnięto: Owsa wozów 22
Kartofli korcy. 262
Koniczyny. 100
Marchwi pastewnej funt. . 42500
Buraków pastewnych funt. 4160

Z wymłóconego żyta otrzymano w ziarnie korcy . . . $77^{24}/_{32}$
„ owsa „ „ „ . . . $66^{12}/_{32}$

Słomy otrzymano centnarów 410.

Uwaga. W stodole znajduje się jeszcze nieomłóconego żyta około fur 50, które wydały korcy 91.

Z ogrodu sprzątnięto.

Kartofli korcy	12	Sałaty kóp	100
Kapusty pudów	62	Szparagów	50
Brukwi korcy	26	Jabłek korcy	3
Marchwi korcy	11½	Gruszek korcy	¼
Buraków korcy	8¾	Wiśni korcy	½
Pietruszki korcy	2	Śliwek	5
Fasoli	1		

Drzewa na opał.

Zwieziono z lasu pieńków, gałęzi i chrustu fur 87.

Inwentarz żywy.

Z końcem 1887 r. znajdowało się:

Koni sztuk	4	Krów sztuk	8
Wołów „	2	Trzody „	20
Byczek „	1	Osłów „	2

Nabiał.

Otrzymano od krów Osady mleka garncy 1449.

(Przez pierwsze 2 miesiące było krów 5, przez następne 7 miesięcy było krów 6 i przez ostatnie 3 miesiące było krów 8).

Na wyżywienie inwentarza w roku 1887 użyto:

W MIESIĄCACH	F u n t ó w									
	Owsa	Siana	Słomy	Koniczyny	Marchwi pastewnej	Kartofli	Mąki razowej	Soli	Otrąb	Brukwi
W Styczniu	2480	1488	5440	—	—	7130	—	93	930	—
„ Lutym	2240	1344	5200	—	—	4500	—	122	560	—
„ Marcu	1580	1648	5160	—	—	5350	—	71	690	—
„ Kwietniu	1644	1950	5340	—	—	7440	—	90	840	—
„ Maju	1558	1550	4600	—	—	4790	400	12	—	—
„ Czerwcu	1350	600	5100	1500	—	2400	476	2	—	—
„ Lipcu	1370	1240	4500	620	—	2480	372	7	—	—
„ Sierpniu	1468	1240	4520	930	—	2480	372	5	—	—
„ Wrześniu	1560	1120	4520	1200	—	4680	576	10	—	—
„ Październiku	1612	240	4700	2220	4704	4220	588	10	—	—
„ Listopadzie	1488	1200	8800	720	16200	2752	264	6	—	—
„ Grudniu	1514	2284	8380	—	17608	3968	432	7	—	572
Ogółem	19864	15904	66260	7190	38512	52190	3480	435	3020	572

Warsztat szewcki.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887.		Ilość	Wartość roboty: dla Osady	Wartość roboty: na sprzedaż	Razem
				Ruble i kopiejki		
1	Butów	par	72	64 —	8 40	72 40
2	Sandałów	„	136	27 20	— —	27 20
3	Bucików.	„	14	- —	7 —	7 —
4	Pantofelków	„	6	— —	1 80	1 80
5	Kamaszy	„	3	— —	2 50	2 50
6	Podszyto butów	„	43	38 70	6 —	44 70
7	Podzelowano	„	142	25 —	10 50	35 50
8	Zreperowano butów.	„	704	81 43	12 80	94 23
9	„ sandałów	„	140	14 —	— —	14 —
10	„ kamaszy	„	18	— —	2 70	2 70
11	„ fartuchów kowalskich	szt.	21	2 10	— —	2 10
12	Zrobiono kopyt	par	12	3 60	— —	3 60
	Razem . . .			256 03	51 70	307 73

Z czego potrącając:

a) 2% na narzędzia . . . rs. 6 kop. 15 }
b) płacę roczną majstra . . „ 280 „ — } 286 15

Otrzymano czystego zysku 21 58

Warsztat stolarski.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał	Dla Osady: Robota	Na sprzedaż: Materyał	Na sprzedaż: Robota	Razem
			Ruble i kopiejki				
1	Kredens mahoniowy.	1	— —	— —	25 —	11 —	36 —
2	Biblioteczki.	1	— —	— —	13 —	7 —	20 —
3	Stoliczki różne pod samowar. .	8	— —	— —	16 5	10 20	26 25
4	Stoły mahoniowe.	1	— —	— —	8 53	8 —	16 53
5	„ orzechowe	3	— —	— —	26 50	22 —	48 50
6	„ dębowe na mat	7	— —	— —	22 83	24 36	47 19
7	Stoliczki dębowe	1	— —	— —	1 80	— 75	2 55
8	Stoły sosnowe na mat	18	— —	— —	37 91	27 —	64 91
9	Szafki śpiżarniane i komodowe .	26	— —	— —	78 18	56 45	134 63
10	Biórko orzechowe	1	— —	— —	24 65	14 —	38 65
11	Komody	1	— —	— —	11 85	5 50	17 35
12	Krzesła dębowe gotyckie rzeźb.	18	— —	— —	27 36	33 —	60 35
13	Krzesła dębowe gotyckie . . .	48	— —	— —	65 13	74 54	139 67
14	Krzesła sosnowe	14	— —	— —	9 50	12 70	22 20
15	Szafy mahoniowe.	1	— —	— —	19 —	14 —	33 —
16	Tualety	1	— —	— —	1 50	2 —	3 50
17	Cukierniczki politurowane . .	12	— —	— —	5 60	3 60	9 20
18	Solniczki . . . . . . , . .	78	1 82	1 30	7 78	6 80	17 70
19	Stolnice i stolniczki	92	— —	— —	13 82	16 50	30 32
20	Deseczki do siekania mięsa . .	96	— —	— —	7 12	8 50	15 62
21	Ubijaki	36	— —	— —	3 53	3 30	6 83
22	Taborety.	48	— -	— —	22 16	20 75	42 91
23	Foteliki	44	— —	— —	16 63	17 50	34 13
24	Kuferki sosnowe	31	25 92	9 50	8 50	3 —	46 92
25	Warsztaty stolarskie	3	37 10	25 —	— —	— —	62 10
26	Szruby stolarskie.	24	8 71	12 —	— —	— —	20 71
27	Balustrada do kaplicy	1	22 45	10 —	— —	— —	32 45
28	Sofka	1	— —	— —	7 65	3 50	11 15
29	Trumny i trumienki	6	1 40	1 50	7 67	4 40	14 97
30	Krzyż nad mogiłą	1	— —	— —	1 75	1 50	3 25
31	Kręgli . . . . pudełek	4	— —	— —	4 20	3 —	7 20
32	Etażerek.	2	— —	— —	3 10	4 75	7 85
33	Stołeczków	78	— —	— —	17 5	9 40	26 45
34	Pudełeczka topolowe	24	— —	— —	2 92	3 60	6 52
35	Półki kuchenne	6	— —	— —	2 —	2 —	4 —
36	Skrzyneczka do listów	1	— —	— —	— 65	1 —	1 65
37	Ramy greckie	12	— —	— —	11 13	8 50	19 63
38	Ramki do portretu Ojca Ś-go .	1	— —	2 —	— —	— —	2 —
39	Pomalowanie krzyża i sztachet .	—	8 18	5 —	— —	— —	13 18
40	Słupy z tablicami na drogi. . .	3	8 12	6 —	— —	— —	14 12
41	Pomalowanie presbiter. kaplicy.	—	23 29	26 —	— —	— —	49 29
	Do przeniesienia. . . .		136 99	98 30	532 5	444 10	1211 44

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał	Dla Osady: Robota	Na sprzedaż: Materyał	Na sprzedaż: Robota	Razem
			Ruble i kopiejki				
	Z przeniesienia	—	136 99	98 30	532 5	444 10	1211 44
42	Pomalowanie sprzętów salowych, okien, drzwi, podłóg w miesz. Dyrek. i innych	—	47 82	62 58	— —	— —	110 40
43	Gimnastyka	—	— —	— —	3 —	5 —	8 —
44	Ramki do obrazów i fotografij .	15	— —	— —	3 18	5 40	8 58
45	Różne drobniejsze roboty . . .	—	22 10	15 73	12 71	8 21	58 75
46	Różne drobniejsze reperacye .	–	12 78	9 77	5 83	3 40	31 78
	Razem		219 69	186 38	556 77	466 11	1428 95

Z czego potrąca się wartość materyału. . . .	776 46
Pozostaje	652 49
Z tej summy potrącając:	
a) 10% na narzędzia . . rs. 65 kop. 25 / b) płacę roczną majstra . „ 350 „ —	415 25
Pozostaje czystego zarobku . .	237 24

Warsztat kołodziejski.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał	Dla Osady: Robota	Na sprzedaż: Materyał	Na sprzedaż: Robota	Razem
			Ruble i kopiejki				
1	Wozy	4	— —	— —	29 36	23 —	52 36
2	Wózki dwukolne	1	— —	— —	8 48	5 —	13 48
3	Wasągi	1	— —	— —	— 50	2 90	3 40
4	Koła	5	— —	— —	5 93	3 55	9 48
5	Bryczki	1	— —	— —	7 31	15 —	22 31
6	Wialnie do zboża	1	15 35	12 —	— —	— —	27 35
7	Koryta	2	4 15	2 50	— —	— —	6 65
8	Stoły	2	1 50	1 80	— —	— —	3 30
9	Kubełki	35	8 81	5 34	9 71	5 20	29 06
10	Szafliki	30	6 10	4 —	12 89	8 —	30 98
11	Balie	30	— -	— —	14 13	15 75	29 88
12	Miśniki	3	— —	— —	2 —	2 08	4 (8
13	Wanienki.	6	— —	— —	6 72	3 70	10 42
14	Szlagi do rąbania karp	10	2 —	1 —	— —	— —	3 —
15	Kubły kloaczne małe . . .	8	3 70	4 80	— —	— —	8 50
16	„ „ duże	4	19 20	13 50	— —	— —	32 70
17	Pudełka	12	2 98	2 20	— —	— —	5 18
18	Taczki	5	6 70	3 75	— —	— —	10 45
19	Grabie	36	2 55	5 40	— —	— —	7 95
20	Drabiny	16	4 22	4 —	— —	— —	8 22
21	Reperacye narzędzi gospodar. .	—	37 11	50 35	7 40	6 50	101 36
22	„ „ ogniowych .	—	9 89	11 40	— —	— —	21 29
23	„ sprzętów różnych. .	—	12 52	8 70	— —	— —	21 22
24	„ parkanu około Oесdy	—	284 14	100 —	— —	— —	384 14
25	Roboty drobne.	—	27 01	10 35	8 03	9 30	54 69
	Razem . . .		447 93	241 09	112 45	99 98	901 45

Z czego potrąca się wartość materyału	560 38
Pozostaje .	341 07
Z tej summy potrącając:	
a) 10% na narzędzia. . . . . . . rs. 34 kop 11 / b) płacę roczną majstra. . . . . . „ 300 „ —	334 11
Pozostaje czystego zarobku	6 96

Warsztat kowalski.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887	Ilość sztuk	Dla Osady — Materyał		Dla Osady — Robota		Na sprzedaż — Materyał		Na sprzedaż — Robota		Razem	
			Ruble i kopiejki									
1	Okuto wozów	2	—	—	—	—	32	37	20	50	52	87
2	„ wasągów	4	—	—	—	—	2	41	11	60	14	01
3	„ bryczek	2	—	—	—	—	—	—	10	40	10	40
4	„ wozik	1	—	—	—	—	13	77	5	—	18	77
5	„ wolant	1	69	33	50	—	—	—	—	—	119	33
6	„ kół	9	1	—	3	—	3	50	4	—	11	50
7	„ szlag do karp	10	—	80	2	—	—	—	—	—	2	80
8	„ wialnię do zboża	1	12	35	4	—	—	—	—	—	16	35
9	„ kubełków	46	7	—	9	—	5	42	5	50	26	92
10	„ kubłów kloacznych	2	3	77	6	—	—	—	—	—	9	77
11	„ kuferków	18	2	70	5	15	—	—	—	—	7	85
12	Podkuto koni	52	2	75	6	40	—	—	4	10	13	25
13	Odlano guzików	2010	13	75	6	—	—	—	—	—	19	75
14	Zrobiono siekier	40	13	20	12	—	—	—	—	—	25	20
15	„ zamków zwyczajnych	18	1	94	2	70	—	—	—	—	4	64
16	„ „ sztucznych	4	1	—	3	50	—	—	—	—	4	50
17	„ piecyk blaszany	1	4	70	3	—	—	—	—	—	7	70
18	„ wieszadeł	14	3	92	5	—	—	—	—	—	8	92
19	Wprawiono dna do kotłów	4	19	22	12	80	—	—	—	—	32	02
20	Zrobiono wideł . . . . par	10	1	47	1	50	—	—	—	—	2	97
21	„ motyk	25	2	04	2	50	—	—	—	—	4	54
22	„ dusz do żelaz	8	—	60	2	—	—	—	—	—	2	60
23	„ siekierek	2	—	—	—	—	—	30	—	40	—	70
24	„ młotków i noży szewc.	18	1	05	3	—	—	—	—	—	4	05
25	„ noży do kartofli	20	1	12	2	—	—	—	—	—	3	12
26	„ pługów	2	4	—	2	—	3	70	2	50	12	20
27	„ łyżek porcyowych	8	12	73	7	70	—	—	—	—	20	43
28	Okuto i urządzono balustradę w kaplicy	1	2	82	4	—	—	—	—	—	6	82
29	Pobielono kotłów	11	21	05	10	50	—	—	—	—	31	55
30	„ misek	378	27	11	18	90	—	—	—	—	46	01
31	„ łyżek	410	11	55	8	20	—	—	—	—	19	75
32	„ miednic	41	7	12	2	05	—	—	—	—	9	17
33	Reperacya studzien	4	18	40	17	55	—	—	—	—	35	95
34	„ bryczek, wozów, pługów i innych narzędzi	—	73	64	98	07	—	—	—	—	171	71
35	Drobne roboty	—	20	10	60	15	16	77	10	29	107	31
	Razem		362	23	370	67	78	24	74	29	885	43

Z czego potrąca się wartość materyału	440	47
Pozostaje	444	96
Z tej summy potrącając: a) 10% na narzędzia . . . rs. 44 kop. 50 b) płacę roczną majstra . . . „ 300 „ —	344	50
Otrzymano czystego zarobku	100	46

Warsztat krawiecki.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT, DOKONANYCH W ROKU 1887	Ilość sztuk	Wartość roboty — Dla Osady		Wartość roboty — Na sprzedaż		Razem	
			Ruble i kopiejki					
1	Uszyto ubrań	1	—	—	5	—	5	—
2	„ okryć letnich	1	—	—	1	50	1	50
3	„ marynarek	1	—	—	2	30	2	30
4	„ spodni	7	—	—	5	40	5	40
5	„ kamizelek	4	—	—	3	—	3	—
6	Pokryto kożuchów	10	12	—	8	—	20	—
7	Przenicowano spodni	4	—	—	3	—	3	—
8	Przerobiono paltotów	2	—	—	5	—	5	—
9	Drobne reperacye	—	—	—	3	35	3	35
10	Uszyto płaszczów	71	63	90	—	—	63	90
11	„ bluz	67	20	10	—	—	20	10
12	„ kurtek sukiennych	12	1	—	—	—	1	—
13	„ spodni „	78	23	40	—	—	23	40
14	„ ubrań zimow. dla służby	5	11	50	—	—	11	50
15	„ „ letnich „ „	5	5	83	—	—	5	83
16	„ gaci	360	108	—	—	—	108	—
17	„ koszul	293	87	60	—	—	87	60
18	„ prześcieradeł	87	9	57	—	—	9	57
19	„ powłoczek	40	1	20	—	—	1	20
20	„ poduszek	51	1	53	—	—	1	53
21	„ onuczek	188	1	88	—	—	1	88
22	„ ścierek	20	—	20	—	—	—	20
23	„ sienników	20	2	50	—	—	2	50
24	„ spodni cajgowych	17	5	10	—	—	5	10
25	„ marynarek cajgowych	17	12	75	—	—	12	75
26	„ „ sukiennych	8	8	—	—	—	8	—
27	Zreperowano bielizny	907	45	35	—	—	45	35
28	„ odzieży	456	45	60	—	—	45	60
29	„ pościeli	1012	38	37	—	—	38	37
	Razem	—	505	38	36	55	541	93

Z czego potrącając: a) 20% na narzędzia . . . rs. 10 k. 84 b) roczną płacę majstra . . . „ 300 „ —	310	84
Otrzymano czystego zarobku	231	09

OFIARY.

a) *Pieniężne.*

1. Od JW. Miklaszewskiego na dożynki dla wychowańców . . . . rs. 10 k. —
2. „ „ dla wychowańców na zabawę z tytułu warunkowego uwolnienia 3-ch wychowańców . „ 7 „ 50
3. „ „ dla wychowańców . . „ 1 „ —
4. Od W-go Wolskiego . . . . „ 1 „ —
5. „ J. Worytko . . . . „ 1 „ —
6. „ Preobrażeńskiego . . . . „ 2 „ —
7. „ Kapuściańskiego Czł. Izby Sądowej . „ 2 „ 50

Razem . . . . rs. 30 k. —

b) *W naturze.*

1. Od JW. Miklaszewskiego: jabłek 3 kopy, orzechów laskowych 16 funt., włoskich 5 funt., owoców suszonych 6 funt., karmelków 2 funt. (na wigilię dla wychowańców).
2. Od JW. Sulikowskiego dzieżkę miodu (na cel jak wyżej).
3. Od W-go Skorupskiego orzechów i migdałów funt. 3 (na cel jak wyżej).
4. Od W-go Prochnau pierników sztuk 75 (na cel j. w.).
5. „ Witchen pierników sztuk 70 (na cel j. w.).
6. Dar „Złotego ula“ pierników 7 torebek (na wigilję dla wych.)
7. Od WW. Gebethnera i Wolffa 47 dziełek i 12 mapek.
8. Od W-go Hösicka 11 dziełek.
9. Dar księgarni Prószyńskiego: 20 egz. książki Promyka.

Dochód w kassie Osady w ciągu roku 1887.

Rozdział	Paragraf	WYMIENIENIE POZYCYI BUDŻETOWEJ	Wpłynęło: W gotowiźnie		Wpłynęło: W produkcyi		Razem	
			Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki
		Remanent z r. 1886 .	340	93	286	24	627	17
I	1	Z gospodarstwa rolnego.	223	90	1676	79	1900	69
	2	Z ogrodu.	120	84	26	97	147	81
	3	Z lasu.	8	—	209	45	217	45
	4	Z krów	195	25	22	21	217	46
	5	Z trzody chlewnej. . .	18	65	15	—	33	65
II	1,2,3	Z kas rządowych, miejskich i prywatnych .	21755	79	—	—	21755	79
III	1	Z warsztatów	769	73	1584	30	2318	03
IV	1	Dochody rozmaite. . .	47	77	—	—	47	77
		Ogółem . .	23480	86	3784	96	27265	82

Uwaga. Nadto wpłynęło do kassy Zarządu Towarzystwa 398 rs. 35 kop. w gotowiźnie za sprzedaż wyrobów stolarskich Osady, będących na składzie w Warszawie.

Rozchód w kassie Osady w roku 1887.

Rozdział	Paragraf	WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI BUDŻETOWEJ	Wydatkowano: W gotówce		Wydatkowano: W produkcyi		Razem	
			Ruble i kopiejki					
I	1	Na restauracyę budowli	445	95	248	—	693	95
„	2	„ ubezpieczenia i podatki. . .	605	35	—	—	605	35
II	1	„ płace urzędników i służby. .	8931	70	—	—	8931	70
„	2	„ dodatek 5%, tantjemy i gratyfikacye.	663	18	—	—	663	18
„	3	„ żywność w naturze	4909	76½	585	62	5495	38½
„	4a	„ odzież	551	88	208	16	760	04
„	4b	„ obówie.	431	51	254	26	685	77
„	4c	„ bieliznę	423	69	211	29	634	98
„	4d	„ pościel.	133	76	16	99	150	75
„	5	„ światło.	252	26	—	—	252	26
„	6	„ utrzymanie czystości. . . .	227	82	38	43	266	25
„	7	„ opał.	1065	41	72	15	1137	56
„	8	„ infirmeryę	98	18	—	40	98	58
„	9	„ kaplicę.	98	75	—	—	98	75
III	1	„ ogólną administracyę . . .	180	96	359	70	540	66
„	2	„ gospodarstwo rolne	837	37	1181	80	2019	17
„	3	„ ogród	26	25	5	30	31	55
„	4	„ stolarstwo	1341	08	15	—	1356	08
„	5	„ kołodziejstwo	367	93	3	—	370	93
„	6	„ kowalstwo	496	04	32	50	528	54
„	7	„ szewctwo	10	91	3	76	14	67
„	8	„ krawiectwo	12	58	11	35	23	93
IV	1	„ szkołę i kancellaryę	147	89½	—	10	147	99½
„	2	„ nagrody dla wychowańców .	458	29	—	—	458	29
„	3	„ wyprawki uwalnianych . . .	348	52	77	05	425	57
„	4	„ Wydatki rozmaite	95	23	25	66	120	89
		Razem . . .	23162	26	3350	52	26512	78
		B I L A N S						
		Dochód w kassie Osady wynosił .	23480	86	3784	96	27265	82
		Rozchód „ „ „ .	23162	26	3350	52	26512	78
		Remanent na rok 1888 . .	318	60	434	44	753	04

Na żywność wychowańców i służby w ciągu 1887 r. zużytkowano

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	Wartość zużytkowanych produktów: Rub.	kop.	Pozostało z r. 1886: Funt.	Łut.	Przybyło w r. 1887: Funty	Łut.	Wydano w r. 1887: Funty	Łut.	Remanent na r. 1888: Funty	Łut.
1	Chleb razowy . . .	1323	72	1026	—	78524	16	78717	24	832	24
2	„ pytlowy . . .	26	84	—	—	973	—	972	24	—	8
3	Kasza jęczmienna . .	248	75	82	—	7220	16	7295	22	6	26
4	„ greczana . . .	78	81	228	—	1717	18	1700	10	245	8
5	„ jaglana . . .	374	97	405	—	10086	12	9727	12	764	—
6	„ krakowska . .	2	—	2	16	20	—	22	16	—	—
7	Groch polny . . .	241	19	476	—	9130	—	9377	28	228	4
8	Mąka razowa . . .	77	10	16	—	3295	4	2759	26	551	10
9	„ pytlowa . . .	481	35	480	—	15455	8	15469	6	466	2
10	Kartofle	279	34	656	—	76139	6	75054	11	1740	27
11	Kapusta.	73	46	1462	—	3778	10	4896	3	344	7
12	Sól	51	08	130	—	3300	25	3405	19	25	6
13	Mięso	888	52	—	—	9872	16	9872	16	—	—
14	Słonina	181	89	5	—	1085	29	1069	22	21	7
15	Masło	198	49	21	—	687	14	705	28	2	18
16	Olej	30	27	24	—	360	9	344	25	39	16
17	Ryż	2	08	—	24	22	—	22	24	—	—
18	Pieprz	3	81	—	16	6	—	5	31	—	17
19	Włoszczyzna . . .	4	76	—	—	121	28	121	28	—	—
20	Mleko	22	21	—	—	1134	10	1134	10	—	—
21	Śledzie	13	23	—	—	180	—	165	12	14	20
22	Buraki	1	—	—	—	570	16	570	16	—	
23	Ser	15	35	—	—	291	—	219	6	71	26
24	Marchew	1	18	—	—	269	—	269	—	—	—
25	Brukiew	3	53	—	—	1413	12	1413	12	—	—
	Razem .	4624	93								

Ogólny koszt spotrzebowanych produktów . . . . . rs. 4624 kop. 93
Potrącając zaś wartość produktów Osady . . . . . „ 585 „ 62

Wartość spotrzebowanych z zakupu produktów . . . rs. 4039 kop. 31

W r. 1887 wydano porcyj całych 51849.

Ponieważ koszt ogólny wszystkich porcyj wynosił rs. 4624 kop. 93, — jedna zatem porcya kosztowała przeciętnie kop. 8,92.

W Y K A Z

spotrzebowanych w r. 1887 produktów żywności, a pochodzących wyłącznie z produkcyi Osady.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	Ilość		Wartość	
		Funty	Łuty	Rubli	Kop.
1	Mąka razowa	5824	—	116	48
2	„ pytlowa	5269	—	158	07
3	Kartofle	66680	—	260	21
4	Kapusta	2043	—	25	45
5	Włoszczyzna	69	14	2	73
6	Mleko	1134	10	22	21
	Razem	—	—	585	62

Uwaga. Mąki razowej z własnej produkcyi spotrzebowano j. w. funt. 5824, i jakkolwiek w obocznej tabelce *„na żywność wychowańców w r. 1887 zużytkowano“* tejże mąki wykazano tylko funt. 2759, to przecież ilość ta oznacza mąkę użytą li tylko na barszcz, a pozostałe z produkcyi funtów 3605 i wszystka mąka, pochodząca z kupna, użytą została na chleb. Ponieważ zaś wartość mąki obliczoną została w chlebie, aby się więc wartość jednej i tej samej ilości mąki nie powtarzała, wykazano *tylko* spotrzebowaną na barszcz.

Również, 5269 funtów mąki pytlowej mieszczą się w ogólnej ilości funtów 15469, czyli że spotrzebowano: 5269 własnej
i 10200 zakupionej mąki pytlowej, oprócz użytej na chleb pytlowy (funt. 972 łut. 24).

Powyższe objaśnienie odnieść należy także do *kartofli i kapusty.*

Kassa wychowańców Osady w roku 1887.

WPŁYNĘŁO DO KASSY NAGRÓD ZA PRACĘ WYCHOWAŃCÓW	KLASSA II: Ilość wychowańców	II: Ilość wynagrodzenia Rs.	k.	III: Ilość wychowańców	III: Ilość wynagrodzenia Rs.	k.	IV: Ilość wychowańców	IV: Ilość wynagrodzenia Rs.	k.	Razem: Ilość wychowańców	Razem: Ilość wynagrodzenia Rs.	k.	Remanent z r. 1886 Rs.	k.	Wpłynęło z ofiar Rs.	k.	Razem Rs.	k.	Wychowańcy kl. II, III i IV wydali na kupno pożytecznych rzeczy Rs.	k.	Odesłano na rzecz wychowańców do Kassy Oszczędności Rs.	k.	UWAGI
W kwartale I	170	36	37	98	34	47	34	24	34	302	95	18	2	87	—	—	98	05	22	11	73	65	
W kwartale II	142	31	76	108	38	75	34	31	16	284	101	67	—	—	—	40	102	07	24	—	78	—	
W kwartale III	124	33	67	102	41	94	58	31	67	284	107	28	—	—	—	45	107	73	27	29	79	95	
W kwartale IV	171	38	29	100	39	66	71	49	20	342	127	15	—	—	1	75	128	90	33	05	96	35	Remanentem na rok 1888 pozostało rs. 2 k. 35.
Razem	—	140	09	—	154	82	—	136	37	—	431	28	2	87	2	60	436	75	106	45	327	95	

Stan magazynu drzewa, służącego na wyroby stolarskie, kołodziejskie i inne potrzeby Osady.

	Sosnowe						Dębowe						Topolowe		Olszowe
	Łokci														
	3"	2"	1½"	1"	4"	3/4"	6"	4"	3"	2"	1½"	kloce	3"	1½"	1½
Pozostało remanentem z roku 1886	298¾	217½	10370½	829	—	—	36	513	994¾	439½	217½	—	28	1769½	337
Przybyło w r. 1887	710	388	—	5386	600	—	—	—	—	—	—	70	421	—	2064
RAZEM	1008¾	605½	10370½	6215	600	—	36	513	994¾	439½	217½	70	449	1769½	2401
Wydano w r. 1887	214	74	2539½	3587	497	—	—	10	307½	20	195½	34	7	1589	349
Pozostało remanentem na rok 1888	794¾	531½	8011	2628	103	—	36	503	687¼	419½	22	36	442	180½	2052

	Olszowe		Brzozowe		Lipowe	Jesion.	Białe jesion.		Dzwona dęb.	Dzwona brzozowe	Szprychy dębowe	Drągi brzoz.	Piasty dęb.	Szmice dębow.	Skręty	Sztelwagi	Kierowniki	Podymy	Orczyki	Aktfutry	Obodziaki	Ławki	Kloce brzostowe	Deski dębowe 1 calowe
	Łokci								Sztuki															łokci
	1"	3/4"	2"	pół okrągłe	1½"	½"	1½"	3"																
Pozostało remanentem z roku 1886	54	42	1½	114	300	40	393½	64	28	379	6074	—	2	—	4	5	12	1	—	3	10	1	145½	1120
Przybyło w r. 1887	—	—	672	—	—	—	—	—	—	1271	—	105	60	10	—	—	—	—	—	6	—	19	—	—
RAZEM	54	42	673½	114	300	40	393½	64	28	1650	6074	105	62	10	4	5	12	1	—	9	10	20	145½	1120
Wydano w r. 1887	2	—	64½	39½	162	—	18	—	—	417	2638	55	27	10	4	1	7	1	—	9	4	20	—	498
Pozostało remanentem na rok 1888	52	42	609	74½	138	40	375½	64	28	1233	3436	50	35	—	—	4	5	—	—	—	6	—	145½	622

Stan materyałów do przerobienia na odzież i pościel.

RODZAJ MATERYAŁU	Pozostało na rok 1887		Przybyło w roku 1887		Razem		Wydano w ciągu roku		Pozostało na rok 1888	
	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali
Sukno na płaszcze.	311	12	64	6	375	18	371	6	4	12
„ żółte na kurtki i spodnie	—	—	335	6	335	6	158	12	176	18
„ czarne na patki	—	18	—	—	—	18	—	—	—	18
Cajg letni.	17	—	343	—	360	—	223	6	136	18
Barchan	2	6	165	6	167	12	101	12	66	—
Kitaj popielaty	10	—	331	—	341	—	158	6	182	18
Purpura	—	18	33	—	33	18	30	—	3	18
Płótno niebieskie	—	—	250	—	250	—	250	—	—	—
„ szare na gacie i koszule	261	—	3175	—	3436	—	2710	—	726	—
„ na prześcieradła i powłoczki	—	—	900	—	900	—	420	—	480	—
„ na podszewki.	97	—	660	—	757	—	578	6	178	18
„ na ręczniki	—	—	293	—	293	—	78	—	215	—
Drelich na sienniki	32	12	477	—	509	12	208	12	301	—

Skóry całe.

	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wykrajano	Pozostało na r. 1888
	SZTUK				
Juchty na buty funtów	—	211¼	211¼	208	3¼
Skóry na podeszwy funtów	—	145	145	145	—
„ bokowej funtów	10¼	262	272¼	245	27¼

Wykrajano:

	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wykrajano	Pozostało na r. 1888
	SZTUK				
Przyszew na buty	—	118	118	118	—
Przyszew sandałowych	—	186	186	186	—
Podeszew	32½	241½	274	265¾	8¼

Sklepik wychowańców.

Fundusz stały sklepiku w r. 1887 wynosił. . . rs. 45 kop. 74

Obrót funduszu:

Pozostało remanentem z r. 1886 za . . . . . . rs. 47 kop. 60
Przybyło w r. 1887 różnych przedmiotów za. . „ 102 „ 84

Ogółem w r. 1887 było towaru za. . . . rs. 150 kop. 44
Z tego w r. 1887 wyprzedano za . . . . rs. 114 kop. 74

Pozostaje więc remanentem na r. 1888 za. rs. 35 kop. 70

Biblioteka.

Biblioteka Osady posiadała z końcem 1887 roku książek tomów 743.

WYKAZ
przedmiotów, zakupionych dla Osady:

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	SZTUK				
Płaszcze zimowe. . . .	1	52	53	25	28
Kurtki sukienne. . . .	93	16	109	75	34
Spodnie sukienne . . .	10	83	93	93	—
Czapki sukienne	35	—	35	30	5
Bluzy płócienne	134	68	202	163	39
Gacie płócienne	49	386	435	391	44
Koszule.	14	294	308	306	2
Fartuchy	3	10	13	10	3
Ścierki	4	24	28	23	5
Ręczniki	17	27	44	44	—
Poduszki	10	21	31	19	12
Powłoczki	5	79	84	79	5
Prześcieradła.	41	87	128	102	26
Kożuszki dla wychodzących	2	9	11	11	—
Buty.	72	103	175	131	44
Sandały.	1	186	187	146	41
Kołdry	19	32	51	43	8
Marynarki sukien. cywilne	1	14	15	15	—
Palta dla wychodzących .	—	8	8	7	1
Czapki cywilne	6	25	31	28	3
Sienniki.	30	21	51	41	10
Spodnie sukienne cywilne	1	11	12	12	—
Spodnie cajgowe „	2	20	22	21	1
Marynarki „ „	2	20	22	21	1
Lefelbory piersiowe . .	6	6	12	5	7
Świderki gwintowe. . .	9	—	9	—	9
Holajzy różne	6	—	6	—	6
Sztamajzy różne. . . .	4	42	46	21	25
Lochbajtle	7	—	7	2	5
Żelaza do hebli podwójnych.	32	—	32	12	20

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Żelaza do hebli pojedyńczych	14	2	16	8	8
Raszple	1	—	1	—	1
Feile różne	—	21	21	21	—
Pilniki różne małe	24	20	44	28	16
Łyżki szewckie	1	2	3	2	1
Kopyta „ par	5	12	17	12	5
Raszple „	—	3	3	3	—
Noże „	9	—	9	8	1
Osełki „	3	—	3	3	—
Tabliczki szyfrowe	—	87	87	87	—
Łyżki porcyowe	2	2	4	3	1
Mesle tokarskie	10	—	10	1	9
Cyrkle żelazne	3	—	3	1	2
Sita włosiane	1	2	3	2	1
Blacha miedziana funtów	28	112 1/4	140 1/4	125½	14 3/4
Łój funtów	—	50	50	50	—
Tłuszcz do maszyny krawieckiej flaszeczek	1	2	3	3	—
Stal resorowa funtów	108	142	250	241½	8½
Szwejstal	—	126½	126½	37	89½
Stopnie żelazne do bryczek	8	—	8	4	4
Półbretnale funtów	25½	—	25½	25½	—
Fajklubki	1	—	1	—	1
Rundcążki	1	—	1	—	1
Pulwerysatory	12	—	12	—	12
Blacha emaliowana tafli	1	—	1	—	1
Blacha mosiężna funtów	4	—	4	3	1
Drut mosiężny funtów	4 7/8	—	4 7/8	—	4 7/8
Rurka mosiężna	3	—	3	—	3
Tygiel grafitowy	1	—	1	—	1
Dzwonki do drzwi	2	—	2	2	—
Numerów stalowych	8	—	8	—	8
Pucpomady pudełek	3	6	9	7	2
Płótno do oprawy książek łokci	1½	10	11½	1½	10
Forma do guzików	1	—	1	1	1
Antaby mosiężne do drzwi	2	—	2	1	1

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Pozostało w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Świder do muru	1	—	1	—	1
Zamki do drzwi	3	—	3	—	3
Zawiasy różne zwyczajne	5	—	5	—	5
Latarki ręczne	2	1	3	1	2
Massa do hektografu funtów	8½	—	8½	—	8½
Gipsu	9	—	9	—	9
Łóżeczko żelazne model	1	—	1	—	1
Waga szelkowa z 4-a żel. gwichtami	1	—	1	—	1
Waga sprężynowa	1	—	1	—	1
Tastercyrkiel	1	—	1	1	—
Miarka metalowa	1	—	1	—	1
Pończoszarnia	1	—	1	—	1
Kaganiec blaszany	1	—	1	—	1
Kinkiety żel. do lamp	1	—	1	—	1
Kierznia do masła	1	—	1	—	1
Piecyk do kawy	1	—	1	—	1
Grace do wapna	2	—	2	—	2
Chorągwi	8	—	8	—	8
Cerata na stół	1	—	1	—	1
Holcszruby 2½″	130	—	130	32	98
„ 3″	74	—	74	3	71
„ 2″	387	—	387	86	301
„ 1″	386	288	674	373	301
„ 3/4″	984	288	1272	950	322
„ ½″	920	—	920	461	459
„ 1 3/4″ mosiężne	124	—	124	—	124
„ 1½″	273	288	561	273	288
„ 1/4″	530	—	530	—	530
Taborety	13	—	13	8	5
Kłódki	5	1	6	6	—
Bronzu paczek	5	12	17	17	—
Ruszta do pieców	1	6	7	3	4
Szprycki szklanne	2	—	2	2	—
Nici czarne motków	2½	2	4½	3 1/4	1 1/4
Łóżka żelazne mniejsze	15	—	15	1	14
„ „ większe	6	—	6	—	6
Stoły z szufladami	6	—	6	—	6

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Remanent na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Stoły na kozłach. . . .	1	—	1	—	1
„ kuchenne	3	—	3	—	3
Kuferki dla wychodzących		24	24	21	3
Smarowidło do butów fun.	2½	94¼	96¾	81½	15¼
Siatki drucianej łokci . .	—	8	8	4	4
Oleju do butów funt. . .	—	56	56	52	4
Rogoże	8	148	156	124	32
Szafki sosnowej	3	—	3	—	3
Śmietniczki	1	—	1	1	—
Szufle drewniane. . . .	11	—	11	2	9
Półki sosnowe . . .	1	—	1	—	1
Drzewce do hebli . . .	42	11	53	5	48
Szrubsztaki	1	—	1	1	—
Młoty duże	—	3	3	3	—
Motyki	—	40	40	20	20
Dziobasy	—	3	3	3	—
Kubełki drewniane. . .	3	20	23	17	6
Konewki „ . . .	1	5	6	3	3
Kubki blaszane	29	8	37	28	9
Czapki szpitalne. . . .	5	—	5	—	5
Wrzeciądze	6	—	6	—	6
Haczyki żelazne różne .	43	12	55	2	53
Skoble	138	—	138	—	138
Sagany	1	1	2	1	1
Rądle miedziane. . . .	2	1	3	1	2
Łyżki najzylbrowe . . .	12	—	12	—	12
Widelcy.	14	—	14	—	14
Noże stołowe.	14	—	14	—	14
Skrawki płócienne funt .	35	—	35	31	4
Ołów.	2¾	9½	12¼	12¼	—
Capfenbendry.	—	144	144	72	72
Ćwieki szewckie. . . .	1	6	7	6	1
Klej stolarski funt. . .	—	300	300	261½	38½
Szufrygli	20	48	68	56	12
Zamki do szuflad ze sztylpami	30	19	49	32	17
Zamki do szuflad zwyczajne	31	24	55	27	28

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Zawiaski mosiężne do pudełek	18	—	18	2	16
Zawiasy francuzkie. . .	56	24	80	36	44
„ szarnierowe . .	33	76	109	68	41
Szyldziki kościane . . .	8	36	44	33	11
„ mosiężne . .	26	—	26	12	14
„ skórzane . . .	51	12	63	19	44
Knopiki kościane . . .	12	—	12	6	6
Knophnagle	29	—	29	—	29
Kółka mosiężne	4	48	52	38	14
Gwoździ 1" drutowych pa.	5½	18	23½	20½	3½
„ 1½" „ „	4¾	20	24¾	19¼	5½
„ ½" „ „	3½	10	13½	10½	3
„ ¾" „ „	10½	—	10½	1½	9
Gwoździ sandaławych pacz.	14	33	47	43½	3½
„ zamkowych ½" f.	4½	14	18½	15	3½
„ drut. 2" paczek	4½	3	7½	6	1½
Drutsztyfty 2" i 1½" „	9¼	34	43¼	34¼	9
Gwoździ tapicerskich „	½	—	½	—	½
„ sufitowych f. .	11	—	11	—	11
„ kutych funt.. .	4¼	—	4¼	—	4¼
Gontale funt.	—	25	25	25	—
Bretnale funt.	20	385	405	372½	32½
Antaby do szuflad . . .	195	12	207	40	167
Szlamkreda funtów. . .	40	120	160	129	31
Soda do prania funtów .	8¾	300	308¾	304	4¾
Atrament kwart. . . .	½	31	31½	28	3½
Smarowidło do wozów pudełek	2	16	18	14	4
Kreda do pisania funtów	½	26	26½	17½	9
Szczotki do kurzu . . .	—	16	16	9	7
Zalczajeru funtów . . .	3½	131½	134½	129½	5
Guzików do płaszczów i kurtek	2	2008	2010	1642	370
Piłeczki do laubzegi . .	36	—	36	—	36
Lakier kopalowy funtów .	5	15	20	14½	5½
Piłki zwyczajne	43	—	43	14	29
Kółka druciane	50	—	50	—	50

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Tabliczki z N-mi do domków	3	—	3	—	3
Świderki korbowe	39	18	57	37	20
Centnobory	32	14	46	14	32
Topory kołodziejskie	1	—	1	—	1
Szpitzbory	12	—	12	—	12
Gwoździe zamkowe funt.	4½	3	7½	6	1½
Ośniki	4	2	6	5	1
Kamienie do ostrzenia	2	1	3	2	1
Cykliny	4	12	16	4	12
Obcęgi	2	—	2	1	1
Podkówek do butów par	—	336	336	293	43
Zamki do kuferków	—	30	30	24	6
Widły	3	8	11	11	—
Konewki ogrodowe	2	—	2	—	2
Bankajzy	12	—	12	—	12
Nożyczki do knotów	6	—	6	2	4
Szydła różne	72	216	288	240	48
Szwejce	—	300	300	240	60
Szpilardziki	52	—	52	12	40
Sztyfty żelazne funtów	4½	10	14½	14½	—
Szczecina łutów	½	20	20½	14½	6
Przędza szewcka motków	33	286	319	319	—
Szpagat szewcki kłębków	2	46	48	47	1
„ tapicerski	4	—	4	1	3
„ zwyczajny funt.	—	38	38	38	—
Smoła szewcka funtów	½	8	8½	8½	—
Świece łojowe „	146	80	226	194	32
„ kościelne „	—	18	18	18	—
„ stearynowe małe f.	3/5	54	54 3/5	52 3/5	2
Knotki do lampek pudełek	1	9	10	10	—
Sznurek na naszywki bawełniany motków	34	124	158	144	14
Nici szare motków	6	19	25	19	6
„ Broksa szpulek	—	948	948	881	122
Knotów do lamp łokci	106	30	136	51½	84½
Wosk żółty funtów	—	6	6	4½	1½
Grzebieni	22	—	22	13	9

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Tasiemka biała łokci	30	360	390	300	90
Guziki cywilne	—	480	480	276	204
Naszywki łokci	18	627	645	434½	210
Igły	93	1656	1749	1456	293
Szczotki do zamiatania	—	24	24	23	1
Sprzączki do spodni	1	132	133	121	12
Farbka funtów	1 1/8	7	8 1/8	5	3 1/8
Boraks „	—	8	8	7 31/32	1/32
Mydło szare funtów	17½	350	367½	350	17½
„ zwyczajne funtów	90	769	859	693	166
Sznurek do piłek	10	24	34	34	—
Błyszcz do bielizny tabliczek	5	—	5	2	3
Pędzli	4	23	27	17	10
Ołówki stolarskie	30	42	72	49	23
Glaspapier arkuszy	22	104	126	113	13
Tektury „	13	31	44	10	34
Gwoździe do podków funt.	2 1/4	11	13 1/4	11 3/8	1 7/8
Szczotki do butów	—	12	12	12	—
„ do tłuszczu	5	—	5	3	2
„ do misek	—	12	12	11	1
„ do podłóg	—	12	12	7	5
Zapałki zwyczajne paczek	51	600	651	583	68
„ gabinetowe „	8	42	50	44	6
Igły maszynowe	30	24	54	44	10
„ kuśnierskie	24	—	24	—	24
Guziki do spodni	—	4344	4344	2060	2284
Naparstki	12	—	12	10	2
Guziki do koszul	—	660	660	240	420
Sprzączki do pasków	22	—	22	—	22
Haftki par	46	816	862	736	126
Płótno żaglowe	30	56½	86½	51	35½
Rezerwoary do lamp	8	49	57	38	19
„ blaszane	8	—	8	8	—
Brenery	4	84	88	51	37
Krochmal funtów	6	69	75	61 1/4	13 3/4
Skórki safianowe	3	—	3	—	3
Obwiązki do cepów	—	2½	2½	2½	—

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Skórka na kapy do cepów funtów.	—	10½	10½	10½	—
Trzcina do wyplatania funtów	2¼	20	22¼	21¾	½
Szyby w taflach. . . .	87	105	192	137	55
„ małe	35	—	35	35	—
Dzbanuszki kamienne . .	3	—	3	—	3
Szklanki i.	—	—	—	—	—
Talerze fajansowe . . .	18	—	18	—	18
Spodki	1	—	1	—	1
Wata funtów	¾	11	11¾	8¾	3
Szkła do lamp	131	764	895	347	548
Łyżki blaszane	17	24	41	33	8
Talerze do lamp. . . .	3	—	3	—	3
Szellak biały funtów . .	1¾	—	1¾	—	1¾
„ zwyczajny funtów	2½	11	13½	11½	2
Farba kanarkowa „	27½	—	27½	—	27½
Termometr lekarski . .	1	—	1	1	—
Ultramarina funtów . .	6½	31	37½	34	3½
Cynkwejs „ . . .	3	142	145	100	45
Umbra „ . . .	2	7	9	6	3
Farba wiśniowa funtów .	8½	-	8½	—	8½
Minia funtów „ . .	6	—	6	--	6
Farba zielona. „ . .	8½	—	8½	—	8½
Siccativ funtów	—	4	4	—	4
Sadze angielskie „ . .	20	—	20	10	10
Ałun. . . . „ . .	3½	—	3½	1½	2
Pumeks. . . „ . .	5½	—	5½	3	2½
Salamoniak „ . .	3	6	9	8	1
Teresyna „ . .	4½	—	4½	—	4½
Ziemia angielska „ . .	4¾	40	44¾	32½	12¼
Golduger „ . .	17½	97	114½	93	21½
Bejcy funtów	5¼	—	5¼	4¾	½
Zirberglejk funtów . . .	7	—	7	—	7
Lakier czarny funtów. .	4	—	4	4	—
Lakier spirytusowy funt.	4½	16	20½	13½	7
Olej lniany funtów . . .	5¾	8	13¾	8¼	5½
Szpilki drewniane funtów	12½	39	51½	42½	7½

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Wosk szewcki krążków .	6	—	6	—	6
Łub funtów	—	42	42	25	17
Deska machoniowa łokci	3½	—	3½	1	2½
Kałamarze.	1	72	73	26	47
Forniery orzechowe tafli	64	—	64	34	30
Deski orzechowej stóp kwadratowych . . .	12	—	12	4	8
Obsadki	64	216	280	192	88
Szlichty dębowe	18	—	18	7	11
Kubły nocne	1	10	11	2	9
Szkopki	2	—	2	—	2
Spirytusu kwart	4¼	48	52¼	51½	¾
Papy funtów	—	2571	2571	2531	40
Asfalt funtów	233	—	233	—	233
Siekiery	—	40	40	20	20
Nity do kół	90	—	90	—	90
Blachy na rury funtów .	4	244	248	197	51
Postronki do chomont. .	—	8	8	8	—
Siedzenia do stołków . .	7	—	7	—	7
Szczotki do lamp . . .	9	11	20	11	9
Drut cienki żelazny funtów	16¾	—	16¾	5¾	11
„ telegraficzny . . .	1½	20	21½	9¾	11¾
Blacha ślusarska funtów .	86	122	208	135	73
„ cynkowa funtów .	67½	165	232½	147½	85
Żelazo stare funtów . .	44	326	370	136	234
Cyna funtów	5	141	146	121	25
Żelazo kute	36	368½	404½	404½	—
Żelazo sztabikowe funtów	—	512	512	389	123
Lemiesze i deski funtów .	23	40	63	52	11
Radlice	1	—	1	—	1
Bandajza	—	433	433	343	90
Żelazo obręczowe funtów	235	1433	1678	1041	637
Kratówka osiowa „	—	736½	736½	392½	344
„ sztycowa „	—	194	194	194	—
Buksy	15	14	29	12	17
Żelazo ryfowe funtów . .	—	165	165	56	109
Żelazo półokrągłe . . .	51	135	186	52	134
Pariserblau funtów . . .	½	—	½	—	½

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Frankfurterszwarc funt .	½	—	½	—	½
Blejwas funtów	5	—	5	—	5
Ocet spirytusowy kwart	¾	—	¾	—	¾
Buksiki mosiężne . . .	16	—	16	—	16
Antimonium funtów . .	8	—	8	½	7½
Szpadle.	2	15	17	17	—
Wino butelek.	—	25	25	23	2
Ołówki zwyczajne . . .	124	192	316	316	—
„ kolorowe . . .	—	12	12	12	—
Zamki francuskie do drzwi	3	—	3	—	3
Miski blaszane	12	—	12	—	12
Miarka krawiecka . . .	—	1	1	1	—
Sztychzegi.	2	—	2	—	2
Szyfry	56	493	549	549	—
Papier biały liber . . .	6½	110	116½	87½	29
Druki kancellaryjne ryz .	—	70	70	70	—
Bibuła czerwona arkuszy	—	240	240	76	164
Papier aktowy i rygi . .	—	171	171	171	—
Pióra stalowe.	83	1992	2075	1915	160
Rodne słowo Uszyńskiego	14	20	34	30	4
Wypisy Jeskiego. . . .	10	6	16	16	—
Nauka czytania Celichowskiego	1	10	11	10	1
Książeczki Promyka . .	26	101	127	67	60
Drut stalowy funtów . .	—	10	10	—	10
Żelazo okrągłe	35½	646	681½	611½	70
Noże do chleba	—	5	5	5	—
Szafle dębowe	—	29	29	27	2
Widły do siana	3	4	7	4	3
Książki ruskie Wodowozowa	—	15	15	15	—
Nauka czytania Jeskego	—	30	30	25	5
Stopniowe opis. świata .	—	10	10	—	10
Laku lasek	—	56	56	14	42
Guma w drzewie . . .	—	1	1	1	—
Papier szary liber . . .	—	340	340	219	121
Płótno do oprawy książek łokci	5	—	5	1	4

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Oliwa do kaplicy kwart	—	64	64	35	29
„ do warsztatu kwart	5⅛	12	17⅛	17⅛	—
Pakuły funtów	2½	48	50½	46½	4
Flachcążki	1	—	1	—	1
Łyżki półporcyowe. . .	2	—	2	—	2
Sukno zielone łokci. . .	2½	—	2½	2	½
Świece parafinowe . . .	—	100	100	8	92
Części zapas. do wialni .	—	9	9	9	—
Pasy do zaprzęży . . .	—	4	4	4	—
Worków	—	12	12	12	—
Karafka	—	1	1	1	—
Książek hebrajskich . .	—	10	10	5	5
Sitko do mleka	—	1	1	1	—
Lejce parokonne. . . .	—	1	1	1	—
Sita do wialni	—	8	8	8	—
Kociołek kuchenny. . .	—	1	1	1	—
Tablice szkolne	—	2	2	—	2
Linki do gimnastyki . .	—	4	4	4	—
Książki do nabożeństwa.	—	5	5	—	5
Walec gumowy	—	1	1	1	—
Papier rysunkowy arkuszy	—	10	10	6	4
Łańcuch do drzewa. . .	—	1	1	1	—
Pas surowcowy łokci . .	—	30	30	30	—
Hebel bednarski. . . .	—	1	1	1	—
Hebel bednarski do wontor.	—	1	1	—	1
Cyrkiel drewniany . . .	—	1	1	1	—
Strug	—	1	1	1	—
Dorników	—	2	2	2	—
Hartmesli	—	2	2	2	—
Stempel do nitów . . .	—	1	1	1	—
Worki do zboża	—	16	16	—	16
Lina do windy	—	1	1	—	1
Klosz do lampy	—	1	1	—	1
Marki mosiężne	—	1000	1000	1000	—
Lohrynek	—	1	1	1	—
Kowadełko	—	1	1	1	—
Szruba do dzwon . . .	—	1	1	1	—
Nożyce do blachy . . .	—	1	1	1	—

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w. r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Szpindle do szrubsztaków	—	2	2	2	—
Garnek żelazny	—	1	1	—	1
Rądelek.	—	1	1	—	1
Tryby do bąka	—	2	2	2	—
Drzwiczki hermetyczne par	—	10	10	—	10
Chodnik na stołki składane łokci	—	13	13	13	—
Torsada	—	36	36	—	36
Szpindle	—	2	2	—	2
Termometr.	—	1	1	1	—
Kadzidła funtów . . .	—	1	1	1	—
Nity do łóżek.	—	1570	1570	1367	203
Książki kancellaryjne różne	—	6	6	6	—
Koperty	—	475	475	475	—
Pilniki angielskie . . .	4	—	—	—	4
Cążki druciarskie . . .	1	—	—	—	1
Kłódki żelazne	2	—	—	—	2
Forniery orzechowe tafle	3	—	—	—	3
Podkarmiaczki dla pszczół	6	—	—	—	6
Mydło końskie pud. . .	1	—	—	—	1
Blok	1	—	—	—	1
Latarka żelazna duża . .	1	—	—	—	1
Baszłyki	2	—	—	—	2
Blacha mosiężna funt. . .	4	—	—	—	4
Blacha emaliowana funt. .	1	—	—	—	1
Żelazko do prasowania bielizny	1	—	—	—	1
Koperwas funtów . . .	1	—	—	—	1
Knoty do lampek noc. f. .	1½	—	—	—	1½
Mazery	80	—	—	—	80
Trzcina laskowa łokci. .	6	—	—	—	6
Terpentyny kwart . . .	1½	—	—	—	1½
Pokostu kwart	4	—	—	—	4
Krongelb funtów . . .	1½	—	—	—	1½
Berlinerblau	1	—	—	—	1

WYSZCZEGÓLNIENIE POZYCYI	Remanent z r. 1886	Przybyło w r. 1887	Razem	Wydano w r. 1887	Pozostało na r. 1888
	S	Z	T	U	K
Papier marmurkowy ark.	51	—	—	—	51
Alfabet ross. pud. . . .	1	—	—	—	1
Miotełka ryżowa . . .	1	—	—	—	1
Miski gliniane małe . .	5	—	—	—	5
„ „ duże . .	1	—	—	—	1
Wazoniki	4	—	—	—	4
Szkiełka do lampek noc. .	16	—	—	—	16

W roku 1887 przybyło do osady wychowańców na poprawę 48-iu. Wyszczególnię ich chronologicznym porządkiem przybycia, wskażę pokrótce rodzaj przewinienia, za które do osady nadesłani zostali, usposobienie umysłowe i charakter, by tym sposobem dojść do wniosków, jakich należało używać środków i jakie nadal przedsiębrać należy, aby jak najskuteczniej wpłynąć na poprawę skazanych.

1. **Wawrzyniec W.**, stanu włościańskiego, lat 15, za przywłaszczenie dubeltówki, skazany na blizko 3 lata. Rozwinięcie umysłowe bardzo słabe—liter nawet nie zna—pacierza wcale nie umie, organizm jego jest osłabiony, a że umysł ma przytępiony, trudno więc będzie nań korzystnie oddziaływać.

2. **Józef K.** dziecko nieprawego łoża, lat 15, umysłowo dość rozwinięty, gdyż nieznając liter przy wejściu do osady, dziś już czyta po rossyjsku i po polsku; skazany na lat 3 za przywłaszczenie skór. Charakter otwarty i jest nadzieja, że się usposobi na pożytecznego człowieka.

3. **Michał S.**, stanu gminnego, lat 14, za przywłaszczenie fajki w kościele skazany na lat 4. Przybywszy do osady ledwie zaczynał czytać; dziś, po upływie 10-iu miesięcy, czyta i pisze stosunkowo dobrze i w warsztacie kołodziejskim, do którego oddanym został, pracuje chętnie. Są więc wszelkie dane, że da się dobrze pokierować.

4. **Stefan K.**, z miasta Warszawy; syn stosunkowo zamożniejszych rodziców, lecz że okazywał złe skłonności, był karany przez ojca i dla tego uciekł z domu rodzicielskiego mając lat 14; pomieścił się na nauce u szewca, i ztamtąd, za przywłaszczenie skór, skazany został do Studzieńca na lat 4. Zdaje się, że o pomniejszych poprzednich przywłaszczeniach K. musiał wiedzieć jego majster. Jest to dziecko zepsute na bruku Warszawskim

i dla tego posiłkuje się mnóstwem wybiegów i będzie trudne do prowadzenia. Hardy i nieuległy swemu przewodnikowi, bierze udział we wszelkich zmowach, mających na celu wyłamanie się z pod zaprowadzonego w zakładzie rygoru, a umie się ukryć po za plecami innych, udając niewinnego. W warsztacie nie pracuje dość chętnie, chociaż warsztat ten prowadzony jest bardzo starannie. Przybywszy do osady czytać i pisać umiał, lecz niewprawnie; w szkole nie robi tych postępów, jakichby należało od niego wymagać, gdyż, mimo dobrego rozwinięcia umysłowego, jest nieuważny i niespokojny, nie tylko więc sam nie odnosi należytej korzyści, lecz w dodatku innym współkolegom swoim przeszkadza.

5. **Antoni L.**, syn wyrobnika na kolei w Radomiu, lat 15, za przywłaszczenie kiełbasek skazany na lat 3. Przybywszy do osady słabo czytał po polsku; dziś zaś czyta i pisze po rossyjsku i po polsku. W warsztacie pracuje chętnie, sprawuje się wzorowo i daje rękojmię, że się usposobi na człowieka uczciwej pracy. Charakteru jest łagodnego.

6. **Stanisław Z.**, stanu włościańskiego, lat 14, za przywłaszczenie papierosów w sklepiku, skazany do osady Studzieniec na lat 2. Umiał nieco czytać po rossyjsku. Przebywszy w Osadzie 9 miesięcy zaledwie czyta po polsku i po rossyjsku łatwiejsze zdania, lecz w warsztacie, do którego jest przeznaczonym (kołodziejstwo) robi postępy i jest nadzieja, że będzie porządnym człowiekiem. Charakteru łagodnego.

7. **Roman K.**, syn służącej, lat 15. Grubą niewdzięcznością odpłacił się swemu dobroczyńcy, który się nim zaopiekował, posyłał go do szkoły, uczył rysować i pozwolił mu być towarzyszem własnego wnuka, rówieśnika K. Podczas choroby szanownego dobroczyńcy, K., nie tylko, że niejednokrotnie go okradał, ale smutnie oddziaływał na swego towarzysza, wnuka swego dobroczyńcy. Ostatnie przywłaszczenie pieniędzy, dokonane przez K., zataić się nie mogło i doprowadziło go do Studzieńca. Nie jest to jednak zepsuty z gruntu chłopiec, chętnie pracuje w warsztacie stolarskim, a znając nieco rysunek, specyalnie zajmuje się rzeźbą, pod kierunkiem uzdolnionego nadzorcy, zarazem miejscowego rzeźbiarza; w szkole też robi postępy, a z napomnień korzysta. Jest więc nadzieja, że po 3-ch latach pobytu w Studzieńcu, wyjdzie ztąd porządnym człowiekiem.

8. **Leon K.**, syn kowala dworskiego, lat 14, za przywłaszczenie pieniędzy skazany na lat 4, nie tylko że liter nie znał, przybywszy do osady, ale nawet przeżegnać się nie umiał. Postępy w nauce robi bardzo małe, ale pracuje chętnie w warsztacie szewckim i sprawuje się wzorowo.

9. **Mateusz H.**, lat 15, syn karanego za kradzież więzieniem, sam też za przywłaszczenie zegarka skazany do osady na lat 2½. Rozwinięcie umysłowe bardzo słabe, czytać nie umiał, w kościele nie bywał. Postępy tak w szkole jak i w warsztacie stolarskim robi bardzo małe. Sprawowanie jego, lubo lepsze, aniżeli przy wejściu do osady, przecież stanowczo jeszcze orzec nie można, aby dawał rękojmię widocznej poprawy, chociaż przebywa w osadzie przeszło ośm miesięcy.

10. **Jan W.**, sierota bez ojca, stanu włościańskiego, ma matkę, gospodarującą na 10-u morgach. Był oddany w służbę, gdzie się dopuścił przywłaszczenia pieniędzy, mając lat 14, za co skazany został do Studzieńca na lat 4, lubo kradzieży tej stanowczo zaprzecza, broniąc swej niewinności. Przybywszy do osady przed 8-iu miesiącami liter nie znał, lecz i dziś nie wiele umie, bo zaledwie czyta i pisze łatwe pojedyncze wyrazy. Pracuje w warsztacie kowalskim dość chętnie i dotąd w osadzie nie przywłaszczył sobie nic cudzego.

11. **Ignacy G.**, syn gospodarza rolnego. Rodzice żyją i prowadzą się uczciwie. Ignacy poszlakowany o przywłaszczenie mięsa, oddany został do Studzieńca na lat 3, mając 14 lat wieku. Przybywszy do osady liter nie znał, lecz i dziś po ośmiomiesięcznym pobycie niewiele się nauczył, gdyż zaledwie czyta słabo pojedyncze zdania; w warsztacie kowalskim dość pilnie pracuje, inne jednak obowiązki spełnia opieszale; dotąd w osadzie nie przywłaszczał sobie cudzych przedmiotów.

12. **Wawrzyniec J.**, syn gospodarza rolnego na 10-u morgach, rodzice żyją. Za przywłaszczenie sera, jaj i chleba, jakoby przez zemstę, że mu nie zapłacono zasług za służbę, w której był przez rodziców pomieszczony, mając lat 13, skazany został do Studzieńca na lat 2. Przybywszy przed 7-iu miesiącami do osady nie znał liter, lecz i dziś niewiele umie, gdyż czyta i pisze dopiero pojedyncze łatwe wyrazy. Chętnie jednak pracuje w warsztacie i sprawuje się od pewnego czasu bardzo dobrze.

13. **Stanisław R.** niewiadomego ojca. Od 8-go roku życia swego oddany był w służbę i poszukując nowej służby u gospodarza, który dał mu u siebie na noc przytułek, za przywłaszczenie temuż kożucha, skazany został do Studzieńca na lat 2, mając 16 lat wieku. Przed 7-u miesiącami, przybywszy do osady, nic nie umiał; dziś zaś czyta i pisze łatwe zdania i zaczyna czytać i pisać po rossyjsku. Pracuje w rolnictwie. Za przywłaszczenie cudzej własności w osadzie notowany nie był, ani też większych, karygodnych przestępstw nie dopuszczał się; niewdrożony jedna do pracy, od której chętnie radby się wyłamać.

14. **Władysław J.**, syn robotnika z fabryki Żyrardowskiej, człowieka bardzo przyzwoitego, b. wojskowego, za przywłaszczenie węgla, rozwożonego po mieście, skazany do osady na lat 3, w wieku lat 14. Umysłowo zaniedbany, liter nawet nie znał, do pracy niewdrożony, tak że w osadzie trzeba go do niej naginać, przedstawia materyał bardzo wątpliwy, a to tem bardziej, że z prawdą nie lubi żyć w zgodzie. Zaczyna czytać po polsku.

15. **Tomasz K.** syn cieśli z fabryki w Żyrardowie, człowieka moralnie się prowadzącego, lecz widać zajętego po całych dniach, gdyż syn jego, równie jak poprzedni, używał zupełnej swobody. Tak samo umysłowo był zaniedbany, tak samo jak J. nienawykły do pracy i pozostając w towarzystwie z J., razem też z nim przywłaszczał sobie rozwożone po Żyrardowie węgle, za co też dostał się do Studzieńca na lat 3, mając lat przeszło 13. Zaczyna czytać. Lubo dosyć rozpróżniaczony, przecież nie przedstawia trudności do prowadzenia, gdyż jest charakteru łagodnego i przyjmuje wszelkie uwagi z poddaniem się.

16. **Bolesław D.**, syn wiejskiego mularza, lat 14 wieku. Chłopiec moralnie i umysłowo zaniedbany, brak mu pierwszych pojęć religijnych; zna początki czytania. Od 10-go roku życia swego oddawany był bądź w służbę, bądź do terminu i ostatecznie, będąc u stolarza, zabrał kowalowi, znajomemu swego majstra, 8 rubli z zamkniętego na klucz kuferka, za co też dostał się do Studzieńca na lat 3½. O ile mały, o tyle przebiegły i zamknięty w sobie; jednakże bywają chwile, że się przedstawia naturalnie; wówczas bywa zuchwały i niezadowolony ze swego położenia; w warsztacie stolarskim przykłada się dosyć chętnie do roboty. Będąc od 7-iu miesięcy w osadzie nauczył się czytać i pisać po polsku i zaczyna po rossyjsku, a opryskliwości swej pomału się pozbywa.

17. **Emilian W.** syn stróża z Warszawy. Znać na nim ocie-

ranie się w świecie; czytać i pisać po rossyjsku i po polsku umiał nieźle; czyni też tak w nauce jak i w warsztacie stolarskim postępy. Zakradał się do piwnicy, gdzie było wino i delikatesy i tu złapany, oddany został do Studzieńca na lat 3, mając blizko 14 lat wieku.

18. **Teodor W.**, syn piekarza ze Zgierza, ma rodziców moralnie się prowadzących, lecz sam bardzo zaniedbany; ani liter, ani pierwszych początków religii nie znał, chociaż ma lat blizko 13. Za przywłaszczenie zegarka skazany do osady na lat 4. Z tłomaczeń się jego wnosić by należało, że jest bardzo przebiegły i zatwardziały, lecz po dokładniejszem zbadaniu go, pokazuje się, że jest ociężałym i leniwym i lenistwo stało się przyczyną moralnego jego upadku.

19. **Antoni B.**, wychowywał się po większej części na bruku Warszawskim, nie mając dobrego przykładu z ojca, który podobno tolerował złodziejstwo syna. Przywłaszczył sobie pieniądze u kupca, do czego się przyznać nie chciał ani w cyrkule, ani w sądzie, mimo, że gdy go prowadzono do cyrkułu, wyjęto mu z ust skradzione papierowe pieniądze. Skończył lat 13, ale ani liter nie zna, ani nawet przeżegnać się nie umie; w ogóle jest bardzo tępy umysłowo i brak mu pojęć poszanowania cudzej własności. Postęp w pojęciach i nauce robi bardzo mały, w pracy jest leniwy; że zaś skazany do Studzieńca na przeszło lat 4, być może, że przy troskliwej pracy nad nim zdoła się go poprawić.

20. **Stanisław M.**, lat 15, syn gospodarza rolnego. Ma rodziców moralnie się prowadzących, w domu których aresztowany i na lat 2 do osady przysłany, za wejście do cudzego mieszkania, jak w wyroku powiedziano, z zamiarem kradzieży, a jak on się tłomaczył, z zamiarem odwiedzenia syna sąsiadów, którzy jednak z rodzicami M. żyli w niezgodzie. Sam M. chłopiec dobry, posłuszny i chętnie się bierze do pracy tak ręcznej, jak i w szkole; sposobi się na ogrodnika.

21. **Jan C.** lat 15. Ma tylko matkę moralnie się prowadzącą lecz sam chłopiec przewrotny, doświadczony, epileptyk, fizycznie bardzo rozwinięty i trudny będzie do prowadzenia. Skazany do osady na lat 3 za przywłaszczenie pierzyny. Pracuje w rolnictwie, w szkole zaczyna się uczyć czytać; przybywszy do Osady nie znał liter.

22. **Wojciech R.** lat 15, podrzutek, nie miał pierwszych pojęć o obowiązkach człowieka; liter nie znał. Zajmował się służbą od

najmłodszych lat; ostatecznie służył w okolicy Studzieńca. Za przywłaszczenie drzewa skazany do Studzieńca na lat 3. Uczy się kołodziejstwa, lecz niewielkie robi postępy; w szkole też ciężko mu idzie, bo przez pół roku nie nauczył się jeszcze czytać należycie pojedynczych wyrazów.

23. **Kacper W.** Włóczęga Warszawski; na Kępie z pajacami dawał przedstawienia, wieku lat 15, umysłowo słabo rozwinięty, pacierza nie umiał. Od przeszło 6-iu miesięcy przebywa w osadzie, lecz jeszcze pojedynczych wyrazów czytać nie umie; w ogrodownictwie, dokąd pierwotnie był przeznaczony, przeszkadzał w robocie, dlatego też zmieniono mu zajęcie i przeznaczono do warsztatu kołodziejskiego, gdzie się zajmuje chętniej, ale jednak pod naciskiem; wogóle trudny do prowadzenia. Za przywłaszczenie chustki z woza został skazany do Studzieńca na lat 3.

24. **Wawrzyniec S.** lat 14. Syn gospodarza rolnego, moralnie się prowadzącego. Za przywłaszczenie 4-ch rubli skazany na lat 4, do kradzieży się nie przyznaje. Bardzo słabo umysłowo rozwinięty, lecz fizycznie należycie; oddany do warsztatu kowalskiego, robi postępy, lecz małe; nauka czytania z wielką trudnością mu przychodzi; przez pół roku jeszcze się nie nauczył czytać pojedynczych wyrazów.

25. **Władysław M.** lat 12, syn gospodarza rolnego, moralnie się prowadzącego. Skazany na lat 4 za przywłaszczeniu 7-u rubli, do czego się jednak nie przyznaje. Na chłopcu tym widać ślady staranniejszego wychowania; umiał czytać na książce niektóre modlitwy, umiał pacierz bez dodatków i w ogóle przebijają się w nim dobre zasady. Uczy się ogrodownictwa, jest posłuszny i bez wątpienia praca nad nim przyniesie dobre rezultaty.

26. **Kacper P.** lat 14, syn żebraka. Za przywłaszczenie futra swemu chlebodawcy, u którego w służbie zostawał, skazany do Studzieńca na lat 3. W zeznaniu jego przebija się wielka przebiegłość; ojciec musiał go skierować na złą drogę. Żadnych pojęć religijnych do osady nie przyniósł, liter wcale nie znał. Obecnie jednak, po przebyciu w osadzie pół roku, zaczyna czytać i pisać po rossyjsku i po polsku, pracuje w warsztacie kołodziejskim i sprawuje się lepiej od wielu innych, którzy jednocześnie z nim przybyli i rokuje z siebie dobrego pracownika.

27. **Franciszek D.** syn wyrobnika lat 13. Skazany do osady na lat 4 za przywłaszczenie pieniędzy z zamkniętego kuferka,

za namową starszego brata swego; część tych pieniędzy oddał bratu, część zaś przejadł. O ile się zdaje, przywłaszczenie spełnił przez lekkomyślność, bo w osadzie cudzego nie rusza, jest uległy, pilny w szkole i w warsztacie; uczy się krawiectwa.

28. **Józef K.**, lat $12^1/_2$. Pochodzi z Żyrardowa, gdzie dopuścił się przywłaszczenia złotego pierścionka, za który to występek skazany został do Studzieńca na lat $5^1/_2$. Nic nie umiał, nawet pacierza, bo też wychowywał się sam, pod bardzo niedostateczną i wątpliwą opieką swej siostry, gdyż ojciec opuścił rodzinę. Chłopiec przywykły do swobody zatęsknił za nią i wkrótce po przybyciu do Studzieńca, zbiegł; powrócony wyłamuje się z pod rygoru, niechętnie zajmuje się w warsztacie i zamyśla o ponownej ucieczce; w ogóle chłopiec bardzo trudny do prowadzenia; w szkole bardzo małe robi postępy, chociaż nie jest bez zdolności.

29. **Józef M.** lat 14, z ojca niewiadomego. Skazany na lat 2 do Studzieńca za usiłowanie kradzieży. Czytać zaczyna, przybywszy do osady liter nie znał. W warsztacie kołodziejskim pracuje chętnie; jest nadzieja, że się wyrobi na porządnego chłopca.

30. **Michał S.** lat 15, syn parobka, uczciwego człowieka. Skazany za przywłaszczenie lejc na lat 3. Słabo umysłowo, a należycie fizycznie rozwinięty. Uczy się kowalstwa; w szkole bardzo małe czyni postępy; jest jednak posłuszny i nie trudny do prowadzenia.

31. **Wojciech B.** lat 14. Chłopiec bardzo zaniedbany umysłowo i moralnie, mimo, że ma rodziców moralnie się prowadzących, syn pastucha. Sam służył u pisarza gminnego i znać na nim ocieranie się z ludźmi, lecz to zetknięcie się nie przyniosło dobrych skutków, wyrobiło w nim bowiem przewrotność. Za przywłaszczenie zegara u swego chlebodawcy skazany na lat $3\frac{1}{2}$. Ciężki bardzo do prowadzenia; pracuje w rolnictwie, lecz się od roboty bardzo wyłamuje; postęp w szkole, stosunkowo do swej bystrości, czyni bardzo mały.

32. **Franciszek L.** lat 11. Za przywłaszczenie butów skazany na lat 2. Ojciec pijak. Chłopiec jest zepsuty bardzo, a widocznie wychowywał się bez żadnych zasad religijności, bogobojności i miłości chrześciańskiej. Nic nie umiał i dziś też bardzo mało umie, a mało chęci okazuje do pracy; pracuje w rolnictwie.

33. **Mateusz W.** lat 15, syn skazanego za kradzież koni. Za czynny udział w skradzeniu wieprza skazany do Studzieńca na lat 3. Przybywszy do Studzieńca liter nie znał; w szkole osa-

dy uczynił bardzo mały postęp; uczy się kowalstwa, lecz przez 4 miesiące w osadzie i w tem rzemiośle nie wiele skorzystał.

34. **Franciszek S.**, lat przeszło 15; włóczył się po wszystkich prawie znaczniejszych miastach Królestwa z kuglarzem, i ostatecznie w Częstochowie przywłaszczył sobie złoty zegarek, za co oddany został do Studzieńca na lat 3. Zajęty pierwotnie w kuźni, wkrótce uciekł; w parę dni przyprowadzony do osady i powierzony majstrowi kołodziejskiemu. Pracuje apatycznie, w szkole bardzo słabe czyni postępy. Chłopiec to trudny będzie do prowadzenia, a i ojciec własny jest gorszącym dla niego przykładem, odsiaduje bowiem karę w więzieniu; macocha zaś nałogowa pijaczka.

35. **Stanisław S.** lat przeszło 15. Niewiadomego ojca, miał zacnego opiekuna, lecz nie okazuje względem niego żadnego przywiązania i chełpi się, że go kilka razy okradał i od niego uciekał. Chodził do szkoły i umie czytać i pisać po rossyjsku i po polsku, lecz słabo. Za ostatnie przywłaszczenie u swego opiekuna butów i syfonów oddany został do Studzieńca na lat 2 i miesięcy 7. W warsztacie i w szkole pożądanych postępów nie czyni, jest zamknięty w sobie i potrzebuje troskliwego oka, aby się dobrze pokierował.

36. **Andrzej S.** lat 16. Ma tylko matkę, niewidomą żebraczkę, mającą jednak dom w Rawie i 3 morgi gruntu. Wychowanie chłopca tego nader zaniedbane, gdyż nie tylko, że liter nie zna, ale nawet pacierza nie umie, mając lat 16. Za przywłaszczenie kartofli skazany do Studzieńca na lat 2. Nie odznacza się zamiłowaniem pracy, bo ani w szkole, ani do robót gospodarczych nie przykłada się chętnie.

37. **Franciszek S.**, syn cieśli małomiasteczkowego, lat 11; rodzice żyją moralnie, lecz chłopca oddali w służbę od najmłodszych lat, gdzie niczego dobrego się nie nauczył. Nic nie umie, nawet pacierza. Wraz z drugim przywłaszczał sobie pieniądze, za co dostał się na lat 6 do Studzieńca. Chłopiec charakteru łagodnego, posłuszny, lecz nie wiele korzysta w warsztacie stolarskim, do którego bardzo się napraszał.

38. **Józef K.** lat 15; syn wyrobnika, mającego dom w Włocławku, rodzice żyją i prowadzą się moralnie. Na dziecku znać staranniejsze wychowanie, bo i czytać nieco umiał i pacierz poprawniej od innych odmawiał. Był w służbie u młynarza i częstokroć, jak się przebija w jego zeznaniu, powodowany litością,

brał od czasu do czasu garstkę mąki swemu panu i dawał ją żebrakowi, za co dostał się do Studzieńca na lat 2. Chłopiec dobry i pracowity, uczy się szewctwa i pilnie przykłada się do obranego przez się rzemiosła. Daje wszelką rękojmię, że będzie z czasem porządnym człowiekiem.

39. **Józef G. v. K.** lat 14. Przebywał kilka lat ostatnich w ochronce w Siedlcach i z tej przyczyny chłopiec ten umysłowo więcej od innych rozwinięty; umie czytać i pisać, oraz pacierz. Za trzykrotne przywłaszczenie butów w ochronce skazany został do Studzieńca na lat 4. W osadzie dotąd dobrze się przedstawia, nikomu nic nie wziął, w szkole i w warsztacie dosyć pracowity; smutna rzecz tylko, że na jedno oko prawie nie widzi, na drugie zaś bardzo mało; dla tego też przeznaczonym zostanie do ogrodu.

40. **Józef C.** lat 15; syn wyrobnika, prowadzącego się moralnie. Rodzice żyją i mieli syna przy sobie, który uległ namowom złego towarzysza i wziął udział w przywłaszczeniu słoniny, za co oddany został do Studzieńca na lat 3. Widocznie dobre zasady miał wpojone przez swych rodziców, bo jest chętny do pracy rolnej i posłuszny przewodnikom oddziałów; jest więc wszelka nadzieja, że się wyrobi na porządnego człowieka.

41. **Ludwik K.** lat 16. Matka prowadziła w Radomiu handel towarów kolonialnych; widać że nie mogła sobie poradzić z synem w miejscu, skoro oddała go do Warszawy na naukę do ślusarza; u jednego z majstrów był miesiąc, u drugiego kilka, i wrócił napowrót do Radomia, zkąd udał się do Kielc, umieścił się u fryzyera, u którego wkrótce po przybyciu swojem dopuścił się przywłaszczenia i uciekł do Warszawy, lecz tu schwytany został i oddany do Studzieńca na lat 2. W osadzie napraszał się do kowala, u którego pracował w oddziale ślusarskim. Lecz zaczął zaraz rozmawiać się o ucieczkę i dla pokrycia swego zamiaru zadenuncyował swego współtowarzysza niedoszłej ucieczki. Gdy prócz tego pokazało się, że namiętnie cichaczem pali papierosy, przeniesiony został do warsztatu kołodziejskiego, gdzie ma mniejszą możność ukrywania swoich wad. Jest to chłopiec bardzo trudny do prowadzenia, bo nad wiek swój przebiegły i widać był w towarzystwach, siejących zepsucie i zgorszenie.

42. **Wojciech Z.** lat 13. Za przywłaszczenie stu kilkudziesięciu rubli skazany do Studzieńca na lat 3. Do winy to się przyznawał, to jej zaprzeczał, tłomacząc się, iż dla tego tylko przyznawał się, że go bili. Nic nie umie, i pracować nie chce; w ogóle trudno będzie z niego coś dobrego wyrobić.

43. **Andrzej W.**, lat 13, ma ojca właściciela domu w Terespolu. Wychowanie chłopca tego jest zaniedbane; nic nie umie; oddany był przez ojca w służbę, gdzie gospodyni swej, za namową starszego parobczaka, zabrał 4 ruble, za co dostał się do Studzieńca na lat 4. Jest to chłopiec łagodnego charakteru i lubo uległ pokusie, przecież wcale nie zepsuty i da się dobrze pokierować.

44. **Stanisław J.** lat 15, syn szewca z Łodzi. Miał zamiar okraść aptekę z pieniędzy, lecz zamiar się nie powiódł, został przytrzymany i oddany do Studzieńca na lat 3. Umie cokolwiek czytać i pisać po polsku, lecz charakteru przewrotnego i znać na nim wpływy najgorsze; nie ma żadnego zamiłowania do pracy; będzie dużo kłopotu, zanim się go do takowej wdroży i zwróci na drogę poczucia obowiązku zatem i poczciwości.

45. **Wojciech W.** lat 13, sierota bez rodziców. Służył u jednego z gospodarzy lat 8 i z poduszczenia starszego brata swego zabrał temuż gospodarzowi 10 rubli, jakoby wynagrodzenie za swoją służbę, za oc został skazany do Studzieńca na lat 3. Chłopiec cichy i niezepsuty, lubo zaniedbany moralnie; przecież przy troskliwem zajęciu się nim, jest nadzieja, że się go usposobi na porządnego człowieka.

46. **Wojciech K.** lat 11, syn zamożnego włościanina. Rodzice żyją oboje i prowadzą się moralnie. Pierwiastkowo brał ojcu potajemnie tytoń, następnie posunął się do przywłaszczenia u sąsiada, lecz został schwytany i oddany do Studzieńca na lat 5. Chłopiec spokojny i uległy, ale moralnie i umysłowo zaniedbany, chociaż dosyć bystry; przedstawia materyał na porządnego człowieka. Zajmuje się rolnictwem.

47. **Walenty W.** lat 14, syn gospodarza na 20 morgach. Rodzice żyją i prowadzą się moralnie. Sołtys tejże wsi, zkąd W. pochodzi, pomieniał parę gołębi, które się okazały kradzione, i W., podejrzany o przywłaszczenie tychże gołębi, skazany został do Studzieńca na lat 4. Rodzice, jakkolwiek włościanie zamożni i moralnie się prowadzący, widocznie zaniedbywali syna swego, zostawiali mu wszelką swobodę, bo nie tylko, że czytać nie umie, ale nawet liter nie zna, a co nadewszystko pacierza nie umie; swoboda ta doprowadziła do Studzieńca ich syna, który w osadzie został przeznaczony do rolnictwa. Chłopiec charakteru

łagodnego i przyjmujący uwagi bez sarkania, daje więc rękojmię, że prace, na niego łożone, nie wyjdą na marne.

48. **Franciszek M.** lat 14, sierota bez rodziców. Od 7-o roku życia swego był w służbie, przestając ciągle z rówieśnikami swemi, pastuszkami; podmówiony przez tychże, zabrał żydowi ze sklepiku kobiałkę z pieniędzmi, za co skazany został do Studzieńca na lat 3. Czytać ani pisać nie umie, w kościele nie bywał, a jednak lat 14 skończył; pod względem moralności i religii zupełnie zaniedbany. Niedawno chłopiec ten przebywa w zakładzie, bo dopiero od miesiąca, nie dał się jednak poznać ze złej strony i jest wszelka nadzieja, że pójdzie za dobrymi.

Z tego krótkiego rysu okazuje się, że w roku upłynionym nie wszyscy nadesłani chłopcy do Studzieńca byli rzeczywistymi małoletnimi przestępcami; niektórzy przywłaszczyli sobie cudze przedmioty za namową; w gruncie jednak nie są zepsuci, lecz moralnie, religijnie i umysłowo zaniedbani. Zakładanie po wsiach ochronek, zajęcie dzieci pożyteczną pracą, wpływ ludzi wykształconych, bezwątpienia wiele z dzieci, zostawionych samym sobie, uchroniłoby od nieszczęścia, zaprawiłoby do zamiłowania cnoty i pracy; więcej ochron i szkół, a mniej potrzeba będzie więzień. Jakkolwiek osady Studzieniec za więzienie uważać nie można, przecież pożądaną byłoby rzeczą, aby liczba nadsyłanych do Studzieńca rok rocznie zmniejszać się mogła.

Z liczby uwolnionych w roku 1887 czterdziestu trzech wychowańców, za wzorowe sprawowanie się oraz pilność w pracy i nauce, uwolniono przed upływem terminu, wyrokiem zakreślonego za decyzyą Ministra Sprawiedliwości trzech wychowańców, mianowicie: Jana W., Franciszka J., Józefa K. i 4-go, mianowicie Adama O., w tymże roku przedstawiono do warunkowego uwolnienia; jednego, jako cierpiącego na umyśle, Maurycego B., odesłano Sędziemu Pokoju m. Warszawy, 39 uwolniono z przyczyny upływu terminu, wyrokiem zakreślonego.

Oto znowu krótka biografia uwolnionych ze Studzieńca w r. 1887.

1.—343. **Walenty R.** Dostawiony do osady 9 (21) stycznia 1884 r., wyrokiem Sądu Gminnego 2 okręgu gubernii Warszawskiej z dnia 3 listopada 1883 r. za przywłaszczenie 3-ch jabłek

skazany do Studzieńca na lat 3, mając lat 15. Ojciec, gospodarz na 5 morgach we wsi Babicach, prowadzi się moralnie, matka od lat trzech nie żyje. W rok po śmierci matki, gdy ojciec powtórnie się ożenił, oddany został w służbę i tu zaczął się dopuszczać rozmaitych wykroczeń, mających swe źródło w łakomstwie. Z początku i w osadzie dopuszczał się przywłaszczeń rozmaitych przedmiotów, lecz napomnienia, jakie odbierał od swoich przewodników, odniosły pożądany skutek, tak iż nakoniec zaprzestał przywłaszczeń. Notowany był i karany przez czas pobytu w osadzie 23 razy i wyszedł z klassy 3-ej pod względem sprawowania. Wchodząc do osady czytać i pisać nie umiał; wychodząc umiał czytać i pisać po rossyjsku i po polsku i cztery działania arytmetyczne. Głównem zajęciem jego było rolnictwo, jako syna gospodarza wiejskiego. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, oddany ojcu 9 (21) stycznia.

2.—331. **Franciszek B.** Dostawiony do osady 10 (22) lipca 1884 r. z mocy wyroku Sądu Gminnego 3-go okręgu powiatu Końskiego, I-go okręgu gubernii Radomskiej z dnia 14.VI, 1884 r. za przywłaszczenie żelaza skazany na lat $2\frac{1}{2}$, mając lat 13 m-cy 9. Sierota bez rodziców, od 8-go roku życia oddany w służbę przez siostrę swoją, nie mając znikąd dobrego przykładu, kradł owoce w ogrodach, bicze, nożyczki i różne drobne przedmioty. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z pomyłkami. Przez czas pobytu swego w osadzie był notowany i karany 17 razy, przeważnie za hardość i kradzież. Jednakże wyszedł znacznie poprawiony, gdyż z klassy 3 z kilku markami, kwalifikującemi go do klassy 4. Opuszczając osadę umiał czytać i pisać po rossyjsku i po polsku, jednakże niedość płynnie, oraz odrabiał łatwe zadania na 4 działanie arytmetyczne. Przeważnem zajęciem jego było ogrodownictwo, do którego chętnie się garnął. D. 12 (24) stycznia umieszczony został u gospodarza za parobka.

3. — 254. **Ignacy Z.** Przybył do osady 10 (22) września 1882 r. z mocy wyroku Sędziego Pokoju 7-go oddziału m. Warszawy z dnia 20 Sierpnia 1882 r. za przywłaszczenie ubrania, na lat 4 m-cy 4, mając lat 13 miesięcy 8. Ojciec niewiadomy. Wychowywał się od pół roku życia u wuja swego, który w 11-ym roku życia oddał go do szewca. Zbiegłszy wkrótce od majstra, włóczył się po mieście i kradł. Wuj znowu przyjął go do siebie i umieścił następnie u stolarza, zkąd znowu wkrótce zbiegł i tułając się po mieście, zaprzyjaźnił się ze zło-

dziejami, rówieśnikami i zajmował się kradzieżą. Nakoniec za udział w kradzieży palta i parasola oddany został do Studzieńca. Czytać i pisać po rossyjsku i po polsku umiał, do kościoła i spowiedzi uczęszczał. Podczas pobytu w osadzie był notowany i karany 15 razy za nieposłuszeństwo i t. p., wyszedł jednak z klassy 4, a więc wzorowej, umiejąc dobrze czytać i pisać za dyktowaniem po rossyjsku i po polsku i 4 działania z liczbami wielorakiemi. Wogóle chłopiec ten był dobrze umysłowo rozwinięty, miał mnóstwo pożytecznych wiadomości i odznaczał się gorliwą pracą w warsztacie stolarskim. Dla zupełnego wydoskonalenia się w swoim fachu, umieszczony został u majstra stolarskiego.

4.—267. **Ignacy Zi.** Przybył do osady 27 Grudnia 1882 roku (8 Stycznia 1883 roku). Z mocy wyroku Sędziego Pokoju m. Warszawy 7 oddziału z dnia 2 Grudnia 1882 r., mając lat 13 miesięcy 11, skazany na lat 4 miesięcy 1. Ojciec mu zmarł przed 12-u laty, matka służy w Warszawie. Zostawał na wychowaniu u krewnej P. w Płocku do lat siedmiu, następnie przy matce, która trudniąc się służbą, nie mogła zająć się dozorowaniem i wychowaniem swego dziecka, wszedł też w złe towarzystwa i oddał się wraz z towarzyszami kradzieży. Czytać i pisać i pacierza nie umiał. Podczas pobytu w osadzie był notowany i karany 19 razy za lenistwo, nieposłuszeństwo i łakomstwo. Pomieszczony został u majstra szewckiego.

5,—355. **Jan P.** Przybył do osady dnia 2-go (14) Lutego 1885 roku z mocy wyroku Sądu Gminnego 4-go okręgu Powiatu Nowo-aleksandryjskiego z dnia 24 Października (4 Listopada) 1884 r., za przywłaszczenie rs. 4-ch k. 20, na lat 2, mając 15 lat, miesięcy 9. Ojciec A., właściciel 8-iu morgów gruntu, upija się i żyje niezgodnie z żoną (macochą). Przybywając do osady czytać i pisać oraz pacierza nie umiał, do kościoła jednak uczęszczał i u spowiedzi bywał. Z przyczyny utraty matki, od pół roku życia swego wychowywał się u ciotki swej do 11 roku i był dobrem dzieckiem. Następnie powierzony został swemu stryjowi. Zimową porą, gdy butów nie miał, prosił ojca swego o sprawienie mu takowych. Ojciec podmówił go, aby skradł ciotce swej pieniądze, czego też usłuchał; za owe ukradzione pieniądze, kupił mu ojciec buty, lecz ciotka spostrzegła kradzież, dała znać o tem wójtowi, i za ten czyn P. dostał się do Studzieńca. W osadzie sprawował się bardzo dobrze, lecz będąc bardzo słabo fizycznie rozwiniętym, a umysłowo przytępionym, nie mógł być używanym do żadnych robót warsztatowych, tylko do lekkich gospodarczych; zresztą większą część czasu przepędził w infirmeryi, dla tego też i postępu w nauce nie zrobił. W dniu 2 (14) Listopada 1887 roku oddany na służbę, zmarł dnia 19 Czerwca (1 Lipca) t. r.

6,—313. **Kazimierz W.** Przybył do osady dnia 6 (18) Marca 1884 roku, na mocy wyroku Sądu Okręgowego Radomskiego, z dnia 2 (14) Listopada 1883 r., za podpalenie stodoły i obory, skazany do skończenia lat 18-u, mając lat 15-ście i miesiąc 1, Ojciec, właściciel 10-u morgów gruntu, ma 5-ro innych dzieci, z żoną żyje nie bardzo zgodnie. Przybywając do zakładu czytać, pisać i pacierza nie umiał wcale, a lubo do kościoła rzadko uczęszczał, przecież był parę razy u spowiedzi. Był ciągle przy rodzicach, lecz od dzieciństwa okazywał skłonność do kradzieży, do pastwienia się nad zwierzętami i ptakami, a od 5-go roku życia swego palił papierosy; że zaś parę razy obił go jeden z sąsiadów za kradzież owoców z ogrodu, postanowił się nad nim zemścić, jakoż i zemścił, podpaliwszy mu stodołę i oborę. W osadzie nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku oraz czterech działań arytmetycznych. Przeważnie pracował w rolnictwie i dość dobre postępy w niem uczynił; miał zdolność do rzeźbiarstwa i wyrzynał kozikiem dość zręcznie rozmaite przedmioty. Był notowany tylko osiem razy, z początku za kradzież, lecz pozbył się tej wady; doszedł do klassy 3-ej z czterema markami, kwalifikującemi go do klassy 4-ej. Oddany w służbę na rok jeden, dnia 3 Marca 1887 r. do gospodarstwa za parobka.

7,—264. **Kazimierz M.** Przybył do osady dnia 30 Listopada (12) Grudnia 1882 roku. Wyrokiem Sędziego Pokoju m. Miechowa 2-go okręgu gubernii Kieleckiej z dnia 26 Października 1882 r., za kradzież rs. 46 k. 50, zegarka i kolczyka skazany na lat 4 mięsięcy 2, majac lat $13^{10}/_{12}$. Czytać i pisać nie umiał—pacierz odmawiał z pomyłkami—w kościele ani u spowiedzi nie bywał.

Ojciec wyrobnik na trzech morgach gruntu. Do 10-u lat wieku był przy rodzicach, następnie oddany w służbę do żyda, dzierżawcy młyna, prowadził się nagannie, kradł różne drobne przedmioty, nakoniec uciekł do rodziców. W Miechowie, dokąd posłany został przez ojca, zabrał całą kassę w żydowskim sklepie płócien, tam zamknięty przez noc całą siedział i dopiero rano przy otworzeniu sklepu spostrzeżony, ujęty został. Wychodząc z osady umiał czytać po rossyjsku i po polsku, tudzież odrabiał łatwiejsze zadania na 4-ry działania arytmetyczne. W osadzie uczył się rolnictwa i zrobił w niem dobre postępy, lecz sprawowanie jego daje wiele do życzenia, gdyż podczas pobytu w osadzie notowany był 41 razy, za rozmaite przewinienia, jak nieposłuszeństwo, hardość, kłamstwo, a nawet kilkakrotną kradzież. Wyszedł z klassy 2-ej z kilką markami, kwalifikującemi go do klassy 3-ej. Dnia 25 Lutego oddany został matce.

8.—344. **Antoni S.** Przybył do osady dnia 23-go Października (4 Listopada) 1884 roku, skazany wyrokiem Sędziego Pokoju 5-go oddziału m. Warszawy 4 (16) Października 1884 r., za przywłaszczenie butéleczki wódki, na lat $2^1|_3$, mając lat $15^8|_{12}$. Czytać i pisać nie umiał, do kościoła i spowiedzi uczęszczał. Ojciec odumarł go w dzieciństwie, a matka, będąc wyrobnicą, nie mogła mu zapewnić dozoru i opieki, i dla tego, sam sobie zostawiony, pozawierał znajomości z małoletnimi złodziejami i w ich towarzystwie dopuszczał się kradzieży. Razu pewnego, przechodząc ulicą, zwrócił uwagę na sklep wódczany, gdzie subjekt był schylony i zajęty porządkowaniem, wszedł do sklepu i porwał butelkę z wódką, lecz przytrzymany, skazany został do Studzieńca. W osadzie uczył się rolnictwa, lecz nie wielkie w niem zrobił postępy, jako z natury leniwy, i głównie też za lenistwo i hardość bywał notowany. Wadom tym podlegał w początkach przybycia, jednak przy stosownych napomnieniach i karach znacznie się poprawił, doszedł bowiem do klassy 3-ej. W nauce także nie uczynił wielkich postępów, jednakże czytać i pisać w języku polskim i rossyjskim nauczył się, jak również nauczył się 4-ch działań arytmetycznych. Dnia 15 (27) Lutego 1887 r. oddany został matce.

9.—306. **Teofil B.** Przybył do osady dnia 17 (29) Lutego 1884 r., z mocy wyroku Sędziego Pokoju I-go Okręgu Gubernii Kieleckiej 3 Grudnia 1883 r., za przywłaszczenie pieniędzy, brzytwy i butów, skazany został na lat 3, mając $14^{10}|_{12}$ lat. Czytać, pisać i pacierza nie umiał, w kościele i u spowiedzi nie bywał. Ojciec tokarz w Kielcach, pijak, matkę stracił, mając pół roku życia. Wychowywał się u swej babki do 7-go roku życia, następnie był u ojca przez dwa lata, lecz ponieważ nie miał co jeść, po większej części przesiadywał w sąsiedniej piekarni, tam się żywił, lecz po największej części kradzionem pieczywem. Potem przyjął służbę w tejże piekarni, gdzie przebywszy lat 2, skradł rs. 10 i uciekł. Następnie był w innej służbie, lecz dopuścił się kradzieży i uciekł; nakoniec schwytany, oddany został do Studzieńca. W osadzie był notowany 7 razy; raz za przywłaszczenie cudzej własności. Wyszedł z klassy 2-ej, z pięcią markami, kwalifikującemi go do klassy 3-ej. Nauczył się czytać i pisać po po polsku i po rossyjsku, oraz 4-ch działań arytmetycznych. Sposobił się na wiejskiego parobczaka i uczynił w rolnictwie postępy dość dobre. Oddany dnia 1 Marca 1887 r. w służbę za parobka.

10.—308. **Jankiel F.** Przybył do osady dnia 17 (29) Lutego 1884 r., mocą wyroku Zjazdu 2-go Okręgu gubernii Siedleckiej z dnia 6 Września 1883 r., za kradzież konia na lat 3, mając lat 14 i miesięcy 10. Czytać i pisać nie umiał. Do 9-go roku życia przebywał w Ostrowiu, gdzie uczył się czytać po żydowsku i żydowskiego pacierza. Wróciwszy do domu pomagał ojcu w gospodarstwie; posłany przez tegoż na jarmark w Ostrowiu, uprowadził skradzionego konia i oddał go na przechowanie koniokradowi.—Uczył się kowalstwa i dobre postępy w niem uczynił. Również dobre postępy zrobił w szkole, gdyż, wychodząc z osady, umiał dobrze czytać i pisać po polsku i po rossyjsku, odrabiał 4 działania arytmetyczne z liczbami wielorakiemi i umysł swój wzbogacił wielu pożytecznemi wiadomościami. Przez czas pobytu w osadzie był notowany 13 razy, głównie za nieposłuszeństwo; jednak wyszedł z klassy 3-ej z pięcioma markami, kwalifikującemi go do klassy IV-ej. Oddany został matce w dniu 18 Lutego (2 Marca) 1887 r.

11.—362. **Józef U.** Przybył do Studzieńda 3 dnia Marca 1885 r., na mocy wyroku Sądu Gminnego 3-go okręgu, powia-

tu Opoczyńskiego z dnia 28 Grudnia 1884 r., za przywłaszczenie pół korca żyta na lat 2, mając 16 lat. Czytać i pisać nie umiał, w kościele i u spowiedzi nie bywał. Do lat 15-u był w domu. Oddany w służbę do jednego z włościan, za namową drugiego, zabrał trzeciemu pół korca żyta i te spieniężył drugiemu za 25 k. Chłopiec ociężały i dla tego bardzo małe zrobił postępy tak w rolnictwie, jako też i w nauce, bo słabo czytał po polsku jeszcze słabiej po rossyjsku i zaledwie nieco pisał, gdy opuszczał osadę. Sprawowanie chłopca tego było bardzo dobre, gdyż wszystkiego był notowany 5 razy za mało znaczące przewinienia i doszedł do klassy 4-ej, to jest wzorowej. Oddany w służbę za parobka.

12.—364. **Władysław K.** przysłany do osady dnia 23 Lutego (7 Marca) 1885 r., z mocy wyroku Sądu Gminnego 6-go okręgu powiatu Warszawskiego z dnia 11 Października 1884 r., za przywłaszczenie zegarka na lat 2. Czytać i pisać nie umiał, pacierz mówił, lecz z pomyłkami, w kościele i u spowiedzi bywał. Do 10-go roku życia znajdował się przy matce i dopuszczał się pomniejszych zdrożności. Następnie przez cztery lata był w służbie u rozmaitych gospodarzy, lecz wszędzie broił i uciekał. Od ostatniego uciekłszy, ukrył się u ciotki jednego ze swoich współtowarzyszów złego i tejże zabrał zegarek w nocy; następnego dnia przytrzymany, oddany został do Studzieńca. Przez lat 2 pobytu swego w osadzie był notowany 16 razy, głównie za nieposłuszeństwo i bijatyki i dla tego wyszedł z klassy drugiej z czterema markami, kwalifikującemi go do klassy 3-ej. Uczył się krawiectwa, lecz małe uczynił postępy w tym fachu; bardzo też nieznaczne w szkole, gdyż wychodząc z osady bardzo słabo czytał, a jeszcze gorzej pisał; w ogóle był to chłopiec leniwego usposobienia. Dnia 21 Marca 1887 roku oddany w służbę za parobka.

13.—365. **Franciszek R.** Dostawiony do Studzieńca dnia 7 (19) Marca 1885 r., na mocy wyroku Sądu Gminnego 2-go okręgu powiatu Mławskiego z dnia 23-go Stycznia 1885 roku na lat 2, mając lat 15 i miesięcy 7. Czytać i pisać nie umiał pacierz z pomyłkami, do kościoła i do spowiedzi uczęszczał. Ojciec jego K., gospodarz na 15-u morgach we wsi Studzieńcu (w Mławskim powiecie) prowadzi się moralnie, z żoną żyje zgodnie. Przebywał ciągle w domu rodzicielskim, gdzie pomagał ojcu w gospodarstwie. Trzymał gołębie i gdy nie mógł od ojca dostać dla nich pszenicy, udał się do Mławy wraz z towarzyszem K., wzięli z wagonu pszenicy, za co oddani zostali do Studzieńca. Przez czas pobytu w osadzie był notowany 13 razy, za nieposłuszeństwo, hardość, samowolę, a nawet i przywłaszczenie drobnych przedmiotów, dla tego wyszedł z klassy 2-ej. Uczył się rolnictwa i zrobił w niem dość dobre postępy. Nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku i odrabiać 4-ry działania arytmetyczne. Dnia 7 (19) Marca 1887 r. oddany został ojcu.

14.—366. **Franciszek K.** Przybył do osady dnia 7 (19) Marca 1885 r., na mocy wyroku Sądu Gminnego 2-go okręgu powiatu Mławskiego z dnia 23 Stycznia 1885 r., za przywłaszczenie pszenicy na lat 2, mając lat 13 miesięcy 7. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z pomyłkami, do kościoła chodził, lecz u spowiedzi nie był. Wychowywał się u rodziców, zamieszkałych w Studzieńcu (powiatu Mławskiego) moralnie prowadzących się, i razem z poprzednim za przywłaszczenie pszenicy z wagonów w Mławie dla gołębi, skazany został do Studzieńca. Przez czas dwuletniego pobytu w osadzie nie był ani razu notowanym i wyszedł z klassy 4-ej, wzorowej. O ile był cichy, o tyle bardzo słabo umysłowo rozwinięty i dla tego w nauce uczynił bardzo małe postępy, bo zaledwie słabo czytał po polsku, a jeszcze słabiej po rossyjsku; w rolnictwie też małe uczynił postępy. W dniu 7 (19) Marca 1887 r. uwolniony został i oddany rodzicom.

15.—162. **Feliks K.** Dostawiony do osady Studzieniec dnia 14-go (26) Maja 1880 roku, na mocy wyroku Sądu Gminnego 1-go okręgu powiatu Łowickiego z dnia 18 Października 1879 r., za przywłaszczenie pieniędzy i innych rzeczy do 18 lat życia, mając lat 11-cie i miesięcy 2. Znał litery — do kościoła uczęszczał bardzo rzadko; u spowiedzi nie był. Ojca stracił w dzieciństwie, wychowywał się w domu matki, która powtórnie wyszła za mąż. Oddany przez matkę do szkoły, dopuszczał się w szkole rozmaitych drobnych kradzieży, a za przywłaszczenie 12-u rubli u przyjaciołki matki, został oddany do Studzieńca.

Chłopiec to był bardzo trudny do prowadzenia: nieuległy, zuchwały, kłamca, nie mający pojęcia o poszanowaniu cudzej własności, urządzający bójki, uciekający z osady, palący papierosy, słowem zgubny wpływ na całe otoczenie wywierający; ani napomnienia, ani kary skutku nie odnosiły i wyszedł z osady zupełnie niepoprawiony. Pracując w warsztacie kołodziejskim porywał się na majstra, a był siły fizycznej niesłychanej; pracując w rolnictwie uczciwego słowa nie dał ekonomowi i dozorującym w robotach; ucząc się w szkole, był zuchwałym względem nauczyciela: ze szkoły jednak odniósł najwięcej pożytku, nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku i 4-ch działań z liczbami wielorakiemi. Z rolnictwa zaś i kołodziejstwa, jako leniwy i wyłamujący się od roboty, bardzo małą odniósł korzyść, chociaż obdarzony siłą fizyczną i rozgarnięciem umysłowem, mógł i powinien był dobrze się usposobić. Dnia 1-go (13) Kwietnia 1887-go roku oddany został matce.

16.—242. **Aleksander W.**, przybył do osady dnia 7 (19) Czerwca 1882 r., na mocy wyroku Sędziego Pokoju piątego oddziału miasta Warszawy, z dnia 1 Maja 1882 r., za przywłaszczenie pasków do 18-u lat życia, mając lat $13^{3}/_{12}$. Czytać, pisać i pacierza nie umiał; do kościoła i spowiedzi nie uczęszczał. Do 8-go roku życia był przy matce, potem trzy razy przez nią oddawany był na naukę do szewców i 3 razy od nich uciekał, za każdym razem tułając się po mieście, zabierając rozmaite drobne przedmioty, aż nakoniec pochwycił za Żelazną Bramą w Warszawie 12 pasków lakierowanych i za to dostał się do Studzieńca. Przez czas pobytu w osadzie notowany był 25 razy, głównie za nieposłuszeństwo i lenistwo; jednakże znacznie się poprawił, jako charakteru otwartego, można więc było na poprawę jego oddziaływać; wyszedł z klassy 3-ej, z kilkoma markami kwalifikującemi go do klassy 4-ej. W osadzie uczył się ogrodnictwa i usposobił się na ogrodnika. W szkole nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku oraz 4-ch działań arytmetycznych. Umieszczony dnia 22-go Marca (3 Kwietnia) 1887 roku za parobka.

17.—314. **Stanisław O.** przybył do osady dnia 16 (28) Marca 1884 roku, na mocy wyroku Sądu Gminnego 4-go

okręgu powiatu Garwolińskiego z dnia 10-go Sierpnia 1883 r., za przywłaszczenie 9-u rubli, skazany na lat 3, mając lat 12 i miesięcy 4. Czytać pisać i pacierz umiał; do kościoła i spowiedzi uczęszczał. Mieszkał ciągle przy rodzicach, pełniąc różne domowe posługi, i pomagał ojcu na stacyi kolei, gdyż ojciec jest dróżnikiem. Kradł tak w domu rodzicom, jak i dróżnikom, oprócz różnych drobnych przedmiotów, pieniądze; aż nakoniec zabrał kassę w Leopoldowie, za co skazany został do Studzieńca. Podczas pobytu w osadzie uczył się krawiectwa, lubo sam o ten fach napraszał się, przecież nie oddawał mu się z zamiłowaniem i pracował pod naciskiem. Chłopiec charakteru bardzo chwiejnego; co się go zdołało poprawić, to przestając z towarzyszami podejrzanego prowadzenia psuł się i dla tego wyszedł tylko z klassy 2-ej, chociaż był nawet w 4-ej. Szczególniej lgnął do żydów, którzy niekorzystnie nań oddziaływali; i używali go za sprężynę do rozmaitych zboczeń. Wychodząc z osady dobrze czytał i pisał po polsku i po rossyjsku i przerabiał zadania na 4-y działania arytmetyczne. Uwolniony dnia 16 (28) Marca 1887 roku, oddany ojcu.

18.—326. **Feliks K.** przybył do osady dnia 2 (14) Czerwca 1884 r., na mocy wyroku Zjazdu Sędziów Pokoju miasta Warszawy z dnia 11 Maja 1884 r., za przywłaszczenie nożyka, kazany do lat 18 życia, mając lat $15^{2}/_{12}$. Czytać i pisać po polsku umiał, po rossyjsku tylko czytać, do kościoła i spowiedzi uczęszczał. Ojciec W. pracuje jako kotlarz w warsztacie kolei, Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawsko-Bydgoskiej, żyje zgodnie z żoną i oboje prowadzą się moralnie. Był ciągle przy rodzicach do 12-go roku życia, chodząc najprzód do ochrony, a potem do szkoły. W 12-ym roku życia oddany był do zduna, gdzie miał pieniężny zarobek latem, którego część rodzice przeznaczali mu na jego przyjemności. Zimową porą wałęsał się po mieście bezczynnie, a będąc przyzwyczajonym do wydawania pieniędzy na swoje przyjemności, przywłaszczył scyzoryk sublokatora swoich rodziców, za co się dostał do Studzieńca. Przez czas pobytu swego w osadzie chłopiec ten był notowany 26 razy głównie za nieposłuszeństwo, zuchwalstwo i bijatyki. Charakter chłopca tego był bardzo gwałtowny, lubo grunt duszy nie zepsuty. Gdy wpadł w gniew, gotów był zabić, lecz gdy go gniew ominął, przepraszał,

przyrzekał poprawę i pewien czas panował nad sobą. Że jednak bardzo często wpadał w passyą i awantur się dopuszczał, wyszedł z klassy 1-ej. Pod względem umysłowym dużo skorzystał i wyszedł z oddziału najwyższego; pod względem fachu pracował w kuźni i uczynił dobre postępy. Dnia 1 (13) Kwietnia 1887 r., ojciec go zabrał do siebie.

19.—369. **Zygmunt M.** Przybył do osady 3 (15) Kwietnia 1885 roku, jako skazany wyrokiem Sądu Gminnego 2-o okręgu powiatu Końskiego z dnia 14 Marca 1885 roku na lat 2, mając wieku lat 14 miesięcy 10. Czytać i pisać nie umiał; do kościoła uczęszczał, u spowiedzi nie bywał. Rodzice go odumarli i był na opiece starszego brata, z którym pracował razem w fabryce, lecz gdy zabrakło roboty, poszedł w służbę za parobczaka do włościanina, gdzie zostawał 3 tygodnie, nie będąc za ten czas wynagrodzonym, a czując się pokrzywdzonym, zabrał temuż gospodarzowi 9½ łokci płótna, za co też dostał się do Studzieńca. Chłopiec ten przez czas pobytu swego był notowany 11 razy, głównie za niedbalstwo i nieposłuszeństwo, a parę razy za nieposzanowanie własności; wyszedł z klassy 2-ej. Uczył się kowalstwa i ślusarstwa, z czego też korzystał, bo wytrychami otwierał zamki do rodziu. W szkole zrobił postęp bardzo mały. W dniu 12 (24) Kwietnia 1887 roku umieszczony u majstra kowalskiego.

20—328. **Jan B.** Dostawiony do osady 8 (20) Czerwca 1884 r., skazany wyrokiem Sądu Gminnego 3-go okręgu powiatu Sokołowskiego do lat 18-tu, mając wieku lat 15, miesięcy 2. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z przekręceniami, do spowiedzi uczęszczał. Ojciec zamieszkały w Węgrowie, wyrobnik. Do 10-u lat był w domu rodziców, potem oddawany na służbę w rozmaite miejsca, gdzie zabierał zrazu owoce i drobne przedmioty, potem zaś zboże, a nawet posunął się do wyciągania pieniędzy z kieszeni modlącym się w kościele; pieniądze obracał na wódkę, kiełbasy i papierosy. Chłopiec ten przez czas pobytu swego w osadzie notowany był 9 razy, a główną jego wadą była niesubordynacya tak majstrowi jak i przewodnikowi oddziału, lecz był pracowity i zamiłowany w rzemiośle, do którego się sposobił, a mianowicie w kowalstwie, i dla tego też dobre w niem

zrobił postępy; dodać potrzeba, że był obdarzony wielką siłą fizyczną i zdrowiem, lecz praca umysłowa była wstrętna dla niego, i opuszczając osadę słabo czytał po polsku, słabiej po rossyjsku i z większą jeszcze trudnością pisał. Za kontraktem 23-go Kwietnia 1887 roku oddany został na naukę majstrowi kowalskiemu.

21.—274. **Boruch C.** przybył do osady 27 Kwietnia 1883 r. Wyrokiem Sędziego Pokoju miasta Łomży z dnia 11 (23) Stycznia 1883 r. za przywłaszczenie pieniędzy skazany na lat 4, mając lat 13 miesięcy 10. Czytać i pisać nie umiał, pacierz żydowski umiał. Ojciec wyemigrował do Ameryki i Boruch został na opiece matki. Z początku uczciwie zarabiał na kawałek chleba wyplataniem krzesełek, lecz, gdy matka, wezwana przez męża swego do Ameryki, kraj opuściła, Boruch pomieszczony jeszcze przed wyjazdem matki u blacharza, po jej wyjeździe, opuścił samowolnie majstra swego, przystał do szaki złodziei i przez lat parę popełnił mnóstwo kieszonkowych kradzieży. Chłopiec ten przez czas pobytu swego w osadzie, notowany był 34 razy, głównie za nieposłuszeństwo i za palenie papierosów; za kradzież drobnych przedmiotów był również notowany parę razy, i dla tego, co zdobył sobie klassę wyższą, to znowu był degradowany tak, że wyszedł z klassy I-ej. Uczył się stolarstwa, w którem zrobił dobre postępy. W szkole również uczynił postępy dobre, gdyż wyszedł z oddziału najwyższego, umiejąc dobrze czytać i pisać po polsku i po rossyjsku, z arytmetyki zaś przerabiał zadania na 4 działania z liczbami wielorakiemi. W dniu 15 (27) Kwietnia 1887 r. oddano go rodzinie.

22.—373. **Andrzej O.** przybył 26 Kwietnia (8 Maja) 1885 r. z mocy wyroku Sądu Gminnego I-go okręgu powiatu Lubartowskiego z dnia 5-go Marca 1885 roku na lat 2, mając lat 14 i miesięcy 5. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z dodatkami, w kościele i u spowiedzi bywał. Ojciec wyrobnik, prowadzenia nienagannego, żyje zgodnie z żoną. Chłopiec ten do 11-go roku życia był przy rodzicach, następnie oddawany był na służbę do gospodarzy, i u ostatniego z nich zabrał ćwiartkę owsa z namowy innego parobczaka, który owies sprzedał i pieniędzmi z nim się podzielił. Chłopiec ten przez czas

dwuletniego swego pobytu w osadzie był notowany dwa razy: raz za przywłaszczenie cebuli, drugi raz za potajemne wydojenie krowy, co miało miejsce w pierwszym roku pobytu jego w osadzie; następnie zupełnie się dobrze sprawował i wyszedł z osady z klassy 4-ej. W rolnictwie, którego się uczył w osadzie, zrobił postępy dobre, lecz w nauce, jako tępo umysłowo rozwinięty— małe, tak, że słabo czytał po polsku, jeszcze słabiej po rossyjsku, pisał jeszcze gorzej, a z arytmetyki rozwiązywał 4-ry działania na liczbach tysiąca nieprzewyższających i to niedość wprawnie. Oddany 26 Kwietnia (8 Maja) 1887 r. w służbę za parobka.

23.—380. **Wiktor W.** przybył 15 (27) Maja 1885 roku skazany wyrokiem Sądu Gminnego 6-go okręgu powiatu Warszawskiego z dnia 28 Lutego 1885 r. za przywłaszczenie miodu na lat 2, mając wieku lat 13 miesięcy 9. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z pomyłkami, do kościoła uczęszczał, był też u spowiedzi. Pierwotnie był w domu rodziców, którzy żyli przykładnie; ojciec był gajowym, lecz, gdy posadę utracił, oddał syna w służbę, gdzie się dopuścił wyjęcia plastra miodu z ula, za co też skazany został do Studzieńca. Chłopiec ten przez czas pobytu swego w osadzie był notowany 12 razy, lecz za zdrożności nieodłączne od wieku młodego, nie zaś za wykroczenia i dla tego doszedł do klassy 3-ej z dwiema markami, kwalifikującemi go do klassy 4-ej. Uczył się rolnictwa, lecz zrobił małe postępy; jeszcze mniejsze postępy uczynił w szkole, gdyż często zapadał na oczy, i tak praca fizyczna jak i umysłowa przerywaną na dłuższy czas być musiała. Oddany został rodzicom dnia 16 (28) Maja.

24.—381. **Stanisław Z.** przybył do osady 15 (27) Maja 1885 r. mając lat 15, skazany wyrokiem Sądu Gminnego 6-go okręgu powiatu Warszawskiego na lat 2, za przywłaszczenie plastra miodu, wspólnie z Wiktorem W. dokonane. Syn gajowego, rodzice oboje żyją i prowadzą się moralnie. Był przy rodzicach i pasał bydło. Zmówiwszy się z innymi pastuchami, zabrał sąsiadowi plaster miodu, za co też skazany został do Studzieńca. Czytać i pisać nie umiał, pacierz odmawiał, lecz z pomyłkami, u spowiedzi nie był. Podczas pobytu w osadzie był notowany 17 razy, przeważnie za nieposłuszeństwo i dla tego doszedł tylko do klassy 2-ej z dwiema markami do klassy 3-ej. Uczył się rolnictwa, lecz uczynił w niem bardzo małe postępy, również mało odniósł korzyści w szkole, gdyż z natury

był ociężały i bardzo niechętny do książki. W dniu 18 (30) Maja 1887 r. oddany rodzicom.

25.—338. **Jan. B** mocą wyroku Sądu Gminnego 2-o okręgu powiatu Łukowskiego, za przywłaszczenie pieniędzy, skazany został do 18-go roku życia, mając lat 15 i miesięcy 2. Syn gospodarza rolnego, lecz rodzice go odumarli, gdy miał lat 5. Wzięty był na opiekę przez krewnego rodziców, gdzie zostawał lat 2, następnie w 7 roku życia swego oddany został w służbę za pastucha, gdzie, poznawszy się z rówieśnikami, zaczął przywłaszczać sobie drobne przedmioty, potem posunął się do przywłaszczania małych kwot pieniężnych, nakoniec miał udział w kradzieży z włamaniem, do której się w sądzie przyznać nie chciał, lecz gdy ta dowiedzioną mu została, skazany został do Studzieńca. Czytać ani pisać nie umiał, pacierz odmawiał, lecz z przekręceniami i wielu błędami, w kościele czasami bywał, u spowiedzi nie był. Z życiorysu tego zdawaćby się powinno, że chłopiec to z gruntu zepsuty, tymczasem wcale tak nie było. Cichy, łagodny, posłuszny, bardzo szczupły i nizkiego wzrostu, wyglądał raczej na dziecko przy wyjściu z osady, aniżeli na 18-letniego wyrostka. Małe rozwinięcie fizyczne spowodowało, że nie mógł być używany do robót poważniejszych w rolnictwie, do którego się garnął, lecz roboty lżejsze gospodarcze i domowe spełniał chętnie, bez żadnego szemrania i przez czas prawie 3-letniego pobytu swego w osadzie ani razu nie był notowany; wyszedł z klassy 4-ej, to jest wzorowej z 8-ma markami odznaczenia się w tejże klassie. O ile fizycznie, o tyle też umysłowo był mało rozwinięty. Miał chęć do nauki, mimo to z trudnością wielką przychodziło go czegoś nauczyć; jednego dnia poznał niektóre litery, już na drugi brzmień ich nie wiedział; wychodząc z osady zaledwie słabo czytał i cokolwiek pisał. Dnia 17 (29) Czerwca oddany został do służby gospodarskiej.

26.—243. **Bazyli T.** wyrokiem Sądu Gminnego 2-o okręgu powiatu Konstantynowskiego z dnia 24 Marca (5 Kwietnia) 1881 roku za przywłaszczenie 30 kopiejek skazany do Studzieńca na lat 5, mając lat 10. Syn pastucha w Raczkach, gminy Hołowczyce, powiatu Konstantynowskiego, prowadzącego się naganie; czytać ani pisać nie umiał, do kościoła nie chodził, u spowiedzi nie był.

Chłopiec ten wychowywał się przy matce, która sługiwała po dworach, i rozmaitym oficyalistom brał rozmaite drobne przedmioty, a najczęściej drobne kwoty pieniężne, za które kupował sobie papierosy i takowe od dziecinnych lat namiętnie palił. Niepodejrzewano dziecka o te kradzieże, to też gdy się one ujawniły, matka, która, wnosić należy, była uczciwą kobietą, zrazu bolała nad tą zdrożnością dziecka swego, starała się wytłomaczyć mu, iż nie powinien brać cudzej własności, karała go, lecz nic to nie pomagało, syn był niepoprawny; oskarżono go więc przed Sądem, który skazał go do Studzieńca. Przebywając w osadzie karany był 42 razy, przeważnie za nieposzanowanie cudzej własności, to się poprawiał, to znów podlegał tej szkaradnej wadzie, chociaż zresztą był to chłopiec dość szczery, przyznawał się do winy, obiecywał poprawę, lecz wkrótce znowu pokusił się do wzięcia potajemnie jakiego drobnego przedmiotu. Uczył się ogrodnictwa, lecz nie uczynił należytych postępów; w szkole też mało przykładał się do nauki i zaledwie czytać się nauczył, pisał z błędami, a i w arytmetyce nie uczynił pożądanych postępów. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, oddany został w służbę za parobczaka.

27.—336. **Feliks O.** Wyrokiem Sądu Gminnego IV okręgu powiatu Piotrkowskiego, za przywłaszczenie rewolweru, skazany na lat 2 miesięcy 11, mając lat 15 i miesiąc 1. Syn wyrobnika, pijaka, który jednak żył zgodnie z żoną. Czytać i pisać nie umiał, pacierz mówił z pomyłkami, w kościele nie bywał i u spowiedzi nie był. Do 14-go roku życia wychowywał się w domu rodziców, spełniając rozmaite posługi około domu i zajmując się paszeniem krowy. Wszedłszy w bliższe stosunki z innymi pastuchami, dopuszczał się przywłaszczeń owoców w cudzych ogrodach i rozmaitych drobnych przedmiotów, które spieniężał głównie na papierosy. Za przywłaszczenie 20 rubli skazany był na osadzenie w wieży. Odcierpiawszy karę, wypuszczony na wolność, przywłaszczył we dworze rewolwer, za co skazany został do Studzieńca. Podczas pobytu w osadzie był notowany 5 razy za mało znaczące przewinienia. Był to chłopiec cichy i uległy, słuchał napomnień i z nich korzystał, dla tego też doszedł do klassy 4-ej t. j. wzorowej. Pracował w warsztacie kowalskim i stosunkowo dobre zrobił postępy; nauczył się też czytać i pisać po polsku i po rossyjsku, lecz nie biegle. Po upływie terminu, wyrokiem zakre-

ślonego, na prośbę rodziców, którzy oboje są moralni według powziętych urzędowych wiadomości, zwrócony został rodzicom.

28.—329. **Stanisław S.**, wyrokiem Sądu Gminnego I-go okręgu powiatu Warszawskiego, za przywłaszczenie kury, skazany do Studzieńca na lat 3, mając lat 15. Syn wiejskiego wyrobnika, karanego więzieniem za złodziejstwo; matka prowadzi się moralnie i mieszka przy mężu. Czytać i pisać nie umiał, w kościele jednak i u spowiedzi bywał. Chłopiec ten nie miał dobrego przykładu z ojca, a oddany w służbę od 10 roku życia swego, trafiał na chlebodawców, którzy go podmawiali do kradzieży, poili wódką, papierosami; nic więc dziwnego, że w końcu dostał się do Studzieńca. Podczas pobytu w osadzie był karany 15 razy, głównie za nieposłuszeństwo i zuchwalstwo, jednak przywłaszczenia cudzej własności nie dopuszczał się. Uczył się rolnictwa i usposobił się na dobrego parobczaka, lecz do książki miał wstręt i zaledwie nauczył się czytać; co zaś do pisania, to pisał z wielkimi błędami. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, oddany został do służby gospodarskiej 26 Czerwca (7 Lipca) 1887 r.

29,—330. **Józef Ch.**, wyrokiem Sądu Gminnego 4-go okręgu powiatu Nowomińskiego, skazany za kradzież pieniędzy, mając lat 14. Czytać i pisać nie umiał, pacierz mówił z pomyłkami, do kościoła czasami uczęszczał, u spowiedzi był dwa razy. Sierota bez ojca, oddany został przez biedną matkę z początku krewnym, potem w służbę za pastucha, gdzie, poczynając od owoców w cudzych ogrodach i śledzi w karczmie, a skończywszy na wyciąganiu pieniędzy w kościele z bocznej kieszeni sukmany jednemu z włościan, usposobił się na zręcznego złodzieja, za co też oddany został do Studzieńca. Przez czas pobytu swego w osadzie był notowany 16 razy, głównie za nieposłuszeństwo i upór, lecz z nałogu nieposzanowania cudzej własności wyleczył się i dla tego doszedł do klassy 3 pod względem sprawowania się. Uczył się rolnictwa i takie zrobił postępy, że się usposobił na dobrego parobczaka, lecz nauka książkowa z trudnością mu przychodziła i zaledwie nauczył się czytać i nieco pisać. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 10 (22) Lipca 1887 roku oddany został do służby gospodarskiej.

30.—389. **Józef C.**, wyrokiem Zjazdu Sędziów Pokoju 2-go okręgu gubernii Płockiej z dnia 18 (30) Czerwca, za

przywłaszczenie pieniędzy skazany na lat 2, mając lat 14, wyznania mojżeszowego. Czytać i pisać nie umiał, pacierz żydowski umiał. Syn szewca z miasta powiatowego Prasnysza. Przebywał ciągle przy rodzicach i uczył się rzemiosła ojca swego, lecz zaprzyjaźniwszy się z rówieśnikami, wymykał się z domu dla przywłaszczania cudzych drobnych przedmiotów, w końcu mając udział w przywłaszczeniu 100 rubli, był skazany do Studzieńca. W osadzie był notowany 12 razy, raz za przywłaszczenie kawałków sukna w warsztacie krawieckim, 11 razy za przekroczenia zwykłe wychowańcom, jak nieposłuszeństwo, hardość i zuchwalstwo. Pracował w warsztacie szewckim i zrobił dobre postępy; ze szkoły odniósł małą korzyść, gdyż słabo czytał, a jeszcze gorzej pisał. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 12 (24) Lipca opuścił osadę, wzięty przez matkę swoją.

31.—391. **Maurycy B.**, wyrokiem Sędziego Pokoju 4-go oddziału miasta Warszawy z dnia 14 (26) Sierpnia 1885 r. za kradzież skór skazany do 18-go roku życia, mając lat 12 i miesięcy 6, wyznania mojżeszowego. Syn buchhaltera prywatnego, rodzice żyją, prowadzą się moralnie. Do lat 10-u był w domu, potem oddany został do szkoły rzemiosł, gdzie uczył się przez rok ślusarstwa, lecz po roku matka go ztamtąd odebrała i umieściła w fabryce wyrobów srebrnych i złotych, gdzie był 1½ roku, lecz ztamtąd uciekł i od tej chwili datuje się jego upadek, gdyż, zaznajomiwszy się z chłopcami, również jak i on bez zajęcia, zaczął się z niemi zmawiać i dopuszczać się różnych kradzieży, aż posunąwszy się do przywłaszczenia skór ze sklepu, został schwytany i oddany do Studzieńca. Przebywając w osadzie blisko 2 lata, chłopiec ten okazywał bardzo wiele złych skłonności: próżniactwo, kłamstwo, nieposzanowanie cudzej własności, były u niego na porządku dziennym; dodać przytem trzeba, że stan jego nerwowy do takiego dochodził rozdrażnienia, że gotów był na wszystko, bo nawet z nożem się rzucał nie tylko na swoich kolegów, ale nawet i na przewodników. Ponieważ taki chłopiec nie mógł być cierpiany w osadzie, bo mógł spowodować wielkie nieszczęście, dla tego też Zarząd Towarzystwa Osad Rolnych zwrócił go władzy sądowej.

32.—325. **Szulim B.**, mocą wyroku Zjazdu Sędziów Pokoju miasta Warszawy, za usiłowanie przywłaszczenia pieniędzy, skazany na lat 3 miesięcy 3, mając lat 14 miesięcy 9; wyznania mojżeszowego. Czytać i pisać nie umiał. Straciwszy ojca, gdy miał lat 3, oddany został na wychowanie stryjowi, lecz w 10-ym roku życia zwrócony został matce, która wówczas służyła w Warszawie. Matka oddała go do terminu do szewca, lecz wymykał się od majstra, brał różne drobiazgi, nareszcie zabrał rubla przekupce, został schwytany i skazany do Studzieńca. W osadzie był notowany 42 razy, w ogóle za małoznaczące przewinienia, parę razy za nieposzanowanie cudzej własności; doszedł jednak do klassy 3-ej. Uczył się szewctwa i dość dobre w takowem poczynił postępy; nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku i odbywać 4 działania arytmetyczne. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 9 (21) Września oddany został na dalszą naukę rzemiosła majstrowi szewckiemu.

33.—253. **Stanisław O.**, skazany wyrokiem Sądu Okręgowego Kaliskiego z dnia 5 (17) Września 1882 r. do osady na lat 5, za przywłaszczenie 121 rubli, mając lat 13. Ojciec od lat 3-ch nie żyje, matka wyszła powtórnie za mąż. Czytać i pisać nie umiał, do kościoła nie chodził, u spowiedzi nie był. Nie mając dobrego przykładu z ojczyma, zabierał drobne przedmioty; raz gdy matka posłała go do sąsiadki z papierkiem 3-rublowym, prosząc o rozmianę, spostrzegł, iż sąsiadka wydobyła beczułkę z pieniędzmi, którą postanowił zabrać i w parę dni rzeczywiście zabrał, za co skazany został do osady. Podczas pobytu w osadzie notowanym był 32 razy; w początkach za nieposzanowanie cudzej własności, za nieposłuszeństwo, hardość, zuchwalstwo, lecz w miarę czasu pozbywał się stopniowo wad, a nawet winę cudzą na siebie przyjmował—i wyszedł z klassy 3-ej. Uczył się krawiectwa i dość chętnie do roboty się przykładał. W szkole był także dość pilnym, nauczył się czytać i pisać po polsku i po rossyjsku, oraz 4-ch działań z liczbami wielorakiemi. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 23 Listopada (5 Grudnia) 1887 r. umieszczony został na dalszą naukę u majstra krawieckiego.

34.—343. **Leonard P.** Wyrokiem Sądu Gminnego 1-go okręgu powiatu Lubartowskiego z dnia 4 (16) Lipca 1884 r., za przywłaszczenie bułek, skazany na lat 3, mając lat 15. Syn gospodarza rolnego na 8-u morgach. Rodzice żyją oboje i prowadzą się moralnie. Czytać i pisać nie umiał, pacierz mówił z pomyłkami, w kościele i u spowiedzi bywał.

Był ciągle przy rodzicach i pomagał ojcu swemu w gospodarstwie; nocną porą wypasał bydło na cudzych gruntach, rwał owoce w cudzych ogrodach, a wracając raz do domu z pola, pokusił się na kilka bułek, za co przytrzymany, osądzony, i oddany został do Studzieńca. W osadzie był notowany 39 razy, przeważnie za lenistwo i hardość, a także za przywłaszczenie szczególniej chleba; był to chłopiec bardzo fizycznie rozwinięty i łakomy. Uczył się rolnictwa i usposobił się na parobczaka. Do nauki szkolnej był ciężki, leniwy i zaledwie słabo czytał i pisał przy opuszczeniu osady. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, udał się na swoją ojcowiznę, gdyż stracił ojca podczas pobytu swego w osadzie i matka wzywała go, by jej był pomocą w gospodarstwie; w dniu 19 (31) Października 1887 r. opuścił osadę.

35.—244. **Wiktor M.** skazany wyrokiem Sądu Okręgowego Łomżyńskiego na lat 5 miesięcy 4 za przywłaszczenie konia, mając lat 12 miesięcy 8. Rodzice żyją oboje, lecz oboje źle się prowadzili. Czytać i pisać nie umiał, pacierz z pomyłkami, u spowiedzi nie był, w kościele jednak bywał. Przebywał ciągle w domu rodzicielskim, pomagając ojcu w przemytnictwie, matce zaś dostarczając różnych kradzionych rzeczy, do czego sama matka go zachęcała. Podmówiony, wyprowadził konia ze stajni sąsiadowi, lecz przytrzymany, skazany został do Studzieńca. Przebywając w osadzie był notowany 61 razy. Chłopiec ten wyszedł z osady bardzo mało poprawiony, a bardzo źle wpływał na swych współtowarzyszów. Lenistwo, zuchwalstwo, kłamstwo, przywłaszczanie cudzej własności z obmyślanym planem—to cechy jego charakteru; ani przemawianie do niego w duchu religijnym, ani wystawianie mu całej ohydy tego jego postępowania, ani zachęta do dobrego przez stawianie mu na oczy kolegów jego, wzorowo się prowadzących, ani kary, nie oddziałały na jego poprawę. Patrząc ciągle na zdrożności swych rodziców i używany przez nich do współdziałania, zaprawił się w złem tak, iż nie czuł odrazy do złego. W osadzie zajmował się rolnictwem i jakkolwiek leniwy, przecież usposobił się na parobczaka, umiejącego czytać i pisać, choć słabo. Po przeprowadzeniu korespondencyi z władzami, gdy się okazało, że rodzice jego dziś porządniejsze życie prowadzą, po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, oddany został rodzicom na ich żądanie, w dniu 6 Listopada 1887 r.

36.—345. **Walenty R.** wyrokiem Sądu Gminnego 2-go okręgu powiatu Noworadomskiego dnia 10 (22) sierpnia 1884 r., za przywłaszczenie pary butów dostał się na lat 3 do Studzieńca. Syn wyrobnika wiejskiego, rodzice żyją oboje, prowadzą się moralnie. Czytać i pisać nie umiał, paciarz umiał, w kościele i u spowiedzi bywał. Od 7-go roku życia swego był oddany do służby, a z ostatniej uciekłszy, przywłaszczył sobie parę butów za co się dostał do osady. Przez czas pobytu w osadzie chłopiec ten był notowany 18 razy, głównie za hardość, lecz był przytem bardzo leniwy. Uczył się kołodziejstwa, lecz gdy w takowem nie uczynił żadnych postępów, przeznaczony był do rolnictwa, ale i w rolnictwie mało pracował. Umysłowo bardzo tępo rozwinięty, chociaż przebiegły; w szkole też bardzo małe uczynił postępy. Wyszedł z klassy 3-ej. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, oddany został w służbę.

37.—396. **Berek D.** skazany wyrokiem Sędziego Pokoju 1-go oddziału miasta Piotrkowa, za przywłaszczenie lichtarzy i rubla, na lat 2, mając lat 15; wyznania mojżeszowego. Syn handlarza małomiasteczkowego; rodzice oboje żyją i prowadzą się nienagannie. Do 14-go roku życia swego był w domu rodzicielskim, następnie oddany został do terminu, do majstra szewckiego, gdzie, będąc podmówionym przez jednego z czeladników, przywłaszczył sobie lichtarze i rubla, za co dostał się do Studzieńca. Podczas pobytu w osadzie był notowany 15 razy, za zuchwalstwo, hardość, podmawianie do ucieczki; lecz za nieposzanowanie cudzej własności, ani razu notowanym nie był, i doszedł do klassy 3-ej. Pracował w warsztacie szewckim, gdzie się przykładał należycie; w szkole nauczył się czytać po polsku i po rossyjsku, oraz odrabiał 4-y działania arytmetyczne. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 1 (13) Listopada 1887 r., zabrali go rodzice.

38.—348. **Stanisław T.** wyrokiem Sędziego Pokoju m. Sierpca za przywłaszczenie 50 kop., skazany na lat 3, mając lat 14 miesięcy 7. Syn gospodarza rolnego, prowadzącego się moralnie. Matka opuściła swego męża i udała się z innym włościaninem za granicę. Czytać ani pisać nie umiał, pacierz jednak umiał, do kościoła chodził, u spowiedzi bywał. Od najmłodszych lat życia swego oddawany był przez ojca w służbę

za pastucha, i nie będąc dozorowany przyjmował na pastwisko obce krowy, za co pobierał pieniądze, które obracał na kupno bułek, papierosów, a nawet wódki. W ostatniej swej służbie przywłaszczył portmonetkę z pieniędzmi, za co skazany został do Studzieńca. Podczas pobytu w osadzie był notowany 13 razy, przeważnie za palenie papierosów, niechlujstwo, a nawet za nieposzanowanie cudzej własności. Chłopiec ten potrafił się tak układać, że długi czas uchodził za bardzo dobrego i był nawet w klassie 4-ej, wzorowej, lecz poznany dokładniej, pokazał się kłamcą, przebiegłym w najwyższym stopniu, chytrym i obłudnym; przywłaszczył pieniądze w ilości rs. 4 przewodnikowi rodziny, w której był pomieszczony, i lubo się do tej kradzieży przyznał, przecież dał je do przechowania drugiemu, i przy tłomaczeniu się chciał się okazać niewinnym, i całą winę zwalał na tego, któremu oddał pieniądze. Przy tem lubił tajemnie donosić, przybierając minę bardzo pokorną. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, w dniu 11 (23) Listopada 1887 r. oddany został w służbę za parobka.

39.—360. **Jan D.**, wyrokiem Sędziego Pokoju 10-go oddziału m. Warszawy, za kradzież 3-ch świń skazany do lat 17-u, mając lat 14 miesięcy 2. Czytać ani pisać nie umiał, pacierza nie umiał, u spowiedzi nie był, do kościoła nie chodził. Syn robotnika z Mokotowa; rodzice żyją, prowadzenia bardzo nagannego. Przebywał w domu rodzicielskim; dopiero na dwa miesiące przed aresztowaniem, oddany został do terminu do szewca. Pierwotnie podkradał rodziców, następnie zabierał, co pod rękę popadło, będąc w terminie; pieniądze obracał na kupno bułek i papierosów, które spożywał i palił wraz z kolegami. Zeznał po przybyciu do osady, iż wracając raz od rodziców do majstra, miał sobie polecone przez jakiegoś nieznajomego popędzanie 3-ch świń, na co się zgodził, że zaś świnie były kradzione, został schwytany jako złodziej, osądzony i oddany do Studzieńca. Jednakże w cyrkule zeznał, że sam wraz ze swym starszym bratem, za porozumieniem się z jakąś kobietą, zabrali świnie i właśnie je pędził do kobiety; lecz w sądzie zaparł się tego i tłomaczył się jak w powyższem zeznaniu. Tak jak w tem zeznaniu i w osadzie, przy licznych wykroczeniach, wszystkiego się zawsze zapierał. Przez czas pobytu swego był notowany 39 razy, za lenistwo i nieposzanowanie własności. Żadnej roboty nie chciał wykonywać, tłomacząc się to chorobą, to nieumiejętnością, to wprost zuchwale oświadczał, „nie będę robił". Zdrów jednak był, a robota była tego rodzaju, że nigdy sił jego nie przewyższała. Był przeznaczony do rolnictwa i do robót gospodarskich, lecz z przyczyny nadmiernego lenistwa, do niczego się nie usposobił. W szkole także bardzo mały zrobił postęp, bo zaledwie słabo czytał, a jeszcze gorzej zaczynał pisać. Po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, 26 Listopada (8 Grudnia) 1887 r. wyprawiony został do Zarządu Toworzystwa Osad Rolnych, gdzie na domaganie się stanowcze rodziców, tymże zwrócony został.

40.—371. **Franciszek I.**, wyrokiem Sądu Gminnego 3-go okręgu powiatu Płockiego, za przywłaszczenie garderoby, skazany do czasu poprawy, mając lat 15 miesięcy 3. Czytać i pisać nie umiał, pacierz odmawiał z dodatkami, w kościele i u spowiedzi bywał. Syn dworskiego parobka, który wraz z żoną prowadzą się moralnie. Do 10-go roku życia swego był przy rodzicach i pomagał im w zajęciach gospodarczych; następnie oddany został w służbę, zkąd uciekał i dokąd był napowrót oddawany przez ojca, co się powtarzało kilkakrotnie; nareszcie, zabrawszy rozmaite rzeczy swemu chlebodawcy, jak sukmany, buty, uciekł do ciotki, lecz wkrótce ujęty, oddany został do Studzieńca. W osadzie przez cały czas swego pobytu sprawował się bardzo dobrze i ani razu notowanym nie był. Chłopiec cichy, uległy, pracowity; pracował w warsztacie kołodziejskim i dobre uczynił w nim postępy; w nauce szkolnej słabe, gdyż zaledwie nauczył się czytać i pisać. W nagrodę za swe wzorowe sprawowanie się i usposobienie fachowe, zapewniające mu kawałek chleba, został przedstawiony do warunkowego uwolnienia i decyzyą Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go Października 1887 roku Nr. 25467 warunkowo uwolnionym został; w dniu zaś 28 Października (9 Listopada) 1887 r., wyprawiony został do gubernii Mińskiej na stelmacha dworskiego za 50 rs. rocznego wynagrodzenia.

41.—358. **Józef K.**, wyrokiem Sędziego Pokoju 8-go oddziału w Warszawie z dnia 5 (17) Lutego 1885 r., za przywłaszczenie spódnicy skazany do lat 18-u, mając lat 14. Czytać,

pisać i pacierz umiał, do kościoła uczęszczał, u spowiedzi był 3 razy. Syn dymisyonowanego sparaliżowanego żołnierza, utrzymującego się z jałmużny, matka od lat 5 nie żyje. Do 9-go roku życia był w domu rodzicielskim, lecz po śmierci matki oddany został do drukarni; za drobne przywłaszczenia wydalony został z drukarni i oddany przez siostry miłosierdzia, które się nim zaopiekowały, do Mokotowa. Wyszedłszy z Mokotowa, oddany został do innej drukarni, gdzie znowu był niedługo, z przyczyny nowych przywłaszczeń; wrócił tedy do ojca, przy nim zamieszkał i ztąd chodził na wyrobek do mularzy, gdzie zarabiał 40 kop. dziennie. Wracając raz wieczorem do domu, przywłaszczył spódnicę, wiszącą na drzwiach sklepiku, lecz dostrzeżony, został schwytany i oddany do Studzieńca. O ile chłopiec ten przed przybyciem do zakładu przedstawiał się w niekorzystnem świetle, o tyle w osadzie poprawił się, był bowiem notowany tylko 9 razy, i to nie za wykroczenia ważniejsze, ale za zboczenia, zwykłe młodemu wiekowi, doszedł do klassy 4-ej wzorowej; w warsztacie szewckim, do którego okazał chęć, przykładał się pilnie, w szkole też stosunkowo zrobił bardzo dobre postępy, gdyż umiał dobrze czytać i pisać za dyktowaniem po polsku i po rossyjsku, a z arytmetyki odrabiał zadania na 4 działania z liczbami wielorakiemi, oraz miał wzbogacony umysł pożytecznemi wiadomościami, odpowiadającemi potrzebie rzemieślników. Za wzorowe jego sprawowanie się, pilność w pracy fachowej i umysłowej, przedstawiony został do wcześniejszego uwolnienia, co też nastąpiło na mocy decyzyi J. W-go Ministra Sprawiedliwości z dnia 14-go Października 1887 r. Nr. 25305 i następnie w dniu 28 Października (9 Listopada) 1887 r. umieszczony został na dalszą naukę szewctwa u majstra tejże profesyi.

42.—400. **Jan W.** wyrokiem Sędziego Pokoju 7-go oddziału m. Warszawy z dnia 15 (27) Stycznia 1886 r. skazany został na lat 2, za przywłaszczenie książek, mając lat 15 miesięcy 5. Czytać, pisać i pacierz umiał, do kościoła uczęszczał, u spowiedzi bywał. Syn Jakóba, gospodarza rolnego na 15-u morgach, który od paru lat nie żyje; pozostała wdowa, a matka Jana, mieszka w tej spuściźnie i prowadzi się moralnie. Do 12-go roku życia swego wychowywał się u rodziców, następnie przez matkę powierzony został swemu wujowi, który go posyłał do

szkoły technicznej przy kolei Warszawsko-Terespolskiej i dawał mu do czytania książki z illustracyami, jak pismo Ś-te Dorego, bajki Lafontaine'a, Encyklopedyę, które Jan posprzedawał, a pieniądze obrócił na fraszki. Wuj, rozgniewany tym postępkiem, a jeszcze bardziej podrobieniem jego podpisu i pieczątki na upoważnienie do sprzedania tychże książek, zaskarżył go do Sądu, który skazał Jana W. do Studzieńca. W osadzie chłopiec ten sprawował się wzorowo i przez cały czas pobytu swego ani razu notowanym nie był. Przykładał się pilnie do rzeźbiarstwa, a i w nauce szkolnej duże zrobił postępy. Oceniając to jego wzorowe sprawowanie się, pilność i uzdolnienie się fachowe, przedstawiony został J. W. Ministrowi Sprawiedliwości do wcześniejszego uwolnienia, jakoż decyzyą z dnia 16 Października 1887 roku Nr. 25468 został warunkowo uwolniony. W dniu 27 Listopada (9 Grudnia) 1887 roku wyprawiony został do Zarządu Towarzystwa Osad Rolnych, który umieścił go w jednej z fabryk wyrobów stolarskich i rzeźbiarskich.

43.—305. **Tomasz R.** wyrokiem Sądu Gminnego 3-go okręgu powiatu Olkuskiego za przywłaszczenie 2 gęsi skazany do lat 18-u, mając lat 14 miesięcy 2. Czytać i pisać nie umiał, pacierz umiał, do kościoła uczęszczał, u spowiedzi był raz jeden. Syn gospodarza rolnego, posiadającego 21 morgów ziemi, prowadzącego się moralnie; matka nie żyje. Chłopiec wychowywał się w domu rodzicielskim; widocznie brak należytej opieki macierzyńskiej spowodował, iż zaczął przywłaszczać drobne przedmioty, spieniężając je, kupował sobie rzeczy do jedzenia, aż pokusiwszy się zabrał dwie gęsi, i gdy je wyniósł na rynek pobliskiego miasteczka, został schwytany i oddany do Studzieńca. Przebywając w osadzie blisko lat 4 był notowany 12 razy, przeważnie za usterki właściwe młodemu wiekowi. Jest to chłopiec charakteru otwartego, przyznawał się do winy, jeślico złego zrobił; dla tego na jego poprawę wpływać można było, czego najlepszym dowodem, iż wyszedł z klassy 4-ej t. j. wzorowej.

Z tego krtkiego rysu przekonywamy się, że nie wszyscy wychowańcy wychodzą z osady takimi, jakimi radzibyśmy ich widzieć. Lecz i w pojedynczych rodzinach dzieje się częstokroć toż samo; wszystkie dzieci otoczone są jednakową rodzicielską opieką, nie wszystkie przecież wychodzą na uczciwych ludzi. Studzieniec jest jedną wielką rodziną i nie czyni i pod tym względem wyjątku. Badając przyczyny, które utrudniają poprawę, doszedłem do następujących wniosków: 1) przyjmowanie do osady 16-o letnich chłopców jest bardzo zgubnem. Chłopiec w tym wieku jest zwykle bardzo zepsuty, a pobyt jego dwuletni w osadzie nie tylko że nie może skutecznie wpłynąć na jego poprawę, ale nadto złowrogo usposabia go względem całego otoczenia, a mianowicie względem przełożonych; 2) skazywanie chłopców 10-o i 11-o letnich do skończenia 18-u lat życia, także nie przynosi tych rezultatów, jakieby się mieć pragnęło, bo chłopiec, widząc uwolnionych tych, którzy znacznie później od niego przybyli i pierwej przed nim lat parę wychodzą, traci wiarę w sprawiedliwość, nie łatwo go przekonać, że pobyt w osadzie na dobre mu wyjdzie, że się więcej nauczy w warsztacie i szkole. Wszak osada jest zakładem karno-poprawczym, pozbawiającym wolności osobistej; chłopiec oddany do osady rozumuje po swojemu, że będąc na tak długo skazany do osady, podległ niesprawiedliwości; pierwsze at dwa, trzy, sprawuje się dobrze, widocznie się poprawia, dochodzi nawet do klassy 4-ej, lecz będąc starszym i łącząc się z nowoprzybyłym rówieśnikiem, z gruntu zepsutym, psuć się zaczyna i psuje się do tego stopnia, że żadne uwagi przełożonych, skutecznie nań już nie oddziaływają, bo jest ciągle podmawianym do złego przez przybyłego kolegę; 3) przyjmowanie wychowańców wyznania niechrześcijańskiego wielce utrudnia ich poprawę. Wychowanie powinno być oparte na podstawie religii, a urządzenia odnośne dla różnych wyznań nastręczają nadmierne trudności. 4). Prawda, iż są wychowańcy, którzy przez cały czas pobytu swego w osadzie karani nie byli; doszedłem z niektóremi do tego, że przemówienie: „zmartwiłeś mnie bardzo, ja ci zaufałem, a ty nadużyłeś mego zaufania", pobudzało wychowańca do skruchy i natychmiastowego upamiętania się. Lecz jest bardzo wielu takich wychowańców, na których podobne odezwanie się nie tylko skutecznie by nie oddziałało, ale pobudziłoby do śmiechu, a nawet szyderstwa, na których surowe napomnienia i stopniowane kary, przyjęte w osadzie, żadnego wpływu nie mają, których areszt,

z ograniczeniem pożywienia, pobudza do coraz nowych przestępstw, do obelg, rażących uszy; dla poprawy takich chłopców kara cielesna jest niezbędną. Prawda, że na przedstawienie Dyrektora zwykle zgadza się Zarząd na wymierzenie tej kary. Lecz jakże wielka różnica zachodzi między karą odroczoną, a tąż samą karą, wymierzoną na razie. Nakoniec Ustawa i Urządzenie wewnętrzne znajdują się nie tylko w ręku Dyrektora i przewodników, lecz jako drukowane znaleść się mogą w ręku rodziców lub krewnych wychowańców osady; i że sam Dyrektor nie ma prawa ukarać cieleśnie, wiedzą wychowańcy, szczególniej oddawna przebywający w osadzie.

Mniemam, że usunięcie tych trudności przyczyniłoby się skutecznie do osiągnięcia jeszcze lepszych rezultatów z pracy nad umoralnieniem wychowańców Studzienieckich.

Ksawery Nalepiński, Dyrektor Osady.

III.

Prelegenci, którzy w roku 1887 mieli w Warszawie odczyty publiczne na dochód Towarzystwa Osad Rolnych.

Dr. Karol Zagórski, „Oko i Malarstwo".
Wincenty Rapacki, „Trzy doby sceny naszej".
Julian Święcicki, „O teatrach hiszpańskich".
Feliks Kucharzewski, „Sławni garncarze".

IV.

Wykaz ofiar jednorazowych, złożonych w roku 1887 dla Towarzystwa Osad Rolnych.

W ciągu 1887 roku wpłynęły do Kassy Zarządu Towarzystwa ofiary od następujących osób:

a) *W gotowiźnie.*

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	kop.
Starynkiewicz Sokrates, Prezydent m. Warszawy . .	10	—
Bortkiewicz Teofila.	4	—
Sąd gminny p-tu Łaskiego IV-go Okręgu od:		
Walentego Ochmana	5	—
Piotra Fride	1	50
Piotra Szadkowskiego	5	15
Łukasza Olejnika	7	25
Ks. Brzozowski za pośrednictwem W-go Wroczyńskiego, Czł. Kor. Towarzystwa z pow. Bialskiego . . .	6	—
Milowicz Kazimierz, za pośrednictwem Czł. Kor. Towarzystwa, z p-tów Hrubieszowskiego i Tomaszowskiego W-go Rulikowskiego	1	—
Hr. Jezierska.	16	—
Górski Witold, Sędzia gminny IV-go Okręgu p-tu Włocławskiego, za pośrednictwem JW. Hr. Skarbka Czł. Koresp. Tow., z p-tów Nieszawskiego i Włocławskiego ze skarbonki Nr. 148	10	13

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	kop.
Hr. Skarbek Józef	—	87
Rittendorff Władysław	4	—
Naczelnik więzienia śledczego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	3	97 ½
Ochocki Józef	4	—
Wójt gm. Wojciechowice, za pośrednictwem JMks. Fudalewskiego Czł. Kor. Tow. na powiat Opatowski, ze skarbonki	2	33
Staniszewski Waleryan Czł. Kor. Tow. z pow. Suwalskiego ze skarbonki	38	—
Tenże od Włodzimierza Gawrońskiego	10	—
Ludwika Nitsch	5	—
Józefa Pawłowskiego	25	—
Szlamy Elenbogen	3	—
Jana Puszyńskiego	1	—
Sędzia Pokoju 5-go oddziału m. Warszawy od Ajzyka Szwartzsztejna	25	—
Naczelnik więzienia śledczego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	—	31
Wąsowicz Czł. Kor. Tow. z m. Warszawy od urzędników i oficyalistów Dr. żel. Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej, składki peryodycznej za kwartał I-szy r. b.	97	40
Redakcya Kuryera Codziennego od różnych osób na „domek m. Warszawy“	11	25
Kolska, za pośrednictwem W-go Szaniawskiego Czł. Kor. Tow. z p-tu Radzyńskiego	1	—
Sędzia Pokoju 5-go oddziału m. Warszawy od Marczewskiego przy polubownem załatwieniu sprawy	25	—
Garczyński Walenty ze skarbonki Nr. 43	28	79
Z zapisu ś. p. Polikarpa Wierzbickiego	247	6
Hoffman Wilhelmina	3	—
Naczelnik więzienia śledczego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	1	3½
Wąsowicz Czł. Kor. Tow. z m. Warszawy od urzędników i oficyalistów Dr. żel. Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej, składki peryodycznej za kwartał II-gi r. b.	96	13½
Naczelnik więzienia Głównego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	5	96
Redakcya Kuryera Warszawskiego od różnych osób	52	50
Garczyński Walenty ze skarbonki Nr. 134	13	78
Tenże ze skarbonki Nr. 136	29	4

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	kop.
Rzeszotarski Czł. Zarządu Tow., ze skarbonek Tow., utrzymywanych w Warszawie w różnych instytucyach i u osób prywatnych	46	98
Tenże z Redakcyi Kuryera Codziennego od różnych osób zebranej ofiary	5	75
Redakcya Kuryera Codziennego od różnych osób na „domek miasta Warszawy“	5	25 ½
Dr. Miklaszewski na dożynki dla wychowańców Osady Studzieniec	10	—
Wąsowicz Czł. Kor. Tow. z m. Warszawy od urzędników i oficyalistów Dr. żel. Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej składki peryodycznej za kwartał III-ci r. b.	94	79
Dr. Miklaszewski Walenty dla wychowańców Osady rodziny IV-ej	1	—
Tenże dla 3-ch wychowańców Osady	1	—
Beneis dla 2-ch wychowańców Osady	—	10
Wolski na kościołek w Studzieńcu	1	—
Worytko na tenże cel	1	—
Preobrażeński ofiary	2	—
Kapustiański „	2	50
X.	—	37
Łaszcz Ludwik	15	—
Wąsowicz Jan Czł. Kor. Tow. z m. Warszawy od urzędników i oficyalistów Dr. żel. Warszawsko-Wiedeńskiej i Bydgoskiej, składki za kwar. IV r. b.	92	87
Srzednicki Stanisław Vice-Prezes Sądu Okręgowego w Piotrkowie, ze skarbonki Tow. Nr. 131	7	—
Naczelnik więzienia śledczego w Warszawie, od aresztantów Zilberberga i Apenszlaka	2	—
Arczyński Kazimierz Czł. Kor. Tow. z pow. Skierniewickiego, ze skarbonki Nr. 118	23	37
Srzednicki Stanisław Vice-Prezes Sądu Okręgowego w Piotrkowie, ze skarbonki Nr. 129	—	30
Tenże ze skarbonki Nr 130	2	98½
„ „ „ Nr. 132	1	45
„ od siebie dla zaokrąglenia summy	—	26½
Naczelnik więzienia śledczego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	1	5
Bucewicz Bronisław od swych działek	1	—
Naczelnik czasowego oddziału więzienia głównego w Warszawie, skonfiskowane aresztantom	2	—

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	kop.
Hr. Skarbek Józef Czł. Kor. Tow. z p-tów Nieszawskiego i Włocławskiego od:		
Karola Gostomskiego Sędziego gm. ze skarbonki Nr. 104.	18	30
Aleksandra Fickiego „ „ „ „ Nr. 147.	16	56
Józefa Przywieczerskiego „ „ „ „ Nr. 146.	10	56
Teodora Górskiego „ „ „ „ Nr. 120.	5	58
Władysł. Trojawskiego „ „ „ „ Nr. 119.	4	43
Stanisława Rudnickiego „ „ „ „ Nr. 145.	8	33
Zakrzewskiego wójta gminy „ „ Nr. 88.	3	26
Administracyi dóbr Osięciny „ „ Nr. 105.	4	98
Dr. Miklaszewski Walenty	—	20
Razem. . . .	1198	70

b) *W naturze.*

Redakcye: Ateneum, Kronika Rodzinna, Ogrodnik Polski, Przyjaciel Dzieci (2 egz.), Rola, Wędrowiec, Wieczory Rodzinne (2 egz.), Wszechświat, Zorza (2 egz.) swe pisma.

Redakcye pism codziennych: Kuryer Warszawski, Kuryer Poranny, Dziennik dla Wszystkich, Gazeta Polska i Słowo — po jednym egzemplarzu swych pism.

Ferdynand Hösick 16 książek treści religijnej, poezyi, powieści, opisów i podróży dla biblioteki Osady w Studzieńcu.

Gebethner i Wolff 55 książek treści religijnej, historycznej opowieści, poglądowej, moralno-społecznej, podróży, podręczników szkolnych i t. p., tudzież 13 sztuk mapek: planiglobu ziemi Europy, Królestwa Polskiego i innych krajów dla bibliotek Osady.

Naczelnik oddziału czasowego więzienia Głównego w Warszawie 86 paczek tytoniu ordynaryjnego (machorki), odebrane od aresztantów.

Dr. Kobylański, Lekarz Naczelny szpitala Dzieciątka Jezus, dwa słoiczki z detrytem krowianki dla zaszczepienia takowej wychowańcom Osady Studzieniec, nie mającym szczepionej ospy.

Dzierżawca warsztatów w Oddziale czasowym więzienia Głównego w Warszawie Nuchim Zerman 18 pudełek po 12 tuzinów guzików większych i mniejszych żelaznych do spodni.

Atanazy Puciata album planów szczegółowych wszystkich budowli Osady Studzieniec.

Więckowski jeden egzemplarz Przewodnika Informacyjno-adresowego.

Dr. Miklaszewski Walenty książeczkę do nabożeństwa dla wychowańców Osady.

Administracya fabryk Cerazyny w Strzemieszycach sto funtów świec parafinowych.

Administracya fabryki „Złoty Ul" 7 paczek pierników dla wychowańców Osady Studzieniec na gwiazdkę.

Dr. Zieniec Michał, Dyrektor Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie, 10 sztuk książeczek p. t. „Wiadomości z nauk przyrodniczych" do użytku wychowańców Osady.

Bednawski Władysław, Członek Stały T-wa: 2 funty laku, pięć butelek atramentu czarnego, cztery flakoniki atramentu czerwonego i niebieskiego, cztery pudełeczka piór stalowych, 2 tuziny ołówków czarnych, niebieskich i czerwonych, dwa tuziny obsadek do piór stalowych, 2 ryzy papieru białego, 4 ryzy papieru konceptowego, 5 liber papieru pakowego, 2 ryzy papieru listowego małego i większego formatu, 2 libry bibuły do atramentu, 400 kopert kancellaryjnych, 400 kopert listowych, ośm sztuk kalendarzy ściennych i do zdzierania kartek i dwa pęczki szpagatu.

Administracya huty szklannej w Ząbkowicach 400 sztuk szkieł do lamp dużych, 160 szkieł do lamp małych, 30 sztuk szyb dużych, 76 sztuk szyb mniejszych i 30 sztuk kubków szklannych.

V.

Wykaz składek rocznych od Członków Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych w Królestwie Polskiem, umorzonych i zalegających po dzień 1 Stycznia 1888 roku.

Nr kolejny	Gubernia	Nr kolejny powiatu	Powiat	Członków Honorowych: Było w d. 1 stycz. 1887	Członków Honorowych: Przybyło w r. 1887	Członków Honorowych: Ubyło w 1887	Członków Honorowych: Na 1888 r. pozostało	Składek rocznych: Umorzono składek	Składek rocznych: zalega skł. z koń. 1887
I.	Warszawska	1	Warszawski . (prócz Warszawy)	3	2	—	5	—	6
		2	Błoński . . .	47	—	7	40	252	396
		3	Gostyński . .	10	—	4	6	216	170
		4	Grójecki. . .	21	—	—	21	—	756
		5	Kutnowski . .	20	1	2	19	144	810
		6	Łowicki . . .	3	—	1	2	36	66
		7	Miński . . .	4	—	—	4	—	24
		8	Radzymiński .	7	—	1	6	6	72
		9	Skierniewicki .	11	1	2	10	—	54
		10	Sochaczewski .	18	—	4	14	180	132
		11	Nieszawski . .	24	1	9	16	216	72
		12	Włocławski. .	22	2	5	19	102	174
			Łącznie	190	7	35	162	1150	2732

Nr kolejny	Gubernia	Nr kolejny powiatu	Powiat	Członków Honorowych: Było w d. 1 stycz. 1887	Członków Honorowych: Przybyło w r. 1887	Członków Honorowych: Ubyło w 1887	Członków Honorowych: Na 1888 r. pozostało	Składek rocznych: Umorzono składek	Składek rocznych: zalega skł. z koń. 1887
II.	Kaliska	1	Miasto Kalisz .	22	—	2	20	78	852
		2	Pow. Kaliski .	7	—	—	7	—	126
		3	„ Kolski .	15	1	2	14	78	648
		4	„ Łęczycki	35	1	4	32	210	1608
		5	„ Koniński	12	—	1	11	66	420
		6	„ Sieradzki	9	—	1	8	—	372
		7	„ Słupecki .	5	—	—	5	—	126
		8	„ Turecki .	7	—	2	5	78	114
		9	„ Wieluński	10	—	—	10	-	642
			Łącznie	122	2	12	112	—	4908
III.	Kielecka	1	Miasto Kielce .	17	—	3	14	30	546
		2	Pow. Kielecki .	4	—	—	4	—	162
		3	„ Jędrzejow.	19	2	1	20	36	666
		4	„ Olkuski .	7	—	—	7	—	144
		5	„ Miechow.	19	—	—	19	—	456
		6	„ Pińczows.	9	1	—	10	6	114
		7	„ Stopnicki	12	1	5	8	168	186
		8	„ Włoszczow.	5	—	—	5	—	66
			Łącznie	92	4	9	87	240	2340
IV.	Lubelska	1	Miasto Lublin .	24	1	3	22	108	832
		2	Pow. Lubelski .	13	—	1	12	78	444
		3	„ Biłgoraj.	5	—	—	5	—	108
		4	„ Chełmski	13	—	1	12	—	296
		5	„ Janowski	13	—	—	13	—	534
		6	„ Hrubiesz.	35	—	4	31	252	1506
		7	„ Krasnyst.	15	2	4	13	198	762
		8	„ Lubartow.	8	—	1	7	—	294
		9	„ Nowo-Aleksandryj.	15	1	3	13	36	270
		10	„ Tomaszow.	13	—	—	13	—	606
		11	„ Zamojski	15	1	4	12	216	576
			Łącznie	169	5	21	153	888	6228

Nr kolejny	Gubernia	Nr kolejny powiatu	Powiat	Członków Honorowych: Było w d. 1 stycz. 1887	Przybyło w r. 1887	Ubyło w 1887	Na 1888 r. pozostało	Składek rocznych: Umorzono składek	Zaległa skł. z koń. 1887
V.	Łomżyńska	1	Miasto Łomża .	8	—	—	8	—	210
		2	Pow. Łomżyński	3	—	—	3	—	72
		3	„ Kolneński	9	—	2	7	72	186
		4	„ Mazowiecki	11	—	—	11	—	—
		5	„ Makowski	5	1	—	6	—	126
		6	„ Ostrowski	12	—	—	12	—	516
		7	„ Ostrołęcki	14	1	1	14	72	618
		8	„ Pułtuski .	11	1	—	12	—	138
		9	„ Szczuczyń.	7	—	—	7	—	366
			Łącznie	80	3	3	80	144	2232
VI.	Piotrkowska	1	Miasto Piotrków	32	2	7	27	18	582
		2	Pow. Piotrkow.	6	1	1	6	24	198
		3	„ Częstochow.	27	1	8	20	96	870
		4	„ Będziński	4	2	1	5	30	96
		5	„ Brzeziński	7	—	—	7	—	258
		6	„ Łaski . .	7	—	1	6	6	144
		7	„ Łódzki .	46	4	3	47	24	1980
		8	„ Rawski .	13	1	—	14	—	96
		9	„ Nowo-Radomski .	12	1	3	10	12	396
			Łącznie	154	12	24	142	210	4620
VII.	Płocka	1	Miasto Płock .	6	—	—	6	—	66
		2	Pow. Płocki .	11	—	1	10	84	438
		3	„ Ciechanow.	27	—	15	12	240	234
		4	„ Przasnyski	3	1	—	4	—	132
		5	„ Płoński .	22	—	1	21	—	768
		6	„ Lipnowski	34	1	1	34	30	1206
		7	„ Mławski .	12	2	1	13	18	726
		8	„ Rypiński	18	1	1	18	—	246
		9	„ Sierpecki	6	1	—	7	—	246
			Łącznie	139	6	20	125	372	4262

Nr kolejny	Gubernia	Nr kolejny powiatu	Powiat	Członków Honorowych: Było w d. 1 stycz. 1887	Przybyło w r. 1887	Ubyło w r. 1887	Na 1888 r. pozostało	Składek rocznych: Umorzono składek	Zaległa skł. z koń. 1887
VIII.	Radomska	1	Miasto Radom.	37	—	—	37	30	393
		2	Pow. Kozienicki	25	1	1	25	—	102
		3	„ Opatowski	17	—	1	16	24	276
		4	„ Radomski	6	—	—	6	—	126
		5	„ Iłżecki .	4	—	—	4	—	162
		6	„ Koński .	5	1	1	5	72	108
		7	„ Sandomier.	11	2	—	13	—	312
		8	„ Opoczyński	14	2	1	15	30	294
			Łącznie	119	6	4	121	156	1773
IX.	Siedlecka	1	Miasto Siedlce .	8	—	1	7	84	150
		2	Pow. Bialski .	6	—	2	4	—	120
		3	„ Garwoliń.	7	—	2	5	132	108
		4	„ Konstantynowski	5	—	—	5	—	126
		5	„ Łukowski	2	1	—	3	—	84
		6	„ Radzyński	8	—	—	8	—	108
		7	„ Siedlecki	7	—	2	5	84	294
		8	„ Sokołows.	6	—	—	6	—	132
		9	„ Węgrow.	2	—	—	2	12	90
		10	„ Włodaw.	6	—	1	5	18	108
			Łącznie	57	1	8	50	330	1320
X.	Suwalska	1	Miasto Suwałki	11	—	—	11	—	126
		2	Pow. Suwalski	2	—	—	2	—	12
		3	„ Augustow.	8	—	1	7	—	42
		4	„ Kalwaryj.	5	—	—	5	—	156
		5	„ Maryamp.	18	4	4	18	78	168
		6	„ Sejneński	11	—	1	10	18	138
		7	„ Władysławowski .	13	—	—	13	—	504
		8	„ Wiłkowyżski . . .	7	—	—	7	—	306
			Łącznie	75	4	6	73	96	1452

ZEBRANIE.

Nr kolejny Gubernii	Gubernia	Członków Honorowych				Składek rocznych	
		Było w d. 1 stycznia 1887	Przybyło w 1887 r.	Ubyło w r. 1887	Na 1888 r. pozostało	Umorzono składek	Zalegają w opłacie składek
1	Warszawska	190	7	35	162	1150	2732
2	Kaliska	122	2	12	112	510	4908
3	Kielecka	92	4	9	87	240	2340
4	Lubelska	169	5	21	153	888	6228
5	Łomżyńska	80	3	3	80	144	2232
6	Piotrkowska	154	12	24	142	210	4620
7	Płocka	139	6	20	125	372	4262
8	Radomska	119	6	4	121	156	1773
9	Siedlecka	57	1	8	50	330	1320
10	Suwalska	75	4	6	73	96	1452
	Łącznie	1197	50	142	1105	4096	31867
	Miasto Warszawa i zagranica	718	48	69	697	1771	10382
	Razem	1915	98	211	1802	5867	42249

W Warszawie, dnia 30 Sierpnia 1888 roku.

Członek Zarządu, **K. Rutkowski.**

VI.

Skład Towarzystwa w 1887 r.

Nr 1.

WŁADZE TOWARZYSTWA.

a) KOMITET.

Prezes: Górski Ludwik (Członek Założyciel).
Vice-prezes: Stummer Edward.

Członkowie Założyciele:

Dernałowicz Seweryn.
Garczyński Walenty.
Grzybowski Eugeniusz.
Hantke Bernard.
Janasz Jakób.
Karski Stanisław.
Kronenberg Stanisław.
Książe Lubomirski Tadeusz.
Popiel Wacław.
Sobański Feliks.
Wertheim Juliusz.
Hr. Ord. Tomasz Zamoyski.

Członkowie Zaproszeni do Komitetu:

Białecki Antoni.
Goltz Adam.
Górski Jan
Holewiński Władysław.
Hr. Jezierski Karol.
Kowalski Tadeusz.
Hr. Łubieński Stanisław.
Machczyński Konrad.
Maternicki Franciszek.
Miklaszewski Walenty.
Moldenhawer Aleksander.
Nowakowski Władysław.
Okęcki Stanisław.
Plebański Józef.
Hr. Przeździecki Konstanty.
Rogoziński Michał.

b) ZARZĄD TOWARZYSTWA.

Przewodniczący w Zarządzie: Miklaszewski Walenty.
Członek Stały: Białecki Antoni.
Członkowie: Badowski Ignacy, Bąkowski Henryk, Funk Karol, Gumowski Józef, Nowosielski Julian, Rutkowski Kazimierz, Rzeszotarski Antoni, Szlązkowski Józef.

KANCELLARYA KOMITETU I ZARZĄDU.

Sekretarz: Gruszczyński Józef.
Kancellista: Kozłowski Edward.

c) OSADA STUDZIENIEC.

Kurator Honorowy Osady: Górski Jan.
Dyrektor Osady: Nalepiński Ksawery.
Kapelan i nauczyciel religii: Ks. Ciemniewski Marcelli.
Sekretarz-Buchhalter: Sękowski Zygmunt.
Lekarz (przyjezdny): Dr. Jawurek Aleksander.
Przełożeni Oddziałów z kwalifikacyami nauczycieli elementarnych: Kołodziejski Andrzej, (starszy), Borysławski Felicyan, Sobotkowski Piotr.
Dozorcy Oddziałów: Kruszko Adam (starszy), Łuba Apolinary, Słomiński Wacław, Klimaszewski Józef (z pr. naucz.), Jastrzębski Antoni, Żołądkowski Tadeusz (z pr. naucz.), Śliwowski Władysław, Pęcherski Antoni, Głowacki Wincenty (z pr. naucz.), Panufnik Antoni.
Ogrodnik: Dobrowolski Stanisław.
Gospodarz-ekonom: Daniel Jan, od 1 Października, Śliwowski Władysław.
Felczer: Wittych Franciszek.
Majster stolarski i nauczyciel tego rzemiosła: Wojciechowski Stanisław.
Majster kołodziejski i nauczyciel tego rzemiosła: Naporowski W.
Majster kowalski i nauczyciel tego rzemiosła: Modzelewski Ig.
Majster krawiecki i nauczyciel tego rzemiosła: Siekierski Józef.
Majster szewcki i nauczyciel tego rzemiosła: Sowiński Antoni.
Nauczyciel muzyki: Feist Józef.
Oprócz powyższych osób, było w Osadzie w ciągu roku 1887 pięciu stróżów, kominiarz (przyjezdny), kucharka i praczka.

d) ADMINISTRACYA ZAPISU HR. KICKIEGO.

Rada zawiadująca zapisem.
Prezydujący: Rogoziński Michał. *Członkowie:* Garczyński Wal., hr. Jezierski Karol, Kowalski Tad., Kronenberg Stan.,
Opiekun-Administrator zapisu: Białecki Antoni.
Sekretarz kancellaryi administracyi: Pniewski Józef.

Nr 2.

CZŁONKOWIE HONOROWI KORESPONDENCI.

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa.
	Gub. Warszawska.			
1	Miasto Warszawa	Vacat.	Redakcya Kurj. Warszawskiego	
2	—	Römer Izydor	Kr. Przed. 54.	—
3	—	Majzel Bronisław	Senatorska Nr. 6	...
4	—	Maternicki Franciszek	Jerozolimska 3.	—
5	—	Miklaszewski Walenty	Grzybowska 29	—

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa
7	Miasto Warszawa	Moldenhawer Aleks.	Marszałkow. 75	—
8	—	Vacat		
9	—	Wąsowicz Jan	Szkolna Nr. 4	—
10	—	Czajkowski Edward	Śto-Jers. Nr. 12	—
11	—	Vacat		
12	Pow. Warszawski	Vacat		
13	— Grójecki	Sokołowski Władysław	Biejkows.-Wola	Białobrzegi
14	— Błoński	Wentzl Adolf	KraśniczaWola	Grodzisk
15	— Sochaczewski	Zieliński Bronisław	Trojanów	Sochaczew
16	— Skierniewicki	Arczyński Kazimierz	Skierniewice	Skierniewice
17	— Gostyński	Vacat		
18	— Miński	Zawadzki Maksymilian	Sobiekursk	Otwock
19	— Radzymiński	Nowodworski Jan	Guzowatka	Radzymin
20	— Włocławski — Nieszawski	Skarbek Józef Hr.	Osięciny	Osięciny
21	— Kutnowski	Czarnowski Aleksander	Łęki	Pniewo
22	— Łowicki	Myszczyński Józef	Wola Szydłow.	Łowicz
	Gub. Kaliska.			
23	Miasto Kalisz	Radwan Józef	Kalisz	Kalisz
24	Pow. Kaliski	Łaszczyński Zygmunt	Kamień	Kalisz
25	— Kolski	Słubicki Albin	Lubstowo	Sompolno
26	— Łęczycki	Czarnowski Eustachy	Gaj	Kutno
27	— Wieluński	Taczanowski Gustaw	Ruda	Wieluń
28	— Sieradzki	Nencki Adam	Boczki	Szadek
29	— Koniński	Mierzyński Władysław	Wąsosze	Konin
30	— Słupecki	Chełmski Władysław	Łukomin	Pyzdry
31	— Turecki	Pstrokoński Ignacy	Ustków	Warta
	Gub. Kielecka.			
32	Miasto Kielce Pow. Kielecki	Łuszczkiewicz Stefan	Kielce	Kielce
33	— Jędrzejowski	Kozłowski Stefan	Rembieszyce	Małogoszcz
34	— Miechowski	Godlewski Gabryel	Klonów	Miechów
35	— Olkuski	Bystry Badeni Paweł	Małoszyce	Żarnowiec
36	— Stopnicki	Walchnowski Andrzej	Zborów	Stopnica
37	— Pińczowski	Deskur Andrzej	Sancygniów	Działoszyce
38	— Włoszczowski	Schütz Adolf	Biała Wielka	Koniecpol
	Gub. Lubelska.			
39	Miasto Lublin Pow. Lubelski	Illustrowski Stanisław	Lublin	Lublin
40	— Lubartowski	Vacat		
41	— Nowo-Aleks.	Vacat.		
42	— Chełmski	ks. Woroniecki Miecz.	Kanie	Rejowiec
43	— Hrubieszowski	Rulikowski Zdzisław	Honiatycze	Tyszowce
44	— Krasnostawski	Koszarski Przemysław	Wierzchowiny	Żółkiewka
45	— Tomaszowski	Rulikowski Zdzisław	Honiatycze	Tyszowce
46	— Janowski	Zembrzuski Władysław	Moniaki	Urzędów
47	— Zamojski	Sajkiewicz Ludwik	Chyża	Zamość
48	— Biłgorajski	Stoboy Edward	Naklik	Krzeszów

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya Pocztowa
	Gub. Łomżyńska.			
49	Miasto Łomża	vacat		
50	Pow. Łomżyński			
51	— Mazowiecki	Dziekoński Onufry	Dobki	Złotorya
52	— Ostrowski	Awejde Edward	Ostrów	Ostrów
53	— Ostrołęcki	Glinka Antoni	Szczawin	Sieluń
54	— Pułtuski	Rudnicki Stanisław	Łubienica	Pułtusk
55	— Makowski	Gniazdowski Karol	Czarnostów	Stawiski
56	— Kolneński	Lasocki Stanisław	Dzierżbie	Szczuczyn
57	— Szczuczyński	Przyjemski Maurycy	Glinki	
	Gub. Piotrkowska.			
58	Miasto Piotrków	Chyliczkowski Tytus	Piotrków	Piotrków
59	Pow. Piotrkowski	Jaszowski Stanisław	Łęki	Gorzkowice
60	— Częstochowski	Piętkowski Władysław	Częstochowa	Częstochowa.
61	— Brzeziński	Lemański Ludwik	Bratoszewice	Głowno
62	— Nowo-Radoms.	Ostrowski August	Maluszyn	Koniecpol
63	— Łaski	vacat		
64	— Łódzki	Bronikowski Oppeln W.	Łódź	Łódź
65	— Rawski	Suffczyński Stefan	Ossa	Rawa
66	— Będziński	Miklaszewski Ildefons	Ząbkowice	Ząbkowice
	Gub. Płocka.			
67	Miasto Płock	Gurbski Jan	Płock	Płock
68	Pow. Płocki	Ujazdowski Stan.	Nagórki	Góra Płocka
69	— Ciechanowski	Milewski Józef	Kotermań	Ciechanów
70	— Przasnyski	Ostrowski Antoni	Leszno	Przasnysz
71	— Płoński	Jaworowski Artur	Radzymin	Płońsk
72	— Lipnowski	vacat		
73	— Mławski	vacat	Mława	Mława
74	— Rypiński	Rościszewski Józef	Sadłów	Rypin
75	— Sierpecki	Berg Rudolf	Chamsk	Bieżuń
	Gub. Radomska.			
76	Miasto Radom	Gutman Józef	Radom	Radom
77	Pow. Radomski	Wodziński Tadeusz	Sucha	Białobrzegi
78	— Kozienicki	Lipski Ludwik	Piskorów	Zwoleń
79	— Koński	vacat	Ruda Maleniec.	Końskie
80	— Iłżecki	vacat		
81	— Sandomierski	Russocki Maksymilian	Suliszew	Klimontów
82	— Opatowski	Ks. Fudalewski Wład.	Wojciechowice	Ożarów
83	— Opoczyński	Siedlewski Karszo Ale.	Popławy.	Paradyz
	Gub. Siedlecka.			
84	Miasto Siedlce	Toczyski Julian	Siedlce	Siedlce
85	Pow. Siedlecki	vacat		
86	— Radzyński	Szaniawski Wiktor	Przegaliny	Międzyrzec
87	— Konstantynów.	Mielżyński Wład hr.	Roskosz	Biała
88	— Bialski	Wroczyński Czesław	Biała	Biała
89	— Włodawski	vacat		
90	— Garwoliński	Kiwerski Henryk	Ustronie	Sobolew

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztwa
91	— Łukowski	vacat		
92	— Sokołowski — Węgrowski	Popiel Ignacy	Turno	Węgrów
	Gub. Suwalska.			
93	Miasto Suwałki Pow. Suwalski	Staniszewski Walery	Suwałki	Suwałki
94	— Augustowski	Sobolewski Michał	Białobłoty	Sopockinie
95	— Sejneński	Kupczyński Antoni	Sereje	Sereje
96	— Wiłkowyski	Pieczyski Stanisław	Kopsodzie	Kibarty
97	— Maryampolski	Trautsolt Ludwik	Broczkienikiele	Preny
98	— Władysławow.	Vacat		
99	— Kalwaryjski	Narbutt Józef	Promież	Preny

Nr 3.

CZŁONKOWIE HONOROWI STALI, *)

którzy zamiast rocznych składek, złożyli jednorazowo na kapitał wieczysty Towarzystwa po rubli 100 lub więcej.

1. Anc Dominik w Warszawie.
2. Bagieński Józef w Warszawie.
3. Bednawski Władysław w Warszawie.
4. Boduszyński Stanisław w Piotrkowie.
5. Branicka Pelagia hr. w Warszawie.
6. Bucewicz Nestor Dr w Warszawie.
7. Bürger Edmund w Warszawie †
8. Cichowski Mieczysław w pow. Opatowskim
9. Chełmicki Adolf w pow. Rypińskim (w Okalewie).
10. Cissowski Tomasz w Tomkowie w p. Rypińskim.
11. Chrzanowski Bronisław w Tuczapach powiat Hrubieszowski.
12. Deskur Andrzej w Sancygniowie pow. Pińczowski.
13. Głębocki Józef w Warszawie.
14. Grzybowski Eugeniusz w pow. Gostyńskim.
15. Halpert Henryk w Warszawie.
16. Józefowicz Marya w Warszawie.
17. Kamocka Eugenia. †
18 Kamocki Aleksander w Warszawie.

---

*) Członkowie tej kategoryi zamieszczają się raz na zawsze we wszystkich Rocznikach Towarzystwa (nawet po zgonie), wolni są od opłaty składek rocznych, otrzymują bezpłatnie: dyplomy na tę godność, Roczniki i wydawnictwa Towarzystwa, a ich nazwiska mają być wyryte na marmurowej tablicy w sali posiedzeń w Studzieńcu.

17. Kiślański Władysław w Warszawie.
18. Kleniewski Jan w Dąbiniu pow. Nowo-Aleksandryjski.
19. Kolnarski Ludwik. †
20. Kończa Paweł Kiszkiliszki, gub. Kowieńska.
21. Kotkowski Bolesław z Bodzechowa.
22. Kostrowicki Stanisław w Petersburgu.
23. Kozarska Kazimiera w Warszawie.
24. Kretkowski Emilian, w Boruchowie pow. Włocławski.
25. Krysiński Leon w Warszawie.
26. Ledóchowska hr. Karolina, w Klimontowie w pow. Opatowskim.
27. Lemański Ludwik w pow. Brzezińskim.
28. Leśniewska Bronisława w Warszawie.
29. Lewy Markus w Warszawie.
20. Łubieńska Marya hr. w Warszawie.
31. Łubieński Stanisław hr. w Warszawie. (*Człon. Komit*).
32. Malinowski Stanisław w Krasnymstawie.
33. Montwiłł Józef, Mitianiszki gub. Kowieńska.
34. Papłoński Jan. †
35. Piotrowski Michał z pow. Opatowskiego.
36. Piotrowski Michał †
37. Piwnicki Antoni, w Rusinowie, pow. Rypiński.
38. Plater Broel Władysław hrabia w gub. Kowieńskiej
39. Poklewska Anna Koziełł w gubernii Permskiej.
40. Rautenstrauch Łucya. †
41. Rotwand Stanisław, w Warszawie.
42. Rościszewski Józef, w Sadłowie w pow. Rypińsk m.
43. Rudomin Wincenty, w Gromadzicach, w pow. Opatowskim.
44. Sikorski Józef w Warszawie.
45. Sikorska Jadwiga w Warszawie.
46. Sotkiewicz Antoni X. Biskup Sandomierski.
47. Starynkiewicz Sokrates w Warszawie.
48. Stempkowski Edmund w pow. Błońskim.
49. Surzycki Julian w Warszawie.
50. Tarnowski Stan. hr. z Krakowa.
51. Towarzystwo Akcyjne Szejblera w Łodzi.
52. Ulanowski Franciszek X. w pow. Łęczyckim.
53. Wieczorkowski Józef. †
54. Wodziński Tadeusz z Suchy p. Radomski.

Nr. 4.

CZŁONKOWIE HONOROWI ZAPROSZENI

(honoris causa).

1. Carpentner Marya w Anglii.
2. Blanchard Józef we Francyi.
3. Bobrzyński Michał w Krakowie.
4. Dzieduszycki Wojciech hr. w Jezupolu w Galicyi.
5. Frycz Wojciech ks. w Ogrodzieńcu w pow. Olkuskim.
5. Rostafiński Józef w Krakowie.
6. Randall (w Ameryce).
7. Spasowicz Włodzimierz w Petersburgu.
8. Tarnowski Stanisław hr. w Krakowie.

Nr. 5.

CZŁONKOWIE HONOROWI ZWYCZAJNI

(Opłacający po 6 rs. rocznie).

I. GUBERNIA WARSZAWSKA.

MIASTO WARSZAWA.

1. Abramowicz Józef.
2. Abramowicz Leopold.
3. Abramowicz Ksawera.
4. Abramowicz Wiktor.
5. Adelstein Karol.
6. Ankiewicz Julian.
7. Anselm Wilhelm.
8. Aquilino Karol.
9. Arkuszewski Władysław.
10. Arnhold Jan G.
11. Asterblum Ludwik.
12. Babiński Eugeniusz.
13. Badowski Ignacy (*Czł. Zarz.*)
14. Bajkowski Aleksander.
15. Bajkowski Gerard.
16. Balbinder Natan.
17. Bąkowski Henryk (*Czł. Zarz.*)
18. Bąkowski Ludwik.
19. Baraniecka Helena.
20. Baranowski Ignacy.
21. Bartkiewicz Władysław.
22. Bartoszewicz Joachim.
23. Bauman Petronela.
24. Baumberg Markus.
25. Baumritter Maksymilian.
26. Bauerertz Rafał.
27. Bedlicki Michał.
28. Beiler Maurycy.
29. Bełza Stanisław.
30. Benisz Antoni.
31. Bensef Juliusz.
32. Bergsohn Józef.
33. Bergsohn Michał.
34. Bergsohn Samuel.
35. Bersohn Jan.
36. Bersohn Matias.
37. Bertold Gabryel.
38. Białecki Antoni (*Czł. stały Zarz. i Czł. Kom.*).
39. Bielicka Klementyna.
40. Biełozierski Bazyli.
41. Bniński Roman, hr.
42. Bobakowski Edmund.
43. Bociarski Dominik.
44. Bocquet Aleksander.
45. Bogdanowicz Leon.
46. Bogdanowicz Hipolit.
47. Bogk Julia.
48. Bogk Karol.
49. Bonar Seweryn.
50. Borchardt Apolinary.
51. Borejko Jan.
52. Borejko Ksawery.
53. Borszczow Emilian.
54. Bortkiewicz Teofila.
55. Borzęcka Ludwika.
56. Borzęcki Bolesław.
57. Branicka Marya, hr.
58. Branicki Wład., hr. (sen.).
59. Branicki Wład., hr. (jun.).
60. Braunstein Artur.
61. Brochocki Konstanty.
62. Brodowski Włodzimierz.
63. Brudkowski Józef.

64. Brunner Henryk.
65. Brunn Stanisław.
66. Brzeski Franciszek JX.
67. Brzeziński Andrzej.
68. Brzeziński Józ. wł. domu.
69. Brzeziński Józef Mec.
70. Brzozowska Klem.
71. Bucewicz Bronisław.
72. Buczyński Roman.
73. Budziński Stanisław.
74. Budziszewski Narcyz.
75. Bułhak Edgar.
76. Bułharowski Stanisław.
77. Buyno Zofia.
78. Bydłowski Bolesław.
79. Chałubiński Tytus.
80. Chanienko Bogdan.
81. Chełmicki Zygmunt JX.
82. Chęciński Władysław.
83. Chlebowski Ksawery.
84. Chlewiński Władysław.
85. Chmielewski Fran. JX.
86. Chodecki Kajetan.
87. Chodorowski Jan.
88. Chodorowski Michał.
89. Chodorowicz Michał.
90. Cholewicki Aleksander.
91. Chraszczewski Ksaw.
92. Chruszczakowski Feliks.
93. Chrystjanowicz Mikołaj.
94. Ciechanowski Bronisław.
95. Ciemniewski Seweryn.
96. Ciesielski Ignacy.
97. Cieszkowski Roman.
98. Cybulski Fortunat.
99. Cybulski Henryk.
100. Cygański Stanisław.
101. Czajkowski Edward. (*Czł. Kor.*).
102. Czajkowski Franciszek.
103. Czajkowski Józef.
104. Czarkowski Edward.
105. Czapski Stanisław, hr.
106. Czarnomska Eliza.
107. Czerwiński Zygmunt.
108. Czubalski Józef.
109. Czyczeryn Aleksy.
110. Czyżyk Melchior.
111. Dabiński Ignacy.
112. Dauksza Romuald.
113. Dąbrowski Paulin.
114. Dąbrowski Tadeusz.
115. Dębski Feliks.
116. Dębski Mieczysław.
117. Dobiecki Kazimierz.
118. Dobrowolski Jan.
119. Dobrucki Walery.
120. Dobrzański Aleksander.
121. Dobrzycki Henryk.
122. Domański Józef.
123. Dynowski Franciszek.
124. Dziechciński Stanisław.
125. Dzierzgowski Stanisław.
126. Dzieszuk Halina.
127. Dziewulski Aleksander.
128. Eiger Juliusz.
129. Erlich Jakób.
130. Epstein Jakób-Michał.
131. Fajans Maurycy.
132. Feilert Adolf.
133. Feist Aleksander.
134. Finkelhaus Jan.
135. Fiszer Otto.
136. Flamm Filip.
137. Flatau Aleksander.
138. Foland Bogumił.
139. Fraget Julian.
140. Friedmann Maurycy.
141. Frytsche Gustaw.
142. Fuchs Franciszek.
143. Fukier Teofil.
144. Funk Karol (*Czł. Zarz.*).
145. Garbolewski Jan.
146. Gawroński Zygmunt.
147. Gaj Ernest.
148. Gebethner Gustaw.
149. Geisler Edward.
150. Gerard Mikołaj.
151. Gieysztor Zenon.
152. Gintowt Kazimierz X. Arcybiskup Metropolita.
153. Glinka Otto.
154. Glücksberg Maksymilian.
155. Glücksberg Michał.
156. Glücksohn Stanisław.

157. Gnoiński Leon.
158. Godebska Matylda.
159. Godlewski Mścisław.
160. Godlewski Józef.
161. Godlewski Stefan.
162. Goebel Artur.
163. Goldenring Herman.
164. Goldman Leon.
165. Goldstandt Aleksander.
166. Goldstandt Jan,
167. Goldschmidt Józef.
168. Goltz Adam (*Czł. Kom.*).
169. Golcz Teofila.
170. Górecka Ludwika.
171. Gordon Maksymilian.
172. Gordziałkowski Konst.
173. Gordziałkowski Bolesł.
174. Gordziałkowska Amelia.
175. Gościmska Aleftyna.
176. Górski Ignacy.
177. Górski Konstanty.
178. Górski Wojciech.
179. Grabowski Edward.
180. Grabowski Leon.
181. Grabowski Włodzimierz.
182. Grotowski Władysław.
183. Gruszecki Aleksander.
184. Gruszecki Konstanty.
185. Grużewski Jan.
186. Gumowski Józef (*Czł. Zarz.*)
187. Gużkowski Marceli.
188. Halpern Daniel.
189. Halpert Feliks.
190. Handtke Marya.
191. Hausbrandt Wiktor.
192. Heinrich Aleksander.
193. Hert Szaja.
194. Hertz Aloizy.
195. Herman Adam.
196. Higersberger Józef ojc.
197. Higersberger Józef syn.
198. Hilchen Oktawiusz.
199. Holc Ludwik.
200. Holc Emil.
201. Holewiński Wład. (*Czł. Kom.*)
202. Holtorf Antoni.
203. Horbatowski Józef.
204. Hoszowski Ryszard.
205. Hrehorowicz Tadeusz.
206. Hube Karol.
207. Huszcza Tadeusz.
208. Jabłoński Eugeniusz.
209. Jackowski-Nostic Aleks.
210. Jagielski Gustaw.
211. Jagodziński Teofil JX.
212. Jałowiecki Aleksander.
213. Janasz Władysław.
214. Janecki Tomasz.
215. Jankowski Józef.
216. Jankowski Ludwik.
217. Januszkiewicz Leon.
218. Jantzen Edward.
219. Jarocki Edward.
220. Jarocki Józef.
221. Jasieńska Anna.
222. Jasieński Maksymilian.
223. Jasinowski Izydor.
224. Jastrzębski Ignacy.
225. Jegorow Nestor.
226. Jelinek Maksymilian.
227. Jełowicki Wacław.
228. Jełowiecki Adolf.
229. Jenike Ludwik.
230. Jezierska Marya, hr.
231. Jezierski Karol, hr. (*Czł. Komit.*)
232. Jeziorański Feliks.
233. Jeżewski Aleksander.
234. Jordan Julian.
235. Józefowicz Michał.
236. Istomin Wsiewołod.
237. Jurzyński Władysław.
238. Iwanowicz Jan.
239. Kalinowski Baltazar.
240. Kalinowski Ignacy.
241. Kamiński Jan-Maurycy.
242. Kapustiański Mikołaj.
243. Karnicki Józef.
244. Karpiński Józef.
245. Karski Kajetan.
246. Karwicki Józef-Dunin.
247. Kaszewska Miłosława.
248. Kaszereninow Parmion.
249. Kazimirska Konstancya.
250. Kernbaum Józef.
251. Kernbaum Izydor.

252. Kietliński Stanisław.
253. Kiersnowska Floren.
254. Kiersnowska Helena.
252. Kiersnowska Karolina.
253. Kiersnowska Maniusia.
254. Kiersnowski Władek.
255. Kiersnowski Władys.
256. Kijewski Jan
257. Kinicka Natalia
258. Kirszrot Józef.
259. Kleinadel Henryk.
260. Knoblauch Julian.
261. Knoll Ignacy.
262. Kobielski Norbert.
263. Kobierska Antonina.
264. Kobylański Franciszek.
265. Kokeli Józef.
266. Kokowski Andrzej.
267. Kołakowski Bolesław.
268. Komornicki Piotr.
269. Komorowicz Piotr.
270. Koncewicz Andrzej.
271. Konczykowski Ignacy.
272. Konitz Leon Dr.
273. Konitz Teodor.
274. Korsak Marya (2-o voto Sokołowska).
275. Kosiewicz Antoni.
276. Kosiński Julian.
277. Koskowski Bolesław.
278. Kossakowski Stanisł. hr.
279. Kostecki Władysław.
280. Kostecki Józef.
281. Kotowicz Stanisław.
282. Kowalewski Aleksander.
283. Kowalski Jan.
284. Kozakowska Katarzyna. (senior).
285. Kozakowska Katarzyna (junior).
286. Kozarska Kazimiera.
287. Kozarski Bolesław.
288. Kozerski Michał.
289. Kozłowski Władysław.
290. Kozłowski Romuald.
291. Kozłowski Stanisław.
292. Kraczkiewicz Francisz.
293. Krajewski Henryk.
294. Kraińska Włodzimiera.
295. Kramstück Marceli.
296. Kramstück Feliks.
297. Kramstück Jakób.
298. Krasicka Ludwika, hr.
299. Krause Władysław.
300. Kraushar Aleksander.
301. Krause J. A.
302. Kretkowski Włodzim.
303. Kronenberg Henryk.
304. Kronenberg Leop.-Jul.
305. Kronenberg Wiktor.
306. Kronenberg Wład. (sen.)
307. Kronenberg Wład. (jun.)
308. Kronenblech Benedykt.
309. Krośnicki Stanisław.
310. Kruszewska Alina.
311. Krupowicz Maurycy.
312. Krysiński Zygmunt.
313. Kryże Władysław.
314. Krzemiński Stanisław.
315. Krzyżanowski Antoni.
316. Krzyżanowski Romuald.
317. Krzymuski Marcin.
318. Kucharzewski Henryk.
319. Kuczewski Zygmunt.
320. Kuczyńska Joanna.
321. Kuczyński Konrad.
322. Kudrewicz Jan.
323. Kulczyński Stanisław.
324. Kulikowski Franciszek.
325. Kułakowska Katarzyna.
326. Kurman Antoni.
327. Kurnatowski Lucyan.
328. Kwapiński Stanisław.
329. Kwiatkowski Edward.
330. Kwiatkowski Wacław.
331. Lalewicz Wiktor.
332. Landau Daniel.
333. Lande Michał.
334. Laska Stefania, z hr. Ilińskich.
335. Laskowska Izabella.
336. Laskowski Aleksander.
337. Lechowski Jan.
338. Liebiediew Wiktor.
339. Leo Edward.
340. Lesser Jan. baron.

341. Lesser Stanisław, baron.
342. Leszczyński Roman.
343. Lewenthal S.
344. Lewicka Halina.
345. Lijewski Ignacy.
346. Lilpop Joanna.
347. Lipiński Józef.
348. Loewenberg Jakób.
349. Lenwal Sewer. Baron.
350. Loevy Maurycy.
351. Lubieniecki Leon.
352. Lubomirska, księżna.
353. Lutostański Seweryn.
354. Lutyński Władysław.
355. Ładusz Jan JX.
356. Łaniewski Adam.
357. Łapiński Aleksander.
358. Łapiński Franciszek.
359. Łappa Marya.
360. Łappa Wacław.
361. Ławrynowicz Władysł.
362. Łaźniewski Mikołaj.
363. Łącka Eleonora.
364. Łubieńska Izabella, hr.
365. Łubieński Gustaw, hr.
366. Łubieński Ludwik hr.
367. Łukawski Adolf,
368. Łukomski Józef.
369. Łyszczyński Michał.
370. Machczyński Konrad. (*Czł. Komitetu*).
371. Makowska Alicya-Waterlow.
372. Makowski Stanisław.
373. Maksymowicz Inocenty.
374. Maleszewska Fryderyka
375. Malewski Franciszek.
376. Małkowska Aleksandra.
377. Małkowski Konstanty.
378. Małuja Adela.
379. Mamroth Maurycy.
380. Marczewski Ludwik.
381. Markow Aleksy.
382. Marx Emil.
383. Maternicka Marya-Magdalena.
384. Maternicki Franciszek. (*Czł. Kom. i Czł. Kor.*)
385. Matłaszyński Julian (*Czł. Zarządu*)
386. Matuszewska Apolonia.
387. Majzel Bronisław. (*Czł. Kor.*)
388. Małderski Jan.
389. Mayzner Naftal.
390. Meleniewska Lucyna.
391. Meleniewski Feliks.
392. Mellerowicz Wincenty.
393. Metelicka Teofila.
394. Meyer Herman
395. Meyer Kazimierz.
396. Meyet Leopold.
397. Michałowski Ludomił.
398. Mieczkowski Jan.
399. Mierzwiński Dobiesław.
400. Mierzwiński P.
401. Mierzwiński Zdzisław.
402. Miklaszewska Walerya.
403. Miklaszewski Walenty. (*Przewodniczący w Zarządzie, Czł. Koresp. i Kom.*)
404. Minter Karol.
405. Mirecki Wincenty.
406. Mirosławski Zygmunt.
407. Mizerski Stefan.
408. Modzelewski Leon.
409. Moldenhawer Aleksander, (*Czł. Kor. i Kom.*)
410. Montwiłł Aleksander.
411. Montwiłł Stanisław.
412. Montwiłł Wincenty.
413. Montwiłłowa Aleksan.
414. Montwiłłowa Zofia.
415. Morgulec Bolesław.
416. Muchanow Sergiusz.
417. Murawiew Arseniusz.
418. Mycielski Józef.
419. Miniewski Stanisław.
420. Moycho Karol.
421. Nagórny Antoni.
422. Naimski Józef.
423. Narkewicz - Jodko Edward.
424. Natanson Henryk.
425. Natanson Ludwik.
426. Natanson Szymon.

427. Neufeld Mojżesz.
428. Neymann Aleksander.
429. Neymann Helena.
430. Neymann Kazimierz.
431. Nieławicki Rudolf.
432. Nipanicz Zacharyasz.
433. Niedzielski Stefan.
434. Nowakowski Stanisław.
435. Nowakowski Władysł. (*Czł. Kom.*).
436. Nowicki Antoni.
437. Nowosielski Julian. (*Czł. Zarz.*).
438. Obrąpalski Konrad.
439. Ochimowski Feliks.
440. Ochocki Józef.
441. Oderfeld Adam.
442. Ogiński Michał, książe.
443. Ogiński Bohdan, książe.
444. Okolski Antoni.
445. Okoń Konstanty.
446. Olszewski Emil.
447. Ordęga Jan.
448. Orgelbrand Hipolit.
449. Orgelbrand Maurycy.
450. Orgelbrand Mieczysław.
451. Orłowski Jan.
452. Ostrowski Aleksander.
453. Ostrowski Stanisław hrabia.
454. Ostrowski Zygmunt.
455. Paklerski Julian.
456. Palkowski Hubert.
457. Paprocki Emeryk.
458. Parczewski Konstanty.
459. Paszkowicz Kazimierz.
460. Pawłowska Eliza.
461. Penkala Julian.
462. Pepłowski Władysław.
463. Perl Adam.
464. Perkowski Hipolit.
465. Peretiatkowicz Karol.
466. Petrow Włodzimierz.
467. Pęcherzewski Jan.
468. Pfejfer Stanisław.
469. Piasecki Maurycy.
470. Pieniążek Witalis.
471. Pik Jakôb.
472. Piełsudzki Jan.
473. Pilecki Władysław.
474. Piniński Władysław.
475. Plater-Zyberk Wojciech hrabia.
476. Platerowa Wiktorya hrabina.
477. Plater-Zyberk Feliks hr.
478. Pląskowski Romuald.
479. Plebański Franciszek.
480. Plebański Józef (*Czł. Kom.*).
481. Plebiński Edmund.
482. Płatkowski Józef.
483. Płatkowski Teofil.
484. Podbielski Aloizy.
485. Podhorski Aleksander.
486. Poklewska Aniela.
487. Poklewski Alfons.
488. Polczycki Tytus.
489. Polender Leopold.
490. Połujański Justyn.
491. Pomianowski Władysł.
492. Popiel Wincenty JX. Arcybiskup Warszawski.
493. Popławski Aleksander.
494. Popławski Wojciech.
495. Portner Apolinary.
496. Portner Maurycy.
497. Potocki August hr.
498. Powichrowski Włodzim.
499. Poznańska Dorota.
500. Poznański Jan.
501. Poznański Maksymilian.
502. Prądzyński Wincenty.
503. Preyss Aleksander.
504. Protasiewiczowa Kazimiera.
505. Prószyński Bronisław.
506. Pruszanowski Eug.
507. Przestrzelski Romuald.
508. Przeździecki Konst. hr. (*Czł. Kom.*).
509. Przysiecki Michał.
510. Przyjemski Konstanty.
511. Puchalski Karol.
512. Puzyna Paweł, książę.
513. Raczkiewicz Stefan.

514. Raczyńska Zofia.
515. Radomski Feliks.
516. Radwan Władysław.
517. Rajzacher Alfred.
518. Rakowski Leon.
519. Rapacki Franciszek.
520. Rawicz Józef.
521. Regelman Ignacy.
522. Regelman Zygmunt.
523. Reichman Edward.
524. Reichman Henryk.
525. Reichman Józef.
526. Rembowski Aleksander.
527. Rittendorf Władysław.
528. Rodkiewicz Aleksander.
529. Rodzyn Szymon.
530. Rogoziński Kazimierz.
531. Rogoziński Michał (*Czł. Kom.*)
532. Römer Izydor (*Czł. Kor.*)
533. Rönne Eugeniusz, bar.
534. Rosengart Rudolf.
535. Roszkowski Bartosz.
536. Roszkowski Stanisław.
537. Rostropowicz Hannibal.
538. Rotstadt Jakób.
539. Rotwand Leon.
540. Rudzki Konstanty.
541. Rulikowska Jadwiga.
542. Rusiecki Stanisław.
543. Rutkiewicz Ludwik.
544. Rutkowski Kazimierz (*Czł. Zarz.*)
545. Rychłowski Władysław.
546. Rydzykowski Franciszek
547. Ryncki Łukasz.
548. Ryttel Władysław.
549. Rzeszotarski Antoni (*Członek Zarządu*).
550. Ryttel Józefa.
551. Samborski Piotr
552. Samojło-Sulima Stan.
553. Saniewski Konstanty.
554. Sarando Anastazy.
555. Sawicka Benigna.
656. Sąchocki Konrad.
557. Scholtze Adolf.
558. Senewald Gustaw.
559. Siedlewski-Karszo Aleksander.
560. Silberberg Izydor.
561. Skarzyński Edmund.
562. Skarzyński Stanisław.
563. Skoczyński Feliks.
564. Skrzyński Jan
565. Smolikowska Izabella.
566. Smolikowski Seweryn.
567. Sobański Kazimierz.
568. Sobański Marceli.
569. Sobański Michał.
570. Sobocki Józef.
571. Sobolew Michał.
572. Sokołowski Józef.
573. Sołtan Adam.
574. Sołtan Władysław.
575. Sołtan Wojciech.
576. Sonenberg Szymon.
577. Sorgenstein Saul.
578. Sosnowski Arystarch.
579. Sosnowski Kacper.
580. Sowiński Roman.
581. Spiess Ludwik.
582. Spiess Stefan.
583. Staczyński Rudolf.
584. Starzeński Henryk hr.
585. Steczkowski Stanisław.
586. Stolzenwald Zenobia.
587. Stopczyk Jan.
588. Strakacz Władysław.
589. Strasburgier Karol.
590. Struwe Henryk.
591. Strzeszewski Franciszek.
592. Stummer Edward. (*Vice-Prezes Komitetu*).
593. Stummer Józef.
594. Suligowski Adolf.
595. Sulikowski Anzelm.
596. Świętochowski Leon.
597. Szadkowski Wawrz.
598. Szczygielski Władysł.
599. Szewicz Anatol.
600. Szlązkowski Józef (*Czł. Zarz.*)
601. Szlenker Jan.
602. Szlenker Karol.
603. Szlenker Marya.

604. Szlubowski Stanisław Korwin.
605. Sznejterowicz Felicyan.
606. Sztochel Szymon.
607. Sztukowski Adam.
608. Szulc Oswald.
609. Szumowski Aleksander.
610. Szuster Franciszek.
611. Szwarcenberg Józef.
612. Szwede Ludwik.
613. Szyffer Samuel.
614. Szyff Józef.
615. Szymanowski Michał.
616. Taubwurtzel Maurycy.
617. Tafiłowski Władysław.
618. Tatarkiewicz Ksawery.
619. Teleżyński Ignacy.
620. Teleżyński Władysław.
621. Temler Karol.
622. Thieme Stefan.
623. Timanowski Andrzej.
624. Tołkacz Juliusz.
625. Tryczel Henryk.
626. Trochimowski Mikołaj.
627. Tukałło Walery.
628. Tykociner Zygmunt.
629. Tyszkiewicz Michał hr.
630. Tyszkiewiczowa Hel. hr.
631. Ulrich Mojżesz.
632. Unger Gracyan.
633. Vormund Meyer.
634. Waldenberg Leon.
635. Walewski Juliusz.
636. Walewski Colonna Wincenty, hr.
637. Walfisz Aron.
638. Waniórski Konstanty.
639. Warwaryn Włodzimierz.
640. Wasiutyński Leonard.
641. Wasiutyński Paweł.
642. Wawrzeniecki Józef.
643. Wąsowicz Jan (*Czł.Kor.*)
644. Wendrychowski Żelisław.
645. Wereszczaka Franciszek.
646. Werner Antoni.
647. Werner Bronisław.
648. Werner Emil.
649. Wielohorska Wincen.
650. Wieniawski Julian.
651. Wilczyński Józef.
652. Winnicki Seweryn.
653. Winterrok Wilhelm.
654. Witkiewicz Ignacy.
655. Wizbek Henryk.
656. Włodek Ludwik.
657. Włodek Marylka.
658. Wodzińska Józefa.
659. Wodziński Konrad.
660. Wojno Władysława.
661. Wojno Ludwik.
662. Wojciechowski Antoni.
663. Wojciechowski Feliks.
664. Wojciechowski Teofil.
665. Wolff Andrzej.
666. Wolff Robert
667. Wolmer Wacław.
668. Wołowski Stanisław.
669. Wołowski Władysław.
670. Wołodkowicz Konstan.
671. Wosiński Andrzej.
672. Wosiński Józef.
673. Wróblewski Przemysł.
674. Wrotnowski Lucyan.
675. Wrześniowski Fabian.
676. Wysocka Helena.
677. Zajączkowski Ludwik.
678. Zajewski Zygmunt.
679. Zakrewskij Ignacy.
680. Zalewski Konstanty.
681. Zaleski Seweryn.
682. Załęski Maurycy.
683. Zamoyski August hr.
684. Zamoyski Stanisław hr.
685. Zamoyski Ksawery hr.
686. Zarzycka Franciszka.
687. Zasztowt Karol.
688. Zawadzki Józef Bohdan.
689. Zawadzki Stanisław.
690. Zawisza Jan.
691. Zawistowski Bolesław.
692. Zieliński Juliusz.
693. Zieliński Stefan.
694. Zienkowicz Władysław.
695. Żółtyński Daniel.
696. Żychliński Ludwik.
697. Żurkowski Gustaw.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	I. GUBERNIA WARSZAWSKA.	
	I. Powiat Warszawski.	
1	Kubiak Wojciech JX.	Służew.
2	Łuszczewski Jan Paweł	Pęcice.
3	Moliński Nikod.	Zastów.
4	Mokotów Gmina	Mokotów.
5	Rossman Ludw.	Bielawa.
	2. Powiat Grójecki.	
1	Sokołowski Wł. (*Czł. Kor.*).	Biejkowska Wola.
2	Boniecki Adam	Świdno.
3	Brauliński Jan JX.	Góra Kalwarya.
4	ChłapowskiMich.	
5	Dal-Trozzo Ant.	Michałów.
6	Domański Ant.	Jeleń.
7	Grobicki Aleks.	
8	Jabłoński Józef.	Kossew.
9	Jackowski Flor.	Wodziczna.
10	Kaftal Bernard.	Kobylin
11	Krukowski Tom.	z pow. Kut.
12	Łaszcz Ludwik.	Staniszewice
13	Mysyrowicz Wł.	Łoś.
14	Nawrocki Teofil	Jarochy.
15	Okęcki Władysł.	Brzesce.
16	Potulicki hr. Włodzimierz	Obory.
17	Segno Ksawery	Kawenczyn.
18	Smorczewski K.	Zielone.
19	Sosnowski Włod.	
20	Stremer Aleks.	Tarczyn.
22	Zgleczewski Woj.	Petrykozy.
		Tarczyn.
	3. Powiat Błoński.	
1	Wentzl Adolf. (*Czł. Kor.*)	Krasnicza Wola

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Bender Szaja	Grodzisk.
3	Chronowska Zof.	Badowo-Kłody.
4	Cygler Dawid	Puszcza Korabiewska
5	Dangiel Zygm.	
6	Dąbrowski Czesław.	Rokitno.
7	Dittrich K. (jun.)	Żyrardów.
8	Dittrich Teresa	„
9	Dmochowski Br.	Guzów.
10	Eisenberg Binem	Mszczonów.
11	Garvie Piotr	Żyrardów.
12	Grundsztein Izrael.	Mszczonów
13	Gutgeld Lewy	Grodzisk.
14	Haeberle Jan	Ruda Guz.
15	Haupt Wilchelm	Ruda Guz.
16	Hielle et Dittrich	Żyrardów.
17	Hielle Edward	„
18	Janasz Adolf	Płochocin.
19	Janasz Daniel	Wolica.
20	Jawurek Emilia	Żyrardów.
21	Kalisz-Rabin	Mszczonów.
22	Knaster Michał	Grodzisk.
23	Koch Paweł	Oryszew.
24	Kosiński Zygm.	Chylice.
25	Kossut Stefan.	Żyrardów.
26	Marcellin Ludw.	Ruda Guz.
27	Myszczyński Kazimierz	Żaby.
28	Neuhauz M.	Grodzisk.
29	Nowacki Wład.	Ruda Guz.
30	Oppenheim Paulina	Wiskitki.
31	Oppenheim Roman	„
32	Oppenheim Zofia	„
33	Palimączyński Brunon	Kozery.
34	Rucz Juliusz	Łaszczyce.
35	Schür Wiktor	Guzów.
36	Siennicki Konstanty	Żyrardów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
37	Szolc Ferdynand	Grodzisk.
38	Tomczak JX.	Wiskitki.
39	Taub Icek	Putka.
40	Wanke Karol	Mszczonów.
41	WątróbskiMikoł.	Żyrardów.
42	Weinberg Aron	Grodzisk.
	4. Powiat Sochaczewski.	
1	Zieliński Bronisław (*Członek Kor.*)	Trojanów.
2	Bolechowski An.	Rozlazłów.
3	Bolechowski Fel.	Tułowice
4	Donimirski Zyg.	Kożuszki.
5	Garbolewski Kazimierz	Duranów.
6	GarbolewskiLeonard.	Czerwonka.
7	Garbolewski Wł.	„
8	Grzybowski Ant.	Żdżarów.
9	Karnkowska Ludwika	Tułowice.
10	Małewski Józef	Oryszew.
11	Suski Piotr	Giżyce.
12	Woroniecki Paweł, książe	Bielice.
13	Zabłocki Karol	Rybno
14	Zielińska Wiktorya	Gradowo.
	5. Powiat Skierniewicki.	
1	Arczyński Kaz. (*Czł. Kor.*).	Skierniewice
2	Górska Marya	Wola Pękoszewska
3	Górski Antoni	„
4	Górski Jan	„
5	Górski Jan (jun.)	„
6	Górski Konstanty	„
		„

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
9	Górski Ludwik.	Wola Pęk.
10	Kniaziew Ilia.	Skierniewice.
11	Pietrusiński Zyg.	„
12	Szpiliotowa jen.	„
	6. Powiat Gostyński.	
1	Fiszer Józef	Podczachy.
2	Garczyński Włodzimierz	Brudno.
3	Grzybowski Kar.	Skrzeszewy
4	Szcześniewski Robert.	Ryki.
5	Wiśniewski Wincenty	Mroga.
6	Zakrzewski Felix	Wola Trembska.
	7. Powiat Miński.	
1	Zawadzki Maks. (*Czł. Kor.*)	Sobiekursk.
2	Kurtz Zygmunt	Otwock
3	Szeliska Paul.	Suffczyn.
4	Wójcicki Antoni	Gadka
	8. Powiat Radzymiński.	
1	NowodworskiJan (*Czł. Kor.*).	Guzowatka.
2	Chmielewski St.	Kraszew.
3	Czarnowski Maksymilian	Jaktory.
4	Hann Stanisław	Chruściele.
5	Janicki Karol	Wioska Radzymińska.
6	Von-Egert Jan	Ślężany.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	9. Powiat Włocławski *).	
1	Bereśniewicz Al. Ksiądz Biskup	Włocławek
2	Braun Jan	„
3	Czamański Leopold	„
4	Hecker Antoni	„
5	Kawczyński Maryan	„
6	KosińskiFloryan JX.	„
7	Kretkowski Bron.	Więcławice.
8	Lewiński Herman	Włocławek.
9	Lewiński Józef	„
10	Mniewska Joanna	Lubraniec.
11	Nowca Wład.	Włocławek
12	Orpiszewski St.	Kłóbka.
13	Ostaszewski Ant.	Włocławek.
14	Peretz Gustaw	„
15	Rutkowski Mar.	Kamionna.
16	Śliwiński Jan JX.	„
17	Śmitkowski Mak.	„
18	Tabaczyński Makary	Redecz Wiel.
19	Zaborowski St.	Zbijewo.
20	Zieliński Józef.	Katarzyn.
	10. Powiat Nieszawski.	
1	Skarbek hr. Józef (*Czł. Kor*).	Osięciny.
2	Berner Juliusz	Poczałkowo.
3	Berner Robert	Sierzchowo.
4	Biberstein Hugo	Nieszawa.
5	Bilewski Tom.	Borucin.
6	Biesiekierski Włodzimierz.	Płowce.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
7	Chrząszczewski Aleks.	Wierzbinek.
8	Gostomski Karol	Borucin
9	Górski Teodor	Świerczyn.
10	Gregor Henryk	Borucinek.
11	Modliński Józef	Krzywosądz.
12	Osięciny Gmina	Osięciny.
13	Rozdejczer Józef.	Kryszkowice
14	Skarbek hr. Karolina	Osięciny
15	Sokołowski Michał	Głuszyn.
16	Trzcieniecki Maksymilian	Aleksandrów
	11. Powiat Kutnowski.	
1	Czarnowski Al. (*Czł. Kor.*)	Łęki.
2	Czarnowski Art.	Mirosławice
3	Czarnowski Jul.	Kutno.
4	Czamański Leon	
5	Grużewski Flor.	Dęb.-góra.
6	Kowalski Jan.	Kutno.
7	Lipiński H. A.	Dzierzbna.
8	Łojewski Olimp.	Kaleń.
9	Napieralska Am.	Bielawki.
10	Orsetti Wilhelm.	Zaborów.
11	Skarzyński Fel.	Poborz.
12	Śliwiński Janusz.	Kaszewy Dworne.
13	Śliwiński Wład.	Kaleń.
14	Stokowski Tymoteusz.	Plecha Dąbrowa.
15	Suchorki Klem.	Sleszyn.
16	Walewski Wład.	Miłonice.
17	Walewski Win.	Dzierzbice.
18	WodzińskiWład.	Ktery.
19	Zieliński Antoni	Kalinowa.

*) Korespondentem tego powiatu jest hrabia Józef Skarbek, zamieszkały w powiecie Nieszawskim.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	12. Powiat Łowicki.	
1	Myszczyński Józ. (*Czł. Kor.*)	Wola Szydłowiecka
2	Eichhorn Ferd.	Łowicz.
	II. GUBERNIA KALISKA.	
	Miasto Kalisz.	
1	Radwan Józef (*Czł. Kor.*).	Kalisz.
2	Czyński Aleks.	„
3	Esse Teodor.	„
4	Grodziecki Hip.	„
5	Idzikowski Edm.	„
6	Kiedrzyński Luc.	„
7	Kolasiński Tom.	„
8	Korycki Józef.	„
9	Landau Aleks.	„
10	Łopuski Zenon.	„
11	Marjewski.	„
12	Parczewski Alf.	„
13	Paszkowski Alf.	„
14	Puchalski Winc.	„
15	Rephan August	„
16	Ruszkowski Kaz.	„
17	Sulimierski Jacek	„
18	Weigt Karol	„
19	Załuskowski Erazm	„
20	Zdziennicki Jan	„
	13. Powiat Kaliski.	
1	Łaszczyński Zyg. (*Czł. Kor.*).	Kamień.
2	Celiński Zygm.	Kosmów.
3	Chrzanowski Henryk	Jastrzębniki.
4	Czartkowski Jul.	Rożdżały.
5	Jarociński Win.	Pietrzyków.
6	Rydecki Aleks.	Przezpolew.
7	WyganowskiZyg.	Warszówka.
	14. Powiat Kolski.	
1	Słubicki Albin. (*Czł. Kor.*).	Lubstowo.
2	Bardziński Flor.	Lisice.
3	Błędowski Feliks	Krzewata.
4	Karwowski Józef	Grodna.
5	Kłobukowski Aleksander.	Powiercie.
6	KożuchowskiJóz.	Brudzyn.
7	Krąkowski Artur	Tarnówka.
8	Moráwski Zbig.	Izbica.
9	Postolski Józef	Ozorzyn.
10	Steinborn Józef.	Tarnówka.
11	Szubert Adam	Ostrów.
12	Trzaskowska Natalia	Trzykosy.
13	Zieliński Józef	Katarzyna
14	Zielonka Leop.	Mniewo.
	15. Powiat Łęczycki.	
1	Czarnowski Eust. (*Czł. Kor.*)	Gay.
2	Balków Gmina	Balków.
3	Boetticher Łuk.	Sielce.
4	Boetticher Wład.	Leśmierz.
5	BronikowskiAnt.	Łęka.
6	BystydzieńskiAn.	Łęczyca.
7	Chaniecki Józef	Topola.
8	Ciemniewski Ar.	Gledzianówek.
9	Cuevas Konstan.	Łęczyca.
10	Fijałkowski Wojciech	Idzikowice.
11	Goldberg Sewer.	Węglowice
12	Gryżewski Kaz.	Różyce Żmijowe.
13	Jannasz Wład.	Ozorków.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
14	Kretkowski Mieczysław	Pokrzywnica
15	Lipschitz H.	Ozorków.
16	Łebkowski Wł.	Pęcławice.
17	Łukowski Błażej	Łęczyca.
18	Michelis Kazim.	Rybitwy.
19	Odechowski Ant.	Siedlew.
20	Odechowski Wacław	Szarawizna.
21	Osiński	Szłapy.
22	Ostrowski Win.	Łęczyca.
23	Prądzyński Wł.	Leźnica Wielka
24	Radoszewski Józ.	Byszew.
25	Rzechte D. W.	Ozorków
26	Schlosser Henr.	„
27	Schlosser Karol	„
28	Swietlicki Wład.	Rogulice.
29	Teichert Konrad	Łęczyca
30	TrzaskowskiGustaw	Goślub.
31	Zieliński Antoni	Piaski.
32	JX.ŻydanowiczA.	Łęczyca.
	16. Powiat Wieluński.	
1	Taczanowski Gustaw (*Czł. Kor.*)	Ruda.
2	Engler	Wieluń.
3	Heimann Adolf	Praszka.
4	Konopacki Ferd.	Wieluń.
5	ŁubieńskiHonor.	Starzenice.
6	Łubieński Józef	„
7	Mamelok	Praszka.
8	Morzycki Włodz.	Niedzielsko.
9	Rubach	Walichnowo
10	Trepka T.	Mokrsko.
	17. Powiat Sieradzki.	
1	Nencki Adam (*Czł. Kor.*)	Boczki.
2	Maimon Wilh.	Sieradz
3	Raźniewski Dr.	Sieradz.
4	Rembowska Teodora.	Wzgórz.
5	Stawiski Edm.	Podłężyce.
6	Szyker A.	Szadek.
7	Wężyk Jan.	Bełdów.
8	Wierzchlejski Teodozy	Karsznice.
	18. Powiat Koniński.	
1	MierzyńskiWład. (*Czł. Kor.*).	Wąsosze.
2	Bossak Ludwik	Kleczew.
3	Bronikowska Jadwiga	Żychlin.
4	Garszyński	Szyszyn.
5	Gościmski Julian	Krągola.
6	Karnkowska Mar.	Biskupice.
7	Kołtuński Adolf	Sławoszew.
8	Kwilecka hrabina Honoryna	Maliniec.
9	Milewski Bolesł.	Mikorzyn.
10	Sander Salomon	Konin.
11	Taczanowski Zygmunt	Biskupice.
	19. Powiat Słupecki.	
1	Chełmski Wład. (*Czł. Kor.*).	Łukomin.
2	Dąbski Stefan	Ciążeń.
3	Gliszczyński Zygmunt	Tomice.
4	Goltz Gustaw	Łądzie.
5	Miączyński H. Władysław	Trąbczyn w W. ks. pozn.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	20. Powiat Turecki.	
1	Pstrokoński Ign. (*Czł. Kor.*).	Ustków.
2	Bogdański Stan.	Miłkowice.
3	Kłokocki B.	Smaszew.
4	Puławski Ludomir	Grzymiszew
5	Zaborowski Al.	Głuchów.
	III. GUBERNIA KIELECKA.	
	Miasto Kielce.	
1	Łuszczkiewicz Stef. (*Czł. Kor.*)	Kielce
2	Amalicki	"
3	Ateński Józef.	"
4	BatogowskiTom.	"
5	Domaszewski Leopold	"
6	Fritsch Karol	"
7	Ks. Kuliński Biskup Dyecezyi	"
8	Oraczewska Marya	"
9	Piasecki Wład.	"
10	Plec	"
11	Redych Sędzia.	"
12	Różycki Er.(*sen.*)	"
13	Różycki Er.(*jun.*)	"
14	Sakowicz	"
15	WaniewiczMarya	"

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	21. Powiat Kielecki *).	
1	Lipski Gabryel	Piaski.
2	Lisicki, Franc.	Suchedniów.
3	Oraczewski Lud.	Morawica
4	Ostrowski Ant.	Oblęgów.
	22. Powiat Jędzejowski.	
1	Kozłowski Stefan (*Czł. Kor.*)	Rembieszyce
2	Barcz Karol ks.	Mstyczów.
3	Borkiewicz Sew.	Piołunka.
4	Cheliński Franc.	Kotlice.
5	Chwalibóg Wład.	Sędziszów.
6	Chwalibóg Zyg.	Pawłowice.
7	Heller Gwido	
8	Kalinka Adam	Piotrkowice.
9	Kozłowski Józef	Deszno.
10	Laskowski Ant.	Opatkowice Murowane
11	Laskowski Michał	Sieńsko.
12	Linowski Stanisł.	Jaronowice.
13	Lipiński Wład.	Lubcza.
14	Olszowski Sław.	Złotniki.
15	Schmit Bolesław	Strzeszkowice.
16	Suchecki Bruno	Potok Wielki
17	Suchecki Ignacy	Rakoszyn.
18	Suchecki Stanisł.	
19	Wielopolski Br.	Zegartowice.
20	Tiede Ignacy	Karsznice.
	23. Powiat Miechowski.	
1	Godlewski Gabr. (*Czł. Kor.*).	Klonów.

*) Korespondentem Towarzystwa na powiat Kielecki jest p. Łuszczkiewicz Stefan, zamieszkały w Kielcach.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Bocheński Fran.	Czuszów.
3	Bzowski Cypryan	Nieszków.
4	Bzowska Józefa	"
5	Dąbski Teofil.	Tczyca.
6	Godlewski Kor.	Marchocice.
7	Helcel Antoni	Rzędowice
8	Katerla Ludwik	Zarogów.
9	Kugler Ludwik.	Moczydło.
10	Mieszkowski Bronisław JX.	Proszowice.
11	Nowosielski Seweryn	Błogocin.
12	OstaszewskiTeof.	UlinaWielka
13	Popiel Konstanty	Czaple Wielkie.
14	Penot Antoni	Jazdowice.
15	Piskorski Antoni	Miechów.
16	Rudzki Piotr	Dziewięcioły
17	Rudzki Krzysztof	Słomniczki.
18	Sulnicki Jan	Szczepanowice.
19	Woźniakowska Marya	Polekarcice.
	24. Powiat Olkuski.	
1	Bystry Badeni P. (*Czł. Kor.*).	Małoszyce.
2	Helcel Sternstejn Tadeusz.	Owczary.
3	Józefowicz-Hlebicki Henryk	Chechło.
4	Meleniewski Dyonizy.	Pilica.
5	Newelski Stanisław.	Olkusz.
6	PrzybyłkoJan JX.	Pradła.
7	Rycharski Luc.	Korzkwia

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	25. Powiat Stopnicki.	
1	Walchnowski Andrzej (*Czł. Kor.*).	Zborów.
2	Oskner Mikołaj	Sichów.
3	Popiel Jan	Wójcza.
4	Sielski Stanisław	Śladków.
5	Solnicki Wład.	Rzędów.
6	Stojowski Alfred	Strzelce.
7	Tański Zdzisław	Łagiewniki.
8	WyrzykowskiDr.	Stopnica.
	26. Powiat *) Pińczowski.	
1	DembińskiJuliusz	Góry.
2	Freiman Stefania	Kije.
3	Gaszyński Konst.	Kopernia.
4	Jastrzębski Stan.	Jurków.
5	Kamocki Antoni	Ostrow-Piekary.
6	Mayzel Atanazy	Zagoście.
7	Mieszkowski Rudolf	Brzeście.
8	Pusłowski Hr. Zygmunt	Czarkowy.
9	Wielopolska hr. Albertyna	Chroberz.
	27. Powiat Włoszczowski.	
1	Schütz Adolf (*Czł. Kor.*).	Biała Wielka
2	Potocki hr. Rod.	Chrząstów.
3	Zbijewski Jan.	Nakło.
4	Zbijewski Michał	Siedliska.
5	Zwierkowski Tadeusz.	Rożnica.

*) Czł. Kor. na powiat Pińczowski jest Członek stały p. Deskur Andrzej z Sancygniowa.

IV. GUBERNIA LUBELSKA.

Miasto Lublin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Illustrowski Stan. (*Czł. Kor.*)	Lublin.
2	Artzta księgarnia	"
3	Bogucki Marceli	"
4	Ciświcki Teofil.	"
5	Gałecki Józef	"
6	Janiszewski Aleksander, Dr.	"
7	Janiszewski Jan	"
8	Juściński Wiktoryn	"
9	Koziejewski Szymon JX.	"
10	Koglarski Wł. JX.	"
11	Maślakiewicz Dominik	"
12	Meyersohn Bern.	"
13	Moskalewski Feliks.	"
14	Nowicki Józef	"
15	Okorski Franc.	"
16	Połłan Anatol.	"
17	Rosenblat Szmul	"
18	Semadeni Kacper	"
19	Sobolewska Ludwika	"
20	Strachociński Józef	"
21	Wasiutyński Feliks	"
22	Zaremba Roman	"

28. Powiat Lubelski *).

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Brzeziński Ant.	Strzeszkowice.
2	Budny Ignacy	Kośminek.
3	Domański Aleks.	Markuszew.
4	Grodzicki Felicyan	Wojciechów.
5	Koźmian Jan	Wierzchowiska.
6	Morhonowicz W.	Trawniki.
7	Platzer Aleksandra.	Nałęczów.
8	Stadnicki hr. St.	Osmolin.
9	Stein Herman	Jakubowice Murowane.
10	Swieżawski Wincenty.	Palikije.
11	Węgliński Alfred	Konopnica.
12	Zembrzuski Władysław.	Brzezice.

29. Powiat Lubartowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bogdanowicz Jan	Nadrybie.
2	Grodzicki Leopold	Pojzdów.
3	Rzepiński Rom.	Lubartów.
4	Sonnenberg Tekla	Kijany.
5	Węgleński Wł.	Ziołków.
6	Zamoyska hr. An.	Kozłówka.
7	Zamoyski hr. Konstanty	"

*) Czł. Kor. na powiat Lubelski jest p. Illustrowski Stanisław.

30. Powiat Nowo-Aleksandryjski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Ciągliński Józef	Demblin.
2	Cywiński Ludomir	Kamień.
3	Domaszewska Anna	Kamień.
4	Kempiński Adolf	Borowa.
5	Kleniewski Władysław.	Opole.
6	Łaniewski Wołk Stanisław	Bronice.
7	Offenberg baron	Polanówka.
8	Orłowski Bolesł.	Puławy.
9	Szczypiorski St.	Braciejowice
10	Wessel Miecz.	Karczmiska.
11	Wessel Stanisław	Kębło.
12	Wiciejewski Lud.	Puławy.
13	Woliński Henryk	"

31. Powiat Chełmski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Woroniecki książe Mieczysław. (*Czł. Kor.*).	wieś Kanie.
2	Bielski Wincenty	Uhro.
3	Gałęzowski Boh.	Husynne.
4	Grabowiecki Wincenty	Niedziałowice.
5	Kończewski Józef	Brzeźno.
6	Piotrowski Adolf	Bezek.
7	Rostworowski A.	Milejów.
8	Rulikowski Ant.	Garbatówka.
9	Rzewuski Dom.	Sielec.
10	Rzewuski Stan.	Trawniki.
11	Swiecki Wład.	Staw.
12	Zakrzewski Ign.	Siedliszcze.

32. Powiat Hrubieszowski*)

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bocheński Hipol.	Hrubieszów.
2	Cieszkowski R.	Iwanice.
3	Chądzyński Ad.	Różki.
4	Chrzanowski Ed.	Kobło.
5	Chrzanowski St.	Teptiuków.
6	Chrzanowski Wiktor	Moroczyn.
7	Głogowski Adam	Strzyżów.
8	Kaczkowski Gust.	Moniatycze.
9	Koskowski Henr.	Tyszowice.
10	Kotlice Gmina	Kotlice.
11	Łobaczewski August	Obrowice.
12	Milowicz Kazim.	Modryń.
13	Nowakowski M.	Bereźnica.
14	Plate Rudolf.	
15	Podhodoreński Włodzimierz	Hrebenne.
16	Pohorecki Adam	Terebiń.
17	Pohorecki Edw.	Cichobórz.
18	Rakowski Ludw.	Dobóżek.
19	Rogowski Wojciech JX.	
20	Rulikowski Win.	Mircze.
21	Skarzyński Lud.	Strzyżów.
22	Skomorowski M.	Skomorochy Wielkie.
23	Suffczyński Kac.	Hostynne.
24	Świdziński Rom.	Bohutycze.
25	Szydłowska Eliza	Werbkowice
26	Szydłowski Ant.	"
27	T-wo Rolnicze Hrubieszowskie	Dziekanów.
28	Weychert Emil.	Szystowice.
29	Wierciński Gus.	Radostów.
30	Wybranowski L.	Zasków.
31	Wydżga Bogusł.	Tuczempy.

*) Członkiem korespondentem jest p. Rulikowski Zdzisław z Honiatycz.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	33. Powiat Krasnostawski.	
1	Koszarski Przemysław (*Czł. Kor.*)	Wierzchowiny.
2	Buliński Edward.	Krasnystaw.
3	Chądzyński Medard	Oleśnik.
4	Chądzyńska Wanda	"
5	Kołaczkowski Ed.	Suchodoły.
6	Markiewicz Mieczysław	Żółkiewka.
7	Migurski Wiktor	Krasnystaw.
8	Plewiński Erazm	Orchowice.
9	Rzuchowski Hen.	Płonka.
10	Smorczewski Ad.	Zdżanne
11	Suchodolski Eustachy	Wielkopole.
12	Szydoczyński Antoni JX.	Krasnystaw.
13	Turczyński Maurycy	Bobrowe.
	34. Powiat Tomaszowski.	
1	Rulikowski Zdzisław (*Czł.Kor.*)	Honiatycze.
2	Bżowski Antoni	Oszczów.
3	Głogowski Ant.	Zubowice.
4	Głogowski Jan	Przewale.
5	Rakowski Jan	Nabroż.
6	Rozwadowski Tomisław	Honiatyń.
7	Rulikowski Edward.	Kotlice.
8	Sierakowski Jul.	Cześniki.
9	Skrzyński Stanisław	Posadów.
10	Skurzyński Stanisław JX.	Tomaszów

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
11	Świeżawski Eust.	Łykoszyn.
12	Świeżawski Tadeusz.	"
13	Świeżawski Wac.	Żerniki.
	35. Powiat Janowski.	
1	Zembrzuski Wł. (*Czł. Kor.*).	Moniaki.
2	Braun Aleksan.	Kraśnik.
3	Feręzewicz Julian	
4	Kowalski Tad. (*Czł. Komit.*).	Olbięcin.
5	Łempicki Konst.	Stojeszyn.
6	Łopuski A. JX.	
7	Marcinkowski G.	Moniaki.
8	Metelski JX.	Boby.
9	Przegaliński Rob.	
10	Przanowski Ad.	
11	Siekierzyński JX.	
12	Solman Karol	
13	Suchodolski hr. Eligiusz	
	36. Powiat Zamoyski.	
1	Sajkiewicz Lud. (*Czł. Kor.*).	Chyża.
2	Głogowski Walenty	Średnie.
3	Gorzkowski Wł.	Ujazdów.
4	Jaśkiewicz Rom.	Zamość.
5	Kłossowski Karol	"
6	Krzęciewski Stanisław.	Radzięcin.
7	Krzęciewski Wł.	Sułowice.
8	Malczewski Kor.	Sitno.
9	Małuja Julian	
10	Skawiński Lud.	Monastersk.
11	Suchodolski Jan	StaryZamość
12	Zawadzki Ignacy.	Udrzyce.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	37. Powiat Biłgorajski.	
1	Stoboy Edward (*Czł. Kor.*).	Naklik.
2	Malhomme Leon	Sola.
3	Skubiszewski Franc. JX.	Krzeszów.
4	Wisłocki Bolesł.	Biłgoraj.
5	Welczer Samuel	Lipiny.
	V. GUBERNIA ŁOMŻYŃSKA.	
	Miasto Łomża.	
1	Andruszkiewicz Paweł JX.	Łomża.
2	Blanksztein Salomon	"
3	Giełczyński Beer	"
4	Małowieski Józef	"
5	Piotrowski Adam	"
6	Poradowski Jan	"
7	Tock Ludwik	"
8	Tykociner Nachman	"
	38. Powiat Łomżyński.	
1	Kisielnicka Wiktorya.	Janczew.
2	Konarzewski JX.	Piątnica.
3	Rzętkowski Ant.	Jeziorko.
	39. Powiat Mazowiecki.	
1	Dziekoński Onuf. (*Czł. Kor.*).	Dobki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Choiński K. JX.	Kobylin.
3	Dworakowski JX.	Sokoły.
4	Jaczyński Gust.	Stelmachów.
5	Kierznowski St.	Szepietów.
6	Kozłowska Julia.	Kurów.
7	Mossakowski Fr.	Lipniki.
8	Piotrowski Fran.	Złotorya
9	Rostworowski hr. Aleksander.	Stelmachów.
10	Starzeński K. hr.	Pietków.
11	Starzeński A. hr.	Honorata g. Chersońska.
	40. Powiat Ostrowski.	
1	Awejde Edward (*Czł. Kor.*)	Ostrów.
2	Czarnowski F.	Wąsowo.
3	Gogolewski Tomasz JX.	Czyżewo.
4	Jarmutowski Ad. JX.	Ostrów.
5	Lipowski JX.	Zuzela.
6	Łojko Ignacy	Ostrów.
7	Miller Konstanty	"
8	Nowca Julian.	"
9	Sokołowski Leon	Czyżew.
10	Stalmach Józef.	Wąsowo.
11	Stawirej Ant. JX.	Brok.
12	Weloński Kaz. JX.	Brańszczyk.
	41. Powiat Ostrołęcki.	
1	Glinka Antoni (*Czł. Kor.*).	Szczawin
2	Brykotyński	Goworowo.
3	Budny Teofil	Rembisze.
4	Czerniejewski W.	Dzbeninin.
5	Czerniejewski Z.	Czarnowice.
6	Glinka Mikołaj	Szczawin.
7	Górski Franc.	Jemieliste.
8	Górski Zdzisław	Ponikiew Mała.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
9	Grodzki Ant. JX.	Gaworów.
10	Marchwicki Stan.	Brzeźno.
11	Reichel Kond. JX.	Kadzidło.
12	Schür Aleks.	Stylongi.
13	Tymiński Teod.	Ostrołęka.
14	Zambrzycki Jan	Zambrzyce.

42. Powiat Pułtuski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Rudnicki Stanisł. (*Czł. Kor.*).	Łubienica.
2	Dembiński St.	Niestępowo
3	Dłużewski Józef	Pobyłków.
4	Chełmicki St.	Ołdaki.
5	Jaworowski Leon	Obryte.
6	MłodzianowskiE.	ŻebryTarały
7	Modzelewski W.	Głabczyn.
8	PonikiewskiGus.	Przewodowo
9	Przyłubska Cec.	Zatory.
10	Sommer Alfons	Sokołowo.
11	Wierniewicz S.	Drwalew.
12	Zambrzycki Zyg.	Gostkowo.

43. Powiat Makowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Gniazdowski Kar. (*Czł. Kor.*).	Czarnostów.
2	Schür August.	Łukowe.
3	Schür Julia	,,
4	Schür Władysł.	Zawady.
5	Szpakowski Hip.	Magnuszew.
6	Wierniewicz Józ.	

44. Powiat Kolneński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Lasocki Stanisł. (*Czł. Kor.*).	Dzierzbie.
2	Kisielnicka Jadw.	Korzeniste.
3	Kisielnicka Joanna.	Stawiski.
4	Lasocki Ignacy.	Poryte.
5	Pieniążek Fran.	Stawiski.
6	Włostowski JX.	Poryte.
7	Załuska Jan	Korzeniste.

45. Powiat Szczuczyński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Przyjemski Maurycy. (*Czł. Kor.*)	Glinki.
2	Bońkowski Adolf	Pomian
3	Bzura Adolf	
4	ChojnowskaMich.	
5	Chojnowski Gustaw.	Ciemianka.
6	Filipkowski Wacław.	Obrytki.
7	Gołembiewski Seweryn	Niedźwiedzica.

VI. GUBERNIA PIOTRKOWSKA.

Miasto Piotrków.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Chyliczkowski T. (*Czł. Kor.*)	Piotrków.
2	Aleksandrowicz F.	,,
3	Blinstrub Placyd.	,,
4	Cholewicki Jan	,,
5	Gampf Józef	,,
6	Goldlust Rozalia	,,
7	Gustowski Ant.	,,
8	Hentschke Lud.	Tomaszów.
9	Heinrich Adolf	Piotrków.
10	HorowiczNathan	,,
11	Kański Jordan	,,
12	Knothe Karol.	Tomaszów.
13	Kochanowski Jan	Piotrków.
14	Krasuski Lejzor.	,,
15	Krajcewicz Wł.	,,

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
16	Krzywicka Felic.	Piotrków.
17	Libicki Tomasz	,,
18	Łazucki August	,,
19	Mianowski Ksaw.	,,
20	Okoń Marcin	,,
21	Psarska Klemen.	,,
22	Seredyński Wincenty.	,,
23	Średnicki Stan.	,,
24	Strzelecki Konst.	Łochińsko.
25	Waks Ch. L.	Piotrków.
26	Zalewski Wład.	,,
27	Żakowski Aleks.	,,

46. Powiat Piotrkowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Jaszowski Stan. (*Czł. Kor.*)	Łęki.
2	Gogolewski Woj.	Kamocinek.
3	Jeziorański Mich.	Byki.
4	Rogoziński Ign.	Grabica.
5	Rudzki Karol	Dobrzelew.
6	Stokowski Aleks.	Wróżbice.

47. Powiat Częstochowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Piętkowski Władysław.(*Czł.Kor.*)	Częstochowa
2	Fuchs Julian	,,
3	Ginsberg Karol	,,
4	Grosman Łazarz	,,
5	Garsztecki Włodzimierz	,,
6	Henig Markus	,,
7	Kozłowski Wład.	,,
8	Kohn Leopold	,,
9	Kruk J.	,,
10	Landau S.	,,
11	Maleszewski Al.	,,
12	Oppenheim Leon	Częstochowa
13	Oderfeld Adolf	,,
14	Oderfeld Leon	,,
15	Polczyński Józef	,,
16	Raczyński Edward, hr.	,,
17	Resursa w Częstochowie.	,,
18	Szwejcer Bronisł.	,,
19	Wenda Romuald.	,,
20	Zborowski Józef	,,

48. Powiat Brzeziński. *)

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Hanczke Ernest.	Ziewańce.
2	Lemański Kazim.	Bratoszewice
3	Skarbek hr. Bol.	Drzazg.Wola
4	Skarbek hr.Miec.	,,
5	Świerczyński T.	,,
6	Tarnowski Ant.	Brzeziny
7	Zieliński Andrzej	Żale.

49. Powiat Nowo-Radomski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Ostrowski Aug. (*Czł. Kor.*).	Maluszyn.
2	Chrzanowski Sal.	Rzeki.
3	Rakowski Feliks Antoni	Zagórze.
4	Siemiński Leon	Skrzydlew.
5	Skurzewska Tekla	Chełmo.
6	Turski Ksawery	Sulimierzyce
7	Tymowski Ern.	Pągów.
8	Tymowski Kajetan	Kobiele Wielkie
9	WyszatyckiRom.	Nowo-Rad.
10	Znamirowski Iz.	Przedborz.

*) Członkiem kor. tego powiatu, jest członek stały p. Lemański Ludwik z Bratoszewic.

50. Powiat Łaski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Kindler Rudolf	Pabianice.
2	Leopold Zofia	Kwiatkowice
3	Myszkowski M.	Zapolice.
4	Romocki Korneli	Lutomiersk.
5	Romocki Juliusz	Mazewska Wola.
6	Tarnowski Ign.	Kliczków.

51. Powiat Łódzki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bronikowski Oppeln W. (*Cz. K.*).	Łódź.
2	Anstad Karol	Zgierz.
3	Bełcikowski Jan.	Łódź.
4	Birnbaum et Comp.	Zgierz.
5	Birenzweig Bron.	Łódź.
6	Bretschneider B.	Zgierz.
7	Dobranicki Adolf	Łódź
8	Dobranicki Jakób	„
9	Gehlig Adolf	„
10	Ginsberg Wil.	„
11	Gutentag M.	„
12	Gutman Józef.	„
13	Hantke Juliusz	„
14	Heinzel J.	„
15	Hentschel Edw.	„
16	Heyman Szymon	„
17	Heyman Ichem	„
18	Jarociński Zyg.	„
19	Kamocki Jan	„
20	Kamocki Ksaw.	„
21	Konstandt Her.	„
22	Landau Wilch.	„
23	Majewski Hilary	„
24	Maleszewski Jaxa Hilary	Czarnocin.
25	Markiewicz Ign.	Łódź.
26	Mejerchoff C.	Zgierz.
27	Mejerhoff F.	Łódź.
28	Miller Gerson	Łódź.
29	Nencki Hipolit	Brussa.
30	Peter Gustaw	Łódź.
31	Płachecki Konstanty	„
32	Poznański Izrael	„
33	Prusak Abraham	„
34	Rejewski Fryderyk	„
35	Rondthaler Klemens	„
36	Rosenblatt Szaja	„
37	RussockiLudom.	„
38	Seidenman Salomon	„
39	Sikorski Leon	„
40	Silberstein Markus	„
41	Sommer Franc.	Zgierz.
42	Szwetysz Otto	„
43	Urbanowski Floryan	Kemblin.
44	Wolff Herman	Zgierz.
45	Wulfsohn Hugo	Łódź.
46	Zachert Baron	Zgierz.

52. Powiat Rawski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Suffczyński Stef. (*Czł. Kor.*).	Ossa.
2	Baszucki Konst.	Szwejki Wielkie.
3	Daszewski Aleks.	
4	Grotowski Józef	Rawa.
5	Jakobson Flaw.	Bujały
6	Majewski Julian Starża	Konopnica.
7	Okęcki Stanisław (*Czł. Kom.*)	Babsk.
8	Pilawski Roman	Raducz.
9	Ślewiński Kajet.	Domaniewice
10	Sokolnicki Anastazy	Wola-Wielka

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
11	Sokolnicki Teofil	Turobowice.
12	Sułowski Sławo.	Biała.
13	Wierzbicki Józef	Choj. Wola.
14	Zawisza-Czarny Maryan	Sadkowice.

53. Powiat Będziński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Miklaszewski Ildefons (*Czł. Kor.*).	Ząbkowice.
2	Błotowski Józef	Będzin.
3	Ciechanowski Stanisław.	Grodziec.
4	Ordęga Karol	Żarki.
5	Reicher Henryk	Sosnowice.

VII. GUBERNIA PŁOCKA.

Miasto Płock.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Gurbski Jan (*Czł. Kor.*).	Płock.
2	Chyczewski Stanisław	„
3	Kolski Józef	„
4	Niemiatowski J.	„
5	Woldenberg Dawid	„
6	Ważniewski Maciej	„

54. Powiat Płocki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Ujazdowski Stan. (*Czł. Kor.*)	Nagórki.
2	Chotomska hr. Józefina	Golczewo.
3	Klimkiewiczowa Józefa	Goślice.
4	Lutoborska Kaz.	Grodkowo.
5	MieczyńskiAdam	Pepłowo.
6	Nakwaski Bolesł.	Nakwasin.
7	Nakwaski Józef	Święcice.
8	Nehring Aleksy	Proboszczowice.
9	Romocki Ludw.	Kobylniki.
10	Zakrzewski Leon	Lelice.

55. Powiat Ciechanowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Milewski Józef (*Czł. Kor.*).	Kotermań.
2	BojanowskiPaul.	Humlęcin.
3	Cyprysińska Wanda	Sulmierz.
4	Grabowski Adam	Luszewo.
5	Gutkowski Ign.	Smiecin.
6	Kinel Józef	Koziczyn.
7	Lentz Karol	Pałuki.
8	Niżyński Hipolit	Murawka.
9	Ostrzeniewski Konstanty	Łopacin.
10	Szalla Kazim.	Studzieńce.
11	Wortman Maur.	Krasiniec.
12	Załuski Feliks.	Lipowiec.
13	Żurawski Juliusz	Szczuki.

56. Powiat Przasnyski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Ostrowski Ant. (*Czł. Kor.*).	Leszno.
2	Chełchowski T.	Chojnowo.
3	Włostowski Marcin JX.	Krzynowłoga Wielka
4	Załuski Konstanty	Pawłów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	57. Powiat Płoński.	
1	Jaworowski Artur (*Czł. Kor.*)	Radzymin.
2	Borzuchowski Michał	Rybitwy.
3	Chamski Leon	Siedlin.
4	Dębski Wacław	Wrońsko.
5	Zofia z Gliszczyńskich	Modlin.
6	GołębiowskiPaw.	
7	Jaworowski Ant.	Bogusławice.
8	Jaworowski Hen.	Wróblewo.
9	Karczewski Jan	Sielce.
10	Karczewski Kazimierz	Krysk.
11	Karczewski Stanisław	Janików.
12	Kotarski Henryk	Szeromin.
13	Mieczyński And.	Płońsk.
14	Mścichowski For.	Cieszkowo Stare.
15	Rzempołuski Antoni.	Kondrajce.
16	Senatow Teodora	Jeżewo.
17	Sokolnicki Ant.	Sarbiewo.
18	Strzeszewski Kazimierz	Arcelin.
19	Święcki Ant.	Kiełki.
20	Święcki Jgnacy	Dzieklarzew.
21	Zieliński Jan	Smoszewo.
	58. Powiat Lipnowski.	
1	Bęski Adolf	Gorzechowo.
2	Czapski Julian	Radomice.
3	Czapski Wit.	Skępe.
4	Daszkiewicz Gus.	Chalin.
5	Goćkowski Tad.	Maliszewo.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
6	Gockowski Woj.	Rembelino.
7	Godlewski Roch	Kłokock.
8	Karwosiecki Jul.	Ostrowite.
9	Küntzel Robert	Piotrkowo.
10	Kowalewski Fr.	Witkowo.
11	Miączyńska An.	Krojczyn.
12	Miączyński Syl.	Nasiegniewo.
13	Nałęcz Mścisław	
14	Niedźwiedzki Władysław	Wierzbica.
15	Paprocki Konst.	Strożewo.
16	Paprocki Szymon	Zakrzewo.
17	Paprocki Winc.	Makówko.
18	Pląskowski Ign.	Czarne.
19	Pląskowski Karol	Głodowo.
20	Pruski Bronisław	Płomiany.
21	Pruski Jan	Dyblin.
22	Pruski Jan	Złowody.
23	Rutkowski Artur	Spethal Górny.
24	Śniechowski Kajetan	Skępe.
25	Stacherski Jan	Makowo.
26	Stępniewski Tymoteusz	Lipno.
27	Tłuchowski Leon	Cieluchowo.
28	Tłuchowski Teodor	Wolęcino.
29	Wąsowicz Mar.	Wyczałkowo
30	Wąsowicz Tom.	Zadusznik.
31	Węsierski Mieczysław	Nowa wieś.
32	Wilczewski Ant.	Kulin.
33	Wilczewski Franciszek	Jastrzębie.
34	Zieliński Józef	Łążyn.
	59. Powiat Mławski.	
1	Baliński Stanisł.	Będzenin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Dutkiewicz Tad.	Mława.
3	Klicki Bronisław	Windyki.
4	Küntzel Maksym.	Lubowidz.
5	Mieczkowski Teofil	Miączyn.
6	Misiewicz Feliks	Mława.
7	Płoska Feliksa	Wróblewo.
8	Rapacki Józef	Boguszyn.
9	Rudowski Ign.	
10	Szempliński Jan	Kowalowo.
11	Wilhelm Michał	Chojnowo.
12	Załuski Feliks	Mława.
13	Żarnowski Jan.	Obocznia.
	60. Powiat Rypiński. *)	
1	Borzewski Zdzis.	Ugoszcz.
2	Cholewiński Wł.	Rypin.
3	Gniazdowski Ste.	Swiedziebna.
4	Gniazdowski Wł.	Rudniki mał.
5	Goćkowski Stan.	Kiełpiny.
6	Górski Józef	Chrostkowo.
7	JeżewskaKsawera	Skrwilno.
8	Karnkowska An.	Swiątosław.
9	Kozłowski Win.	Rokitnica.
10	Miszewski Zygm.	Sobów.
11	Prądzyński F.	Osieków.
12	Przeradzki Leon.	Ostrowie.
13	Rościszewska L.	Radomin.
14	Rościszewski Ed.	"
15	Rudowski Edward.	Bachorz.
16	Siemiątkowski F.	Rudniki W.
17	Siemiątkowski F.	Kompielsk
18	Tabęcki X. Prob.	Sadłowo.
	61. Powiat Sierpecki.	
1	Berg Rudolf (*Czł. Kor.*).	Chamsk.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Dobrowolski St.	Będożyno
3	Muczyński Kon.	Żuranin.
4	Pruski Władysł.	Suszew.
5	Rzewuski Gra-	
6	cyan JX.	Raciąż.
7	Tabaczyński T.	Piastowo.
8	Tuchołka Wł.	Gozdowo.
	VIII. GUBERNIA RADOMSKA.	
	Miasto Radom.	
1	Gutman Józef (*Czł. Kor.*).	Radom.
2	Barcz Aleksan.	"
3	Baumingier Joel	"
4	Beckerman Rufin	"
5	Ettinger Bolesł.	"
6	Finkielsztajn D.	"
7	Grajewski M. JX.	"
8	Grodziński Wł.	"
9	Helbich Józef.	"
10	Karczewska Sew.	"
11	Karsch Ludwik	"
12	Karsch Wilchelm	"
13	Karsch Teodor	"
14	Kepler Filip	"
15	Koper Icek	"
16	Krośnicki Tom.	"
17	Kulczycki Włod.	"
18	Lichtenstein D.	"
19	Martofl Jankiel	"
20	Mierzanowski G.	"
21	Mierzanowski St.	"
22	Pawiński Ignacy	"
23	Pentz Jan.	"
24	Piasecki Adam	"
25	Przychodzki Wacław	"
26	Przyłęski Bolesł.	"

*) Członkiem Korespondentem jest stały członek Józef Rościszewski z Sadłowa.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
27	Sobieszczański Antoni	Radom.
28	Sobolew Jan	„
29	Staniszewski Kar.	„
30	Stępniewicz Wł.	„
31	Urbański Józef JX	„
32	Wąsowicz Jan.	„
33	Wendrych Edw.	„
34	Wechterstein Ed.	„
35	Wiekenhagen Fr.	„
36	Żerański Dr.	„

62. Powiat Radomski *).

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Boeckerman Iz.	Firlej.
2	Makomaski Hip.	Kiełbów.
3	Miketta Aloizy.	Sarnów.
4	Mirecki Teodor	Klonówek.
5	Młocki Jakób	Korzeń.
6	Wodzińska Eufrozyna.	Sucha.

63. Powiat Kozienicki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Lipski Ludwik (*Czł. Kor.*)	Piskorów.
2	Ambrożek A. JX.	Poliezna.
3	Bogucka Aniela	Policzna.
4	Boski Juliusz.	Bobrowniki
5	Czapliński Wacł.	Sycyna.
6	Daehn Włodz.	Kozienice.
7	Dąbrowski Piotr	Swistlikowa Wola
8	Długosz An. JX.	Grodek.
9	Herniczek Kaz.	Bronowice.
10	Komornicki Aug.	Grabów.
11	Kryński Feliks.	Babin.
12	Karczewski Joachim	Strykowice Górne.
13	Lewicka Marya	Regów.
14	Moczydłowski Seweryn JX.	Janowice.
15	Matulewicz Jul.	Zwoleń.
16	Olszewski Adam	Janików.
17	Pieniążek Teofil	Łagów.
18	Rymarkiewicz Marya.	Przyłęk.
19	Rymarkiewicz S.	„
20	Rzepecki T. JX.	Sucha.
21	Stalkowski L.	Rozniszew.
22	Stankiewicz Józ. JX.	Wysokie Koło.
23	Szczepański Ant.	Brześce.
24	Zawadzki Kaz.	Wygoda.
25	Zawadzki Stanis.	Czarnylas.

64. Powiat Koński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bocheński Józef	Ruda Maleniecka.
2	Jakubowski Bol.	Skórnice.
3	Malanowicz Aleksander JX.	Szydłowiec.
4	Rosen Szymon	Końskie.
5	Zaremba Józef	Przedbórz.

65. Powiat Iłżecki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Batkowski A. JX.	Ciepielów.
2	Marcinkowski A.	Pawłowska Wola.
3	Olszowski Jul.	Kopiec.
4	Rutkowski Włodzimierz	Kroczew Większy.

66. Powiat Sandomierski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Russocki Maks. (*Czł. Kor.*).	Suliszew.

*) Członkiem Korespondentem tego powiatu jest członek stały Wodziński Tadeusz z Suchy.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Adamowski Hen.	Gorzyczany.
3	Braziewicz Rob.	Dzięki.
4	Dutrepi Marya	Suliszew.
5	Karski Wincenty	Słupcza.
6	Kraft Kazimierz.	Staszów.
7	Ossolińska Waler.	Klimontów.
8	Rupniewska Mar.	Janowice.
9	Russyan Konst.	Sandomierz.
10	Skorupski Julian	Sandomierz.
11	Targowski Juliusz	Winiary.
12	Zarzycki Henryk	Niesławice.
13	Zarzycki Wacław	Błonie.

67. Powiat Opatowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Fudalewski Wł. JX. (*Czł. Kor.*)	Wojciechowice.
2	Bezimienny	w pow. Opat.
3	Czarnecki Jan	Mikułowice.
4	Chybowski Glicery JX.	Wieniawa.
5	Giełżyński Stan.	Strzeżowice.
6	Horodyski Stan.	Miłkowo.
7	Horoch Kaz. bar.	Mierzanowice
8	Jasieński Mieczy.	Bokrzyce.
9	Jasieński August	Bidziny.
10	Jopowicz Ig. JX.	Denkowo.
11	Kotkowski Stan.	Bodzechów.
12	Orsetti Jan	Ujazd.
13	Pawlicki Szymon	Obręczna.
14	Piotrowski Mich.	Stodoły.
15	Pomorska Julia	Malice Koś.
16	Russocki Jan	Jasice.
17	Targowski T. JX.	Klimontów.

68. Powiat Opoczyński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Siedlewski Karszo Aleksand. (*Czł. Kor.*).	Popławy.
2	Cebulski Filip.	Stoki.
3	Choromańska Fr.	Konice.
4	Dobiecka Aniela	Drzewica.
5	Drużbacki Aug.	Zameczek.
6	Drużbacki Ignacy	„
7	Dunin Bolesław	Gawrony.
8	Goliszewski Al.	Modrzewie.
9	Hübner Józef	Opoczno.
10	Kościński Wacł.	„
11	Krassowski Fran.	Mroczków.
12	Libiszewski Ant.	Mroczków.
13	Łącki Józef	Strzeszkow.
14	Skórkowska z hr. Morsztynów Urszula	Wielka Wola
15	Woźniakowski Ludwik JX.	Smardzice.

IX. GUBERNIA SIEDLECKA
Miasto Siedlce.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Toczyski Julian (*Czł. Kor.*)	Siedlce.
2	Lermontof Mik.	„
3	Łuniewski Karol.	„
4	Pauli Bronisława	„
5	Sunderland Stan.	„
6	Wielowiejski Ad.	„
7	Zybin Dymitr.	„

69. Powiat Siedlecki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bądzyński Lud.	Rusków.
2	Daszkiewicz Korybut Konrad	Ozorowo.
3	Radgowski Ant.	Żelków.
4	Werner Edmund	Seroczyn.
5	Zembrzuski Jan	Mordy.

70. Powiat Radzyński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Szaniawski Wiktor (*Czł. Kor.*)	Przegalıny.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Białowiejski Wik.	
3	Czetwertyński książe Włodz.	Melanów.
4	Gorazdowski Al.	Łóżki.
5	Moczulski Sew.	Przegaliny.
6	Pleszczyński Adolf JX.	Międzyrzec.
7	Szlubowski Stanisław Dezyderyusz	Branica.
8	Zabiełło Kazim.	Żelazna.

71. Powiat Konstantynowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Mielżyński hr. Władysław (*Czł. Kor.*).	Roskosz.
2	Bryndza Ludwik	Woroblin.
3	Buchowiecki Wł.	Kołczyn.
4	Dobrzyński Jak.	Łysów.
5	Kamiński Antoni JX.	Niemojki.

72. Powiat Bialski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Dr. Wroczyński. (*Czł. Kor.*)	Biała.
2	Budziszewski Ludwik.	Cicibor Wiel.
3	Różycki de Rosenwerth Hen.	Cieleśnica.
4	Zaborowski Kar.	Rozwadówka

73. Powiat Włodawski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Frankowski Jul.	Curyń.
2	Frankowska Nat.	„
3	Horodyski Jul.	Horodyszcze
4	Krasowska Olim.	Piesia Wola.
5	Ratajewicz Wit.	Dołhowiska.

74. Powiat Garwoliński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Kiwerski Hen. (*Czł. Kor.*)	Ustronie.
2	Gąssowski Ignacy	Miastków.
3	Krzemiński Mar.	Sobienie Biskupie.
4	Majewski Fel. JX.	Drążgów.
5	Meissner Karol	Ułęż.

75. Powiat Łukowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Okorski Aleks.	Łuków.
2	Szydłowski Aug.	Radoryż.
3	Żółtowski Ed.	Kock.

76. Powiat Sokołowski. *)

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Hirszman Adam	Ząbków.
2	Hirszman Stan.	Przeździatka.
3	Hirszman Teresa	„
4	Kozłowski Leon	Patrykozy.
5	Ochenkowski Karol	Skrzeszew.
6	Trębicki Stanisł.	Kurów.

77. Powiat Węgrowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Popiel Ignacy (*Czł. Kor.*)	Turno.
2	Cielecka Emilia.	Peplin.

*) Członkiem kor. tego powiatu jest p. Popiel Ignacy z Turna.

X. GUBERNIA SUWALSKA.

Miasto Suwałki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Staniszewski Walery (*Czł. Kor.*)	Suwałki.
2	Butkiewicz Bonawentura	„
3	Chludziński Wł.	„
4	Monikowski Al.	„
5	Nagórka Franc.	„
6	Russocki Bolesł.	„
7	Smoleński Wład.	„
8	Stankiewicz Józ.	„
9	Wierzbicki Edw.	„
10	Zapiórkiewicz Al.	„
11	Zawadzki Mikoł.	„

78. Powiat Suwalski. *)

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Swida Adolf	Mackow.
2	Gałdziewicz Fr.	Huta.

79. Powiat Augustowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Sobolewski Michał (*Czł. Kor.*)	Białobłoty
2	Dziekoński Eust.	Balla Wielka
3	Górska Józefa	Swiack.
4	Górski Ludwik	Balla Kownacka.
5	Modzelewski J.	Sambory.
6	Tukałło Jan	Białobłoty.

80. Powiat Sejneński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Kupczyński Ant. (*Czł. Kor.*)	Sereje.
2	Dąbkowski Euz.	Giejsztory Wiekie.
3	Dmochowski T.	Kumiecie.
4	Jacuński Antoni	Niecinny.
5	Łatwiński Winc. JX.	Mirosław
6	Muszyński Józef	Metele.
7	Muszyński Konst.	„
8	Skarżyński Onuf. JX.	Bendry.
9	Strzemiński Br.	Krzewin.
10	Świątecki Wład.	Gieysztory

81. Powiat Wiłkowyski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Pieczyski Stan. (*Czł. Kor.*)	Kopsodzie.
2	Boczowar Wiktor	Wambry.
3	Galera Henryk	Rutkiszki.
4	Gawroński Włodzimierz	Pojeziory.
5	Lengnik Oskar	Porożniew.
6	Lengnik Herman	Wiłkupie.
7	Skąpski Józef	Podziszki

82. Powiat Maryampolski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Trautsolt Ludw. (*Czł. Kor.*).	Boczkienikiele.
2	Drac Antoni	Maryampol.
3	Gawroński St.	} Freda-Wesołe
4	Gawroński Wac.	
5	Gejsztor Emil	Szałtupie.
6	Gejsztor Leon	Zalesie.
7	Frick Edmund	Kowno.
8	Henke Wiliam	Daukszegiry.
9	Jaroszyński St.	Sztanow.
10	Jakubowski Rud.	Jakimiszki.
11	Jasiulewicz Kaz. JX.	Pokojnie.

*) Członkiem korespondentem jest Walery Staniszewski z Suwałk.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie	Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
12	Kierśnicki St.	Jaworowo.	6	Kamiński Fran.	Zyple.
13	Lork Karol.	Marwa.	7	Krzysztofowicz Mikołaj	Leśnictwo.
14	Łępicki Wład.	Balbierzyszki.	8	Ławcewicz Feliks	Władysławów.
15	Rybarski Walery	Maryampol.	9	Mielżyński hr. Stanisław	Światoszyn.
16	Smólski Tom.	Maryampol.	10	Wojzbun Józef	Kretkompie
17	Wendt Rudolf.	Preny.	11	Wasiak Ludwik	
18	Zabielski Józef.	Powicie.	12	Zan Abdon	Poniemoń.
	83. Powiat Władysławowski.		13	Złotnicki Maryan	Władysławów.
1	Bokszyniewski Maciej JX.	Poniemoń Fergisa		**84. Powiat Kalwaryjski.**	
2	Czarnorudzki Julian	Władysławów.	1	Narbutt Józef (*Czł. Kor.*)	Promież.
3	Domański Jan.	Wilkin.	2	Jackowski Włodz.	Oniszki.
4	Dowgiałło Jan	Dębowa Buda.	3	Narbutt Michali.	Promież.
5	Hryncewicz Alina	Iłgowo.	4	Wasilewski Jerzy	Nodlany.
			5	Wiszniewski Leon	Rumbowicze

Wszystkich Członków honorowych, do Towarzystwa należących, w dniu 31 grudnia 1887 r. było 1802.

CZĘŚĆ II-ga

LITERACKA.

O zakładach dla nieletnich przestępców.

Z roku na rok prawie zwiększająca się liczba nieletnich przestępców, potrzeba traktowania ich inaczej, niż przestępców dojrzałych, wreszcie przeświadczenie o możności należytego oddziałania na młodociane umysły i serca, t. j. poprawienia zepsutych — oto główne przyczyny powstania zakładów poprawczych. Od prostego gromadzenia tych nieszczęśliwych w oddzielnych pomieszczeniach rozpoczynając, przy coraz dokładniejszem badaniu pobudek ich upadku, oraz środków odrodzenia ich moralnego i przygotowania do użytecznej pracy w społeczeństwie, wytworzono szereg systemów, w zakładach takich przeprowadzonych. Stopniowo, z różnemi odmianami, powstały systemy:

1) Koszarowy (belgijski), polegający na jednoczesnem oddziaływaniu na zgromadzonych w zakładzie nieletnich przez umoralnianie ogólne, surową karność, ścisły regulamin, pracę i nauczanie elementarne; zapomniano w nim jednak o indywidualności wychowańców, o ich osobistem współdziałaniu, o potrzebach ich serca i uczucia.

2) Rodzinny (szwajcarski), dążący do wcielenia do rodzin uczciwych i pracowitych rolników po kilku, a najwięcej kilkunastu wychowańców, traktowanych tak samo, jak dzieci, do rodziny należące. W tym znowu systemie nie zwrócono uwagi, że skazany wyrokiem nie znajdzie w przybranej rodzinie, za zapłatę, poszukiwanego i w młodości tak niezbędnego dlań ciepła rodzinnego; że umoralnienie jego w zupełności zależeć będzie od dbałości, pracy i umiejętności zwierzchnika;

że wreszcie nieletni pozbawiony zostaje wszystkich korzyści, jakie uorganizowany zakład dać może, jakoto: systematycznej nauki, pracy i t. d.

3) Mieszany (francuski), oparty na wytworzeniu w zakładzie sztucznych rodzin z pewnej (jak obecnie znacznej) liczby nieletnich, pod kierunkiem wychowawcy, mieszkających w oddzielnych domkach i złączonych wspólnością pożycia. Wiele korzyści, jakie zakład dla odrodzenia moralnego wychowańców dostarczyć może, da się osiągnąć w tym systemie; nie uwzględniono w nim jednak dostatecznie indywidualizowania nieletnich, za główny środek oddziaływania poczytano rozwinięcie punktu honoru, a przedewszystkiem — nie powołano wychowańców do pracy nad sobą i do współdziałania usiłowaniom zwierzchności zakładu.

4) Studzieniecki (polski), polegający na stopniowem rozszerzaniu praw nieletniego, w miarę okazywanego przezeń współdziałania do porzucenia nałogów i zdrożności, a przyzwyczajania się do systematycznej pracy, w miarę rozwijania umysłu i serca, nabywania prawdomówności i cnót chrześciańskich. I tu nieletni są podzieleni na rodziny (po 15) i pod kierunkiem wychowawców zamieszkują oddzielne domki; odpowiedni jednak systemat nagród skierowany jest przedewszystkiem do umacniania ich w pracy wewnętrznego przerodzenia się, w której pomaga im: wpływ osobisty wychowawców, kapelana, nauczycieli i w ogóle zwierzchności zakładu, ścisły porządek życia, systematyczna i umiejętna praca w ogrodownictwie, gospodarstwie wiejskiem i rzemiosłach, surowa karność, wreszcie stopniowe rozwijanie ich umysłu. Z uwagi, że obok przerodzenia się moralnego nieletni powinien zdobyć siłę odporną przeciwko pokusom życiowym i pociągowi do złego, poprawionym już wychowańcom nastręcza się sposobność do wykazania tej siły odpornej, np. podczas korzystania z urlopów, wysyłania po zakupy i t. p. Wreszcie dla należytego wejścia w życie i zajęcia w społeczeństwie od-

powiedniego stanowiska, każdego z uwalnianych warunkowo, lub po upływie terminu, wyrokiem zakreślonego, umieszcza się w odpowiedniem zajęciu i powierza troskliwej opiece mianowanego z pośród członków towarzystwa opiekuna, który wspiera swego pupila radą i pomocą w ciągu lat kilku, a zwykle aż do jego pełnoletności.

Można się spierać o zalety i wady każdego z tych systemów, to jednak nie ulega wątpliwości, że każdy z nich w większym lub mniejszym zakresie może prowadzić do celu, t. j. do powrócenia społeczeństwu jaknajznaczniejszej liczby uczciwych i umiejętnych pracowników. Wszystko to zależy od umiejętności poznania wychowańców, wynalezienia sposobów należytego na nich oddziaływania i systematycznego używania rozporządzalnych środków dla osiągnięcia celu. Aby jednak stanąć na tej wyżynie, aby zwracać na drogę cnoty zbłąkane owieczki, trzeba je przedewszystkiem gorąco umiłować, bo w miłości poczęła się idea opieki nad temi nieszczęśliwemi dziećmi i przez miłość tylko można je wskrzesić dla użytku społecznego.

Dr. W. Miklaszewski.

CZĘŚĆ III-cia.

SPRAWOZDANIA

Administracyi Zapisu ś. p. Kajetana hr. Kickiego.

I.

Sprawozdanie Rady Zawiadującej Zapisem ś. p. Hr. Kajetana Kickiego za rok 1887, złożone na posiedzeniu Komitetu T-stwa dnia 13 Maja 1888 r.

przez

Prezydującego w Radzie Zawiadującej.

Ze sprawozdań Rady Zawiadującej za lata poprzednie wiadomym jest Komitetowi Towarzystwa kierunek jej działalności, zmierzającej do spełnienia rozporządzeń testamentowych ś. p. hrabiego Kajetana Kickiego.

Z odwołaniem się do pomienionych sprawozdań, Rada Zawiadująca ma honor donieść, iż w roku 1887 w dalszem dążeniu do urzeczywistnienia celów przez ś. p. hrabiego Kickiego wskazanych, odbyła siedm posiedzeń wywołanych potrzebą roztrząsania i rozwiązywania przedstawień Opiekuna Administratora Zapisu, oraz trzy zjazdy do dóbr Orłowa i Sobieszyna, dla bezpośredniego przeświadczenia się o ich stanie i potrzebach.

W pracach Rady Zawiadującej raczył przyjmować udział Prezes Komitetu Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rze-

mieślniczych, wspierał je swoją rozległą wiedzą i swojem doświadczeniem. O pomocy przezeń niesionej, Rada Zawiadująca ma obowiązek donieść Komitetowi Towarzystwa i złożyć należne za nią podziękowanie.

Szczegółowe sprawozdanie z czynności Administracyi Zapisu, ze stanu i obrotu przychodów i rozchodów dóbr i realności doń należących, przedstawi Komitetowi Opiekun Administrator Zapisu. Rada Zawiadująca znajduje właściwem podać jedynie wiadomość o decyzjach jakie wypadło jej uchwalić w roku 1887, w przedmiotach ważniejszych względem każdego z majątków do Zapisu należących, donieść Komitetowi o stanie dóbr ziemskich Orłowa, Sobieszyna i Rzyłczek, oraz nieruchomości miejskich w bezpośrednim zarządzie Towarzystwa zostających, wykazać stan funduszów i kapitałów Zapisu z końcem roku sprawozdawczego, oraz przedstawić wypadające z toku rzeczy wnioski.

Dobra ziemskie Orłów.

Gospodarstwo w tych dobrach odznacza się porządkiem i prawidłowym we wszystkich kierunkach rozwojem.

Przeświadczyła się o tem Rada Zawiadująca przy odbytym do dóbr tych zjeździe w dniach 1 i 2 Listopada 1887 r.

Uprawę pól znalazła staranną, zasiewy dobre, jedynie opóźnione nieco zasiewy pszenicy z powodu deszczów, budynki w stanie dobrym, inwentarze żywe utrzymywane należycie; szczególnym postępem odznacza się hodowla owiec i gospodarstwo leśne, które zasługuje na wzmiankę najkorzystniejszą. Miejscowy nadleśny p. Jankowski, odznacza się starannością w dozorowaniu i odnawianiu lasów, zaprowadził on na obszernych przestrzeniach sztuczne zagajniki, bujność i jednostajność porostu których, świadczy o umiejętnej gorliwości w ich zakładaniu i prowadzeniu. Dopełniona rewizya

kassy przekonała o zgodności stanu gotowizny z księgami i rachunkami.

I w dobrach Orłowie jednak nie obejdzie się bez znacznych jeszcze nakładów. Pałac miejscowy wymaga wykończenia. Na folwarku Dworzyska, wydzierżawionym p. Eustachemu Suchodolskiemu, dom mieszkalny drewniany, lubo dopiero w roku 1882 wzniesiony, jest zupełnie przez grzyb zniszczonym. Podobnież owczarnia stara drewniana na podmurowaniu, ma zgniłe podwaliny, słupy, część ścian i podciągi, szczyt jeden w ziemię zapadły. Okazało się przeto koniecznem postanowić wystawienie z cegły zrębu domu mieszkalnego, oraz porozumienie się z miejscowym dzierżawcą względem przyłożenia się jego do kosztów przebudowania owczarni.

Na folwarkach Orłów Drewniany i Marjanka, nie były dotąd urządzone płodozmiany. Projekt ich urządzenia przedstawił rządca dóbr Orłowskich Gorzelański. Rozpoznawszy ten projekt, z łaskawym udziałem JW. Prezesa Komitetu Towarzystwa i poczyniwszy w nim zmiany przez niego i członka Rady Kowalskiego zaproponowane, postanowiono wprowadzić go w wykonanie.

Z wspomnianym wyżej dzierżawcą folwarku Dworzyska Suchodolskim, przedłużono kontrakt dotychczasowy na lat sześć, to jest po dzień 1 Lipca 1893 roku, z oznaczeniem ceny dzierżawnej w stosunku rubli 4 z morga i włożeniem na niego obowiązku opłacania podatków.

Z decyzyi Komitetu Towarzystwa, sprzedanemi być miały 3500 sztuk starodrzewu z lasów Orłowskich. Ogłoszona licytacya na sprzedaż tę spełzła bezskutecznie. Z tego powodu postanowiono sprzedać pomieniony starodrzew z wolnej ręki; nabył go Szmul Rottenberg za summę rubli 20,000. Zawarty z tym ostatnim przez Opiekuna Administratora kontrakt względem tej sprzedaży w dniu 12 Czerwca 1887 r. zatwierdzono.

Dobra ziemskie Sobieszyn.

Dobra te nie dają dotąd dochodów. Pola ich są wyjałowione, podział tych pól nieodpowiedni, system gospodarstwa nieuporządkowany, prowadzi się tam ono jeszcze dowolnie.

Pomimo przeświadczenia o całej tego niestósowności, nie uważano możebnem wprowadzenia już obecnie jednostajnego systemu gospodarstwa i urządzenia płodozmianu, i uznano za konieczne odłożyć to do bliższego i dokładnego zapoznania się z naturą i warunkami roli i stosunkami całego majątku, do czego dojść było nie podobna w krótkim czasie, ubiegłym od objęcia Sobieszyna w zarząd Towarzystwa od śmierci dożywotniczki, w końcu Września 1885 roku zaszłej.

Na przełożenie Opiekuna Administratora, iż prowadzenie gospodarstwa na folwarku Blizocin, z powodu będących tam znacznych przestrzeni jałowych piaszczystych i bagnistych, pociąga wielkie koszta i obiecywać może wątpliwe jedynie korzyści, postanowiono zgodnie z wnioskiem jego wydzierżawić na lat dziewięć, poczynając od 1 Lipca 1887 r. około 556 mórg lepszych gruntów, oraz łąk i pastwisk bliżej położonych, a resztę gruntów oddalonych i piaszczystych zapuścić pod las. Do zawarcia odpowiedniego kontraktu dzierżawnego, upoważniono Opiekuna Administratora. Zawartym też on został z p. Ignacym Kuszel, właścicielem sąsiednich dóbr Przytoczna, za cenę dzierżawną roczną rubli sr. 2500, z obowiązkiem opłacania przezeń wszelkich podatków i należności od ubezpieczenia.

Upoważniono Opiekuna Administratora do zawarcia z mieszczanami osady Łysobyki układu o zniesienie służebności, jaką mieli na lesie folwarku Lendo. Układ ten został zawartym z wydzieleniem pomienionym mieszczanom szesnastu morgów lasu za zrzeczenie się służebności.

Zarządzono dopełnienie pomiarów i zdjęcie nowych mapp Sobieszyna i Blizocina, co też w roku 1887 dopełnionem zostało.

Pomiędzy dobrami Sobieszyn, a dobrami sąsiedniemi Podlodów, istnieje od lat bardzo dawnych spór o przestrzeń wynoszącą przybliżenie 121 morgów. Przekonawszy się z rozpoznania obustronnych akt procesowych i znajdujących się w nich dokumentów, iż żadna ze stron nie posiada dowodów wykazać mogących kierunek granicy, przeświadczywszy się oraz z obejrzenia miejscowości o zupełnym braku wszelkich znaków granicznych na gruncie i mając oświadczoną sobie przez obecnego właściciela dóbr Podlodowa p. Meiznera, gotowość załatwienia tego niedogodnego dla obudwu stron sporu granicznego, przez polubowne podzielenie spornej przestrzeni na równe połowy, Rada Zawiadująca uznawszy za właściwe przyjąć w zasadzie propozycyę podziału spornej przestrzeni pomiędzy dobra Sobieszyn i Podlodów na dwie równe połowy, upoważniła Opiekuna Administratora do porozumienia się przedewszystkiem z p. Meiznerem względem ugodzenia geometry, któryby sporządził mappę przestrzeni w kontrowers wchodzących, według opisu duktów i reduktów, przez strony przy ostatnim zjeździe sądowym w tym celu odbytym podanego, z dokładnem oznaczeniem granic obustronnej używalności, pomiarem kontrowersu, klasyfikacyą gruntów w nim będących i przygotowaniem projektu podziału; materyały te służyć mają za podstawę do zawarcia zamierzonego przez strony stanowczego układu.

W spełnieniu decyzyi Komitetu Towarzystwa, zarządzono wykonanie w kościele Sobieszyńskim posadzki, schodów, drzwi do skarbca, do zakrystyi, chóru, konfesyonałów i ławek. Do zupełnego jednak wykończenia tego kościoła wiele jeszcze brakuje. Podmurowanie tego kościoła na zewnątrz, w wysokości od ziemi około dwóch łokci, nie jest otynkowanem, dzwony nie są umieszczone w wieży nad frontem kościoła

wzniesionej, nie ma w kościele organów i bocznych ołtarzy w testamencie wyraźnie żądanych, zrobione obecnie dwanaście ławek nie mają podłogi, pulpitów na przodzie i klęczników, co koniecznego uzupełnienia wymaga. Wszystkie te potrzeby zaspokoić należy dla dokończenia dzieła pobożności naszych ofiarodawców. Jedno tylko urządzenie bocznych ołtarzy mogłoby być odłożonem do czasu późniejszego. Inne roboty zdaniem Rady Zawiadującej, niezwłocznie dokonanemi być powinny. Na pokrycie wynikających ztąd wydatków, użyć można części funduszu ze sprzedaży starodrzewu z lasów dóbr Orłowa osiągniętego. Temi pobudkami powodowana Rada Zawiadująca, postanowiła przedstawić Komitetowi Towarzystwa wniosek o upoważnienie do użycia na cel powyższy, z funduszu wskazanego sumy rubli 3000 do jej rozporządzenia.

Dostrzegła jeszcze Rada Zawiadująca za bytnością swoją w Sobieszynie inne jeszcze niedokładności w wykończeniu budowy kościoła. Na gzymsach pod oknami nie było fartuchów blaszanych, co powodowało zawilgotnienie części murów pod oknami; źle urządzone rynny, dopuszczały zaciekania wody na ściany i stawały się przyczyną opadania gzymsów, mianowicie w złamaniach murów. Miejscowy proboszcz ksiądz Michalski, którego uwagę zwrocono na niezbędną konieczność niezwłocznego dopełnienia tych robót, usprawiedliwiał się zupełnym brakiem funduszów. Opóźnienie jednak w tej mierze pociągałoby za sobą zniszczenie kościoła. Skłoniło to Radę Zawiadującą do przeznaczenia na ten cel sumy rubli 125, którą udzielono proboszczowi w formie zaliczenia, z obowiązkiem zwrotu z pierwszych funduszów kościoła. Wspomnione roboty są już dopełnionemi.

Ze sprawozdania Rady za rok 1886, wiadomem jest Komitetowi Towarzystwa, iż dzierżawiący folwarczek Lendo, dawny sługa hrabiów Kickich, Sikorski, zbiedniał zupełnie i znalazł się w niemożności uiszczania czynszu dzierżawnego. Zgłosił się on z prośbą, ażeby ze względu, iż całe życie był w usługach hrabiów Kickich, pozostawić go w posiadaniu pomienionego folwarczku nadal, pomimo jego niewypłacalności. Uwzględniając nieszczęsne jego położenie, Rada Zawiadująca postanowiła umorzyć przypadający od niego czynsz dzierżawny do dnia 1 Lipca 1888 r., a oprócz tego, pozwoliła mu mieszkać jeszcze i używać bezpłatnie 10 morgów gruntu przez lat dwa i używać pól folwarczku dopóki pod obsiew lasu nie będą zajętemi.

O ile dotycze dóbr Sobieszyn, Rada Zawiadująca ma honor podać wreszcie do wiadomości Komitetu Towarzystwa, iż zwiedzała je dwukrotnie w dniach 26 maja i 9 Grudnia 1887 r., przy czem z obejrzenia pól, budynków, inwentarzy, lasów, zabudowań stacyi doświadczalnej, zrewidowania stanu kassy, przekonała się o widocznym postępie w porządkowaniu tego majątku, przykładnem utrzymaniu inwentarzy żywych i dobrem postawieniu nowych budynków; znalazła lasy w zupełnym porządku, kultury sztuczne dobrze prowadzone, w kassie zgodność stanu gotowizny z przychodami i rozchodami wykazanemi w księgach,—laboratorium stacyi doświadczalnej urządzone wzorowo, na polach, jedynie próbnych tej stacyi uprawa pozostawiała wiele do życzenia.

Dobra ziemskie Rzyczki.

Zawiodły podobnież oczekiwane dochody z tych dóbr.

Dzierżawca ich nie wywiązywał się z obowiązków kontraktu. Zalegał i zalega w uiszczaniu czynszu dzierżawnego i w opłacie podatków skarbowi austryackiemu. W końcu roku nadesłał zaledwie 700 guldenów na poczet należnej w dniu 1 Października tegoż roku raty dzierżawnej. Z powodu dopuszczonej przezeń zaległości w opłacie podatków, urząd podatkowy zagroził skierowaniem środków egzekucyjnych przeciwko Towarzystwu Osad Rolnych jako

właścicielowi dóbr, a sąd krajowy we Lwowie zawiadomił odezwą z dnia 29 stycznia 1887 r., iż na skutek wezwania urzędu podatkowego w Rawie Ruskiej, postanowił wnieść do hypoteki dóbr Rzyczki, summę guldenów 4161 powstałą z zaległych po koniec roku 1886 podatków. Na poczet tej ostatniej zaległości dzierżawca Rzyczek uiścił w roku ubiegłym według przedstawionych kwitów jedynie guldenów 2000.

Naglony zagrożeniami o uiszczenie powyższych zaległości dzierżawnych i podatkowych i szukając środków wyjścia z nader trudnego położenia w jakiem się znajduje, ponawiał on prośbę o pozwolenie mu postawienia kosztem jego gorzelni w Rzyczkach podług warunków w kontrakcie określonych, i zarazem o zwolnienie go na przyszłość od płacenia podatków skarbowych i zaniechania żądania podwyższenia kaucyi do wysokości guldenów 3000, obowiązującego z kontraktu w dniu 1 Kwietnia r. z. Prośbę swoją usprawiedliwiał szczegółowemi cyframi przychodów i rozchodów Rzyczek, wykazywał, że bez postawienia gorzelni nie jest w możności zwiększyć ilości nawozów, a przeto i produkcyi dóbr, którąby jedynie mogła mu podać środki wypłacania się z podwyższyć się mającego według kontraktu, na lata następne, czynszu dzierżawnego.

Rada Zawiadująca, pozostawszy przy poprzednim na rzecz tę poglądzie, nie uważała projektu wystawienia gorzelni w Rzyczkach za odpowiedni, lubo wzbraniać tego jako w kontracie dzierżawnym dozwolonego, niemogła, nie ujrzała się wszakże w możności robić dalsze dla dzierżawcy ulgi, i uwolnić go od obowiązku opłacenia podatków, lecz postanowiła naglić go o zaspokojenie zaległości.

W dążeniu do uporządkowania majątku przez usunięcie szachownic obcych sąsiednich własności, upoważniono Opiekuna Administratora do zawarcia z p. Łączyńskim właścicielem przyległych dóbr Zaborze, układu o zamianę gruntów

wchodzących w granice folwarku Czarne należącego do dóbr Rzyczki. Dogodność tej wymiany dla obustronnego gospodarstwa, została uznaną po obejrzeniu rzeczy na miejscu przez Członków Rady Zawiadującej, podczas ich zjazdu w roku 1886. Dzierżawca dóbr Rzyczki poczytuje zamianę te i dla siebie za pożądaną. Upoważniono także do wejścia z włościanami w podobneż układy, celem usunięcia szachownic pomiędzy ich gruntami i dworskiemi. Wymieniono dotąd czternaście takich parcell i zakupiono dla usunięcia trudności w porozumieniu się dwie parcelle. Wiele przecież jednak do uczynienia w tym kierunku jeszcze pozostaje.

Wykonanie postanowienia Komitetu Towarzystwa z dnia 18 kwietnia 1886 r. względem wzniesienia stósownie do rozporządzenia testamentu hrabiego Kajetana Kickiego kościołka murowanego w Rzyczkach, Rada Zawiadująca miała szczególniej w pamięci i przedsiębrała przygotowawcze ku temu środki.

Według sporządzonego przez budowniczego Jaworzyńskiego z Krakowa, a przez tutejszego budowniczego Kiślańskiego uzupełnionego anszlagu, wydatek na wybudowanie kościoła łącznie z kosztem wewnętrznego urządzenia i kosztem dozoru technicznego, został obliczonym na sumę guldenów, 34,174 centów 63, odpowiadającą według ówczesnego kursu waluty austryjackiej summie rs. 30,756 k. 60.

Wydatkowanie tak znacznej summy uznano za nieodpowiednie rozporządzalnym funduszom Zapisu i nawet miejscowej potrzebie. W célu zmniejszenia kosztu projektowanego, postanowiono ograniczyć przestrzeń kościoła do 350 osób; zbudować go bez proponowanej ze znacznym na to wydatkiem wieży, zastąpić tę ostatnią przez sygnaturkę i poczynić uchwalone zmiany w projekcie rysunku, co ograniczyłoby zamierzony wydatek do summy rs. 17,000 i odpowiednio zmianom takim przerobić plan i kosztorys budowy. Zawezwano przytem budowniczego z Krakowa p. Jaworzyńskiego,

o przybycie na posiedzenie Rady w dniu 14 Stycznia 1888 r. celem zawarcia z nim układu względem przedsiębierstwa pomienionej budowy.

Z określonej powyżej summy wydatku rs. 17,000, postanowiono odnieść rs. 15,000 do funduszu zebranego ze sprzedaży starodrzewu w dobrach Orłowie i złożonego w depozycie Towarzystwa Kredytowego Miejskiego w listach zastawnych tegoż Towarzystwa. Pozostające rs. 2000 uznano za możebne zaspokoić z dochodów bieżących z różnych innych źródeł zapisu.

Że zaś Komitet Towarzystwa przywiedzionem wyżej postanowieniem swojem z d. 18 kwietnia 1886 r. udzielił już przyzwolenie na użycie z wykazanego funduszu summy rs. 10,000, przeto o upoważnienie do podniesienia z tegoż funduszu, jeszcze summy rs. 5000, Rada Zawiadująca czyni wniosek.

Odnośnie do dóbr Rzyczki to jeszcze przywieść należy, iż wypłacono w ciągu roku 1887 na poczet przypadającej skarbowi austryackiemu należności za zmianę tytułu własności dóbr pomienionych rs. 1412 kop. 51. W ogóle zaś wypłacono dotąd na rachunek tej należności guldenów 5906 krajcarów 65.

Kolonie Szamocin i Józefin.

W dniu 11 Maja 1887 r. zgorzał dom mieszkalny w Szamocinie. Przyczyna pożaru nie została wykrytą. W uwzględnieniu położenia poszkodowanego pogorzelą dzierżawcy, ustąpiono mu z czynszu dzierżawnego rs. 250. Na miejsce zaś zgorzałego domu wzniesiono dom nowy podług planu budowniczego Kiślańskiego z wydatkiem rs. 3170, pokrytym w zupełności bonifikacyą uzyskaną z funduszu wzajemnego gubernialnego ubezpieczenia budowli od pożarów.

Zaradzając gwałtownej potrzebie postanowiono przebudować grożące zawaleniem oborę i stodołę, i zatwierdzono kontrakt zawarty w tej mierze z majstrem ciesielskim Cybulskim, z oznaczeniem kosztu w sumie rs. 550. Przebudowania te zostały dopełnionemi należycie.

Z powodu, iż z dniem 1 Lipca 1888 r. upływa termin kontraktu o dzierżawę kolonii Szamocin i Józefin, zawarty przez ś. p. hrabinę Kicką z dotychczasowym dzierżawcą p. Gliszczyńskim, postanowiono ogłosić licytacyę przez opieczętowane deklaracye, w początku roku 1888 odbyć się mającą, na wydzierżawienie tych kolonii na lat trzy, z oznaczeniem ceny rocznej na rs. 600 oprócz obowiązku opłaty podatków skarbowych i gminnych.

Dom w Warszawie przy ulicy Królewskiej pod Nr. 1066 s.

O restauracyach w dalszym ciągu w domu tym w roku 1887 dokonanych, poda komitetowi wiadomość Opiekuna Administratora Zapisu. Rada Zawiadująca donosi jedynie, iż postanowiła urządzić w tym domu wodociągi i upoważniła Opiekuna do wejścia o to w układ z odpowiednim przedsiębiorcą. Urządzenia tego podjęła się firma inżenierów Schuster i Peschl za cenę rs. 317 k. 80. Oprócz tego wydatku uiszczono Magistratowi Miasta Warszawy rs. 60 za połączenie tych wodociągów z rurami miejskiemi.

Dom na Pradze pod Nr. 181/1.

Dom drewniany w possesyi zostającej w dzierżawie Oxnera znajduje się w stanie zupełnej ruiny, i z tej przyczyny nie przynosi należytego dochodu. Plac do posesyi tej należący zajmuje 20,000 łokci przestrzeni, na której nie ma nic więcej oprócz pomienionego chylącego się do upadku domu.

Należy obmyśleć lepsze zużytkowanie tej posesyi przez jej zabudowanie, lub nadanie jej odpowiedniego przeznaczenia.

Będzie to przez Radę Zawiadującą rozważonem.

Skreśliwszy jak wyżej działalność Rady Zawiadującej, o ile dotycze dóbr i nieruchomości miejskich do zapisu należących i spełnienia rozporządzeń testamentowych hr. Kickiego odnoszących się do użyteczności ogólnej. Rada w rzędzie tych ostatnich, nie pominęła z pamięci rozporządzenia jego względem urządzenia szkoły agronomicznej praktycznych officyalistów wiejskich kształcić mającej.

Celem pogodzenia woli testatora w tym względzie z wydaną w Cesarstwie w r. 1883 ustawą normalną dla szkół rolniczych niższych, pierwszego rzędu, Rada uprosiła członka swego p. Tadeusza Kowalskiego, który szkoły takie w roku zeszłym w Cesarstwie zwiedzał i obznajmił się bliżej z ich urządzeniem i przepisami dla nich obowiązującemi, o zredagowanie projektu ustawy dla takiej szkoły kosztem funduszów Zapisu hr. Kickiego, bez zasiłków na jej założenie i utrzymanie od skarbu, urządzić się mającej.

Wygotowany przez członka pomienionej Rady projekt tej ustawy, po wprowadzeniu doń niektórych zmian, jakie przy kilkakrotnych nad nim w Radzie Zawiadującej dyskusyach okazały się koniecznemi, Rada ma honor przedstawić przy niniejszem Komitetowi Towarzystwa do rozpoznania, z wnioskiem o upoważnienie do wyjednania zatwierdzenia tego projektu u rządu i zezwolenia na urządzenie projektowanej szkoły. W projekcie tym wszakże Rada Zawiadująca, po szczegółowem rozpoznaniu na miejscu warunków w jakich się znajduje folwark Brzozowa, należący do dóbr Sobieszyn, uznawszy tam urządzenie tej szkoły za niemożebne, postanowiła tę uczynić zmianę, ażeby zaproponować urządzenie szkoły w koloniach Szamocin i Józefin, które do celu tego są zdaniem jej najodpowiedniejszemi, jakkolwiek umieszczenie tam szkoły nie zapewni jej wszystkich dogodności i środków w testamencie hr. Kickiego wytkniętych. Pogodzenie jednak tych założeń z tem co możność dozwala jest koniecznością. Dla tego też Rada Zawiadująca przedstawia do Komitetu wniosek o upoważnienie do urządzenia zamierzonej szkoły w koloniach Szamocin i Józefin.

Stan funduszów i kapitałów Zapisu.

Według sprawdzonych przez Radę Zawiadującą i przez Delegacyę Komitetu rachunków dóbr ziemskich Orłów i Sobieszyn, i ogólnych funduszów Zapisu hr. Kickiego, pozostawały z końcem roku sprawozdawczego następujące remanenta:

w kassie dóbr Orłów przy zamknięciu roku gospodarskiego 188⁶/₇ było rs. 2984 k. 89;

w kassie dóbr Sobieszyn było w tymże czasie rs. 111 kop. 80.

Ogólnych rozporządzalnych funduszów i kapitałów, pozostawało w dniu 1 Stycznia 1888 r. gotowizny rs. 5940 k. 87½, w papierach procentowych rs. 127,950.

W powyższej cyfrze papierów procentowych mieściło się kaucyi złożonych przez dzierżawców i będących ich własnością rs. 3350; należała przeto z tych papierów do Towarzystwa Osad Rolnych tylko summa rs. 124,600.

Kapitały te i kaucye są deponowane w Towarzystwie Kredytowem Ziemskim w summie rs. 91,000 w listach zastawnych tegoż Towarzystwa, w Towarzystwie Kredytowem Miejskiem w summie rs. 33,600 w Listach Zastawnych tego ostatniego Towarzystwa i w Banku Handlowym w summie rs. 3150; wreszcie, w Kassie Administracyi przechowują się dwa bilety pożyczek premijowych wewnętrznych po rubli sto, stanowiące część kaucyi dzierżawcy folwarku Dworzyska Eustachego Suchodolskiego.

Z gotowizny wyżej wykazanej w summie rs. 5940 kop. 87½ było z końcem roku 1887 na rachunku przekazowym w Banku Handlowym rs. 5574 kop. 20, reszta w ilości rs. 366 kop. 67½ w kassie Administracyi Zapisu.

Sprawozdanie powyższe swoje zakończa Rada Zawiadująca poświadczeniem, iż wzorowy w całości zarządu dóbr w każdym szczególe porządek jest wymownym dowodem światłego kierunku, gorliwych prac i czujnej przewidującej troskliwości Opiekuna Administratora o dobro Zapisu.

W Warszawie, dnia 1 (13) Maja 1888 r.

(podpisano) *M. Rogoziński.*
K. Jezierski.
W. Garczyński.
T. Kowalski.

II.

Sprawozdanie za rok 1887 o czynnościach Administracyi Zapisu hr. Kickiego, złożone na posiedzeniu Komitetu Towarzystwa Osad Rolnych dnia 13 Maja 1888 r.

przez

OPIEKUNA-ADMINISTRATORA ZAPISU.

Ponieważ z lat poprzednich i z roku zeszłego dostatecznie już były wyjaśnione kierunki i zasady, których się trzymała Administracya Zapisu ś. p. hr. Kickiego przy spełnianiu poruczonych jej czynności, przeto uważam za zbyteczne trudzić uwagę Komitetu T-wa Osad Rolnych powtarzaniem ogólnych pod tym względem myśli.

Zaznaczam tylko, że w ubiegłym roku sprawozdawczym 1887, mieliśmy ciągle ten sam co poprzednio program na widoku i staraliśmy się go wedle możności w dalszym ciągu rozwijać.

O ile zaś w usiłowaniach tych potrafiliśmy naprzód się posunąć, — to najlepszem do osądzenia materyałem, służyć mogą wiadomości o pracach podjętych w oddzielnych mają-

tkach i o załatwionych ważniejszych interesach, tudzież szczegółowe rachunki przychodów i wydatków w różnych gałęziach administrowania Zapisem ś. p. hr. Kickiego.

Przystępuję tedy wprost do takich wyjaśnień.

1. *Dobra Orłów* w roku gospodarskim 1886/7. Dzięki podjętym pracom i nakładom w latach poprzednich, dzięki głównie przyrodzonym dobrym warunkom gleby, a wreszcie wskutek starannej oszczędności i porządku kontroli majątek ten staje się już intratnym. W ubiegłym roku sprawozdawczym, dochód czysty, po najskrupulatniejszem obliczeniu, ustanowiony został na rs. 8790 k. 46 jak to załączone przy niniejszem wyrachowanie na osobnym wykazie przedstawia.

Poprawa i postęp stosunków Orłowa rolniczych i ogólnych jest z każdym rokiem widoczny, jak to zresztą Rada Zawiadująca przy zjazdach swoich dla rewizyi Orłowa odbywanych w protokółach poświadczyła, zaznaczając w szczególności ścisły porządek rachunkowości, poprawę stanu, inwentarzy i uprawy roli, oraz kultury i pielęgnowanie lasow. Pod tym ostatnim względem, nie mogę pominąć aby nie zawiadomić Komitet T-wa, że nawet ze strony władz rządowych a mianowicie komisarza włościańskiego, który w dniu 2 sierpnia 1887 r. z urzędu rewidował stan lasów Orłowskich, wyrażone zostało przyznanie porządnego i zgodnego z przepisami prowadzenia gospodarstwa leśnego. Nakoniec Muzeum Warszawskie Przemysłu i Rolnictwa udzieliło za wystawione z dóbr Orłowa nasiona zbóż i roślin pastewnych we Wrześniu 1887 r. medal brązowy i list pochwalny, obok dyplomu uznania za całość usiłowań w tym kierunku podejmowanych.

Rachunek kassy dóbr Orłów za r. 1886/7 przedstawia następujące pozycye:

Przychody pobrane przez Kassę:

1.	Remanent kassowy z r. poprzedniego	rs.	1750 k. 93
2.	Za zboże i produkta rolne . „ . .	rs.	12236 k. 95½
3.	Z dzierżaw i czynszów . . „ . .	rs.	3517 k. 79
4.	Z tartaku . . . . „ . .	rs.	107 k. 23
5.	Z propinacyi . . . . . . „ . .	rs.	78 k. —
6.	Z pachtu krów . . . . . „ . .	rs.	973 k. 28½
7.	Z lasu . . . . „ . .	rs.	2000 k. 30
8.	Z ogrodów. . . . . . . „ . .	rs.	101 k. 87
9.	Za inwentarz żywy . . . . „ . .	rs.	1125 k. 20
10.	Za wełnę i skóry owiec. . „ . .	rs.	3308 k. 41
11.	Cegielnia, wapielnia, kamień „ . .	rs.	135 k. 90
12.	Nadzwyczajne . . . . . . „ . .	rs.	158 k. 31
13.	Kaucye . . . . „ . .	rs.	42 k —
	Razem	rs.	25536 k. 18

Oprócz tego nie zdołano ściągnąć przed 1 Lipca 1887 różnych należności do tegoż roku gospodarskiego się odnoszących, i jego przychód stanowiących	rs.	1407 kop. 34½
Ogólny więc rachuuek przychodów Orłowa pobranych i które się należały do pobrania w ciągu roku 1886/7 był	rs.	26943 kop. 52½

Rozchody kassy.

1.	Podatki, składki, opłaty assekuracyjne	rs.	3065 kop. 85
2.	Koszta tartaku	rs.	101 kop. 75½
	Do przeniesienia	rs.	3167 kop. 60½

Z przeniesienia	rs.	3167	kop.	60½
3. Pensye i zasługi.	rs.	2257	kop.	68
4. Najem folwarczny	rs.	3858	kop.	2
5. Kancelarya i prenumerowanie gazety Rolniczej.	rs.	104	kop.	56
6. Konserwacya budowli, kominiarze, naprawy mostów, płotów, dróg	rs	643	kop.	76
7. Kupno paszy i nasion	rs.	79	kop.	89
8. Koszt zakładania i utrzymania ogrodów i sadów	rs.	488	kop.	31½
9. Wydatki gospodarcze, olej smarowidło, sól, tran, terpentyna, naprawa narzędzi i t. d.	rs.	514	kop.	71
10. Żelazo, narzędzia rolnicze, sprzęty nowe.	rs.	661	kop.	4½
11. Koszt lasów i służby leśnej . .	rs.	1368	kop.	82½
12. Kupno inwentarza żywego. . .	rs.	1054	kop.	37
13. Gratyfikacye, koszta podróży, frachty, stajenne, mostowe, telegramy, poczta i t. d..	rs.	422	kop.	3½
14. Melioracye rolne i nowe budowle.	rs.	2046	kop.	52
15. Kuchnia czeladnia i przyjęcie interesantów.	rs.	165	kop.	65
16. Koszta zdrowia i lekarz przyjezdny	rs.	523	kop.	61½
17. Wyrób torfu	rs.	77	kop.	79
18. Koszta sądowe i nieprzewidziane.	rs.	116	kop.	90
19. Przelano z dochodów do kassy funduszów ogólnych Administracyi Zapisu hr. Kickiego w Warszawie .	rs.	5000	kop.	—
Razem rozchody kassy	rs.	22551	kop.	29

Długów żadnych do spłacenia kassa dóbr Orłów z końcem roku 1886/7 nie miała. Miała tylko w swem zachowaniu kaucye drobne, ulegające zwrotowi, na summę rs. 157.

Czysty dochód z dóbr za r. 1886/7 tak się tedy oblicza i przedstawia.

1. Rzeczywisty remanent kassy Orłowa z końcem roku 1886/7 był w gotowiźnie	rs.	2984	kop.	89
2. W należnościach do tegoż roku się odnoszących a nie ściągniętych przed 1 Lipca 1887 r., jak wykazano wyżej	rs.	1407	kop.	34½
3. Wydatki nakładowe na melioracye i nowe budynki	rs.	2046	kop.	52
4. Przelane do kassy ogólnych funduszów w Warszawie	rs.	5000	kop.	—
5. Wartość remanentów zbożowych na dzień 1 Lipca 1887 r. obliczonych.	rs.	1663	kop.	31½
6. Wartość 100 korcy owsa przesłanych do Sobieszyna	rs.	250	kop.	—
To uczyni razem	rs.	13352	kop.	7

Dla ścisłego obliczenia czystego dochodu, tylko za sam rok 1886/7 trzeba od powyższej summy potrącić:

1. Wpływy odnoszące się do przeszłego roku 1885/6 a pobrane w r. 1886/7. . rs. 3001 k. 50½
   Pozostałe do pobrania po 1 Lipca 1887 r. . . . rs. 747 k. 23½
2. Wartość remanentów zbożowych wykazanych z końcem r. 1885/6. . . rs. 770 k 87

3. Kaucye pobrane
w r. 1886/7 . . rs. 42 k. —

czyli strącając razem . . . . rs. 4561 kop. 61

to dochód czysty z dóbr Orłów za
r. 1886/7 oblicza się. . . . . rs. 8790 kop. 46

Szczegółowy wyciąg z księgi kassowej Orłów za rok 1886/7 na której powyższy rachunek się opiera, mam honor przedstawić.

W tem miejscu winienem nadmienić i objaśnić, że na zasadzie decyzyi Komitetu T-wa Osad Rolnych z d. 18 Kwietnia 1886 r. upoważniającej do sprzedaży 4000 sztuk starodrzewu sosen z lasów Orłowskich, jako już przestałych i wyjęcie których w obec planu gospodarstwa leśnego było od kilku lat obowiązujące, Rada Zawiadująca, nie mogła tej sprzedaży wcześniej uskutecznić jak dopiero w roku ubiegłym, a mianowicie na mocy kontraktu zawartego z d. 12 Czerwca 1887 r. z kupcem Szmulem Rottenberg, któremu po długich układach sprzedała 3500 sosen starodrzewu za ogólną summę rs. 20,000.

Summa ta, przez kupca zapłacona wprost w Warszawie, nie mieści się wcale w powyższym rachunku Orłowa za rok 1886/7 jako niepobrana przez jego kassę, a przedewszystkiem jako nie odnosząca się do rocznych jego zwykłych przychodów, lecz jest zapisana w księgach rachunków ogólnych funduszów Administracyi Zapisu w Warszawie prowadzonych. Nie ma więc ona nic wspólnego i nic nie wpływa na cyfry powyższych warunków rocznych Orłowa.

Na podstawie tych rachunków, została wreszcie przeprowadzona nader skrupulatna i według zasad umiejętności buchalteryjnej osobna kalkulacya mająca objaśnić, ile w roku 1886/7 przyniosło gospodarstwo rolne wzięte samo w sobie t. j. po potrąceniu rachunku lasów, dzierżaw, młyna, za-

równo w przychodzie jak i rozchodzie, biorąc pod rachunek wyłącznie przychody i wydatki gospodarstwa rolnego i inwentarzowego. Z tej kalkulacyi wykazało się, iż czysty dochód z gospodarstwa rolnego w Orłowie w roku ubiegłym sprawozdawczym można ustanowić na summę rs. 7973 k. 19$\frac{1}{2}$
a mianowicie że przychody gospodar-

stwa czyniły rs. . . . . rs. 20383 kop. 63

rozchody gospodarstwa czyniły . rs. 12410 kop. 43$\frac{1}{2}$

Różnica jest dochodem z gospodarstwa rs. 7973 kop. 19$\frac{1}{2}$

Załączony tu wykaz może objaśnić szczegółowo na jakiej podstawie obliczenie to zostało dokonanem.

Roboty melioracyjne i koło nowych budowli w Orłowie w ciągu roku 1886/7 kosztowały ogółem rs. 2046 kop. 52. Za tę summę dokonano pomiary przy wprowadzeniu płodozmianu w polach Orłowa Drewnianego i Marjanki, wykopano nowe rowy osuszające na Bartoszewie, kupiono torfiarkę—zapłacono przygotowanie cegły, wapna, kamienia i obróbki drzewa pod nowe budynki, wykończono murowany spichrz, postawiono nową oborę dla czeladniego bydła; przebudowano oborę dworską w Orłowie Drewnianym, rozpoczęto budowę czworaka w Orłowie Murowanym, oraz szopę z suteryną, powiększono jednę oficynę i t. d.

Wykaz szczegółowy robót melioracyjnych i ich kosztów składam przy niniejszem.

Produkcya rolna Orłowa w r. 1886/7 była następująca:

żyta	po wysiewie	129	kor. omłócono	901	t. j. ziarn	6$\frac{1}{2}$
pszenicy	„	251$\frac{1}{2}$	„	2027	„	8
jęczmienia	„	67$\frac{3}{4}$	„	439	„	6$\frac{1}{4}$
owsa	„	277$\frac{3}{4}$	„	1935	„	7
grochu	„	56$\frac{3}{4}$	„	335	„	6
rzepaku	„	2$\frac{1}{2}$	„	133$\frac{1}{2}$	„	53$\frac{1}{2}$
kartofli	„	227	„	1655	„	7$\frac{1}{2}$

koniczyny czerwonej nasienia	18 kor.	18 gar.
koniczyny białej	„ 11	„ 11 „
wyki nasienia	„ 30	„ 20 „
tymoteuszu	„ 5	„ — „
rejgrasu	„ 6	„ — „

Marchwi pastewnej 1286 korcy, buraków pastew. 245 korcy, siana 891 fur, potrawu 362 fur, czyli razem 1263 fur, parokonnych z przestrzeni ogólnej łąk i pastwisk 461 morgów, koniczyny na paszę 147 fur.

Z produkcyi powyższej sprzedano: żyta 33¾ korca, pszenicy 1603 korce, jęczmienia 13 korcy, grochu 19 korcy, rzepaku 113 korcy, nasienia koniczyn 20 korcy, rejgrasu 2 korce, owsa 100 korcy (dla Sobieszyna).

Wysiewy i sprzęty w Orłowie były w roku ubiegłym mało różniące się od roku poprzedniego 1885/6. Pszenica dała mniejszy plon o jedno ziarno; żyto jednakowy; jęczmień owies i rzepak lepiej plonowały. Siana i koniczyny na paszę zebrano więcej o 251 fur w roku bieżącym.

Stan inwentarza żywego w dniu 1 Lipca r. 1887 był: koni roboczych, rozjazdowych i ogierów 55; stadniny 24; wołów 44, buchajów 2, krów 37, jałowniku 58, cieląt 10, czyli ogółem 151 sztuk bydła rogatego. Owiec z jagniętami i trykami 1851 sztuk. Trzody chlewnej 36 sztuk. W porównaniu z rokiem poprzedzającym powiększyła się liczba owiec, a zresztą stan liczebny inwentarza żywego był z końcem roku taki sam. Sprzedano 3 konie, 39 sztuk brakowego bydła i cieląt, 80 brakowych owiec, 83 prosiąt i starszej trzody.

Wełny było 5257 funt., sprzedanej po rs. 90 za centnar 132 funtowy na jarmarku warszawskim za pośrednictwem p. Hermana Stejna.

Wykaz tabellaryczny przychodu i rozchodu zboża paszy i inwentarzy żywych za r. 1886/7 składam przy niniejszem.

Gospodarstwo leśne Orłowa szło regularnym trybem swoim w r. 1886/7. Sprawozdanie o niem szczegółowe

wraz z rachunkiem eksploatacyi, wypracowane przez Nadleśnego p. Wiktora Jankowskiego, składam obecnie. nadmienię tylko z niego, że zagajniki i szkółki bardzo dobrze stoją i dalej się prowadzą. W roku sprawozdawczym założono w dalszym ciągu nowych sztucznych kultur sosnowych 14 morgów, a dębiny 19 morgów, prócz tego nowe szkółki na 96 prętach kwadratowych.

Co do ogólnych wreszcie interesów Orłowa nadmienić jeszcze należy, że dochody jego w przyszłości podniesione będą, przez korzystny kontrakt o dzierżawę młyna parowego, jaki z decyzyi Rady Zawiadującej został zawarty d. 30 Marca 1887 r. z dotychczasowym dzierżawcą Lejbą Kahanem na lat sześć następnych, przez które on będzie płacił zamiast po 1000 rs. jak dotąd, po 3000 rs. przy zachowaniu zresztą wszystkich innych jak dotąd warunków dzierżawnych

Z powodu tego nowego kontraktu ciążyć nas będzie tylko jednorazowy, dość znaczny w tym roku wydatek na restauracyę gruntową machiny parowej, którą jesteśmy obowiązani swoim kosztem wykonać i która kosztować będzie rs. 1500.

W roku zeszłym zaprowadzona została eksploatacya torfu za pomocą torfiarki. O rezultacie nic jeszcze wnosić obecnie nie można, gdyż pierwsza próba odbywała się w warunkach nienormalnych. Rok był mokry, dżdżysty, więc torf źle sechł, torfiarz był nieodpowiedni człowiek i nie miał dobrych robotników. Sam jednak torf jest bardzo pięknego gatunku i ma gruby bardzo i głęboki pokład.

Folwark Dworzyska dzierżawiony przez p. Eustachego Suchodolskiego dotąd, został temuż z decyzyi Rady Zawiadującej na następne lat 6, t. j. od 1 Lipca 1887 r., do 1 Lipca 1893 r. wypuszczony, za opłatą rs. 4 z morgi i płacenia podatków. O ile dochody Orłowa w różnych kierunkach się podnoszą, o tyle zupełnie upadły co do propinacyi. Obecnie jest jedna tylko karczma w całym majątku i na nią nawet nie

ma amatora, bo wódka żadnego nie ma odbytu. Jest to dobre świadectwo o miejscowej ludności i sądzę, że z ubytku tej pozycyi dochodu, nie możemy się martwić, lecz przeciwnie nawet cieszyć. Nie mamy korzyści z wódki, ale mamy korzyść z porządnej służby i trzeźwych robotników. Dosyć też jeżeli powiem nawiasowo, że pijanego człowieka nie widziałem jeszcze w Orłowie.

2. Dobra Sobieszyn i Blizocin w 1886/7 r. gospodarskim

Najwięcej pracy i starań, a najwięcej także nakładów pieniężnych, trzeba było w roku ubiegłym zwrócić na Sobieszyn i Blizocin z dwóch bardzo zresztą jasnych przyczyn. Odebraliśmy ten majątek tak niedawno, bo zaledwie 7 kwartałów w nim gospodarujemy, odebraliśmy go w stanie wymagającym, jak to już z przeszłorocznego sprawozdania wiadomem jest Komitetowi, poprawy i porządkowania we wszystkich kierunkach. Powtóre zaś, założyliśmy tam Stacyę prób melioracyjnych i doświadczeń rolniczych, koło której od 1 Czerwca 1886 r. bardzo wiele starań łożyć było potrzeba.

Dwie więc są sfery interesów, równolegle obok siebie w Sobieszynie idące, każda z osobnem zadaniem, jakkolwiek na wielu punktach ze sobą się stykających: administracya gospodarcza folwarków, i administracya potrzeb powstającej i organizującej się Stacyi doświadczalnej. Nie mówię tutaj o jej stronie naukowej, jej technicznych i specyalnych działaniach, obserwacyach i t. d., bo te sprawy stanowią odrębną całość, którą zawiaduje wyłącznie pan Ameliorator dóbr Zapisu, prof. Cichocki jako kierownik stacyi. Pod względem funduszów na stacyę przeznaczonych, to odróżnić trzeba fundusz jednorazowo przez Komitet wyasygnowany w d. 18 Kwietnia 1886 r. na koszta urządzenia pierwszego w sumie 6000 rs. Listów Zast. m. Warszawy, ze sprzedaży których otrzymano gotowizny rs. 5859 k. 70, i roczny budżet

utrzymania Stacyi rs. 3300, mający być pokrywany z rocznych różnych przychodów Sobieszyna i innych źródeł administracyi Zapisu który się rozpoczął od 1 Czerwca 1886 r., t. j. od chwili objęcia przez prof. Cichockiego jego obowiązków i sprowadzenia się do Sobieszyna. Otóż fundusz pierwszy rs 5859 k. 70 został w zupełności wyczerpany na koszta urządzenia stacyi w ciągu roku 1886 i 1887 i nie wystarczył na resztę jej potrzeb organizacyi, a mianowicie na budynki na polach doświadczalnych. na maszyny i narzędzia rolnicze.

Nie chcąc wyjednywać nowego kredytu na ten cel i uszczuplać kapitałów zaoszczędzonych, mających jeszcze służyć na inne cele Zapisu, zaradziliśmy tej potrzebie w ten sposób, że z oszczędności jakie były w początku osiągnięte na rocznym budżecie utrzymania Stacyi t. j. na funduszu rs. 3300, pokrywaliśmy dalsze wydatki potrzebne na koszta pierwotnego urządzenia Stacyi.

Z funduszu osobnego rs. 5859 k. 70, przez Komitet assygnowanego, pan prof. Cichocki złożył osobny rachunek jako z funduszu nadzwyczajnego, który był jemu do wyrachowania się wydany i który z tego powodu przez księgi kassowe dóbr Sobieszyna nie był przeprowadzony. Wszystko zaś co się na Stacyę wydawało z funduszu rs. 3300 rocznego jest w księgach kassowych Sobieszyna pod oddzielną rubryką zamieszczone.

Obraz interesów administracyjnych Stacyi przedstawia się zresztą najlepiej w sprawozdaniu podanem przez pana profesora Cichockiego, które przy niniejszem składam, a które dla lepszego wewnętrznego związku i ogarnięcia całości interesów od początku, obejmuje w sobie okres od 1 Czerwca 1886 r. do końca roku 1887.

Z tego sprawozdania widzimy, że dotychczasowe po dzień 31 Grudnia 1887 r. koszta Stacyi w Sobieszynie, wynoszą z kapitału zapasowego rs. 5859 k. 70, z dochodów bieżących rs. 3628 k. 19, czyli razem rs. 9487 k. 89.

Oprócz nich doliczyć wypada to jeszcze, co dobra Sobieszyn dostarczyły w naturze dla stacyi a mianowicie: 87 korcy zboża, 60 korcy kartofli, utrzymanie 6 krów na oborze, 1 mórg 100 prętów pod ogrody, 21 sążni opału, 30 fur leżaniny, 39 dni stołowania rzemieślników wartości rs. 15 k. 60, 374 dni sprzężaju koni, 456 dni wołów, 428 dni parobków i fornali, z drzewa budowlanego 143 osik, 30 dębów, 309 sosen, 485 kóp gontów, jakto załączony wykaz udowadnia.

Cieszymy się jednak nadzieją, że wszystkie te koszta i starania przyniosą z czasem rzeczywisty pożytek krajowemu rolnictwu, dostarczając mu wypróbowanem doświadczeniem i najściślejszemi obserwacyami, na Stacyi dokonywanemi, nieocenione dla praktyki wskazówki. Za granicą ogromne na takie cele ponoszą się ofiary; u nas jest to pierwsza w tym zakresie instytucya prywatnego stowarzyszenia środkami urządzona.

Przechodzę z kolei do interesów gospodarstwa w Sobieszynie i Blizocinie w r. 1886/7. W ogóle winienem uprzedzić, że jakkolwiek wiele się tam już zrobiło, wiele poprawiło, ale jeszcze nie skończyło zadanie, jakie jest do wykonania. Na to trzeba czasu i nakładu. Czystych dochodów w żaden sposób być jeszcze nie może, przeciwnie są konieczne i nieuniknione deficyta w obliczeniu rocznem, kiedy się buduje, naprawia, sporządza nowe pomiary i mappy, urządza lasy, zakupuje lepszy inwentarz, maszyny, narzędzia, kiedy się wreszcie ma na budżecie utrzymanie Stacyi roczne i spłatę rat T-wa Kredytowego. Wyjałowionych, nieumiejętnie uprawianych gruntów niepodobna przez dwa lata do porządku doprowadzić i zmusić do szybkiego powiększenia produkcyi. Z samą nawet administracyą, z ludźmi, muszą być z początku kłopoty i trudności, zanim się ich nauczy i przyzwyczai do ścisłego porządku, do systematyczności i wymagań nowych o których przedtem nie słyszeli.

Uwaga ta ogólna a konieczna, ma służyć do lepszego wyrozumienia rezultatów, jakie w niniejszem sprawozdaniu o Sobieszynie za rok właściwie pierwszy prowadzonego w nim gospodarstwa, wykazać mi przychodzi, a które w żaden sposób jeszcze zadawalniającemi, pod względem finansowym być nie mogą, chociaż złemi znowuż nie są, bo nic się nie zmarnowało i jak sądzę, nic bez pożytku nie wydało.

Przychody kassy Sobieszyna i Blizocina w roku 1886/7 były:

1.	Remanent z r. 1885/6 . . .	Rs.	180	k.	74
2.	Za zboże i produkta rolne . .	Rs.	7012	k.	92
3.	Z dzierżaw i czynszów . . .	Rs.	2123	k.	69½
4.	Z pachtu krów.	Rs.	1419	k.	48
5.	Z lasu	Rs.	2907	k.	97½
6.	Z sadów i ogrodów	Rs.	268	k.	97½
7.	Za inwentarz żywy, wełnę . .	Rs.	2802	k.	81
8.	Rybołóstwo.	Rs.	333	k.	33
9.	Nadzwyczajne.	Rs.	363	k.	51½
10.	Kaucye	Rs.	100	k.	—
11.	Zaliczenia dane z funduszów innych Administracyi Zapisu. .	Rs.	3497	k.	81
	Razem kassowy przychód. .	Rs.	21011	k.	25
	Nieściągnięte przed 1 Lipca 1887 r. a przypadające kassie należności. .	Rs.	388	k.	51½
	W r. 1886/7 rachunek ogólny pobranych i mających być pobranemi przychodów był. . .	Rs.	21399	k.	76½

Rozchody kassy w tymże czasie.

1. Stacya melioracyjna na urządzenie . . . Rs. 109 k. 7½ Stacya melioracyjna na utrzymanie . . Rs. 1523 k. 51	Rs.	1632 k.	58½
2. Kaucya od dzierżawy propinacyi rządowi i koszta stemplów . . .	Rs.	289 k.	1
3. Podatki, składki i ubezpieczenia.	Rs.	2084 k.	42½
4. Konserwacya budowli	Rs.	297 k.	33
5. Pensye i zasługi	Rs.	1948 k.	—
6. Najem folwarczny	Rs.	2726 k.	20½
7. Kancellarya i prenumerata Gazety Rolniczej	Rs.	91 k.	64
8. Kupno zboża i paszy	Rs.	2838 k.	34½
9. Kupno inwentarza żywego . .	Rs.	892 k.	50
10. Koszt ogrodów, sadow, oranżeryi	Rs.	259 k.	78
11. Potrzeby gospodarstwa różne. .	Rs.	667 k.	88½
12. Żelazo, narzędzia rolnicze sprzęty	Rs.	555 k.	45½
13. Koszt lasów i służba leśna . .	Rs.	418 k.	44
14. Podróże, transporta stajenne telegraf poczta.	Rs.	284 k.	75½
15. Melioracye gruntowe i nowe budowle	Rs.	2585 k.	24½
16. Kuchnia dworska, gościnna i czeladnia	Rs.	396 k.	44
17. Koszta zdrowia	Rs.	178 k	88
18. Koszta sądowe i nadzwyczajne .	Rs.	466 k.	89½
19 Raty T-wa Kred. Ziemskiego .	Rs.	2285 k.	64
Rozchody razem. . .	Rs.	20899 k.	45½

Z porównania przychodu i rozchodu kassowego rachunku wynika, że remanent kassy na d. 1 Lipca 1887 r wynosił rs. 111 k. 80.

Jest to jednak tylko rachunek kassowy.

Przeprowadziwszy zaś kalkulacyę materyalną przychodów i rozchodów według natury przedmiotów, wykazać się musi, że w poborze kassy było przychodów niepochodzących z majątku, tylko dodanych z innych funduszów, oraz kaucya w r. gospodarskim 1886/7 rs. 3597 k. 81, czyli że tyle było deficytu.

Z drugiej jednak strony, na usprawiedliwienie stanu rzeczy, dosyć jest zwrócić uwagę, że w rozchodach mieszczą się takie pozycye jak:

Koszta Stacyi	Rs.	1632 k.	41½
Melioracye	„	2585 „	24½
T-wo Kredytowe	„	2285 „	64
co już czyni razem	„	6503 „	30

wydatków z gospodarstwem rocznem nie mających związku, wydatków, któreby słusznie do rachunku dochodu czystego odnieść wypadało, gdyby go się teoretycznie udowodniać chciało. Nie podejmuję jednak podobnych obliczeń w tem miejscu, aby nie zabierać czasu i miejsca, kiedy, zdaje mi się położenie interesów jest dostatecznie wyjaśnione. Zresztą w osobnych anneksach do niniejszego sprawozdania dołączonych, są te obliczenia przeprowadzone i rozpatrzeć się w nich można.

Summa wydatków na melioracye i nowe budowle w roku 1886/7 wynosiła w Sobieszynie rs. 2585 k. 24½, jak powiedziano wyżej. Do summy tej odniesione zostały następne roboty: karczunek 22 morgów olszyny na łąkach, wyszlamowanie sadzawki, część wypłaty robót mierniczych, kupno 30 uli do pasieki, grabi, w tiger, 2 opiełaczy klawiszowyoh Cichoskiego, koszta budowy nowego czworaka murowanego, nowe-

go domu przy młynie Drewniku, nowych szluz przy młynach, przebudowanie stajni w Sobieszynie, wyrób materyałów drzewnych budowlanych, gontów, kupno wapna 610 pudów i t. d.

Szczegółowy rachunek kosztów melioracyi w Sobieszynie mam honor przedstawić w osobnym wykazie.

Produkcya rolna w r. 1886/7 była następna w Sobieszynie.

Pszenicy	omłóc.	kor.	897	z wysianych	87½	(ziarn.)	9½
Żyta	„	„	1011	„	222½	„	4¾
Jęczmienia	„	„	196¾	„	26¼	„	7½
Owsa	„	„	420	„	137	„	3
Grochu	„	„	90½	„	13	„	7
Gryki	„	„	147¾	„	27½	„	5½
Wyki	„	„	174½	„	43½	„	4
Łubinu	„	„	16	„	—	„	—
Rzepaku	„	„	52½	„	2½	„	35
Kartofli	„	„	2830	„	303½	„	9⅓

Koniczyny czerwonej nasienia 7 korcy
Koniczyny białej „ 3 „
Sporku . . . . 7 „

Siana 11054 cet., potrawu 1485 cet., koniczyny na paszę 200 cet., buraków pastewnych 500 korcy. Z produkcyi tej sprzedano 351 korcy żyta, 613 korcy pszenicy, gryki pośladu 43¼ korcy, kartofli 618 korcy.

Stan inwentarza żywego w d. 1 Lipca 1887 r. był następny.

Owiec z jagniętami i trykami 1193, koni i stadniny sztuk 48, wołów 18, buchajów 2, krów 45, jałowniku 7, cieląt 19, trzody 8 sztuk, pszczół w pasiece 58 ulów.

Z inwentarza żywego sprzedano: 265 owiec brakow, 11 krów starych, 2 woły i 2 buhaje, 1 klacz, 11 cieląt, 2 maciory z trzody.

Wełny było 63 pudy, 32 funty sprzedanej na jarmarku Warszawskim przez pana Steina za rs. 1512. Wykazy przychodu i rozchodu zboża oraz inwentarza żywego przy niniejszem przedstawiam.

Z ogólnych interesów Sobieszyna podać należy do wiadomości Komitetu przedewszystkiem, iż od 1 Lipca 1887 r. wypuszczona została p. Ignacemu Kuszel w dziewięcioletnią dzierżawę większa część folwarku Blizocin, około 556 morgów, za cenę rs. 2500 rocznej opłaty dzierżawnej, z obowiązkiem płacenia podatków.

Reszta zaś pól bardzo lekkich, piaszczystych, daleko za lasami położonych, ma być pod las zapuszczona na przestrzeni koło 180 mor. Za assygnowany przez decyzyę Komitetu, z d. 7 Czerwca 1887 r. osobny fundusz rs. 3000, w celu wykonania robót koło wewnętrznego wykończenia budowy kościoła parafialnego w Sobieszynie, została już ułożona posadzka cementowa w dwóch kolorach, a obecnie wykończają się roboty ławek, konfesjonałów, drzwi i choru. Roboty te wykonywa majster i przedsiębiorca Bannert w Mszczonowie, znany mi z uczciwości i akuratności, któremu wiele podobnych robót było powierzone przy zabudowaniu osady rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu.

W dniu 27 Maja 1887 r. podpisaną została przezemnie umowa z mieszczanami osady Łysobyki o zniesienie serwitutu zbierania leżaniny, drzewa, jaki mieli w lesie do folwarku Lendo przylegającym. W zamian za zrzeczenie się tego serwitutu otrzymali 16 morgów lasu. Tym więc sposobem ostatni serwitut jaki jeszcze istniał w dobrach Sobieszyn został usunięty.

Między dobrami sąsiedniemi Podlodów, obecnie własnością W-go Mejznera będącemi, a Sobieszynem toczy się kontrowers graniczny od niepamiętnych czasów, bo przeszło 100 lat wynoszących, o przestrzeń podobno 120 morgów obejmującą, bagien, łąk, kawałków zarośli i olszyny. Całe stosy

aktów, procesów, pozwów, relacyi, wizyi sądowych, wywodów obustronnych sformowały się w tej sprawie, świadczących wymownie z jakiem zawzięciem niegdyś w sporach granicznych się procesowano.

Pan Mejzner wystąpił z propozycyą, aby w interesie wspólnym dwóch sąsiednich majątków, spór ten odwieczny skończyć i drogą polubowną go załatwić, dzieląc przedmiot sporny na dwie części. Rada Zawiadująca w zasadzie przyjęła propozycyę i po zbadaniu akt odnośnych, postanowiła aby wezwać geometrę do wymierzenia spornej przestrzeni, oznaczenia jej granic, poklasyfikowania gruntu i narysowania mappy wraz z projektem podziału. Skoro to zostanie zrobione uporządkowany zostanie wreszcie dotychczasowy stosunek nieokreślonej granicy Sobieszyna od strony Podlodowa.

Pomiary z projektu urządzenia lasów wynikające, zostały w Sobieszynie i Blizocinie w ciągu roku 1887 zrobione i skończone, przy udziale geometry rządowego Dębickiego, Nadleśny Jankowski wypracował i przedstawił szczegółowy projekt urządzenia lasów Sobieszyńskich z odpowiedniemi mappami i protokółami.

Jeden z ważniejszych wreszcie interesów tyczących uporządkowania prawnych stosunków dóbr Sobieszyn, jaki pozostał się do załatwienia, i dotąd ukończony być nie mógł, jost formalność przepisania w hypotece tytułu własności na imię T-wa Osad Rolnych. Co do wszystkich innych majątków po ś. p. hr. Kickim pozostałych zostało to już dawno zrobione. Co do Sobieszyna zaś nie mogło to jeszcze być spełnione z następnych przyczyn. Egzekutorowie testamentu hr. Kickiego, którzy przez trzy lata po jego śmierci, t. j. do 1881 r, czyli do czasu wejścia w posiadanie Zapisu przez T-wo Osad Rolnych prowadzili interesa spadku, nie dopełnili potrzebnych aktów aby Sobieszyn i Blizocin były na imię T-wa Osad Rolnych w hypotece Siedleckiej przepisane. Następnie, majątki te zostawały, jak wiadomo, pod dożywociem

wdowy hr. Kickiego. Skoro po jej śmierci w końcu 1885 r. T-wo Osad Rolnych weszło w posiadanie Sobieszyna i zajęło się uporządkowaniem stosunków prawnych okazało się, że chcąc przeprowadzić konieczną formalność przepisania tytułu własności w hypotece Siedleckiej, potrzeba uregulować jeszcze postępowanie spadkowe po bracie hr. Kajetana Kickiego, Aleksandrze, zmarłym krótko przed nim w 1878 r. sporządzać spis inwentarza po nim, obliczyć, zapłacić Izbie Skarbowej Siedleckiej stempel kollateralny należny od hr. Kajetana od spadku po hr. Aleksandrze odziedziczonego, wyszukiwać rozmaite dowody i dokumenta, ażeby ostatecznie przeprowadzić wedle przepisów dewolucyą formrlnych praw na T-wo Osad Rolnych.

Czynności te nader zawiłe i uciążliwe, utrudnione po części zadawnieniem, po części różnemi zapatrywaniami i wymaganiami pojedynczych urzędów co do pojedynczych kwestyi, prowadzą się ciagle i są na ukończeniu, przy pomocy adwokata Sunderlanda w Siedlcach, któremu pewna ich część poruczoną została.

Nadmienić tu jednak winienem, że pomimo, iż powyższa sprawa, skutkiem niedopełnienia jej w czasie właściwym przez egzekutorów testamentu ś. p. hr. Kajetana Kickiego uległa opóźnieniu, to jednakowoż to opóźnienie nie podaje w żadną formalną nawet wątpliwość zasadności praw T-wa do Sobieszyna i Blizocina, ponieważ objęte one zostały nakazem wykonawczym (ispołnitelny list) Sądu Okręgowego Warszawskiego, wprowadzającym T-wo Osad Rolnych w posiadanie całego spadku i wszystkich majątków po hr. Kajetanie Kickim i wydanym jeszcze w roku 1881, w skutku zatwierdzenia testamentu przez Ministeryum Spraw Wewnętrznych.

3. Dobra Rzyczki w r. 1887.

Z majątku tego, w dzierżawie jak wiadomo pozostającego, było w roku ubiegłym przychodów w ogóle rs. 4978

k. 25, a rozchodów rs. 3881 k. 19½, czyli że przewyżka dochodu wynosiła rs. 1097 k. 5½.

W przychodach mieści się rata dzierżawna której dzierżawca w całości nie uiścił, dochód za drzewo z porębu i zwrot danych poprzednio zaliczeń. W rozchodach zaś najznaczniejszy był wydatek rs. 1412 k. 51. na spłatę skarbowi stempla kolateralnego, rs. 1180 k. 31½ kosztów lasów i zaliczeń danych, rs. 396 k. 49½ zapłaconego długu należnego jeszcze z dawnej administracyi sądowej Rzyczek, wyrokiem sądowym na T-wo Osad Rolnych włożonego, wreszcie rs. 367 k. 12½. półrocznej defalki z czynszu dzierżawcy, przyznanej mu przez Radę Zawiadującą, koszta prawne i inne.

Trudności z dzierżawcą, o których w roku zeszłym wspomniałem, ciągnęły się i w roku bieżącym. Znaczne zaległości podatkowe z jego strony, opóźnienie z wypłatą raty dzierżawnej, stawiało nas w trudne położenie. Z zerwaniem kontraktu i usunięciem dzierżawcy obecnego, do czego mieliśmy podstawę, nie uważaliśmy za stósowne zbyt się spieszyć, ze względu zarówno na niełatwe zadanie w obecnych czasach znalezienia dobrego dzierżawcy, jako też i na to, że niewypłacalność obecnego nie wynikła z jego nierzetelności, lecz z przechodniego stanu (jak zapewniał) jego interesów osobistych i złych konjunktur handlu zbożowego w roku zeszłym. Użyto więc takich środków, aby zabezpieczyć prawa T-wa należycie i z drugiej strony okazać pewną wyrozumiałość na położenie dzierzawcy. Pozwolono mu więc w terminach rozłożonych na pewien czas uregulować swoje zaległości, przy kategorycznem zobowiązaniem go piśmiennem do pilnowania tych terminów.

Z powodu budowy nowej linii drogi żelaznej ze Lwowa do Bełzca, zajęto pod nią koło 1½ morgi gruntów dworskich w Rzyczkach. Z przedsiębiorstwem tej nowej kolei, toczyły się długie pertraktacye o urządzenie przystanku osobowego i towarowego w samych Rzyczkach, lecz skutku one nie

przyniosły, z powodu zbyt wygórowanych żądań przedsiębiorców budowy tej drogi żelaznej, na które się zgodzić nie było można. Gdy wreszcie nie można się także było z niemi porozumieć i o samą cenę kupna gruntu, został on zajęty w drodze wywłaszczenia z urzędu, i oszacowany przez Komissyę urzędową na summę fl. 499 cet. 81, którą kolej złożyła do depozytu sądowego,—i którą ztamtąd mamy odebrać, a co z powodu różnych przeszkód formalnych nie mogło być jeszcze dokonane.

Z summy fl. 8075 cent. 87½ nałożonej na Rzyczki przez skarb za zmianę tytułu właściciela, rozłożonej na raty upłaciliśmy dochodami bieżącymi do końca roku 1887 już fl. 4819 cent. 9, a procentów 6% zwłoki fl. 1087 cent. 56, czyli razem zapłaciliśmy już na ten przedmiot fl. 5906 cent. 65. Jest to najnieprodukcyjniejszy a wielki wydatek, ciążący ciągle na przychodach Rzyczek. Uporządkowanie Rzyczek co do ulepszenia i zaokrąglenia figury gruntów dworskich, przez umowy o wymianę szachownic prowadziło się w dalszym ciągu, stopniowo, w roku ubiegłym 1887. Nastąpiło już w zasadzie porozumienie z p. Łączyńskim właścicielem sąsiedniego majątku Zaborze o zamianę większej przestrzeni między tym majątkiem i Rzyczkami; kupiono od włościan parę parcell wchodzących w dworskie grunta, a z paroma się zamieniono. Wykonanie postanowienia Komitetu o budowie kościoła w Rzyczkach, rozpoczęło się już w roku zeszłym. Projekta budowy i anszlagi kilkakrotnie opracowywane, zostały ostatecznie przez Radę Zawiadującą przyjęte na ogólną summę fl. 17,927 cent. 35, w której sama budowa będzie kosztowała fl. 13,457 cent. 35, wewnętrzne urządzenie fl. 4130, a inne koszt fl. 340. Projekt budowy wypracował budowniczy Zygmunt Kiślański, a anszlagi budowy Sebestyan Jaworzyński z Krakowa, któremu kierunek i przedsiębiorstwo całej budowy poruczonem zostanie.

4. *Nieruchomości w Warszawie N. 1066s, na Pradze N. 180/1 i Kolonja Szamocin pod Warszawą.*

Dom w Warszawie przy ulicy Królewskiej położony, dał przychodu brutto rs. 3259 k. 67½. Że zaś na jego konserwacyę, podatki, gaz, naprawy gruntowe i zaprowadzenie wodociągów wydano rs. 2020 k. 49, przeto czystego dochodu dom ten w r. 1887 uczynił rs. 1239 k. 18½.

W obecnym swoim stanie został on już w najznaczniejszej części do porządku doprowadzony. Na przyszłość pozostają jeszcze naprawy niektórych lokalów, a najważniejsza i najkosztowniejsza robota jaka nas czeka, to skanalizowanie go połączenie z kanałem miejskim i zupełne przebudowanie kloak, które są w stanie jak najgorszym. Roboty te są ze sobą w ścisłym związku, ale jeżeli będą przedsięwzięte, to wymagają bardzo dużego kosztu.

Nieruchomość na Pradze, w dzierżawie Oxnera będąca przyniosła tylko rs. 300 dochodu. Possesya ta obejmująca 20,000 łokci placu, ma stary drewniany dom na wpół spróchniały i zdezelowany i żadnych zresztą zabudowań. Chcąc żeby coś przynosiła, trzebaby ją zabudować i nadać jej jakiś cel pożyteczny. W takim stanie w jakim jest obecnie, w żaden sposób nie powinnaby zostać.

Kolonija Szamocin i Józefin pod Warszawą dzierżawiona przez Gliszczyńskiego czyniły dochodu rs. 400. Ponieważ w Maju 1887 r. spalił się tam dom drewniany, za który Rząd Gubernialny Warszawski wypłacił rs. 3233 k. 95 wynadgrodzenia, przeto przychodu do Szamocina się odnoszącego było razem rs. 3633 k. 95. Gdy jednak odbudowaliśmy bezzwłocznie spalony dom, gdy byliśmy zmuszeni przebudować walącą się oborę i stodoły, a wreszcie zrobić ulgę pogorzałemu dzierżawcy z czynszu na rs 250, co wszystko razem stanowiło rozchodów na rs. 4132 k. 26½ kop. przeto z Szamocina nie

tylko nie było czystego dochodu, ale jeszcze trzeba było z ogólnych innych źródeł dopłacić do niego w tym roku rs. 498 k. 31½. Kolonia ta około 97 morgów wynosząca, została przez licytacyę publiczną wydzierżawiona na lat trzy od 1 Lipca 1888 r., za podwójną od poprzedniej ceny t. j. za rs. 805 rocznego czynszu dzierżawnego, z obowiązkiem płacenia podatków, Wojciechowi Zarembie, co jakkolwiek nienależy chronologicznie uważając, do faktów spełnionych w roku 1887, bo się dokonało już w bieżącym 1888 r., jednakowoż dla związku wiadomości, wspominam o tem dzisiaj, gdyż tym sposobem się pokazało, że nakład robiony na uporządkowanie budynków natychmiast się opłacił, stałem podwyższeniem czynszu dzierżawnego jaki na licytacyi osiągnęliśmy.

5. *Interesa ogólne Zapisu.*

Osiągnięty ze sprzedaży 1500 sztuk starodrzewu sosen w Orłowie fundusz rs. 20,000 został użyty na zakupienie z niego rs. 17,300 Listów Zastawnych m. Warszawy, za które zapłacono rs. 16,948 k. 85 i które przyłączono do funduszu zapasowego z poprzednich lat również w Listach m. Warszawy lokowanego rs. 16,300 i obydwa te fundusze w ilości rs. 33,600 złożono jako depozyt w Dyrekcyi T-wa Kredytowego m. Warszawy.

Pozostałą z funduszu za drzewo otrzymanego rs. 20,000 po zakupieniu Listów Zastawnych kwotę rs. 3051 k. 15 pozostawiono w gotowiźnie na rachunku przekazowym Banku Handlowego na pokrycie kosztów posadzki, ławek konfensyonałów i t. d. w kościele Sobieszyńskim, stósownie do decyzyi Komitetu z dnia 7 Czerwca r. 1887.

Kapitał rs. 91,000 w Listach Zastawnych Ziemskich lokowany, po ś. p. hr. Kickim pozostały, nie uległ żadnym zmianom, gdyż za wylosowane z niego w roku zeszłym 1887 na rs. 3100 Listy, bezzwłocznie zakupiono tejże samej war-

ości inne Listy Zastawne Ziemskie i dołączono je do tegokapitału, deponowanego w Dyrekcyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

Co się tyczy rachunku tak zwanych ogólnych, rozporządzalnych funduszów, oraz kapitałów, to obroty ich pod względem przychodów i rozchodów, były w ciągu roku 1887 następujące:

Nr.	Wyszczególnienie	Gotowizna		Papiery %	
		Rs.	kop.	Rs.	kop.
	Przychody.				
1	Procenta	5524	53		
2	Z domu na Pradze . . .	300	—		
3	Z domu w Warszawie . .	3259	67½		
4	Z Rzyczek	4978	25		
5	Z kolonii Szamocin (z wynadgrodzeniem za spalony dom)	3633	95		
6	Z dochodów czystych gospodarstwa w Orłowie w roku 1886/7.	5000	—		
7	Za sprzedane 3500 sosen starodrzewu w Orłowie. .	20000	—		
8	Reszta zwrotu pożyczki danej Kahanowi.	200	—		
9	Za wylosowane papiery %	3200	—		
10	Kupione papiery procentowe	—	—	20500	
11	Kaucye dzierżawców . . .	—	—	950	
12	Nadzwyczajne	111	98	—	
	Przychodów w r. 1887 razem.	46208	38½	21450	—

Nr.	Wyszczególnienie	Gotowizna		Papiery %	
		Rs.	kop.	Rs.	kop.
	Dodawszy remanenta z r. 1886 t. j.				
	1. Gotowizną	3068	89½		
	2. Kapitał oszczędzony w Listach m. Warszawy. . .	—	—	16300	
	3. Kapitał po hr. Kickim w Listach Zastawnych . .	—	--	91000	
	4. Kaucye dzierżawców w papierach procent . . .	—	—	2400	
	Ogółem przychodów w roku 1887 z remanentem z roku 1886	49277	28	131150	
	Rozchody.				
1	Koszt administracyi ogólnej całego Zapisu.	5065	96½		
2	Wydatki sądowe, prawne, inwentaryzacyjne. . . .	559	9		
3	Na dom w Warszawie . .	2020	49		
4	Na Rzyczki.	3881	19½		
5	Na Szamocin	4132	26½		
6	Na Sobieszyn i utrzymanie Stacyi Melioracyjnej . .	4685	88		
7	Na pierwsze urządzenie Stacyi Melioracyjnej w Sobieszynie (reszta z osobnego funduszu)	1754	24		
8	Wylosowane lub sprzedane papiery procentowe . . .	—	—	3200	
9	Na kupno papierów procentowych.	20162	41		

L. p.	Wyszczególnienie	Gotowizna		Papiery %	
		Rs.	kop.	Rs.	kop.
10	Nadzwyczajne	1074	87		
	Rozchodów w r. 1887 razem	43336	40½	3200	—
	Na rok 1888 został remanent	5940	87½	127950	—
		49277	28	131150	—
	Remanenta na r. 1888 stanowią:				
	1. Gotowizna w Banku Handlowym. rs. 5574 k. 20 w kassie rs. 366 k. 67½	5940	87½		
	2. W Listach Zastawnych m. Warszawy w depozycie Dyrekcyi T-wa Kredytowego m. Warszawy fundusz oszczędzony . .			33600	—
	3. W Listach Zastawnych Ziemskich 5% 1869 r. w depozycie Dyrekcyi T-stwa Kredytowego Ziemskiego kapitał po ś. p. hr. Kickim pozostały			91000	—
	4. W rożnych papierach % kaucye dzierżawców w Banku Handlowym deponowane			3150	—
	5. Dwa bilety po 100 rs. pożyczki premiowej Rossyjskiej z r. 1864 do kaucyi dzierżawcy Suchodolskiego należące przechowane w kassie Administracyj .			200	—
	Razem. . .	5940	87½	127950	—

Wykazane w tych rachunkach cyfry szczegółowe nie potrzebują już objaśnień, gdyż była już o nich mowa w poprzedzającem przedstawieniu interesów do pojedynczych majątków i nieruchomości się odnoszących. Były one sprawdzone zarówno w imieniu Rady Zawiadującej przez członka Garczyńskiego, jako też w imieniu Komitetu przez Komissyę Rewizyjną z trzech członków Komitetu złożoną.

Co do cyfry nadzwyczajnych rozchodów Rs. 1074 87 k, stósownem znajduję objaśnić, że pod tą rubryką zapisano rs. 688 k. 1, złożone do depozytu Banku Państwa na rzecz massy spadkowej, po ś. p. Maryi Kickiej jako resztę procentów jej należnych do dnia śmierci, oraz rs. 303 wypłaconych Wiśniewskiemu jako dług osobisty pani Kickiej, który się jeszcze od niej należał, a który spłacić polecił Komitet T-wa swoją decyzyą z d. 7 czerwca 1887 r.

W rubrycе kosztów Administracyi ogólnej całego Zapisu mieszczą się płace i pensye, Opiekuna Administratora, Sekretarza, podróże, zjazdy, druk sprawozdań, najem lokalu kancellaryi, korespondencye, telegramy; gratyfikacye i t. d.

Porównanie ogólne stanu funduszów rozporządzalnych i kapitałów roku sprawozdawczego 1887, z rokiem poprzednim 1886, wykazuje się na korzyść roku upłynionego.

Pomimo tak wielu dokonanych w roku ubiegłym wkładów w budowle i melioracye w majątkach, kosztów Stacyi doświadczalnej w Sobieszynie, restauracyi i zaprowadzenia wodociągów w domu w Warszawie, spłacenia z Rzyczek znacznej części stempla kolateralnego, wydatków sądowych i nadzwyczajnych dosyć dużych, jednakowoż fundusze ogólne powiększyły się w remanencie gotowizny o rs. 2871 k. 98, a w papierach procentowych o rs. 18250. Dodawszy bowiem do tej przewyżki przychodów r. 1887, pozostałe a nieruszone remanenta z roku poprzedniego 1886, a mianowicie, rs. 3068 k. 89½ gotowizny i rs. 109700 w papierach procentowych przedstawia się remanent na 1 Stycznia 1888 r.,

w gotowiźnie rs. 5940 k. 87¼ i w papierach procentowych rs. 127950 jaki jest wykazany w powyższym rachunku.

Po potrąceniu z summy papierów procentowych tego co stanowi kaucye dzierżawców t. j. rs. 3350, to kapitałów w papierach procentowych własnością Towarzystwa będących było rs. 124600.

Takie były rezultaty działań Administracyi Zapisu, które mam honor przedstawić pod rozpoznanie i ocenienie Komitetu T-wa.

Warszawa, d. 1 (13) Maja 1888 r.

(podpisano) *A. Białecki.*

III.

Sprawozdanie administracyi Stacyi prób melioracyjnych i doświadczeń rolniczych w Sobieszynie, od jej założenia w dniu 1 Czerwca 1886 r. do końca 1887r.

złożone przez

prof. Teofila Cichockiego.

W wykonaniu uchwały Komitetu Towarzystwa Osad Rolnych z d. 18 Kwietnia 1886 r., dotyczącej urządzenia w Sobieszynie, „*Stacyi prób melioracyjnych i doświadczeń rolniczych*", Rada Zawiadująca Zapisem hr. Kickiego, przystępując bezzwłocznie do jej organizacyi postanowiła wydzielić z gruntów ornych folwarku Sobieszyn pewną przestrzeń gruntu, na oddzielne pole do doświadczeń agronomicznych przeznaczone, zarządziła potrzebne pracownie i uzupełnienia w lokalu obranym na urządzenie przeróbki chemicznej i mieszkanie kierującego Stacyą, powołując mnie do objęcia tych obowiązków od 1 Czerwca 1886 r.

Najpilniejszą czynnością jaką pod względem urządzenia Stacyi przedsięwziąć wypadało, było obranie i wyznaczenie odpowiedniej przestrzeni gruntu na pole doświadczalne, a to dla tego, aby po dokonaniu potrzebnej uprawy roli i jej nawiezieniu, można było jeszcze w jesieni 1886 roku, rozpocząć doświadczenia ze zbożami ozimemi. Zadanie to w Sobieszynie nie było łatwem i odrazu nie mogło być rozstrzygniętem; w pobliskości bowiem folwarku, grunt przedstawia nadzwyczaj wielką rozmaitość nietylko pod względem własności ale i położenia. Odpowiednią przestrzeń jednostajnego gruntu, dopiero w tak znacznej miałoby się od folwarku i od mieszkania kierującego Stacyą odległości, że urządzenie w tej miejscowości pola doświadczalnego, pociągałoby za sobą nader ważną niedogodność w tem, że dozór pola doświadczalnego, i zajęcia na niem byłoby bardzo utrudnione.

Mając to na względzie, na pole doświadczalne obraną została potrzebna przestrzeń gruntu za owczarnią położona, i ciągnącą się w stronę Podlodowa, przy drodze do tej wsi wiodącej. Rozmaitość tego gruntu nietylko co do składu i własności, ale także i co do pochylenia względem stron świata, własności podłoża i t. p. jakkolwiek przedstawia ważną niedogodność, że nie dozwala jednakowo korzystać z całej przestrzeni pola doświadczalnego; z drugiej jednak strony przedstawia tę dogodność, że można przedsiębrać doświadczenia wymagające gruntów różnych własności. Nadto w przyszłości gdy powierzchnia pola i jego podłoże będą dokładnie zbadane, rozmaitość pochylenia gruntu względem stron świata może podać Stacyi sposobność wykonywania badań w bardzo ważnym kierunku, mianowicie co do ogrzewania się ziemi w rozmaitych głębokościach, jej stygnienia, wcześniejszego i późniejszego rozmarzania na wiosnę i t p.

Na wybór tej przestrzeni gruntu na pole doświadczalne zdecydowano się dopiero po dwukrotnem obejrzeniu miejscowości przez członka Rady Zawiadującej p. radcę Kowalskie-

go, przyczem stwierdzonem zostało, że na wykonywanie jednakowych doświadczeń można będzie wybierać dostateczne przestrzenie gruntu jednakowych własności.

Obrana przestrzeń gruntu, którą z czterech pól folwarcznych odciąć wypadało (z 4, 5, 6 i 7-go), w roku 1886 była w części zasianą żytem, a w części gryką, w znaczniejszej zaś części stanowiła ugór. Na tych właśnie częściach postanowiono już w tym roku rozpocząć doświadczenie ze zbożami ozimemi; w tym celu o ile się dało przez karczunek usunąć niepotrzebne drzewa, krzaki i pnie, wybrano i odmierzono z nich kilkadziesiąt pólek próbnych po 50 prętów kwadratowych przestrzeni mających, a po przeprowadzeniu stósownej uprawy i zasileniu jednych pólek zwykłym nawozem stajennym, innych zaś nawozami fabrycznie przygotowanemi, 17 pólek obsiano pszenicami, 5 różnemi gatunkami żyta, 22½ pólek jednym gatunkiem pszenicy na różnych nawozach, oraz 11 pólek między pszenicami jednym gatunkiem żyta.

Jeszcze przed dokonaniem zasiewów w r. 1886-ym pewna część granic pola doświadczalnego, która najwięcej była narażoną na niepotrzebny przystęp została zamkniętą płotem z tartych żerdzi osikowych; późną jesienią ogrodzenie to pociągnięto dalej, ukończono zaś dopiero na wiosnę 1887 roku. Ogrodzenie to nie licząc wartości materyału drzewnego i dozoru miejscowego cieśli kosztowało rs. 266 k. 31, wraz z karczunkiem. Przed zimą w roku 1886 nawieziono i uprawiono 21 pólek próbnych głównie do doświadczeń z kartoflami i burakami cukrowemi. Z wiosną zaś oprócz jednej odmiany pszenicy jarej i jednej rośliny olejnej wprowadzonej dopiero do uprawy (Lallemantia iberica) na owych pólkach było w uprawie 22 odmian kartofli i 14 częścią różnych, częścią tylko od różnych producentów pochodzących buraków cukrowych.

Wypadki ściśle naukowe z przedsiębranych doświadczeń otrzymane, wraz z uwagami nad niemi, stanowić będą przedmiot oddzielnego sprawozdania, które drukowane będzie w Gazecie Rolniczej. Zebrane z pólek próbnych plony zbóż i innych roślin, po większej części zostały oddane do użytku miejscowego gospodarstwa, w pewnej zaś części znajdują się jeszcze na polu doświadczelnem i w budynkach na niem wystawionych.

Ponieważ na samem polu doświadczalnem potrzeba było koniecznie wznieść odpowiednie budowle, mianowicie stodółkę przeznaczoną głównie nie do przechowania, ale tylko do omłotu zbiorów zbożowych z polek próbnych, dom o dwóch izbach, jednej stanowiącej spichrz do przechowania zbóż z owych pólek i drugiej przeznaczonej do robót piśmiennych i schronienia podczas zajęć na polu, oraz trzeciej izby poddasznej dla dozorcy pola i jego rodziny, a pod izbami piwnic do przechowywania okopowych; przy bramie zaś wjazdowej do pola doświadczalnego budowli na pomieszczenie w niej wagi setnej, wraz z izbą obok do ważenia, przeto Rada Zawiadująca postanowiła wyznaczyć z lasów Sobieszyńskich odpowiednią ilość drzewa, które w końcu zimy 1886/7 obrobione i na wiosnę zwiezione zostało.

Celem wzniesienia tych budowli z wiosną 1887 r. zawarte zostały przez p. Opiekuna Administratora stósowne umowy na wykonanie robót mularskich, ciesielskich i stolarskich, które rozpoczęte zostały w pierwszych dniach Maja i wykonane na czas potrzebny o tyle, że przed rozpoczęciem żniwa, była gotową budowla na pomieszczenie wagi setnej, potrzebnej do ważenia na wozach zboża w snopie zebranego z pólek próbnych; waga ta została ustawioną i po zważeniu na niej zboża było ono młócone w ukończonej do tego czasu stodole, inne zaś części budowli wykonane były nieco później. Wszakże budynek ten nie jest jeszcze zupełnie ukończony, deski bowiem przeznaczone do szalowania użyte zostały do innych robót i potrzeb miejscowego gospodarstwa, wypada więc na ten cel przygotować nowy zapas desek jednocalowej grubości.

Młócenie i pierwsze oczyszczenie zboża, odbywało się na umyślnie dla pola doświadczalnego zakupionych młocarni ręcznej z kołem rozpędowem Eppléa i wialni poznańskiej Cegielskiego, koszt nabycia których, oraz wagi setnej wynosi rs. 414.

Wydatki na wzniesienie tych budowli poniesione zostały w połowie z funduszu rs. 3300, corocznie na utrzymanie Stacyi przeznaczonego, mianowicie w summie rs. 983 k. 40½ w połowie zaś z funduszu rs. 6000 wyznaczonego z kapitałów na pierwsze potrzeby Stacyi, w summie rs. 1020 k. 75. Oprócz zatem wartości materyału drzewnego, wartość innych materyałów i robót dotychczas przy tych budowlach wykonanych wynosi rs. 2004 k. 15. W summie tej mieści się wyróbka i zwózka drzewa, robota tracka, wyrobienie cegły i gontów, które z funduszów Stacyi zostały gospodarstwu zwrócone.

Fundusz wyznaczony z kapitałów na pierwsze potrzeby Stacyi, który według przedstawienia członka Rady Zawiadującej p. radcy Kowalskiego miał być użytym na potrzeby naukowe stacyi, po zamianie papierów procentowych na zwykłe pieniądze papierowe, uczynił summę rs. 5859 k. 70. Summa ta całkowicie zużytą została w sposób następujący:

1. Na kupno różnych przyrządów, narzędzi i naczyń do pracowni chemicznej, i w ogóle przedmiotów i narzędzi służących do badań naukowych i doświadczeń, na koszta podróży do Pragi Czeskiej dla ich wyboru, koszta sprowadzenia ich na miejsce, na opłatę cła i t. p. wydano	rs.	3237 k. 65
2. Na urządzenie w pracowni chemicznej trzonu z kapą i klatką oszkloną, oraz kanałów wentylacyjnych, na kupno i rozprowadzenie rur gazowych i t. p.	rs.	247 k. 3½

3. Na szafy, stoły, i inne sprzęty do pracowni chemicznej, oraz na szafy do muzeum w sali na piętrze. . . .	rs.	613 k. 23
4. Nabycie pewnej liczby dzieł naukowych do bibliotoki Stacyi . . .	rs.	206 k. 18
5. Na przybudowanie kuchni, urządzenie mieszkania i lokalu przeznaczonego na pracownię chemiczną wydatkowano	rs.	268 k. 55
6. Na karczunek, ogrodzenie i urządzenie pola doświadczalnego, z kosztem wytarcia żerdzi osikowych, zwózki tychże oraz słupków i t. p. . . .	rs.	266 k. 31
7. Na koszta ścinania i obrabiania w lesie drzewa budulcowego, tarcia bali i desek, zwózkę tych materyałów, jakoteż na koszta wyrobienia i nabycia innych materyałów do budowy stodoły i domu na polu doświadczalnem	rs.	502 k. 97½
8. Na opłatę w części roboty mularskiej, ciesielskiej i niektórych innych przy tych budowlach	rs.	517 k. 77½
w ogóle. . .	rs.	5859 k. 70

Największy w tem wydatek stanowi zaopatrzenie pracowni chemicznej w potrzebne naczynia platynowe, szklanne i porcelanowe, przyrządy do analiz miarowych, i różne inne do szczególnych użytków, jak np. mlekomierze, narzędzia do obserwacyi meteorologicznych, nabycie wagi analitycznej, aparatu polaryzacyjnego, spektroskopu, mikroskopu i różnych innych narzędzi. Znaczne są także wydatki na sprzęty do pracowni chemicznej, które jednakże nie zostało jeszcze ukończone; wszakże roboty chemiczne już od miesiąca Kwietnia 1887 r. są dokonywane, uzupełnienie zaś urządzenia pracowni, a mianowicie koniecznie potrzebnego doprowadzenia, roz-

4

prowadzenia i odprowadzenia wody, odłożone zostało na czas dalszy i odnieść je wypada do funduszu na coroczne utrzymauie Stacyi przeznaczonego.

Fundusz budżetu na utrzymanie Stacyi przeznaczony i wynoszący za siedem miesięcy 1886-go roku rs. 1925 i za rok 1887-my rs. 3300 r., czyli w ogóle rs. 5225 nie został całkowicie zużytkowany. Wydatkowano z niego w roku 1886-ym na utrzymanie Stacyi:

1. Na kupno zbóż siewnych, nawozów, przywóz tychże, najem robocizny do pola doświadczalnego	rs.	425	k.	51½
2. Na kupno przyrządów i narzędzi	rs.	54	k.	80
3. Na płace	rs.	241	k.	50
4. Na różne inne wydatki . .	rs.	44	k.	16
w ogóle.	rs.	765	k.	97½

W roku 1887-ym:

1. Na kupno nasion, nawozów, materyałów chemicznych, przywóz tychże i robociznę na polu doświadczalnem. .	rs.	435	k.	33
2. Na naczynia i sprzęty i t. p.	rs.	89	k.	60
3. Na płace	rs.	772	k.	50
4. Na koszta podróży, prenumeratę pism, kupno książek	rs.	126	k.	60
Wydatki na utrzymanie Stacyi w ogóle	rs.	1424	k.	3
5. Na materyały budowlane i opłatę robót budowlanych	rs.	983	k.	40½
6. Na machiny i sprzęty . . .	rs.	440	k.	8
7. Na urządzenie pola i inne wydatki	rs.	14	k.	70

Wydatki dodatkowe na założenie Stacyi z funduszu na jej utrzymanie pokryte wynoszą w ogóle	rs.	1438	k.	18½
Wydatki z ostatnich trzech pozycyi wynosiły razem.	rs.	3628	k.	19
Z tego zatem funduszu nie wydatkowano	rs.	1596	k.	81

(podpisano) *Teofil Cichocki.*

IV.

Sprawozdanie z gospodarstwa leśnego w Orłowie za rok 1886/7.

Gospodarstwo leśne odbywało się w roku ubiegłym w takich samych jak lat poprzednich — warunkach, niedogodnych z powodu niemożności przeprowadzenia ugody o zniesienie serwitutów. Plan gospodarczy wykonywać się musi w myśl przepisów z r. 1875, to jest cięcia roczne bez względu na możność korzystnego zbytu materyałów, muszą być corocznie i to w terminie sześciomiesięcznym wyrąbane i oczyszczone, a w skutek tego, nie można ani częściowej sprzedaży z zyskiem uskutecznić, ani nawet sprzedaż przez licytacyę nie może przynosić takich rezultatów, jakieby przy innych warunkach osiągnąć się dały.

Drogą sprzedaży częściowej niemożebnem jest wszystkiego drzewa w terminie tak krótkim usunąć, bo włościanie — jedyni w takich razach nabywcy — mają go obfitość w okolicy, gdzie się odbywają karczunki lasów i sprzedaż drzewa za bezcen; kupcy zaś z miasteczek wiedząc bardzo dobrze, że w obec konieczności sprzedania w terminie naznaczonym porębów, z drzewem długo i bardzo drożyć się nie można, nabywają je zawsze za cenę o wiele niższą od wartości, aby oprócz zysków mogli i koszta usunięcia drzewa w terminie mieć sobie zwrócone.

Na licytacyę wystawia się drzewo jakie od miejscowych potrzeb budowlanych pozostaje, zatem materyał pozostały w cięciu po wydaniu drzewa serwitutowego i wycechowanego przez

cieślę dworskiego na budowle w majątku. Sążnie opałowe spotrzebowywa się w części na opał w folwarkach, do cegielni, wapielni i na węgle, a w części na sprzedaż dla dzierżawcy młyna parowego w Orłowie.

Zakładanie nowych lasów, odbywało się — jak w latach poprzednich, za pomocą upraw sztucznych — jedynie tutaj możliwych, gdyż skłonna do silnego zarośnięcia chwastami gleba, obsiewowi naturalnemu nie sprzyja. Najwięcej hoduje się dębinę przez wysiew żołędzi, już to dla tego, że grunt jest dla niej odpowiedni, a powtóre, że lasy Orłowskie bardzo mało dębiny posiadają. Rodzaje drzew innych hoduje się wyłącznie przez sadzenie jednorocznych lub starszych wysadek, których odpowiedni zapas dostarczają trzy szkółki istniejące w lasach; z tych jedna dawniejsza drzewna, w której hodują się kilkoletnie modrzewie, świerki, klony i t. p., a dwie siewne w roku bieżącym założone. Ogólna przestrzeń zagajeń sztucznych, zaprowadzonych na świeżych cięciach i niwach do lasu wcielonych, wynosi w ciągu lat pięciu, to jest od czasu wprowadzenia planu gospodarczego 188 morgów czyli 37 morgów rocznie. W tem mieści się dębiny morgów 102, sosny morgów 36.

Drzewostanów mięszanych sztucznie nie zakłada się tutaj, pozostają one przy pomocy natury: Tak naprzykład, na niwach obsianych dębiną dosiewa się sosna z poblizkich drzew, również i w cięciach obsianych dębiną sosna tu i owdzie zdołała powstać z nalotu, a grab z odrośli tworzy wszędzie gęstą ochronę dla młodej dębiny, a z czasem przy zastósowaniu odpowiednich środków, stanie się pożądaną dla niej podsiewką. Inne rodzaje, jak brzoza, iwa i osika tamże z nalotu powstałe, wkrótce muszą być wytępione, aby nie zagłuszyły dębiny. W tych cięciach natomiast gdzie sosnę posadzono, znajduje się dość gęsto dąb z odrośli i z opadu żołędzi powstały — w innych znowu luki w zagajeniu sosnowem dosadza się świerkiem, modrzewiem i sosną austryacką. Z wyjątkiem 70-u morgów czystej sośniny, istnieją wszędzie drzewostany mięszane, a późniejsze trzebieże będą miały na celu utrzymywać w odpowiednim stopniu i potrzebnym stosunku ten stan pomięszania.

Koszta upraw sztucznych na jednym morgu nie są jednakie; zależą one i od sposobu w jaki się uprawę wykonywa i miejscowości wymagającej większej lub mniejszej pracy do przygotowania pod zagajenie. Najdroższa kultura sosny jaka tu miała

miejsce na przestrzeni 15-u morgów, wynosiła przeciętnie rubli 4 na morgu gdzie kopano dołki na stopę głębokie, w odległości 4×2 stóp i sadzono jednoroczną sosnę. Zazwyczaj jednak wynosi koszt zasadzenia jednego morga sosną jednoroczną od 2—3 rs. najwyżej.

Sadzenie żołędzi w bruzdy motykowane, nie przechodzi rs. 1 kop. 50 na morgu.

Uprawy w roku bieżącym wykonane były na przestrzeni 14 morgów sosną i 19 morgów dębiną w cięciach i niwach; oprócz tego założono dwie szkółki, wynoszące 96 pręt. kub.

Stan upraw jest w ogóle dobry, potrzeba naprawek okazuje się na całej przestrzeni tylko na mniej więcej pięciu morgach i potrzebie tej w nadchodzącej jesieni i przyszłej wiośnie uczyni się zadość.

Rachunek roczny materyałów w lesie.

Materyały jakie z lasu czerpano, rozkładają się na dwie kategorye, mianowicie:

a) z zapasu przygotowanego najemnikiem jak: kloce tartaczne, sążnie opałowe i wierzchy użytkowe. Do tej kategoryi należy także starodrzew w r. 1883 obliczony i wynumerowany.

b) z zapasu naturalnego, t. j. jaki się czerpał bez uprzedniego przygotowania i nagromadzenia, lecz wprost z pnia w chwili zapotrzebowania.

Według powyższych dwóch kategoryj rachunek jest następujący:

A. Z ZAPASU PRZYGOTOWANEGO.

1. Starodrzew.

Przychód.	Pozostało remanentem		na rok 1886/7 szt. 7403
Rozchód.	Na wyrób kloców tartacznych	105	
	„ sprzedaż w cięciach	150	
	„ opał (zmurszałe).	2	„ „ 258
	Skradziono	1	
		Pozostaje sztuk. . . .	7145

2. Kloce tartaczne.

		sosn.	osik.
Przychód.	Pozostało remanentem w lesie na r. 1886/7	28	—
	wyrobiono w ciągu roku	393	87
	Razem sosen	421	87
Rozchód.	Wydano do tartaku	421	87

3. Wierzchy użytkowe.

		sztuk	st. kub.
Przychód.	Pozostało remanentem na r. 1886/7	28	288
	Przybyło	187	1310
	Ogółem	215	1598

Rozchód.

Na potrzeby ekonomiczne dóbr.	szt. 86	st. kub. 716	215	1598
„ sprzedaż	„ 19	„ 164		
„ ogrodzenie szkółek leśnych.	„ 96	„ 576		
„ mosty publiczne.	„ 14	„ 142		

4. Sążnie opałowe kubiczne.

Przychód.	Pozostało remanentem na r. 1886/7	284¾
	Urąbano w ciągu roku	411¼
	Ogółem	696¼

Przychód.

Na potrzeby ekonomii dóbr	179	(Cegielnia, wapielnia, na opał i węgle)	513¾
Dla dzierżawcy Dworzysk.	12		
Na sprzedaż	265½		
Zwrócono pożyczone.	46		
Na opał dla nadleśnego.	10¾		
Gratis	½		
		Pozostaje.	172½

B. Z ZAPASU NATURALNEGO.

1. Na potrzeby ekonomii dóbr.

Budulcu sosnowego	szt. 167	st. kub. 5918	(na czworaki i szopę do słomy
Drzewa stelmarskiego jesion.	„ 26	„ 466	
„ „ brzoz.	„ 8	„ 70	
„ „ osik.	„ 3	„ 120	
Drzewa opałowego z pnia i leżaniny		fur 118	
Dla dzierżawcy Dworzysk za lat 2		„ 80	

Chrustu i gałęzi	fur	166
Żerdzi	kóp	1
Drągów	„	13
Tyczek	„	9
Kołków	„	7
Płozów do sani	sztuk	46

2. Na sprzedaż.

Budulcu sosnowego	sztuk	181	st. kub.	8821
Drzewa osikowego	„	19	„	240
„ opałowego	fur	7		

3. Na potrzeby leśnictwa.

Chrustu	fur	8	(za najem do robót leśnych)
Żerdzi	kóp	12	do ogrodzenia kultur
Kołków	„	24½	

4. Na potrzeby służebności.

Budulcu sosnowego	sztuk	252	stóp. kub. 8672
Chrustu i gałęzi	fur	2799	
Kołków	„	213½	

5. Na drogi i mosty.

Chrustu . . . . fur 10

Rachunek roczny materyałów w tartaku.

Przychód.	Było remanentem w tartaku kloców	sosn. 22	osik. —
	Dowieziono z lasu	„ 421	„ 87
	Razem.	sosn. 443	osik. 87
	Ogółem	530	
Rozchód.	Porznięto na różne materyały	530	

(NB. Oprócz tego porznięto kloców obcych za opłatą 205 sztuk)

Z 530 kloców wytarto:

			Do tego remanent zeszłoroczny		
Futryn sosn.	łok.	354	łok. 8	razem łok.	362
Bali sosn. 5″	„	—	„ 109	„ „	109

			Do tego remanent zeszłoroczny			
Bali sosn. 4" . . .	łok.	838	łok. 487	razem	łok.	1325
„ „ 3" . . .	„	1426	„ —	„	„	1426
„ brzóz. 3" . .	„	—	„ 1912	„	„	1912
Tarcic sosn. 1½" . .	„	13275	„ 2860	„	„	16135
„ brzoz. 1½" .	„	—	„ 225	„	„	225
„ sosn. 1" . .	„	2371	„ 548	„	„	2912
„ „ ½" . .	„	1123	„ —	„	„	1123
Łat	„	17555	„ —	„	„	17555
„ osik.	„	9532	„ —	„	„	9532
Boków sosn. . . .	sztuk	843	szt. 225	„	szt.	1068

Rozchód na potrzeby ekonomii dóbr.

Futryn sosnowych . .	łok.	308
Bali 4" „ . .	„	295
„ 3" „ . .	„	1237
Tarcic 1½" „ . .	„	10651
„ 1" „ . .	„	2569
„ ½" „ . .	„	730
Łat.	„	15159
Boków	szt.	974

2. Na sprzedaż.

Bali sosnowych 4" . . .	łok.	62
„ „ 3" . . .	„	96
Tarcic „ 1½" . . .	„	39
„ „ 1" . . .	„	312
„ „ ½" . . .	„	324
Boków	szt.	12

3. Na potrzeby leśnictwa.

Bali sosnowych 4" . . .	łok.	11	do mieszkań służby leśnej
Tarcic „ 1½" . . .	„	347	
„ „ ½" . . .	„	69	
Łat „	szt.	703	do ogrodzenia szkółek
„ osikowych. . . .	„	5030	

4. Na mosty publiczne.

Bali sosnowych 4" . . .	łok.	162
„ „ 3" . . .	„	189
Boków	szt.	12

5. Na darowizny.

Łat sosnowych	łok,	828	do plebanii w Krasnymstawie
„ osikowych	szt.	4502	

Remanent materyałów w tartaku.

Futryn.	łok.	54	sosnowych
Bali 4".	„	795	
Tarcic 1½".	szt.	5098	
„ 1"	„	8	
Łat	„	865	
Boków	„	70	
Bali 5"	szt.	109	brzozowych
Tarcic	„	225	

Rachunek pieniężny za rok 1886/7.

P R Z Y C H Ó D	Gotówką		W oszacowaniu materyałów		Ogółem	
	Ruble i kopiejki					
Ze sprzedaży drzewa budolcowego i opałowego (łącznie z zaległością rs. 391)	1889	30	—	—	1889	30
Ze sprzedaży materyałów tartych w tartaku	43	34	—	—	43	34
Za porznięcie drzewa obcym w tartaku	92	80	—	—	92	80
Z dzierżawy niw leśnych. . . .	41	—	—	—	41	—
Od dzierżawcy Dworzysk zwrot kosztów rąbania dlań sążni . .	21	60	—	—	21	60
Do przeniesienia. . .	2088	04	—	—	2088	04

PRZYCHÓD	Gotówką		W oszacowaniu materyałów		Ogółem	
	Ruble i kopiejki					
Z przeniesienia . . .	2088	04	—	—	2088	04
Z defraudacyi leśnych.	19	49	—	—	19	49
Wartość materyałów leśnych wydanych dla ekonomii dóbr . .	—	—	1214	26	1214	26
Wartość materyałów tartych wydanych dla ekonomii dóbr . .	—	—	1134	63	1134	63
Połowa wartości materyałów wydanych dla służebności . . .	—	—	657	34	657	34
Połowa wartości materyałów wydanych na mosty i drogi . . .	—	—	20	67	20	67
Połowa wartości materyałów wydanych do plebanii Krostostawskiej	—	—	28	72	28	72
Ogółem . .	2107	53	3055	62	5163	15
ROZCHÓD						
Uprawy sztuczne, łącznie z oczyszczeniem cięć i popraw. nasiona .	161	85	—	—	161	85
Szkółki nowe, ogrodzenia i pielenie ich	37	—	—	—	37	—
Ogrodzenia zagajników	13	23	—	—	13	23
Rąbanie sążni, żerdzi do ogrodzeń, kołków, kloców i t. p.	288	18½	—	—	288	18½
Materyały i urządzenia leśne, kancelaryjne i geometryczne . . .	49	88	—	—	49	88
Kupno i transport nasion leśnych.	6	72	—	—	6	72
Pensya służby leśnej łącznie z zadatkami i gratyfikacyami. . .	770	—	—	—	770	—
Pensya służby tartacznej łącznie z zadatkami i gratyfikacyami .	80	11½	—	—	80	11½
Najem dla układania materyałów w tartaku	17	64	—	—	17	64
Materyały do tartaku.	4	—	—	—	4	—
Do przeniesienia. . .	1428	62	—	—	1428	62

ROZCHÓD	Gotówką		W oszacowaniu materyałów		Ogółem	
	Ruble i kopiejki					
Z przeniesienia . . .	1428	62	—	—	1428	62
Koszta sądowe w sprawach leśnych	12	—	—	—	12	—
Roboty reperacyjne w domu nadleśnego	29	96	—	—	29	96
Wartość ordynaryi gruntu, utrzymania bydła, służby leśnej . .	—	—	496	62	496	62
Podatki z lasu opłacono p. ekonomię dóbr	—	—	465	—	465	—
Wartość materyałów spotrzebowanych w leśnictwie z lasu i i tart, ...	—	—	414	73	414	73
Połowa wartości materyałów wydanych dla służebności. . . .	—	—	657	34	657	34
Połowa wartości materyałów wydanych na drogi i mosty . . .	—	—	20	67	20	67
Połowa wartości materyałów wydanych do plebanii w Krasnymstawie	—	—	28	72	28	72
Ogółem	1470	58	2083	08	3553	66
PORÓWNANIE						
Przychód	2107	53	3055	62	5163	15
Rozchód	1470	58	2083	08	3553	66
Dochód roczny gospodarczy . .	636	95	972	54	1609	49
Do tego wartość rematentów w lesie, tartaku (bez starodrzewu) .	—	—	901	62	901	62
Ogółem dochód roczny. . .	636	95	1874	16	2511	11

Uwaga. Wydatki nadzwyczajne jak: na służebności, drogi i mosty publiczne, gratyfikacye, obciążają w połowie ekonomię dóbr, a w połowie leśnictwo.

Leśnictwo Orłów 10 Września 1887 r.

Nadleśny (podpisano) **W. Jankowski.**

V.

Wykaz dokonanych w roku 1886/7 wydatków na melioracye i nowe budynki w dobrach Orłów.

№ kassowy	№ kolejny	Wyszczególnienie	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	Wogóle Rs.	Wogóle kop.
		I. Wydatki na melioracye rolne.				
233 i 241	1	Podział przez Jeometrę 666 morgów pola na Orłowie Drewnianym i na Marjance i zrobienie 2-ch planów z dodaniem pomocy ręcznej	101	56		
247 i 297	2	Kupno i sprowadzenie z Kutna 350 drzew wiśniowych na wysadzenie nowej alei na Złotej górze.	115	26		
169	3	Wykopanie 77½ prętów nowych rowów na Bartoszewie	11	62½		
139, 241 i 295	4	Rudowanie pni w nowinach.	38	82		
		Do przeniesienia	267	26½		

№ kassowy	№ kolejny	Wyszczególnienie	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	Wogóle Rs.	Wogóle kop.
		Z przeniesienia	267	26½		
	5	Kupno torfiarki, z frachtem, cłem i ekspedycyą.	335	50	602	76½
		II. Wydatki na nowe budowle.				
137, 139, 162, 181, 204, 205, 241 i 281.	6	Płace cieśli, 4 siekierników i 2 fornali fabrycznych, oraz najem przy obrabianiu i zwózce drzewa budulcowego	266	87½		
225 i 293	7	Żelaztwo i cynkowa blacha	187	56½		
30, 59, 65, 79, 106, 107, 116, 139, 167, 202 i 251.	8	Wyrób i wypalenie 52000 sztuk cegły i 480 korcy wapna, oraz najem do cegielni i wapielni. . . .	229	30½		
205, 255, 252 i 256	9	Wydobycie 39 sążni kamienia budulcowego i 5 sążni wapienniaka, oraz pomoc przy zwózce kamienia	40	70		
279	10	W domu czeladnim oprócz summy rs. 362 kop. 65½ w r. 1884/5 i summy rs. 538 k. 62 w r. 1885/6 na budowę tegoż wydanych, za zrobienie w 1 izbie podłogi	7	80		
24	11	W czworaku w Orłowie Drewn. oprócz rs. 71 kop. 61 w r. 1884/5 i rs. 77 k. 36 w r. 1886/7 wydanych na budowę tegoż, za dorobienie 4-ch okien . . .	2	—		
		Do przeniesienia	734	24½	602	76½

№ kassowy	№ kolejny	Wyszczególnienie	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	Wogóle Rs.	Wogóle kop.
		Z przeniesienia	734	24½	602	76½
155	12	Do budowy chlewów przy domu czeladnim, oprócz summy rs. 244 kop. 35 w r. 1885/6 wydanej na tę budowlę, dokupiono 6 beczek cementu . . .	41	—		
11, 22, 30, 118, 125 i 130	13	Do budowy nowego spichlerza oprócz summy rs. 637 k. 6 w r. 1885/6 wydanej, zrobiono 3 zamki, pomalowano drzwi i okna z oszkleniem i zrobiono ramy z siatką	50	47		
114	14	W domku nowym przy officynie prawej w klombie postawionym, oprócz summy rs. 110 k. 36 w r. 1885/6 wydanej, wykończono kuchnię i piec chlebowy	2	40		
114	15	Na dalsze roboty mularskie przy przebudowywaniu obory w Orłowie Drewn., oprócz summy rs. 81 kop. 78 w r. 1885/6 wydanej	5	10		
150	16	Na postawionych nowych chlewach przy starym czworaku w Orłowie Mur. przybito 66 kop gontów	3	30		
59, 65, 86, 92, 93, 103, 105, 116, 118 i 125	17	Budowa nowej obory czeladnej w Orłowie Murowanym	275	12		
259, 280, 292 i 295	18	Na budowę nowej szopy z sutereną w Orłowie Murow. (nieskończona) .	214	49		
		Do przeniesienia	1326	12½	602	76½

№ kassowy	№ kolejny	Wyszczególnienie	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	Wogóle Rs.	Wogóle kop.
		Z przeniesienia	1326	12½	602	76½
65, 118 i 295	19	Budowa 3-go czworaka w Orłowie Murowanym (zaczęta)	2	62		
253, 263, 276 i 279	20	Postawienie nowej werendy przy oficynie prawej	110	99		
241 i 289	21	Budowa nowej kuźni przy młynie w Orłowie Drewnianym	4	2	1443	75½
		Ogółem wydano			2046	52

Wyraźnie rubli dwa tysiące czterdzieści sześć, kopiejek pięćdziesiąt dwie.

Orłów, dnia 20 Września 1887 r.

Kassyer i buchalter (podpisano) **J. Wasilewski.**
Rządca (podpisano) **Gorzelański.**

VI.

Kalkulacya czystego dochodu z gospodarstwa rolnego w dobrach Orłów za r. 1886/7.

Nr. kolejny	PRZYCHÓD	Wpłynęło w roku 1886/7		Pozostało do pobrania		Razem wpłynęło i wpłynąć ma	
		Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki
1	Ze sprzedaży zboża i produktów rolnych	12186	03	140	19½	12326	22½
2	Za użytkowanie z mieszkań, pustek, pastwisk, gruntów i łąk dworskich	562	25	156	65½	718	90½
3	Z pachtu krów	973	28½	—	—	973	28½
4	Za wełnę i skórki z owiec	3308	41	—	—	3308	41
5	Za inwentarz żywy	902	60	77	54	980	14
6	Z ogrodów	101	87	—	—	101	87
7	Z dochodów nadzwyczajnych część pobrana i należna na rachunek gospodarstwa rolnego	46	83	14	65	61	48
	Łącznie	18081	27½	389	04	18470	31½
8	Wartość remanentów zbożowych podług oddzielnego wykazu z r. 1886/7					1663	31½
9	Wartość 100 korcy owsa wydanego dla folwarku Sobieszyna z odstawą do Lublina.					250	—
	Razem przychody gospod. roln.					20383	63
	Odejmując:						
	a) rozchody gospodarstwa rolnego z 1886/7	11343	18½				
	b) 25% wydatków z 1885/6 rozłożonych na 4 lata 1885/9 jako to:						
	1. Z sumy rs. 779 na kupno inwentarza żywego rs. 194 k. 75						
	Do przeniesienia rs. 194 k. 75	11343	18½	—	—	20383	63

Nr. kolejny	PRZYCHÓD	Wpłynęło w roku 1886/7		Rozchód do pobrania		Razem wpłynęło i wpłynąć ma	
		Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki
	Z przeniesienia rs. 194 k. 75	11343	18½			20383	63
	2. Z summy rs. 406 k. 51 na utrzymanie i rozszerzenie ogrodów ..... „ 101 „ 63						
	3. Wartość remanentów zbożowych z r. 1885/6. „ 770 „ 87	1067	25			12410	43½
	Ustanawia się dochód czysty z gospodarstwa rolnego za r. 1886/7	—	—	—	—	7973	19½

Nr. kolejny	ROZCHODY ROKU 1886/7	Wydano w roku 1886/7		Pozostało do wydania		Razem wydano i wydać należy	
		Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki	Ruble	kopiejki
1	Z ogólnej summy podatków, składek i asekuracyi rs. 3065 k. 85						
	Oddzieliwszy na ciężar ogólnego zarządu dóbr i lasów, oraz na folwark Dworzyska podług wykazu .... „ 1076 „ 22						
	Pozostanie na ciężar gospodarstwa folwarcznego	1989	63				
2	Konserwacya budowli czysto-gospodarskich (reszta w ogóle wydanej na konserwacyę budowli summy rs. 259 k. 53½ obciąża budynki ogólnej administracyi i leśne).	384	22½				
	Do przeniesienia	2373	85½				

Nr. kolejny	ROZCHODY ROKU 1886/7	Wydano w roku 1886/7		Pozostało do wydania		Razem wydano i wydać należy	
		Ruble i kopiejki					
	Z przeniesienia . .	2373	85½				
3	Płace dla służby folwarcznej .	1517	68				
	a) z summy rs. 740 stanowiącej płace rządcy dóbr i kassyera przyjmuje się ¾ na ciężar gospodarstwa, to jest. .	555	—				
4	Najem folwarczny	3858	02				
5	Kancellarya i prenumerata Gazety Rolniczej po strąceniu z ogólnej summy wydatku wynoszącej rs. 104 k. 56, 25% na ciężar ogólnej administracyi rs. 26 k. 14 . . .	78	42				
6	Dokupienie paszy i nasion . .	79	89				
7	Z ogólnej summy wydatku na kupno inwentarza żywego wynoszącej . . . rs. 1054 k. 37 wyłączywszy 75% na ciężar 3 lat następnych „ 790 „ 77 wypada na 1 rok 1886/7 25%	263	60				
8	Rządcy na przyjęcie interesentów	100	—				
9	Koszta ogrodów.	488	31½				
10	Kupno oleju, smarowidła, tranu, soli, terpentyny, utrzymanie i reperacye narzędzi gospodarskich i t. d. . . .	514	71				
11	Żelazo, narzędzia i sprzęty . .	661	04½				
12	Gratyfikacye, koszta podróży, frachty, stajenne, strawne, mostowe, telegramy i marki w ogóle . . . . . rs. 422 k. 03½ Z tego oddzieliwszy na ciężar ogólnej administracyi odpowiednio do rodzaju wydatków. . . . „ 165 „ 85						
	Na ciężar folwarków zostaje .	256	18½				
	Do przeniesienia . .	10746	72				

Nr. kolejny	ROZCHODY ROKU 1886/7	Wydano w roku 1886/7		Pozostało do wydania		Razem wydano i należy wydać	
		Ruble i kopiejki					
	Z przeniesienia . .	10746	72				
	Kuchnia czeladnia	65	65				
	Koszta zdrowia	523	61½				
	Wydatków nieprzewidzianych część odnosząca się do gospodarstwa rolnego z summy ogólnej rs. 116 k. 90 . . .	7	20				
	Rozchody z 1886/7 r. łącznie.					11343	18½

Kassyer-Buchalter (podp.) **J. Wasilewski.**

Rządca (podp.) **Gorzelański.**

VII.

Wykaz dokonanych w r. 1886|7 wydatków na meljoracye i nowe budynki w dobrach Sobieszyn.

№ kassowy	№ kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	W szczególe		W ogóle	
			Rs.	kop.	Rs.	kop.
		I. Wydatki na melioracye rolne.				
400—457	1	Wyrudowanie olszyny w Sobieszynie mórg 21 $^1/_3$ po rs. 18 od morgi	384	—		
457	2	Za wyrąbanie na tym karczunku $109^3/_4$ sążni olszowych po kop. 70 od sążnia .	76	$82\frac{1}{2}$		
357, 443, 445	3	Wyrudowanie 78 sztuk drzewek po kop. $12^1/_2$ na polu Sobieszyńskim	9	75		
390, 594	4	Wyrudowanie i oczyszczenie części łąki w Sobieszynie .	12	$62\frac{1}{2}$		
264—294	5	Wykopanie i wywiezienie szlamu taczkami z sadzawki nad Dąbrową w folwarku Blizocinie, sążni kubicznych 7-stopowych 108, po kop. 85.	91	80		
		Do przeniesienia . . .	575	—	—	—

№ kassowy	№ kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	W szczególe		W ogóle	
			Rs.	kop.	Rs.	kop.
		Z przeniesienia. . . .	575	—		
554	6	Za grabie konne żelazne „Tygier“ i siewnik do koniczyny, zastósowany do tychże.	115	—		
618	7	Za 2 opielacze żelazne klawiszowe (Cichoskiego w Linowie) z transportem. . .	70	35		
576, 575	8	Drzewek sztuk 40 topolowych ze sprowadzeniem à 40 kop.	6	30		
666	9	A conto karczunku na polu Sobieszczańskiem	3	—		
716, 723	10	Najem użyty do pomiarów i wyjazdów odbywanych przez W. Dębickiego Geometrę Rządowego w dobrach Sobieszyn i Blizocin .	35	95		
670, 701, 690, 711, 699	11	Przyjazdy i odjazdy do stacyi kolei żelaznej Iwangrod W. Dębickiego Geometry, z tego powodu strawne fornalom i stajenne i posłańcowi za telegram	2	25		
707	12	W. Dębickiemu Geometrze zaliczka za pomiary . . .	50	—		
693	13	Za wyrobienie 30-u uli nowych do pasieki	22	50		
		Wydatki na meljoracye rolne gospodarskie			880	35
		II. Wydatki na nowe budowle i przebudowanie starych.				
109, 225, 522, 724	14	Płaca cieśli, siekiernika, oraz dodatek do pensyi za nowe budowle dla cieśli	64	50		
8, 48, 59, 208, 510	15	Wykończenie nowej szluzy przy młynie Drewniku, o-				
		Do przeniesienia . . .	64	50	830	35

№ kassowy	№ kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	W ogóle Rs.	W ogóle kop.
		Z przeniesienia . . .	64	50		
		prócz summy rs. 101 k. 92 w roku 1885/6	22	10		
35—88—193, 510	16	Wykończenie nowej stodoły i obory na Brzozowej, oprócz summy rs. 1830 k. 77 w r. 1885/6	57	42		
	17	Budowa nowego murowanego czworaku z facyatami (Nr. kas. 18, 36, 85, 189, 216, 271, 41, 44, 47, 55, 61, 73, 79, 85, 95, 98, 147, 150, 189, 191, 198, 199, 202, 210, 216, 220, 226, 297, 298, 301, 312, 329, 352, 386, 407, 482, 510, 602, 619, 642, 660, 676 dh 686).	735	13		
42, 92—192, 345, 390, 329, 352, 354, 406, 438, 510, 660, 674, 722	18	Budowa nowego domu i oborki przy młynie Drewniku i przebudowanie młyna . .	136	26		
231, 239, 271, 241, 293, 296, 299 327, 510	19	Przebudowanie stajni i urządzenie wewnątrz nowe w Sobieszynie	156	23		
149	20	Postawienie nowego baraku w Blizocinie po spalonej karczmie	3	60		
660, 686, 722	21	Budowa nowej szluzy przy młynie na Wólce	48	36		
660—686 676	22	Roboty trackie do nowego drewnianego czworaku i najem do robienia futryn . .	60	30		
269	23	Na nowe chlewy, oprawa drzewa w kostkę	30	52		
601—660 686	24	Roboty trackie i obróbka drzewa w kostkę na budowę nowej karczmy w Blizocinie .	74	49½		
660	25	Roboty trackie na koła wodne do młynów	1	98		
		Do przeniesienia . . .	1390	89½	—	—

№ kassowy	№ kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	W szczególe Rs.	W szczególe kop.	W ogóle Rs.	W ogóle kop.
		Z przeniesienia . . .	1390	89½		
660	26	Robota tracka desek na zapas do wysuszenia	23	29		
50—210	27	Za gwoździe bretnale i gontale do magazynu do nowych budowli	30	10		
46—251	28	Wapna 610 pudów z dostawą po kop. 23	140	30		
295—405, 441	29	Postawienie nowych pieców, kupno kuchen, szybrów, drzwiczek wycierowych. .	28	96		
677	30	Najem do postawienia nowej szopki w ogrodzie	5	70		
210	31	Za deski do postawionego nowego jagielnika w młynie na Brzozowej	30	75		
329	32	Postawienie nowych zagród dla jałownika i cieląt. . .	6	40		
	33	Za roboty ciesielskie do postawienia parkanu sztachetowego w około fowarku w Sobieszynie.	12	60		
661	34	Zaliczka na roboty trackie wykonane na stawiający się parkan sztachetowy . . .	25	—		
	35	Za wyrób gont do nowych budowli zaliczka	10	90		
		Na budowle łącznie . .	—	—	1704	89½
		Ogółem wydano . . .	—	—	2585	24½

Sobieszyn d. 2 Listopada 1887 r.

Rządca dóbr (podpisano) **Unrug.**

VIII.

Sprawozdanie delegatów wyznaczonych przez Komitet Towarzystwa do sprawdzenia rachunków administracyi Zapisu hr. Kickiego, za rok 1887.

W skutku postanowienia Komitetu T-wa Osad Rolnych z d. 7 Czerwca 1887 r. niżej podpisani Członkowie delegowani zebrali się w dniu dzisiejszym w biórze Administracyi Zapisu hr. Kickiego i zajęli się rozpatrzeniem ksiąg kassowych, rachunków, dowodów i dokumentów pieniężnych wykazujących stan funduszów i kapitałów, przedstawionych im przez Radę Zawiadującą i Opiekuna Administratora a dotyczących.

1. Przychodów i wydatków dóbr Orłów za rok 1886/7 gospodarski.

2. Przychodów i wydatków dóbr Sobieszyn i Blizocin za tenże 1886/7 rok.

3. Przychodów i rozchodów ogólnych funduszów Administracyjnych z wszelkich innych źródeł Zapisu pochodzących, tudzież stan kapitałów własnością T-wa będących, a zarazem kaucyi dzierżawców w depozycie złożonych za rok 1887.

Z przedstawionych rachunków i dowodów okazało się.

I. Co do Orłowa, iż zaperceptowany w r. 1886/7 przez kassę dóbr Orłów, przychód wynosił. rs. 25536 k. 18

Remanent kassy wynosił rs. 2984 k. 89

II. Co do Sobieszyna i Blizocina:

zaperceptowany w r. 1886/7 przychód wynosił.	rs.	21011	k. 25½
a rozchód wynosił	rs.	20899	k. 45
Remanent Kassy.	rs.	111	k. 80

III. Co do obrotu ogólnych funduszów i kapitałów.

Przychody w r. 1887 wraz z dodanemi do nich remanentami wynosiły:

gotow.	rs. 49277	k. 28	w pap. %	rs.	131150
Rozchody r. 1887	rs. 43336	k. 40½	„	rs.	3200
Remanent na r. 1888	rs. 5940	k. 87½	„	rs.	127950

Remanenta powyższe znajdowały się:

1. Na rachunku przekazowym Banku Handlowego, według przedstawionego rachunku tegoż Banku, gotowizną rs. 5574 k. 20, a reszta rs. 366 k. 67½, wykazana w księgach kassowych jako pozostała w kassie z końcem roku, czyli razem remanent rs. 5940 k. 87½.
2. W Depozycie Towarzystwa Kredytowego m. Warszawy kapitał oszczędzony z lat poprzednich ze sprzedaży drzewa i innych przychodów w Listach Zastawnych m. Warszawy rs. 33600. Kwit depozytowy Dyrekcyi Towarzystwa został okazany Komissyi rewizyjnej.
3. W Towarzystwie Kredytowem Ziemskim kapitał pozostały po ś. p. hr. Kajetanie Kickim w Listach Zastawnych 5% r. 1869 Ziemskich rs. 91000. Kwit Dyrekcyi Towarzystwa na powyższą summę został okazany.
4. W Banku Handlowym Warszawskim w różnych papierach % kaucye dzierżawców na summę nominalną rs. 3150. Kwity depozytowe Banku Handlowego na powyższą summę zostały okazane.
5. Dwa bilety pożyczki premiowej rossyjskiej po rs. 100 każdy jako stanowiące część kaucyi dzierżawcy Suchodolskiego zostały Kommissyi rewizyjnej okazane.

Nakoniec Kommissya miała sobie przedstawiony osobny rachunek wydatków na summę rs. 5859 k. 70 na organizacyą stacyi prób meliorocyjnych w Sobieszynie przez profesora Ciehockiego kierownika Stacyi sporządzony, wraz z dowodami wydatki usprawiedliwiającemi. Jestto rachunek odnoszący się do specyalnego funduszu przez Komitet Towarzystwa na ten cel wyasygnowanego w Listach Zastawnych m. Warszawy rs. 6000, których zrealizowanie przyniosło w gotowiźnie powyższą kwotę rs. 5859 k. 70.

Delegowani członkowie Komitetu po sprawdzeniu i przejrzeniu wszystkich ksiąg, rachunków kwitów i dowodów pieniężnych znaleźli księgi rachunkowe jasno i zrozumiale prowadzone, dla łatwego sprawdzenia przystępne, z dowodami przedstawionemi zgodne i w zupełnym porządku tak co do majątków Orłowa i Sobieszyna, jako też i Administracyi ogólnej, wnoszą zatem o zatwierdzenie rachunków w dniu dzisiejszym sprawdzonych, przez Komitet Towarzystwa.

Warszawa d. 5 Maja 1888 r.

(podpisali) *Stanisław Karski.*
E. Grzybowski.
B. Hantke.

